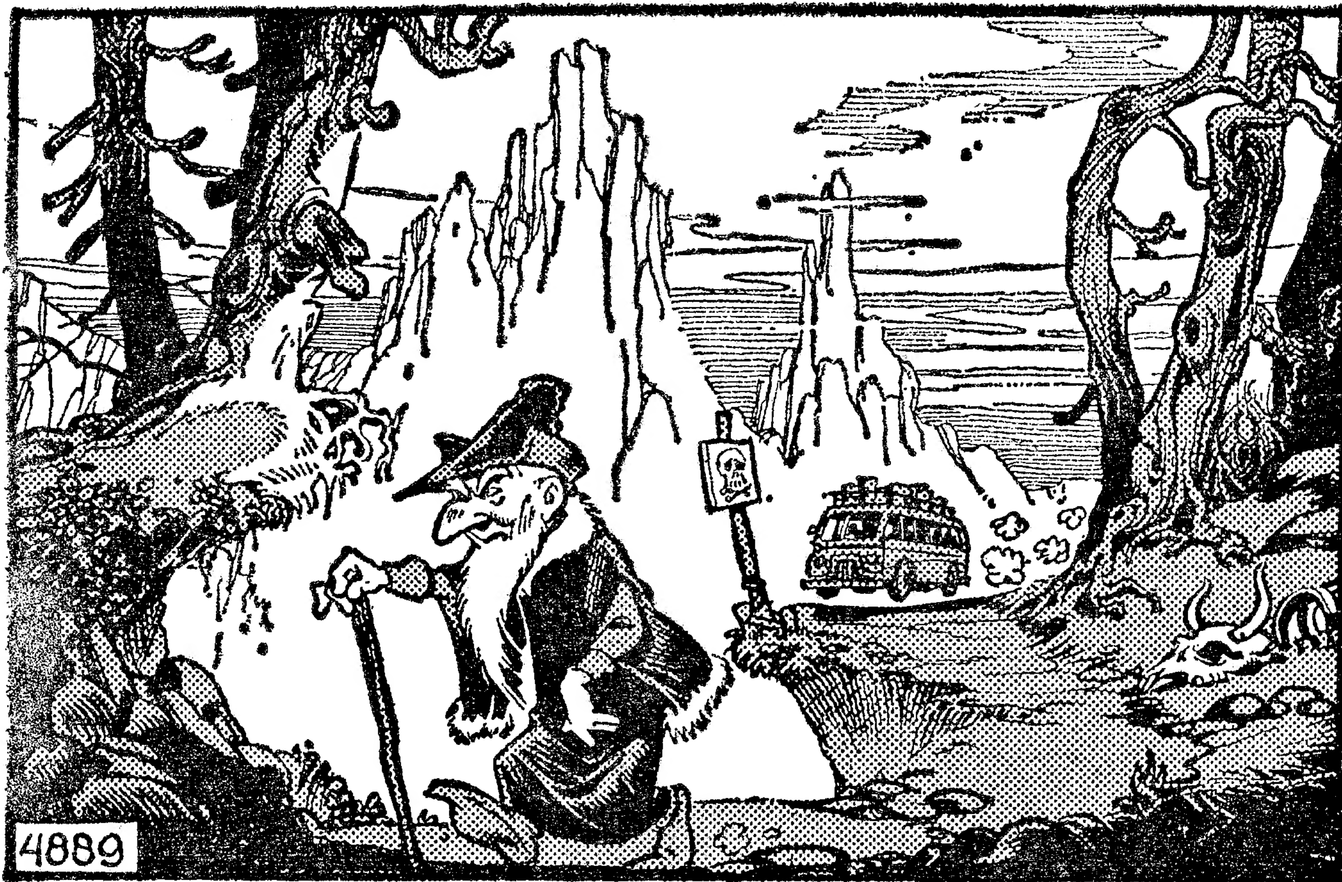

Het vraagstuk van de vakantiebesteding ging de goede stad Rommeldam niet ongemerkt voorbij. De welvaart en de toenemende bevolking vroegen om een krachtige aanpak, zodat het gemeentebestuur er niet voor terugdeinsde om allerlei gebieden open te leggen die beter gesloten hadden kunnen blijven. Zo kon men langs het eens zo verlaten Donkere Bomen Bos een verkeersweg aantreffen die kronkelend naar het Zuiden leidde en die de Burgemeester Dickerdack Avenue genaamd was. Hierover bewoog menige glanzende reiswagen vol vakantiegangers zich razend voort om ook deze streek in enkele dagen te doen.

Op de ochtend, dat dit verhaal begint had een eenzame grijsaard zich te voet op deze verkeersader gewaagd. Het was de kortste weg van de Mispelkloof, waar hij woonde, naar de Kervel-vlakte, doch het was duidelijk, dat hij er slechts ongaarne gebruik van maakte.

„Donder en smook", zo prevelde hij. „Platgeslagen lei en gemalen basalt. Slecht voor de voetzolen van een arme, oude man. Maar ik heb netelsap nodig en ik moet mij reppen zodat ik mij wel moet verdeemoedigen..."

Op dat moment joeg een dichtbeladen bus hem achterop, dampen en opgewekte samenzang uitstotend. De chauffeur had er een flinke vaart ingezet om niet achter te raken op zijn reisschema en daarom kon hij niet veel aandacht schenken aan de bejaarde voetganger. Deze kon zich dan ook slechts door een sprong redden, die hem in zittende houding terzijde van de weg deed belanden.

„Kijkers!" mompelde hij vergramd. „Kijkers in blik! Bah! Smook en getier op hun pad!"

Hij stond op en begon het voertuig te volgen met een geel lichtje in zijn ogen.

630525

Aan de rand van het bos plachten de reisbussen een kwartier halt te houden om de reizigers de gelegenheid te geven zich een weinig te vertreden. Een ondernemend zakenman had daar een kraampje opgezet waar hij prentbriefkaarten en gipsen draakjes verkocht. „Souvenir aan het Donkere Bomen Bos" stond daar opgedrukt — en deze kunstvoorwerpjes waren erg in trek bij de toeristen. Geen wonder. Iedereen wil wel een herinnering hebben aan een gevaarlijk gebied dat hij doorgetrokken is; dat geeft wat kleur wanneer men zijn reiservaringen vertelt.

Ook die morgen deed de ondernemer goede zaken en niemand sloeg acht op de grijsaard, die van achter een boom de bedrijvigheid bij het tentje gade sloeg.

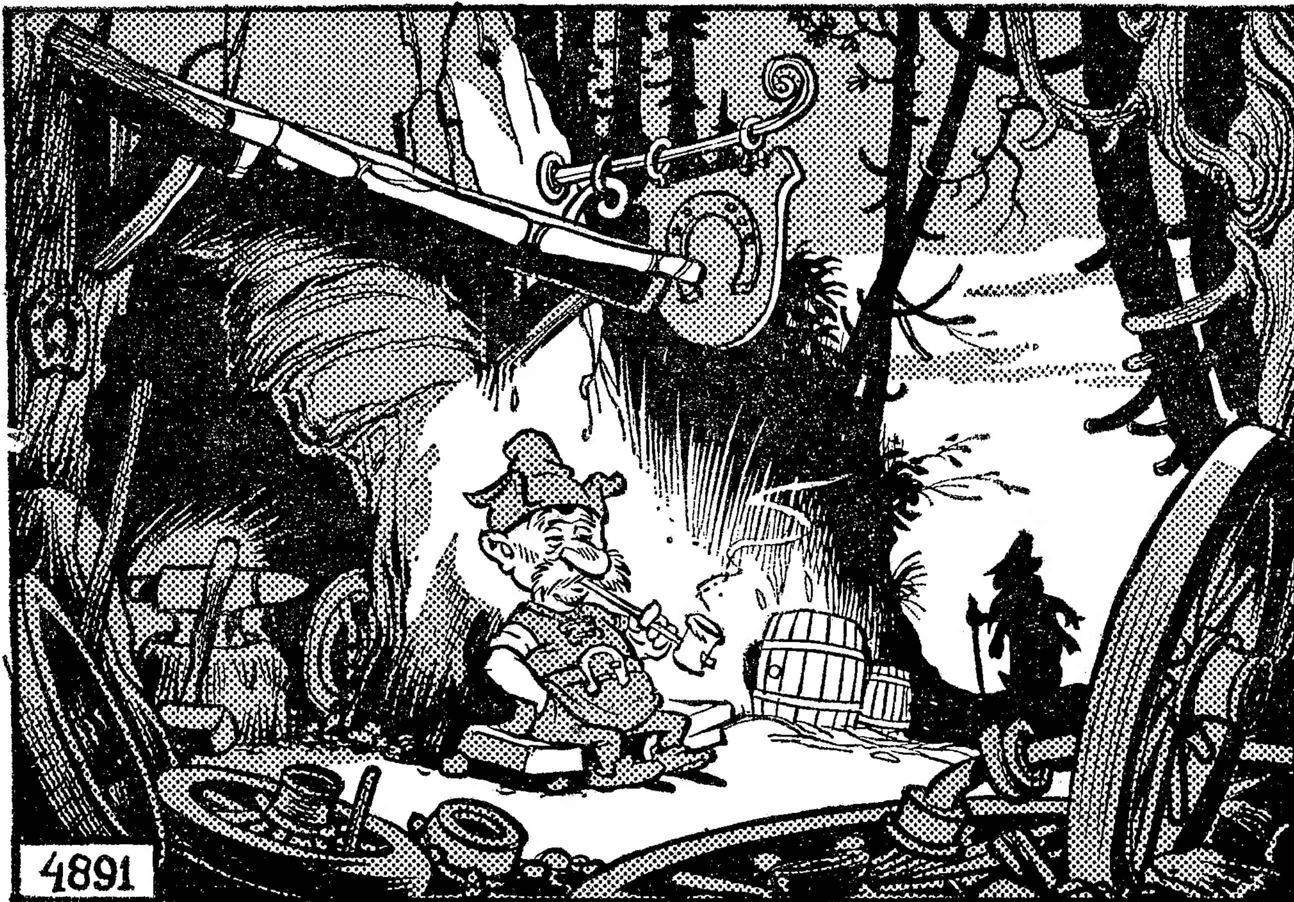
„Reiservaringen", prevelde de bejaarde toeschouwer. „Daar is het om te doen. Kijkers, die leisteen platslaan om er in blik overheen te kunnen rijden. Walm, smook en blik — en geen aandacht voor een arme, oude man. Zo is het tegenwoordig..."

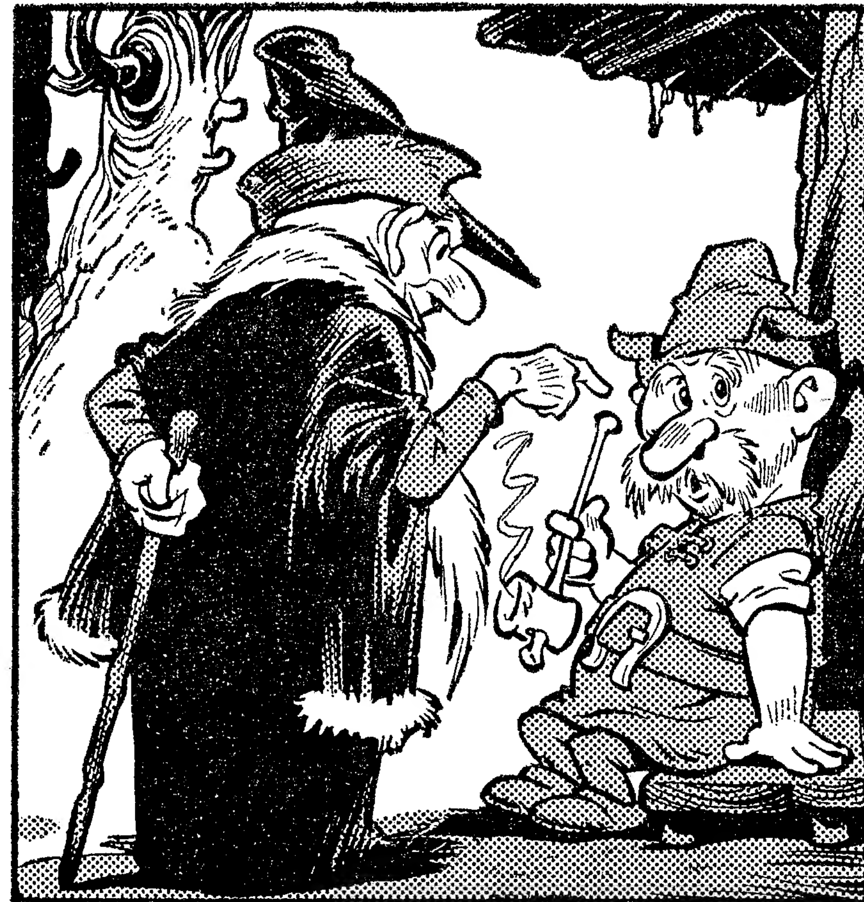
Hij zweeg peinzend en langzamerhand verscheen er een dunne glimlach op zijn gelaat.

„Men moet met zijn tijd meegaan", lispelde hij bij zichzelf. „Dan is er toch nog veel te bereiken. De markt voor alruinwortels en pentagrammen is aan het verlopen, maar hier ligt een nieuw terrein braak. Reiservaringen!"

Hierop barstte hij in een kakelend gelach uit, dat akelig was om aan te horen en dat menig vakantieganger bij het kraampje verschrikt deed omkijken.

„Een oergeluid uit het bos!" riep de ondernemer opgewekt. „Dat zit vol vreemd gespuis en Zwelbasten. Neemt een draakje mee als herinnering aan uw reiservaringen!"

Diep in het woud, daar waar de rode draaidennen staan, bevond zich de spelonk waar de gnoom Knar zijn eenvoudige werkplaats had ingericht. Lang, lang geleden had hij het wiel uitgevonden en sindsdien gold hij als de grootste deskundige voor alles wat draait. Meestal kon men hem temidden van vervallen werkstukken voor zijn grot aantreffen, waar hij, onder het genot van oude kanaster, nadacht over alles wat wentelt — en dat is veel.

Ook deze morgen toefde hij mijmerend in zijn smederijtje, toen hij gestoord werd door de nadering van een klant.

„Als dat magister Pas niet is!" riep hij opschrikkend uit. „Na de dag volgt de nacht en na de vrede volgt de magister. Alles draait!" „Dat doet 't, Knar", sprak de grijsaard halt houdend. „Dat doet het! Daarom heb ik een mooie bestelling voor je. Iets héél nieuws, dat alleen jij kunt maken."

„Als het draaien moet, kan ik het aan", verklaarde de ander met gepaste trots. „Zeg wat je wenst!"

„Ik wens een wiel", hernam de oude. „Het moet draaien, zoals een wiel betaamt. Maar nog belangrijker is, hoe het stopt!"

„Hoe stopt het dan?" vroeg de smid bevreemd.

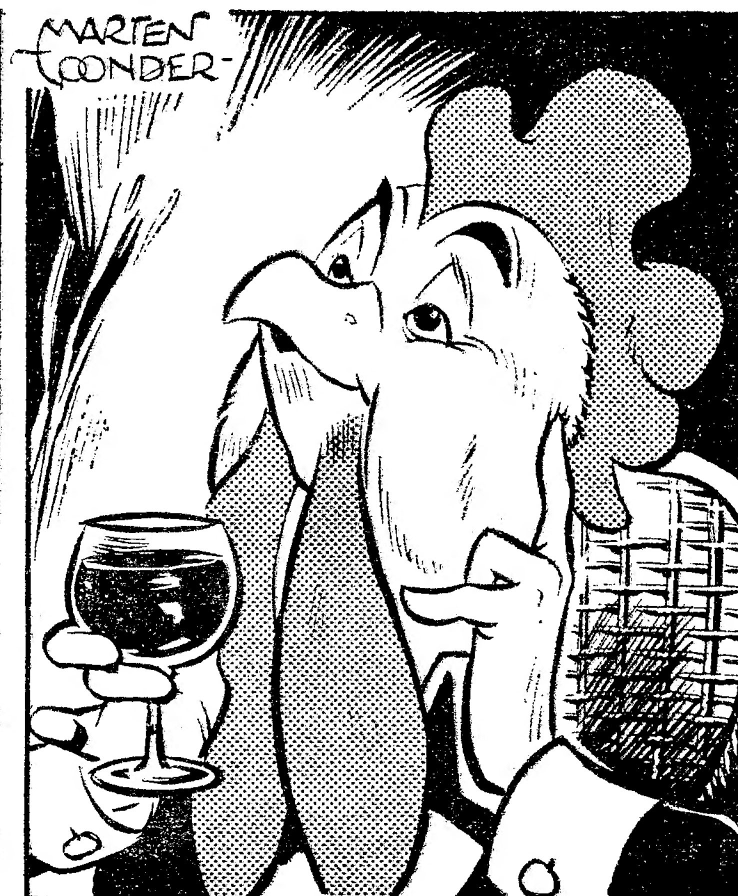
„Luister!" zei de magister met krakende stem, „het draagt de twaalf tekens en kiest er een van uit".

„Het rad van avontuur", mompelde de gnoom. „Die heb ik al zoveel gemaakt. Dat is toch niets nieuws?"

„Wel de toepassing," kakelde de grijsaard. „Wel de toepassing, Knar de smid! Want het rad wordt wiel — en het avontuur wordt reiservaring. Hehehehe!"

Zijn lach knarste zo akelig door de spelonk, dat de ervaren dwerg verbleekte. Maar hij luisterde aandachtig toen de ander hem omstandig uit begon te leggen wat hij verlangde. Het was een vreemde bestelling. Hoe vreemd, zal het verloop van deze ware geschiedenis ons leren.

De markies de Cantecler van Barneveld had het voornemen opgevat om de lente in het Zuiden door te brengen. Daar het hem echter te zeer zou afmatten om afscheid van al zijn vrienden en kennissen te nemen, gaf hij een tuinfeestje waarop iedereen die iemand was, was uitgenodigd.

„Ach ja", sprak de gastheer, „men heeft in dit land zondagen, maandagen en regendagen".

„Hahaha!" riep burgemeester Dickerdack. „Heel aardig!"

„En de dinsdagen dan?" vroeg heer Bommel onthutst.

De edelman wierp hem een koele blik toe.

„Dit klimaat", hernam hij, „bezorgt mij bronchiale aandoeningen. Het is affreus! Daarom is het voor mij een noodzaak om in het voorjaar wat zonneschijn te zoeken".

„Heel goed gezien", beaamde de magistraat. „Als het even kan, scheur ik mezelf ook altijd een poosje los".

„Ik ook", zei heer Ollie haastig. „Verleden week nog. . . ."

„Ach ja, de zon", vervolgde de markies. „Gouden stralen, die het purper van de wijn doen fonkelen en die het landschap in blijde gloed zetten. Neem nu dit glas. Chateau Miralle van '57, amice!"

„Een mooi wijntje", zei de burgemeester waarderend.

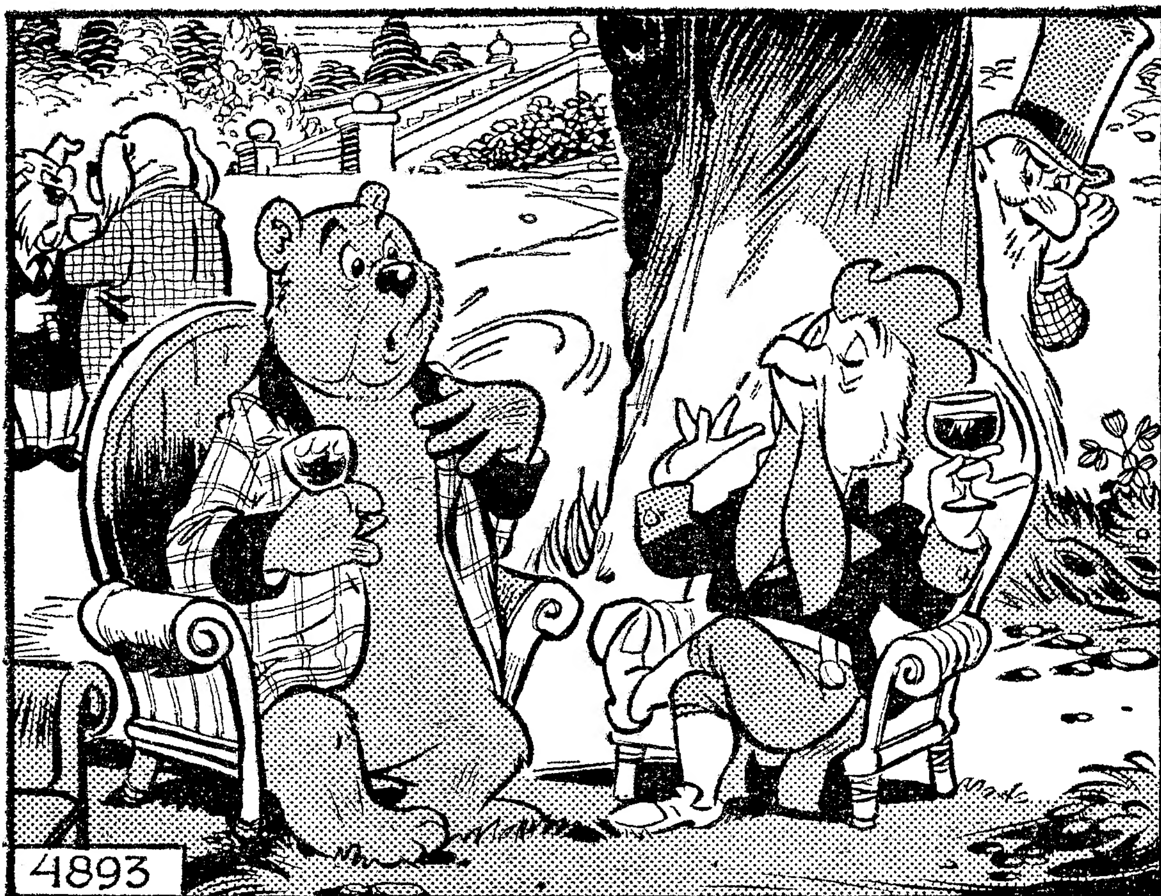
„Ja", gaf heer Bommel toe. „Ik neem ook altijd de duurste soorten. Op slot Bommelstein. . . "

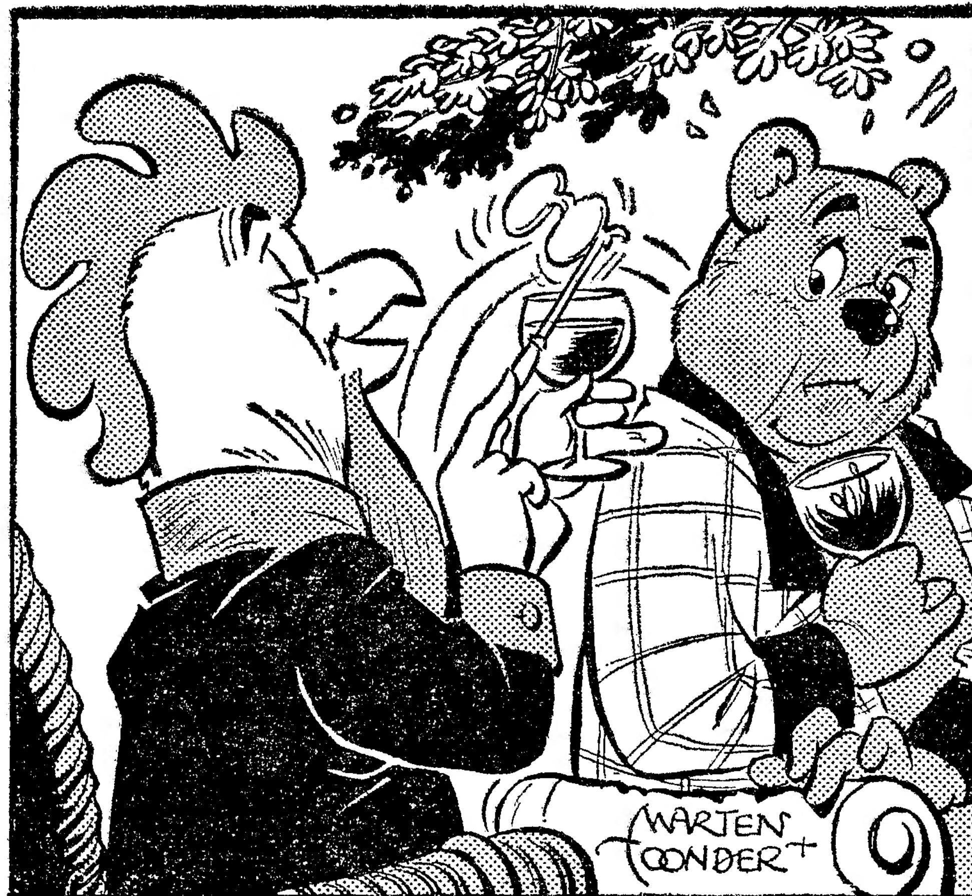
„Maar", sprak de arkies, met verheffing van stem, „het komt pas goed tot zijn recht in een sfeervolle omlijsting".

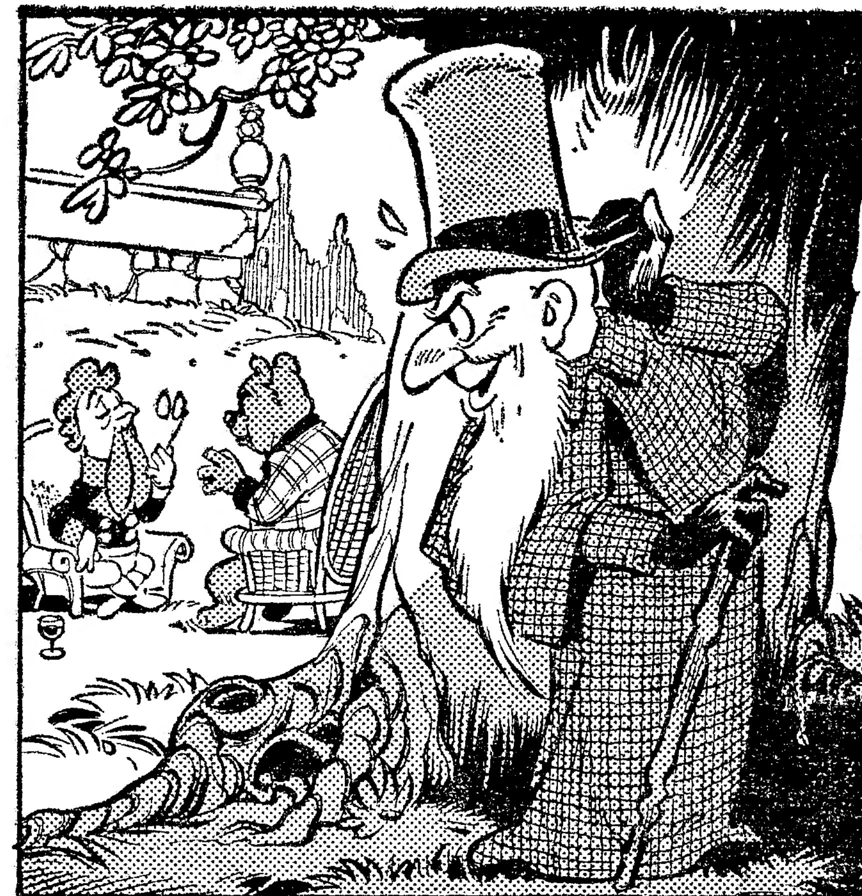
„Ja", zei heer Ollie. „Op Bommelstein. . . "

„Deze wijn", voer de heer Canterler voort, „heb ik verleden jaar gesavoureerd op Chateau Miralle zelve. Daar, onder de heerlijke Gotische bogen, gezeten aan de azuren zee, werd het een ervaring, die tot zijn dierbaarste reisherinneringen behoort!"

Hij zweeg dromerig — en in de invallende stilte klonk vanachter een boom een gesmoord, krakend gelach.

De burgemeester nam afscheid omdat ambtsbezigheden hem riepen, zoals hij zeide. Maar de markies liet zich hierdoor niet storen.

„Een glas Miralle '57", prevelde hij. „Op het Chateau salvo! Ah! Merveilleux! Een gedicht, amice! Op ijle hoogte ontstijgt de geest in rode fonkeling boven de azuren zee!"

„Ik heb ook eens een fijn glas gedronken", zei heer Bommel. „In een dure gelegenheid. Ach, als bereisd heer...."

„Parbleu", mompelde de heer de Cantecler, opschrikkend. „Een ander keertje eh.... Bommel! Ongetwijfeld zijn uw ervaringen in havenkroegen belangwekkend. Maar mijn gedachten verwijlen nu in een andere sfeer".

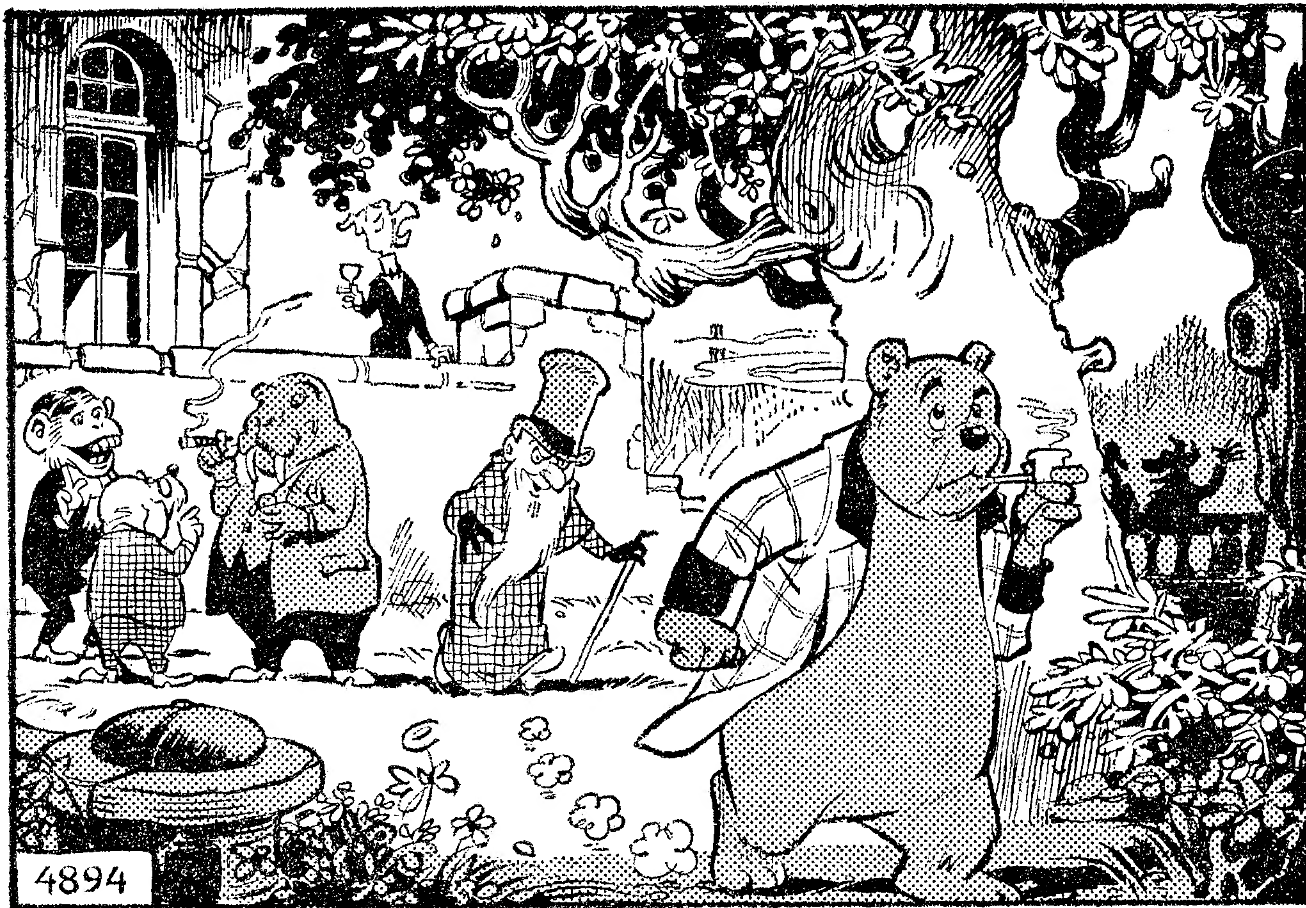
Heer Ollie verbleekte. Voordat hij echter een passend antwoord had kunnen vinden, hervatte de edelman zijn overpeinzingen.

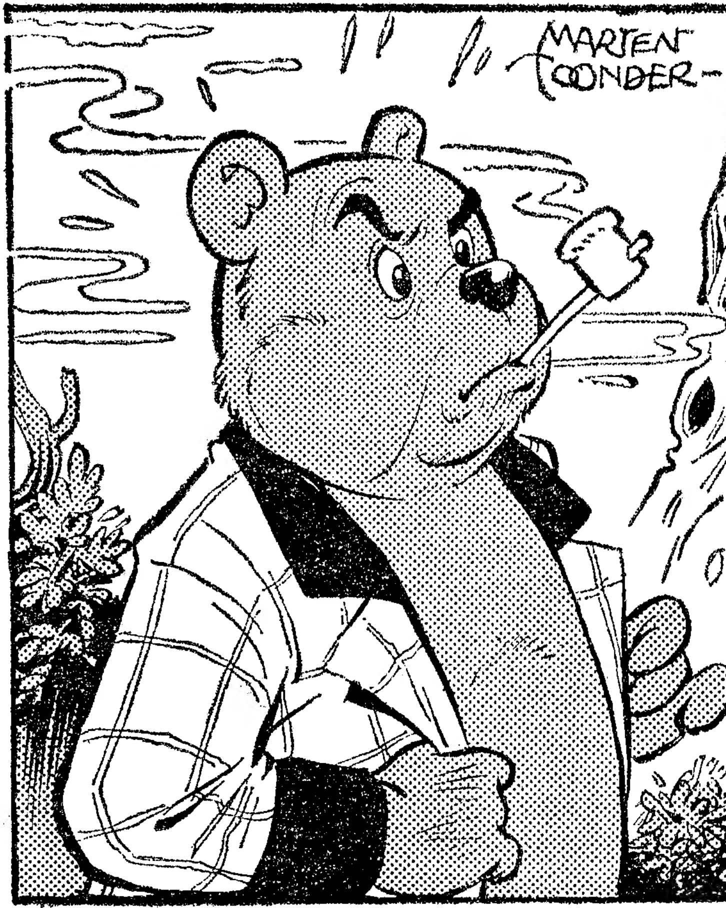
„Reiservaringen", zo sprak hij dromerig. „Ach ja, het vulgus mat zich af en jaagt in drommen naar oppervlakkige verstrooiing. Maar de ware ervaring ligt in de vlucht van de geest op hoogten waar de platte burger geen begrip van heeft".

„Alsof ik nooit gevlogen heb!" zei heer Bommel met een schrille klank in de stem. „Ik weet er van mee te praten, hoor! Ik zei laatst nog tegen Tom Poes: Er gaat niets boven een drankje als je hoog boven de wolken in het zonnetje vliegt! Dat is pas een ervaring, zei ik!"

De markies luisterde verveeld toe, doch achter de boom bevond zich een toehoorder, die oplettender was.

„Reiservaringen!" lispelde deze. „Voze zwetsers! Alleen hun maag heeft gereisd! Ik heb zo het gevoel, dat de tijd rijp is voor Reisbureau Pas. Die kan voor betere reiservaringen zorgen. Hehehe!"

Heer Bommel liep grimmig over het gazon naar de uitgang. Om hem heen bewoog zich het tuinfeest onder beschaafd gesprek en luchtige scherts; maar hij had er geen aandacht voor.

„Een kale druktemaker, die markies", mompelde hij tot zichzelf. „Met zijn wijn en zijn gevlieg. Alsof ik nooit iets heb meegemaakt. Drommels, ik heb meer beleefd dan hij met het zitten in een oud kasteel!"

Zo sprekende betrad hij de weg en sloeg de richting naar huis in. Al voortgaande versomberde hij echter meer en meer.

„Toch zou ik er wat voor geven om reisherinneringen te hebben waar hij van zou opkijken", hernam hij. „Niet met Chateau Mieral en een glaasje en zo, maar meer iets met leerzame ervaringen. Dat past nog beter voor een heer van mijn stand, als iemand begrijpt wat ik bedoel".

„Gelijk heb je", zei een krassende stem achter hem. „Gelijk heb je, meneertje! Herinneringen zonder ervaringen zijn als luchtbellen vol stinkende gassen! Hehehe!"

Heer Ollie keek verschrikt om en nu ontwaarde hij een grijsaard die hem met snelle passen achterop kwam.

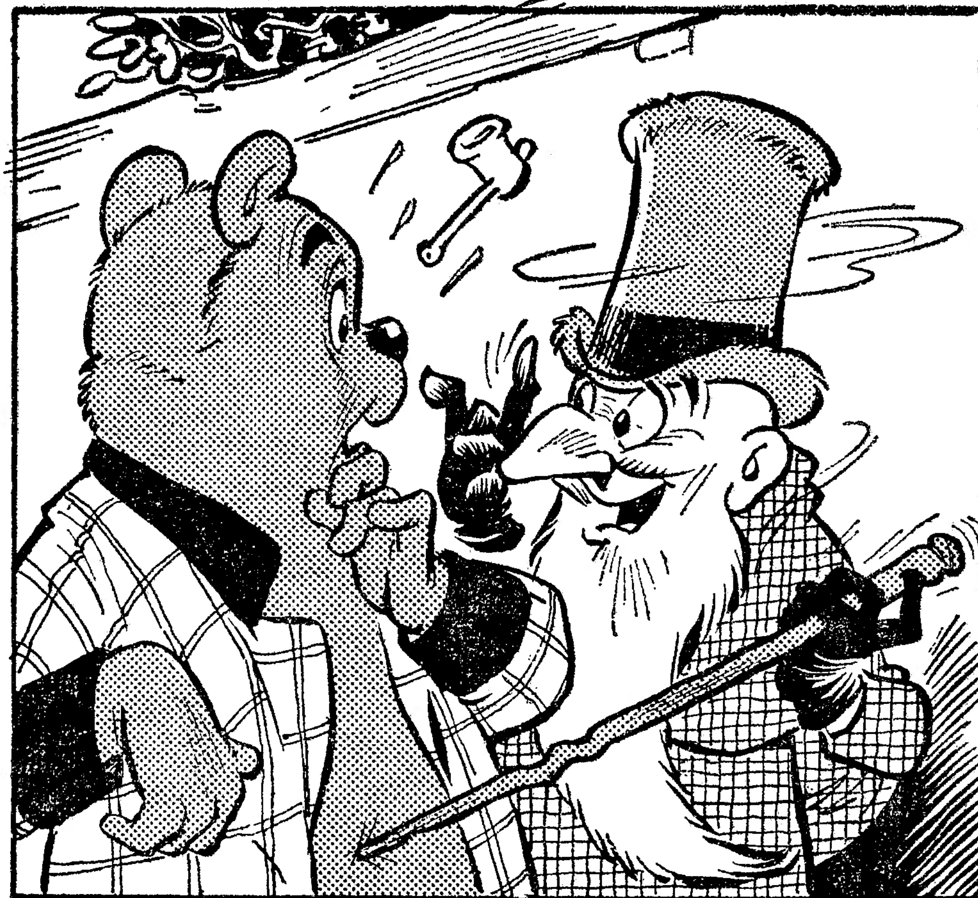
„Huh?" vroeg hij. „Wat bedoelt u".

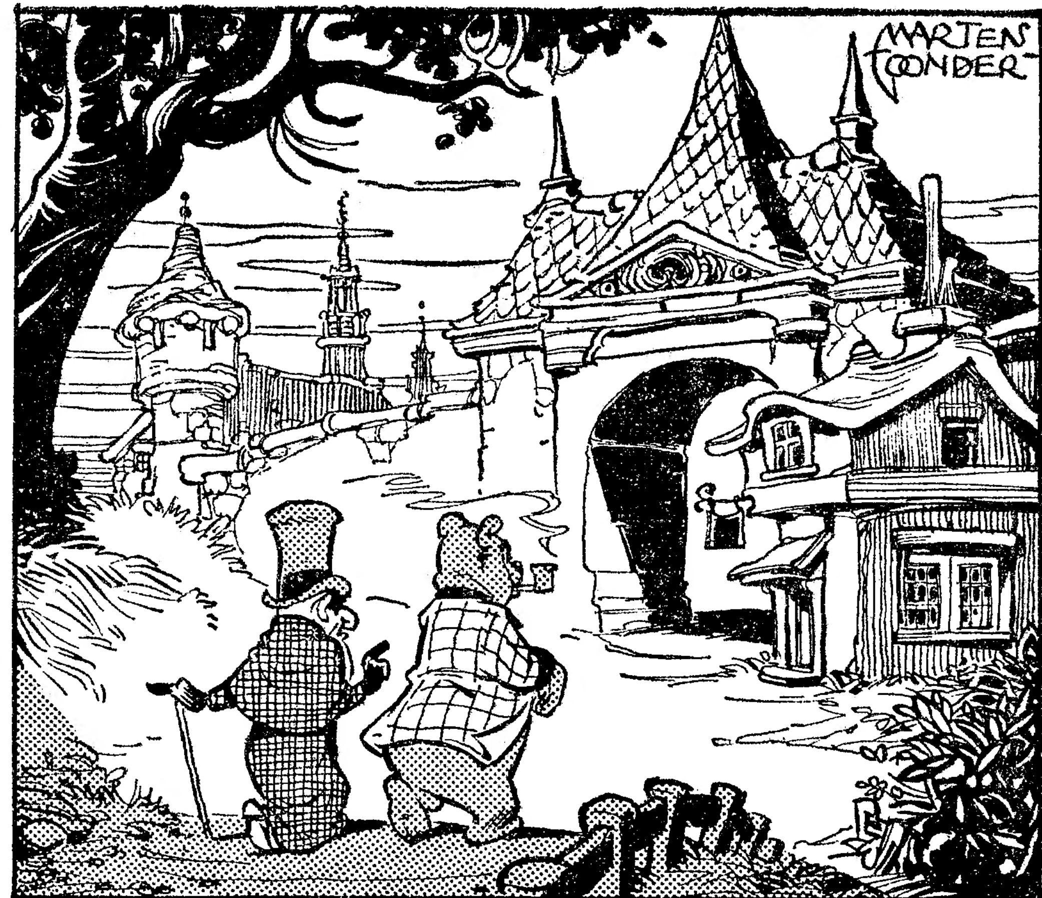
Een glas wijn op Chateau Miralle" riep de oude, snel naderdribbelend. „Op ijle hoogte! Hehehehe!"

Hij lachte kakelend, doch voordat heer Bommel van de schrik bekomen was praatte hij al weer verder.

„Hoogte ervaar je als diepte!" riep hij uit. „En diepte ervaar je als je er met krampende vingers boven hangt. Grote geesten, grote ervaringen, meneertje. En die zijn wat anders dan een glaasje wijn op een bergtop!"

Hoewel de grijsaard een enigszins beklemmende indruk op heer Bommel maakte, deed het begrip van de oude man hem toch goed.

„U hebt gelijk", sprak hij. „Als bereisd heer lach ik om het gepraat van de markies. En over de burgemeester wil ik het niet eens hebben. Wat weten die lui van echte reiservaringen? Zegt u nu zelf!"

„Schit en brol!" prevelde de ander.

„Juist", hernam heer Ollie. „Precies mijn idee. Alleen een Bommel weet, wat reizen is. Daarom zou ik wel eens een tocht willen maken, waar niemand tegenop kan. Als ik daar dan in de Kleine Club een lezing over houd zullen ze opkijken!"

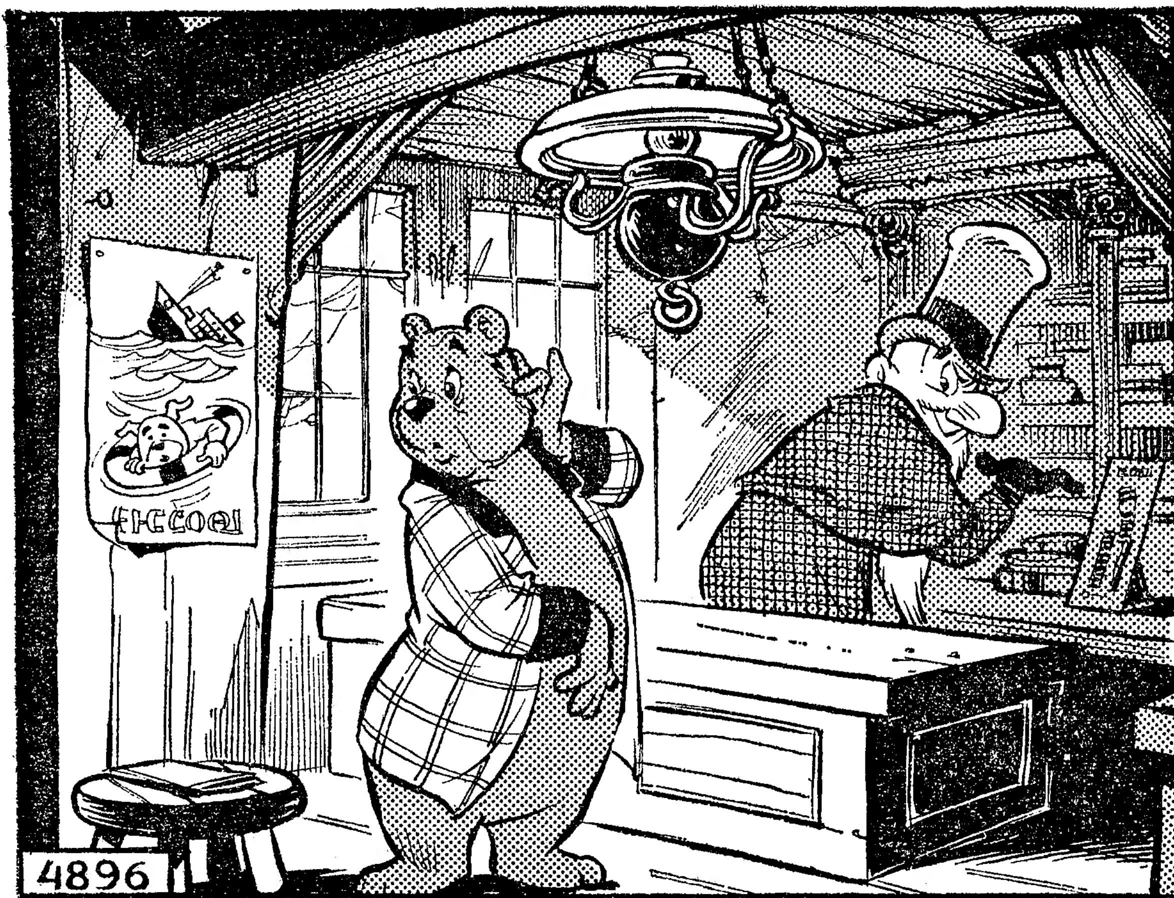
„Oho!" riep de oude, zich plotseling omwendend. „Het gaat niet om de reis, maar om de ervaringen, meneertje! Ben je daar ook zo goed in? Huh?"

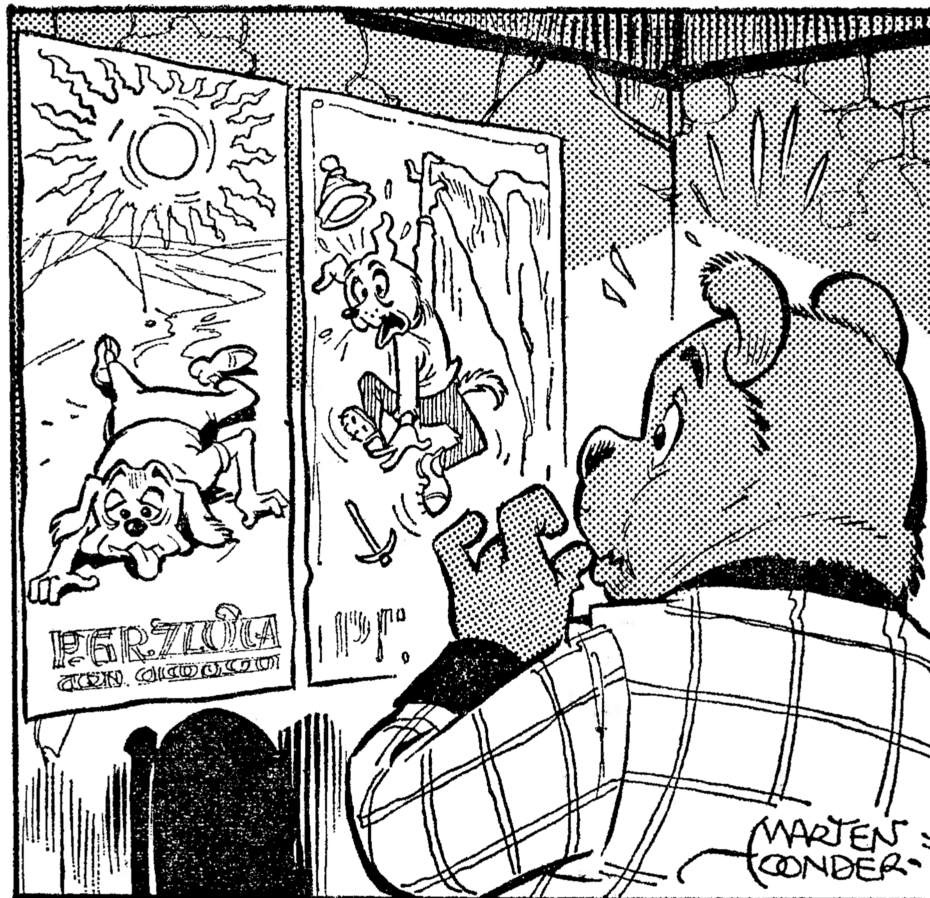
„W-wat bedoel u" vroeg heer Ollie onthutst. „Natuurlijk ben ik daar goed in! Ik ben een ervaren heer, dat weet iedereen. Ik bedoel, ik heb meer meegemaakt dan ik zelf wel weet, als u begrijpt wat ik bedoel. Maar om de een of andere reden maakt het nooit indruk op de markies".

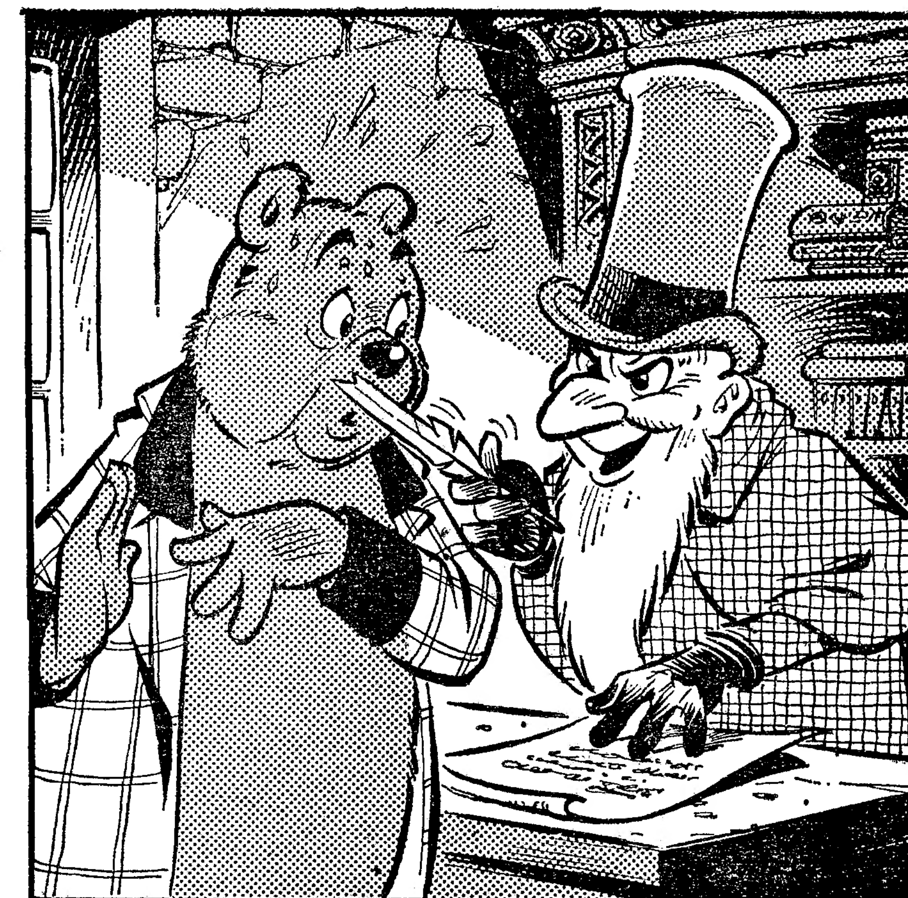
„Daar heb ik je!" riep de grijsaard. „Dan ben ik de man die je zoekt! Pas is mijn naam. H. P. Pas. Ik heb een mooie aanbieding voor je. Een exclusief reisje, waar geen edelman aan kan tippen, hehehehe!"

Hij lachte kakelend, doch toen hij heer Bommels verschrikt gelaat zag verstrakte hij en wees op een gebouwtje, dat tegen de stadsmuur van Rommeldam leunde.

„Reisbureau Pas!" verklaarde hij. „Kom mee, dan zullen we een passend reisje uitstippelen. Volg me, meneertje".

Heer Bommel volgde de grijsaard in het reisbureau en keek wat bevreemd rond in het stoffige vertrekje.

„We gaan een mooi reisje uitstippelen", zei de heer Pas met krassende stem. „Onvergetelijke ervaringen, om te vertellen in de Kleine Club, huh? Wat denkt u van een zeereis?"

Heer Ollie wierp een blik op een affiche, dat een drenkeling bij een zinkend schip vertoonde. „Ervaar de zee". stond er onder, doch het trok hem in het geheel niet aan.

„Een berg beklimming dan", hernam de ondernemer. „Of een voettocht door de Mohari-woestijn? U kunt kiezen!"

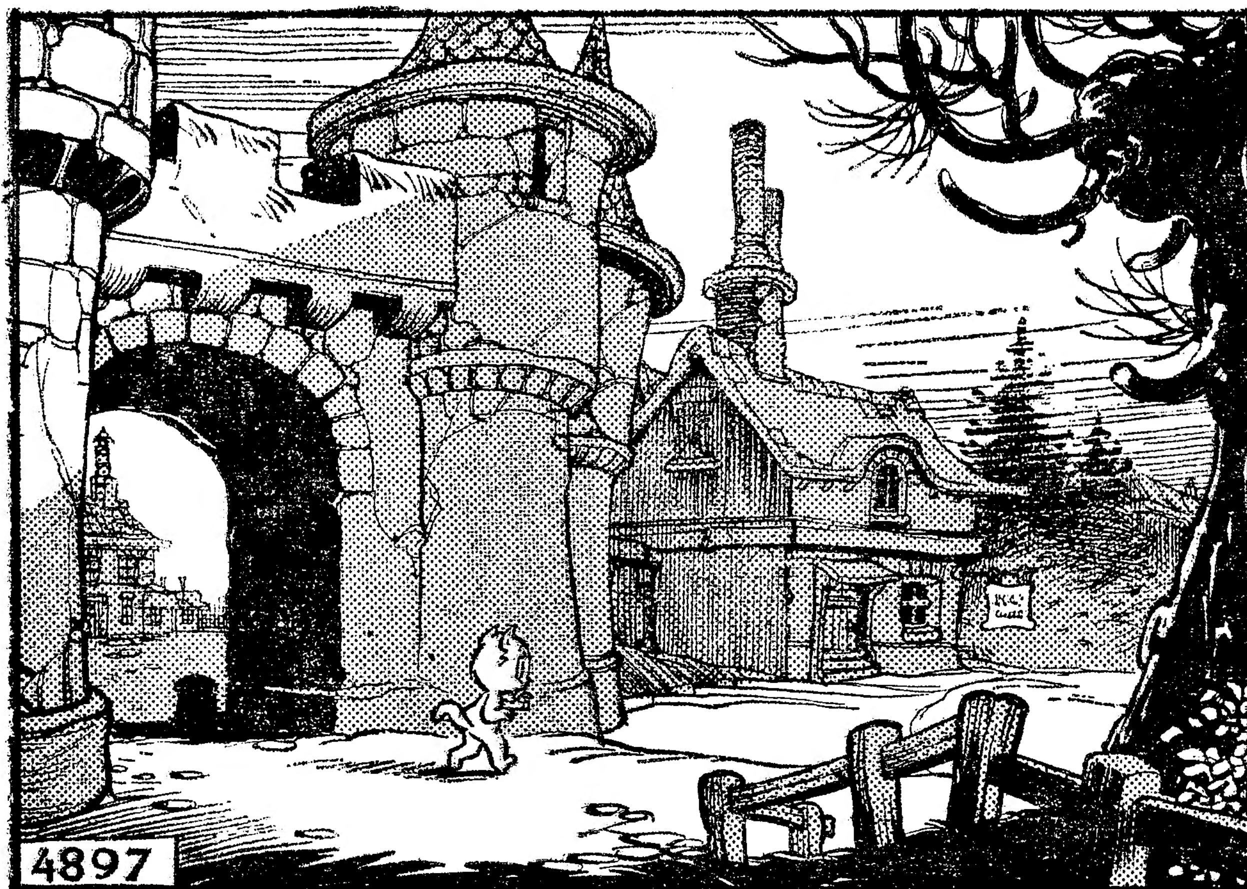
Heer Bommel liet het oog langs andere fleurige reclamebiljetten dwalen en hij voelde zijn stemming steeds meer zakken.

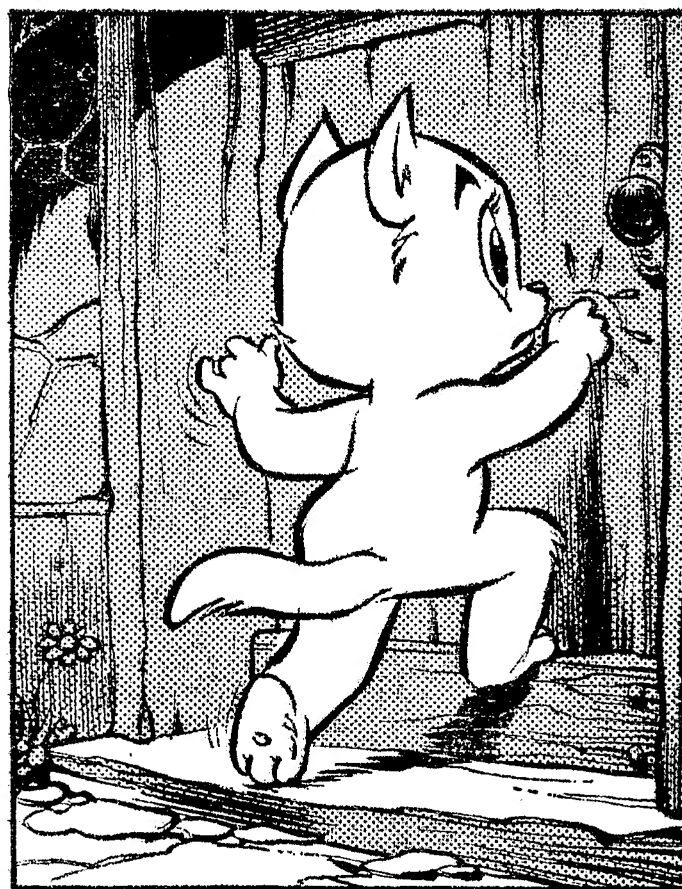
„Ervaar de woestijn", las hij. „Ervaar de b-bergen. Hm, heel aardig. Ik vind bedoel eh. Mijn gestel is nogal teer, bedoel ik. Ik geloof, dat ik mijn reis nog maar een poosje uitstel. . . ."

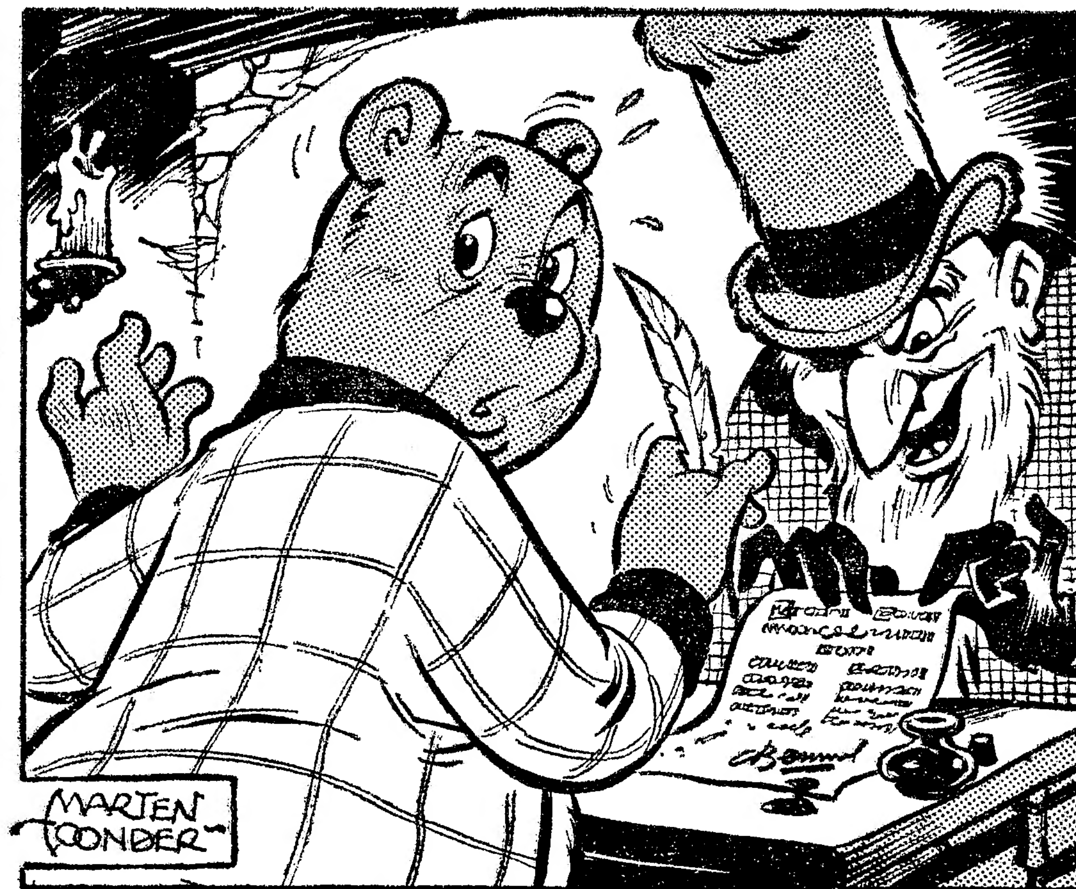
„Aha, ik hoor het al!" riep de bejaarde organisator uit. „Meneer zoekt meer het culturele! Maar dan heb ik hier iets héél speciaals! Een bezoek aan de beroemde Nachtwacht van Gor! Dat is pas een reiservaring!"

„De Nachtwacht?" herhaalde heer Ollie. „Dat klinkt beter. Hoewel. . . . eh. . . ."

„Dat dacht ik wel!" kraaide de heer Pas. „We gaan de Nachtwacht van Gor doen! Grijp de kans op een onvergetelijke reis, meneertje! Zet u hier even uw handtekening, dan wordt verder voor alles gezorgd".

Het toeval wilde, dat Tom Poes juist een wandeling in de buurt maakte. Zodoende had hij vanuit de verte heer Bommel in gezelschap van de vergrijsde reisleider het gebouwtje zien betreden — en om de een of andere reden maakte dit hem ongerust.

„Een reisbureau!” mompelde hij, dichterbij komend. „Dat stond hier een poosje geleden nog niet. Er wordt natuurlijk veel gereisd tegenwoordig en die dingen schieten als paddestoelen uit de grond. Maar toch vind ik het een beetje vreemd. En het uiterlijk van die oude beviel me niet. Misschien is het wel verstandig om eens te kijken wat heer Ollie hier uitvoert”.

Met deze gedachte beklom hij de stoep en trachtte de deur te openen. Tot zijn verbazing echter bleek deze stevig gesloten te zijn.

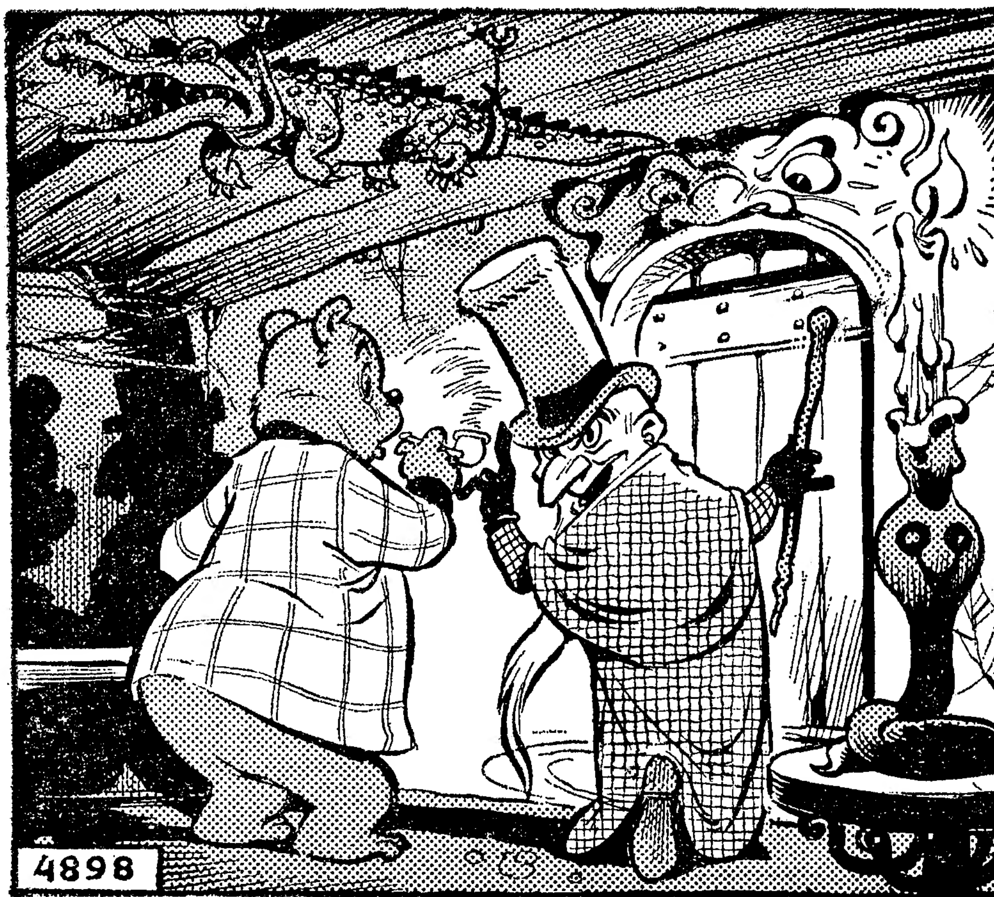
„Zie je wel?” sprak hij tot zichzelf. „Dat deugt niet. Reisbureaus zitten niet op slot! Ik wil wedden, dat heer Bommel weer midden in de narigheid zit”.

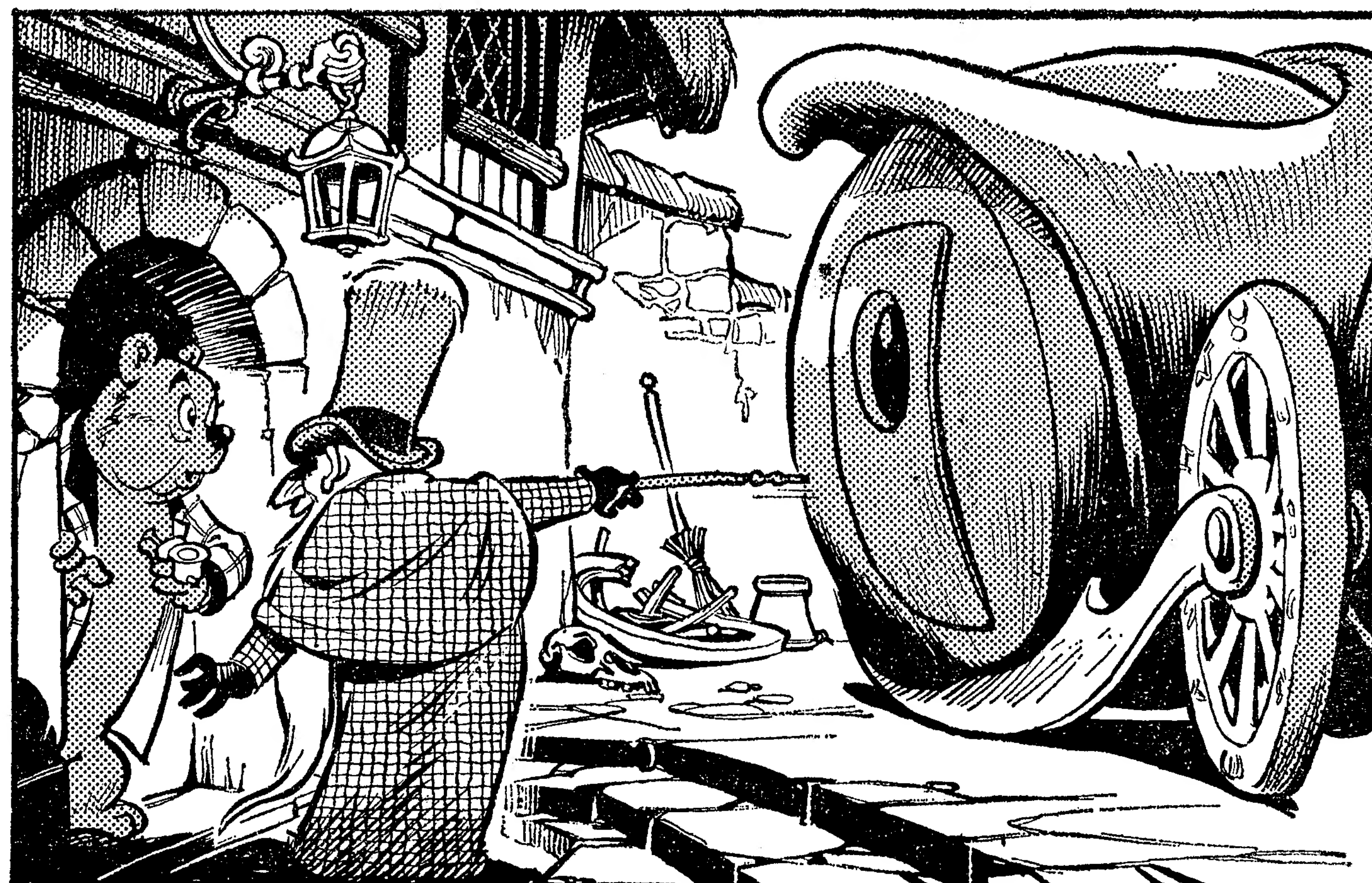
Uit alle macht begon hij nu op het houtwerk te bonzen en te roepen. Maar het gerucht dat hij maakte drong slechts zacht tot het kantoortje door waar heer Ollie bezig was zijn handtekening te zetten, zodat het niet direct stoorde.

„Er wordt geklopt”, prevelde heer Bommel, een fraaie krul trekkend.

„Er wordt niet open gedaan!” riep de grijsaard krassend. „Wie op reis gaat moet alle banden verbreken, hehehehe!”

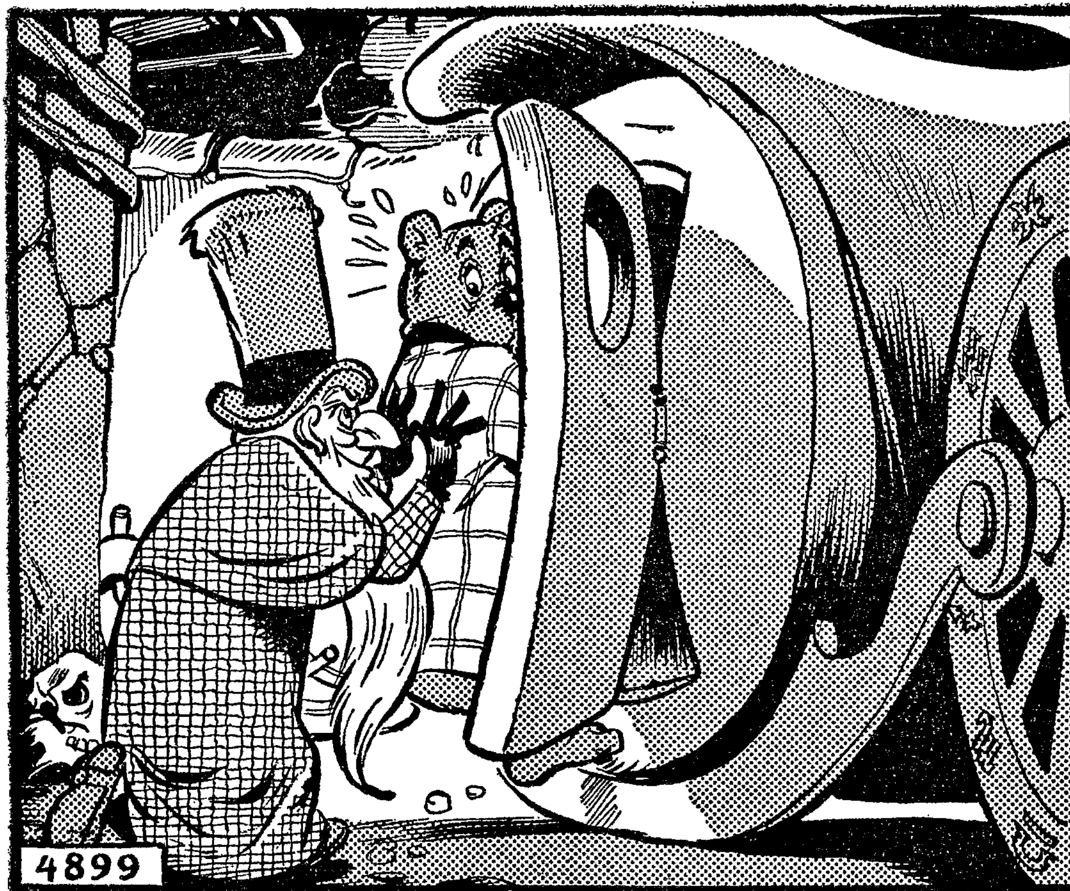
„Haha, ja, ja,” zei heer Ollie. Toen hief hij luisterend het hoofd op en schrok.

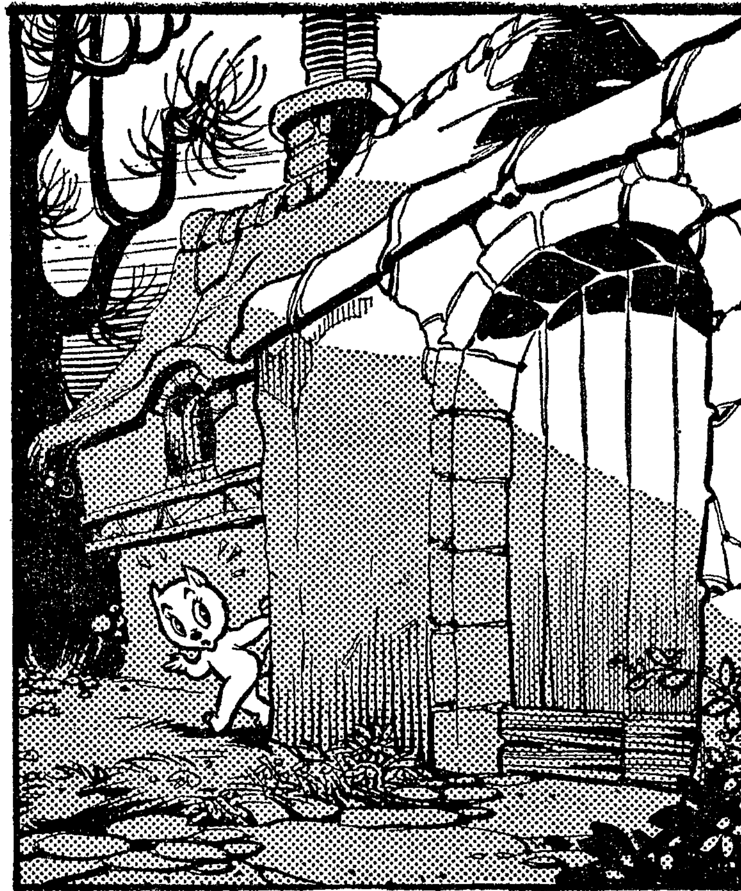

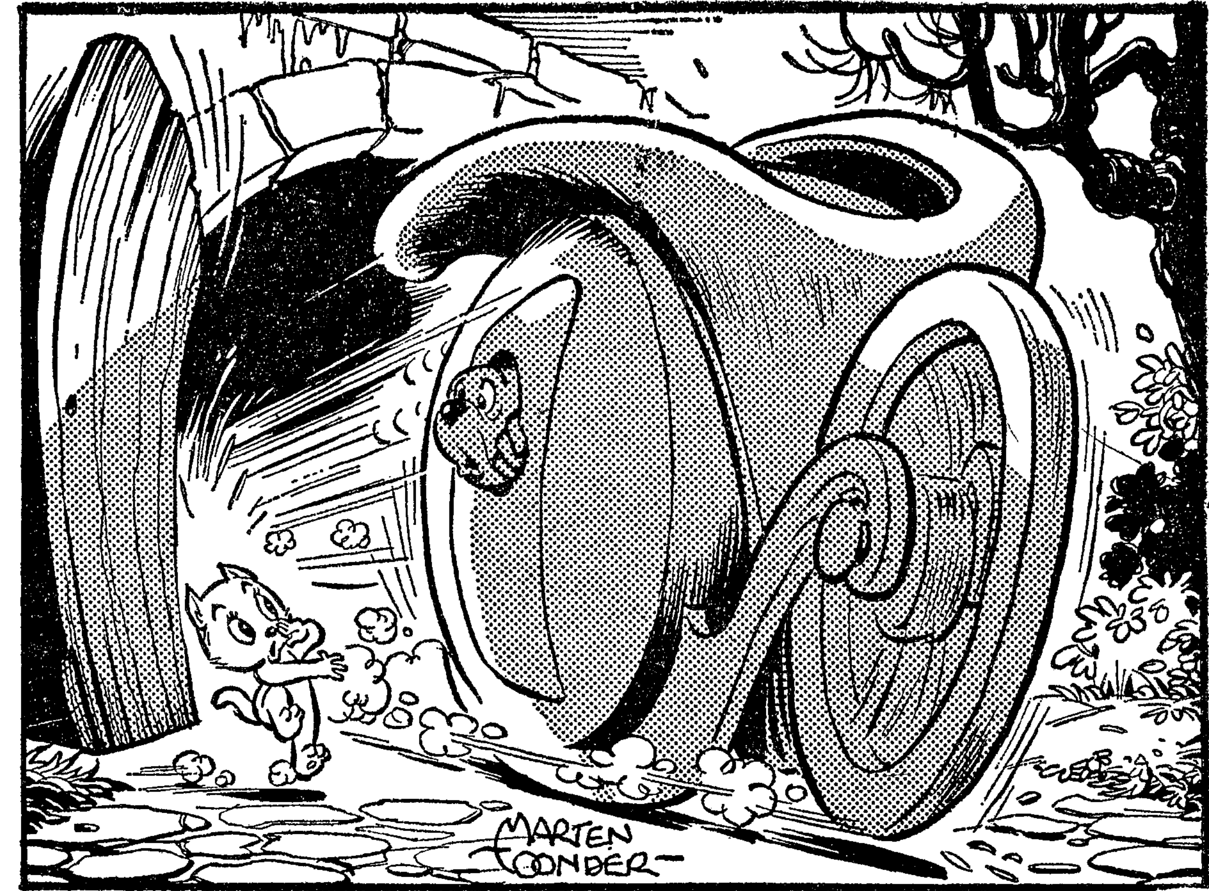

„Het is de jonge vriend, als ik me niet vergis!” hernam hij.
„Wat dan nog?” vroeg de ondernemer. „Je handtekening is gezet en je reis gaat beginnen. Kom meneertje, deze deur door.”
„M-maar ik hoor Tom Poes”, zei heer Bommel. „Hij klopt!”
„Laat hem kloppen”, hernam de grijsaard. „Er zijn altijd wel figuren die iemand willen tegenhouden. Ze houden er niet van wanneer iemand ervaringen wil opdoen. En dat wil je toch, he?”
„Ja”, gaf heer Ollie toe, „dat wel. Maar Tom Poes roept. Er zal toch niets zijn?”
Nu stiet de oude een ongeduldig gekras uit.
„Bah”, snauwde hij. „Het enige wat er is, is de reiswagen. Hier op de binnenplaats. Een prachtig voertuig, dat op je staat te wachten!”
Zo sprekende had hij de deur geopend en was naar buiten getreden. Daar stond een eigenaardige wagen, waar hij trots op wees.

„De reiswagen van Pas”, verklaarde hij. „Hij wordt voortbewogen door het rad van avontuur. Ja, ja, dat zal een reis worden om nooit te vergeten. Allereerst zal je kennis maken met de beroemde nachtwacht van Gor. Dat wordt een reisherinnering, die maar weinigen kunnen navertellen, meneertje. Hehehe!”
Het lachje van de grijsaard schalde akelig over de binnenplaats en heer Bommel verbleekte.
„M-moet ik dáár in rijden?” vroeg hij. „In die slee?”
„Dit tuig”, verklaarde de reisleider, „laat je nooit in de steek. Maar het wacht niet op te laat komende passagiers. Zorg dus, dat je er in zit als het vertreksein wordt gegeven, want anders rijdt het zonder je weg”.
„Vertreksein?” herhaalde de toerist vaag.
„Ja, dat zei ik!” zei de ander. „Het is een duidelijk sein: de lokroep van de Horrekop!”

„W-wat is het vertreksein?" stamelde heer Ollie bedremmeld. „De oproep van de lorrekop? W-wat is dat?"

„De lokroep van de Horrekop", verbeterde de ander koeltjes. Het was duidelijk, dat het getreuzel de bejaarde reisleider begon te vervelen, want hij duwde de bevangen toerist krachtig op het voertuig toe en opende het portier.

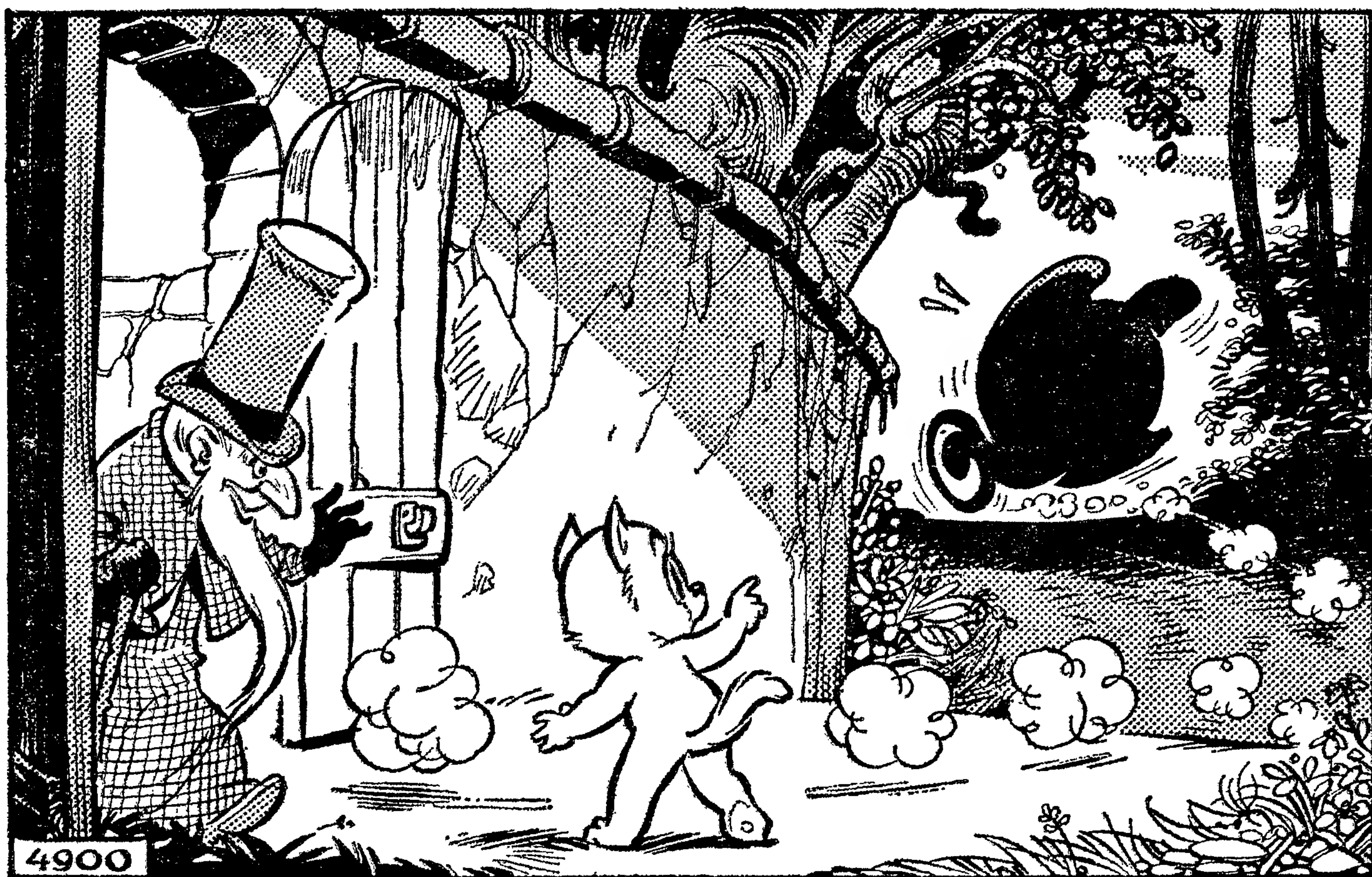
„Dat is het vertreksein", hernam hij. „Let er goed op wanneer je van je ervaringen geniet. Anders mis je de reiswagen en dan blijf je in je ervaringen steken, hehehe!"

„Wat bedoelt u?" vroeg heer Bommel met geknepen stem. Hij nam voorzichtig plaats op de bank en keek de nauwe kabine met tegenzin rond. Het rook er duf en het uitzicht was erg beperkt omdat er alleen opzij en achterin kleine raampjes waren aangebracht. „W-wat bedoelt u?" herhaalde hij. „Ik ga nu toch de nachtwacht bekijken! Heel gewoon".

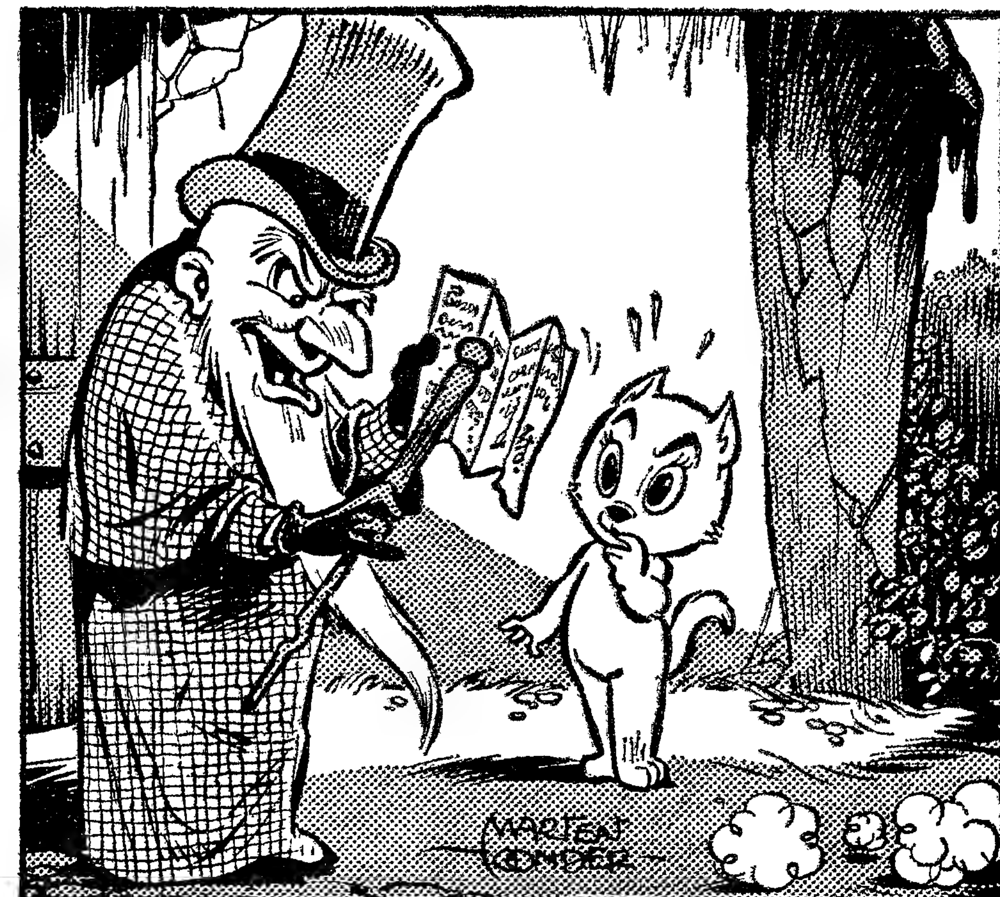
„Zeker, zeker!" riep de grijsaard. „Maar blijf er niet in steken, meneertje. Want dan kom je er niet meer uit!" Met deze duistere woorden wierp hij de deur dicht, zodat de toerist met zijn vragen alleen bleef.

„Hoe kom ik er in?" zo vroeg hij zich af. „De deur van dit rare reisbureau zit muurvast. Ik moet naar binnen voordat het te laat is. Want wat daar gebeurt kan het daglicht niet verdragen, dat is zeker!"

Op dat moment klonk van achter de muur een klagende kreet, als van meeuwen in het najaar. De roep zwol aan tot een schreeuw vol hopeloos verlangen en verstierf in een zacht gereutel, dat de toehoorder met vage gevoelens van schuld en heimwee achterliet. Voordat hij hiervan bekomen was klonk er een ander geluid: een geknars en geratel. De deuren naar de binnenplaats zwiepten open en een vreemd voertuig bolderde naar buiten met zo'n snelheid, dat Tom Poes nauwelijks opzij kon springen.

De reiswagen van Pas verdween bolderend uit het gezicht, grote stofwolken achterlatend. Maar Tom Poes had voor een venstertje het verwrongen gelaat van de inzittende toerist gezien en dat maakte hem erg ongerust.

„Lieve hemel!" mompelde hij. „wat is heer Ollie nu weer begonnen?"

Achter hem klonk een kakelend lachje.

„Een bewogen reis!" kraste de grijsaard, die uit de binnenplaats naar buiten trad. „Hij is een bewogen reis begonnen. Vol ervaringen en erg leerzaam. Dat zou ook goed voor jou zijn, meneertje. Laat reisbureau **Pas** maar eens een reisplan voor je uitstippelen, dan doe je pas ervaringen op!"

„Nee, bedankt", zei Tom Poes koel. „Ik wil alleen maar weten waar heer Bommel naar toe gaat."

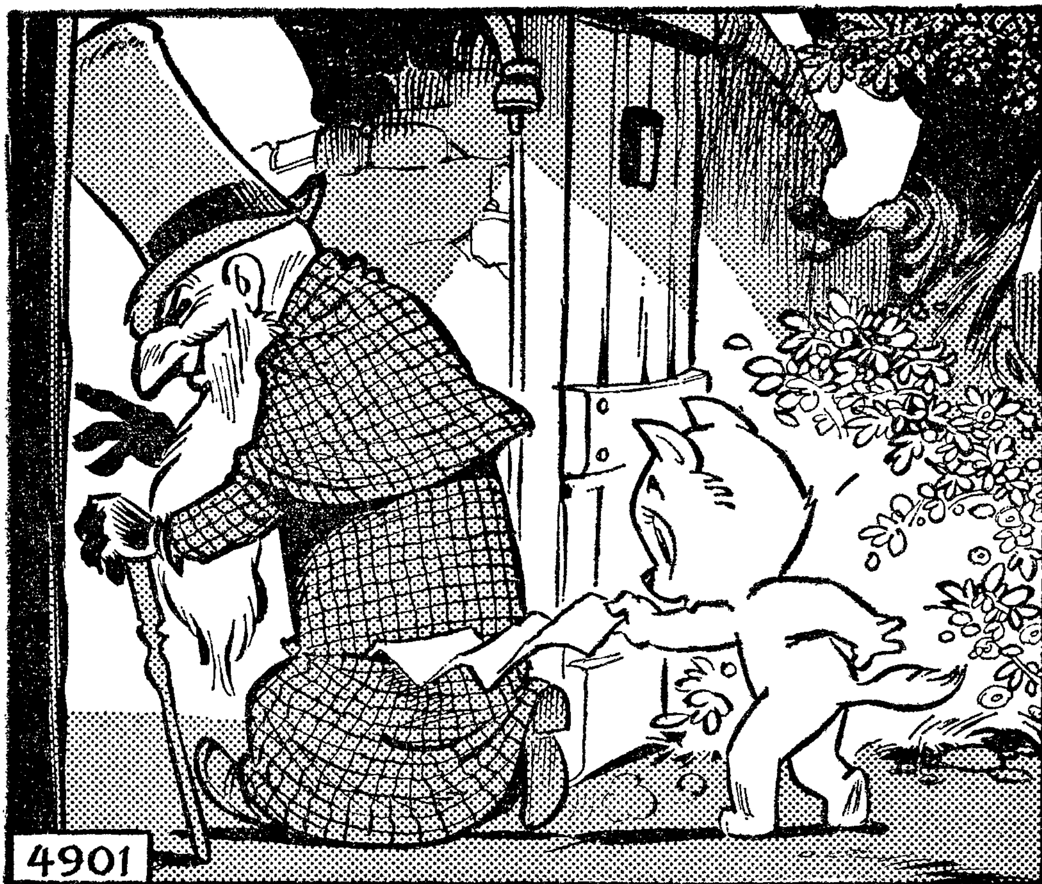
„Ja, ja," mompelde de ondernemer betrekkend. „Je bemoeien met andermans ervaringen en je eigen ontwikkeling laten liggen, huh? Het zal je ernaar vergaan, ventje! Droogte en dorheid op je pad. Ja, ja!"

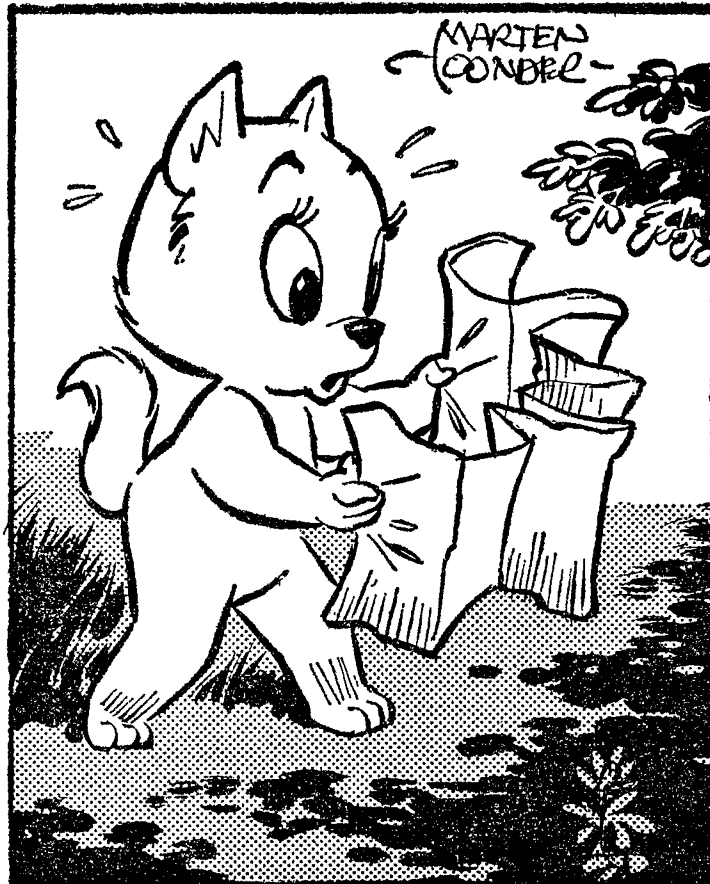
Hij trok gemelijk een reisfolder uit zijn zak en begon er in te bladeren.

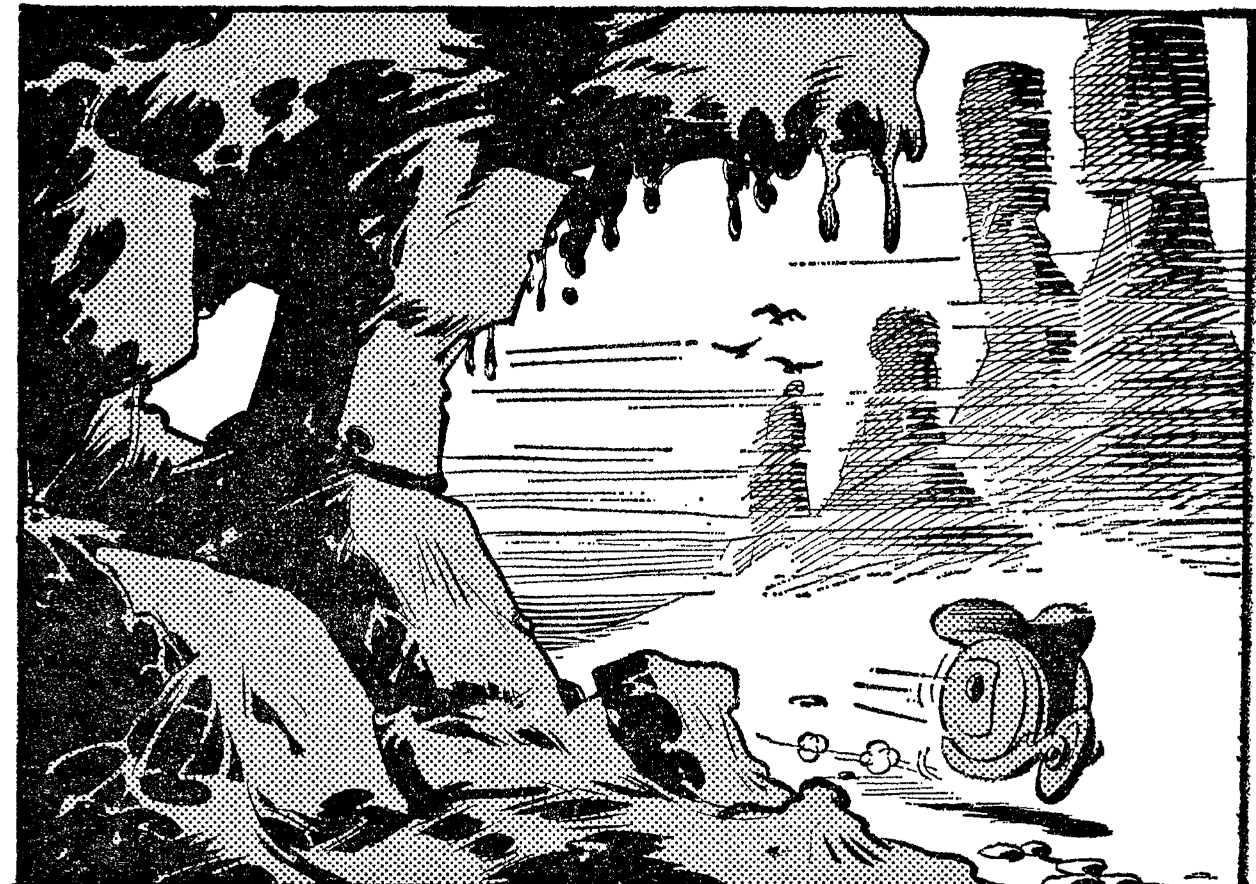
„De reiswagen van Pas is zojuist begonnen aan reis zeventien A", vervolgde hij. „Een privé reis in luxe cabine, zonder reisleider. Toelichtingen worden gegeven door een ingebouwde taperecorder van het nieuwste model. Fraai, beperkt uitzicht opzij en naar achteren..."

„Maar waar gaat heer Bommel naar toe?" riep Tom Poes ongeduldig uit.

„...zodat het verrassende element van de reis niet door vooruitzien verstoord wordt", voer de ander voort. „De eerste plaats waar halt wordt gehouden is het oude, oude Gor. Aldaar zal gelegenheid worden gegeven de Nachtwacht gade te slaan. Een uiterst boeiende reis waar men veel van kan overhouden. Hehehe!"

De grijsaard stak het vouwblad met een lachje in een zak van zijn ruime jas en trad op de binnenplaats toe.

„Wacht even!” riep Tom Poes haastig. „Ik heb nog nooit van de Nachtwacht van Gor gehoord! Wat is dat voor iets?”

„Een ervaring!” mompelde de oude krassend. „Cultuur! Wie de nachtwacht niet ervaren heeft kan geen wijn drinken met hooggeplaatsten. Ga weg, bleke beterweter! Reis maar met een reisgezelschap mee!”

„Mag ik die folder dan even hebben?” hield Tom Poes aan. Doch de bejaarde ondernemer schuifelde snel onder de poort door en keek niet om.

„Nee!” snauwde hij. „Met jou doe ik geen zaken. Mijn reisbureau is alleen voor degene die hun eigen reis aandurven!”

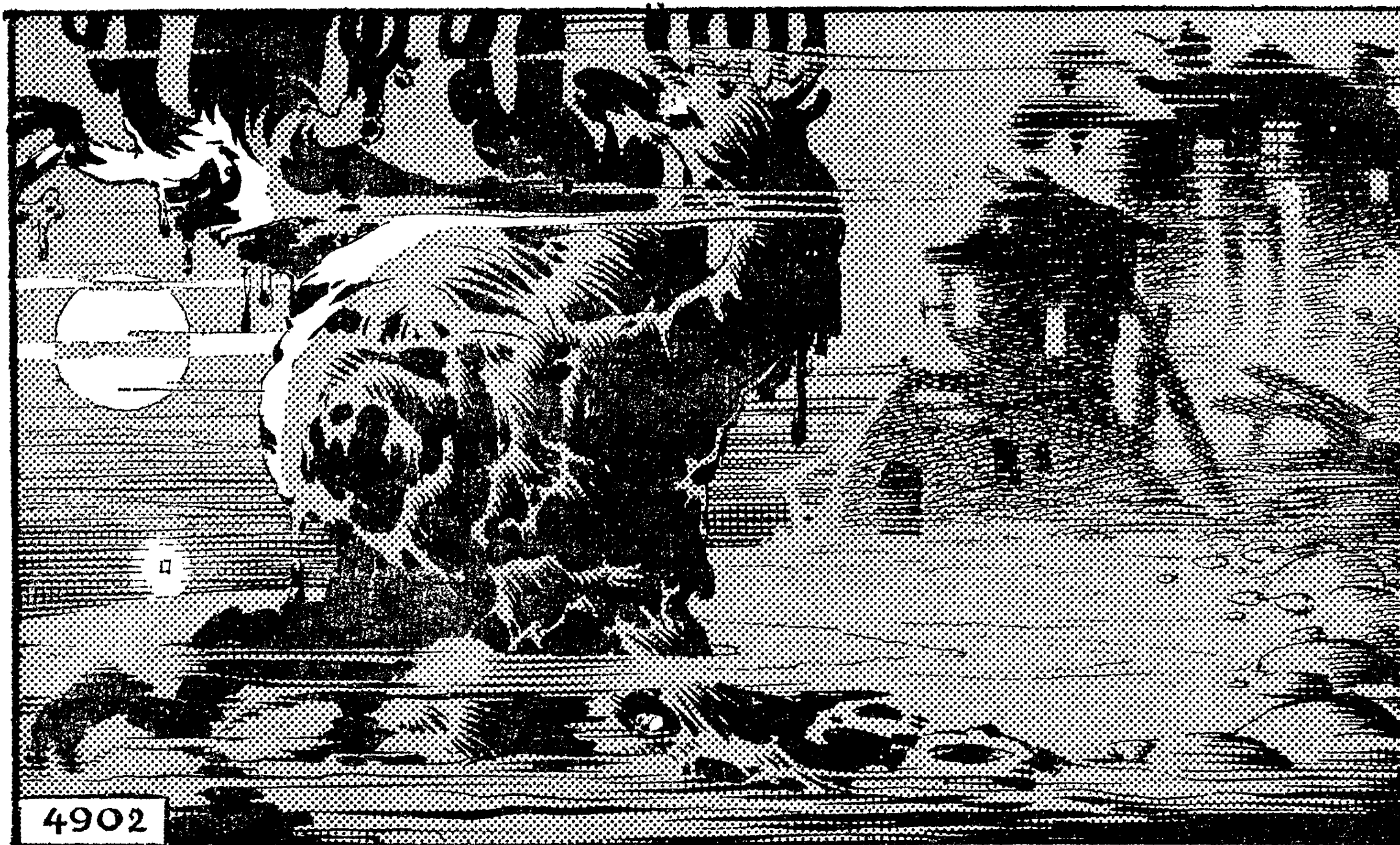
Met deze woorden wierp hij de deur van zijn nering in het slot, zonder bemerkt te hebben, dat Tom Poes het drukwerk uit zijn zak had gehaald. Want die wist zeker dat heer Ollie enig reisgezelschap erg op prijs zou stellen en daarom schrok hij niet voor deze diefstal terug. Haastig zocht hij het hoofdstukje over de Nachtwacht op en toen schrok hij vreselijk.

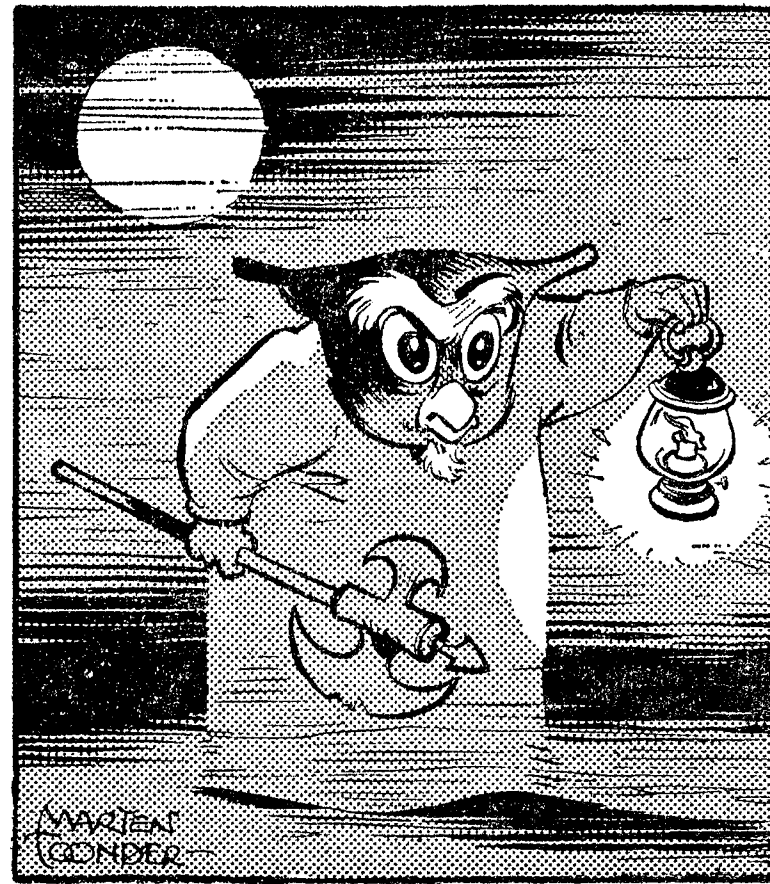
„Lieve hemel!” riep hij uit. „Er achteraan, voor het te laat is!”

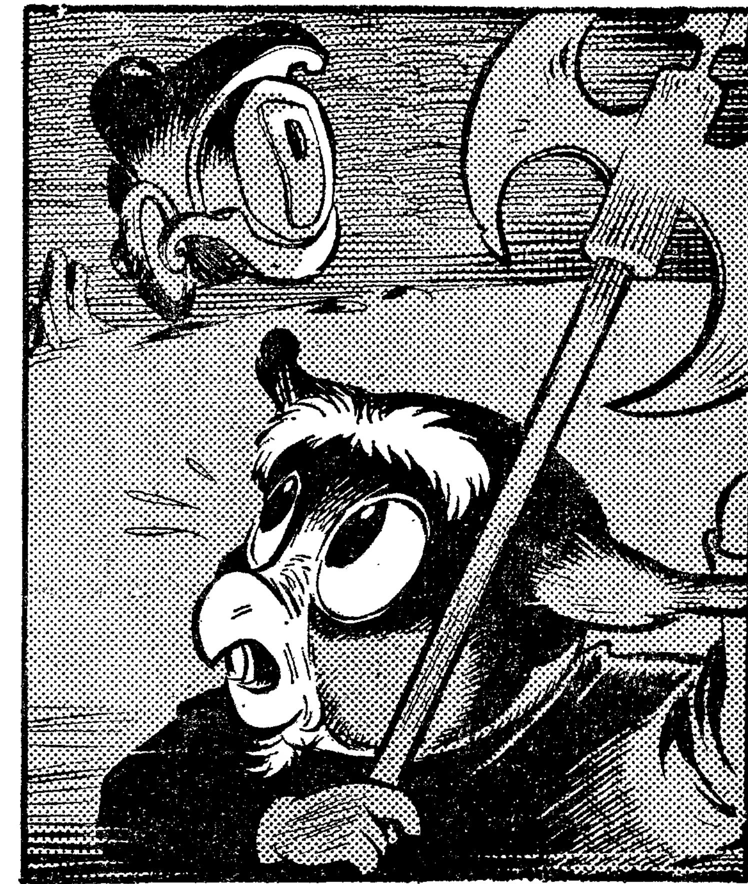
Nu beschikte heer Bommel niet over een reisfolder waarin hij kon lezen wat zijn reis inhield, maar toch was ook zijn stemming gedrukt. Geen wonder. Het voertuig bewoog zich bonkend en knarsend voort door een somber, kaal landschap waarin bleke nevels dreven. De geur in de cabine was muf en de raampjes boden maar weinig uitzicht, zodat het de geschokte reiziger bang te moede werd.

„Halt!’ riep hij met schrille stem. „Ik wil er uit! Ik heb genoeg van deze reis!”

Helaas; de reiswagen werd voortgedreven door het Rad van Avontuur — en dat stopt niet gemakkelijk.

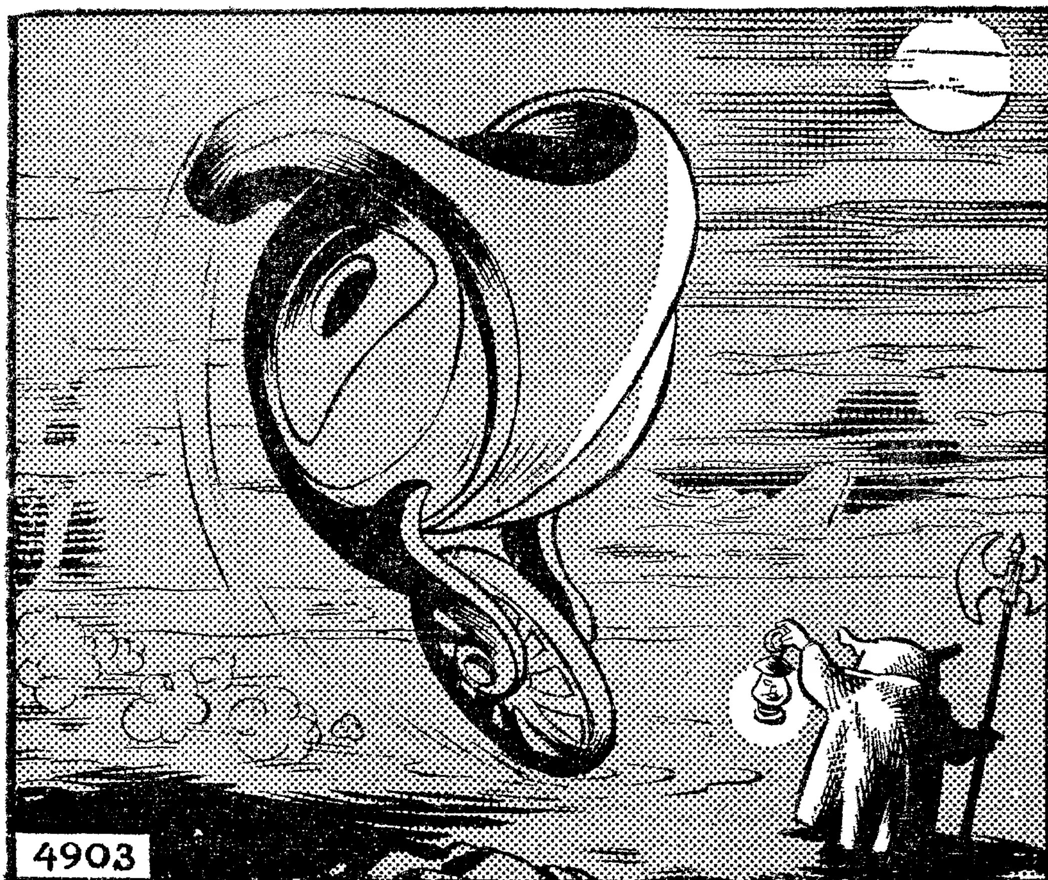
De aanblik die het oude, oude Gor aan de passerende reiziger biedt, is nogal neerdrukkend. Knokige, versteende bomen rijzen uit grauwe, nevelachtige vlakten op en de buitenwijken die daaraan grenzen, zijn vervallen steenklompen, vol gaten en bederf.

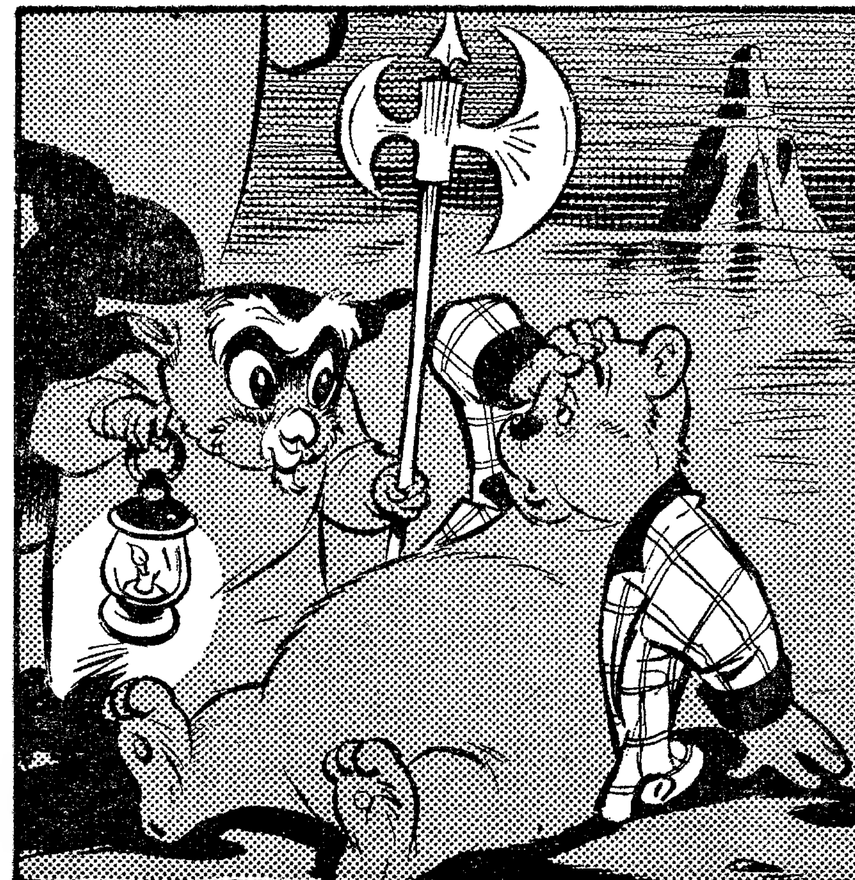
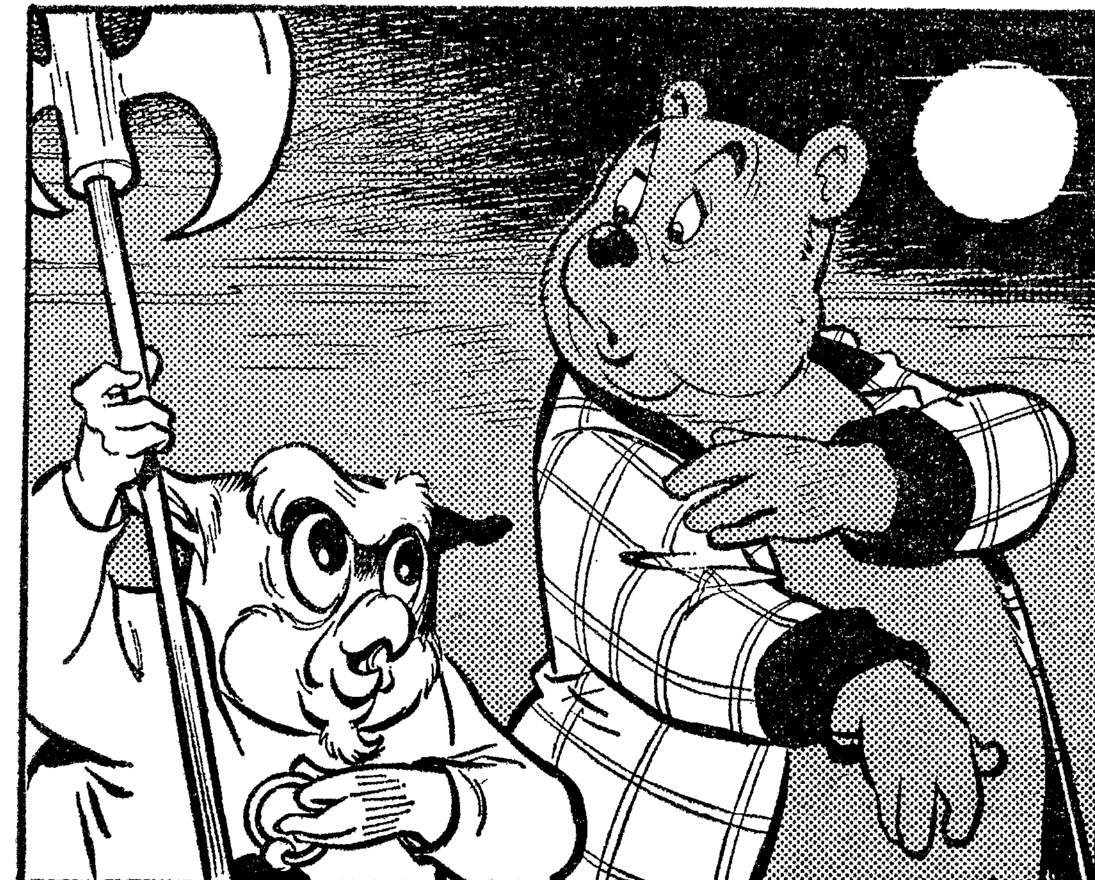
Bij volle maan kan men er dikwijls een vaal, dansend lichtje waarnemen en ook klinkt er dan een schurend gehoest door de mist. Dan doet de nachtwacht van Gor de ronde om de oude, verlaten ruïnestad. De gehaaste voorbijganger, die, getroffen door het verschijnsel, een ogenblik de pas inhoudt, kan hem door de mist zien naderen. Zijn slepende stappen klinken gesmoord en zijn gestalte rijst bleek uit de dampen op. Hij is een eigenaardige figuur, deze nachtwacht. Hoe oud hij is, weet niemand. Maar hij kent gebruiken, die zich in de verre nevels van het verleden verliezen en hij is trots op de tradities van het oude Gor, toen dat nog een machtige stad was.

Van tijd tot tijd staat hij dan ook stil om opmerkzaam om zich heen te blikken. Want altijd wacht hij op de vreemdeling aan wie hij op indringende wijze de oude gebruiken uit kan leggen. Tot nu toe was dat vergeefs. De laatste eeuw zijn er geen bezoekers meer gekomen; waarschijnlijk door die indringende uitleg van de nachtwacht van het oude oude Gor.

Op de nacht van de laatste volle maan echter werd de verouderde wachter opgeschrikt door een snel naderend, bonkend geknars. Verrast wendde hij zich om en nu merkte hij een vreemd voertuig op, dat door de mistflarden dichterbij kwam.

„Een zoeker!" kraste hij met dunne stem. „Eindelijk!"

De nachtwacht wendde zich om en hief zijn lantaarn om het naderende voertuig goed te belichten. De vreemde vormen van de koets tekenden zich zodoende scherp af tegen de mistige achtergrond, vooral toen het wiel plotseling stil bleef staan zodat het gevaarte zich met een ruk van de grond verhief.

Er volgde een dreunende smak, die de deuren openwierp en de inzittende toerist op de bodem deed belanden. In de nu intredende stilte klonk de klaagstem van de geschokte reiziger ijl op.

„Welkom!" sprak de wachter, nadertredend. „Het oude, oude Gor opent zijn poorten voor u, edele heer!"

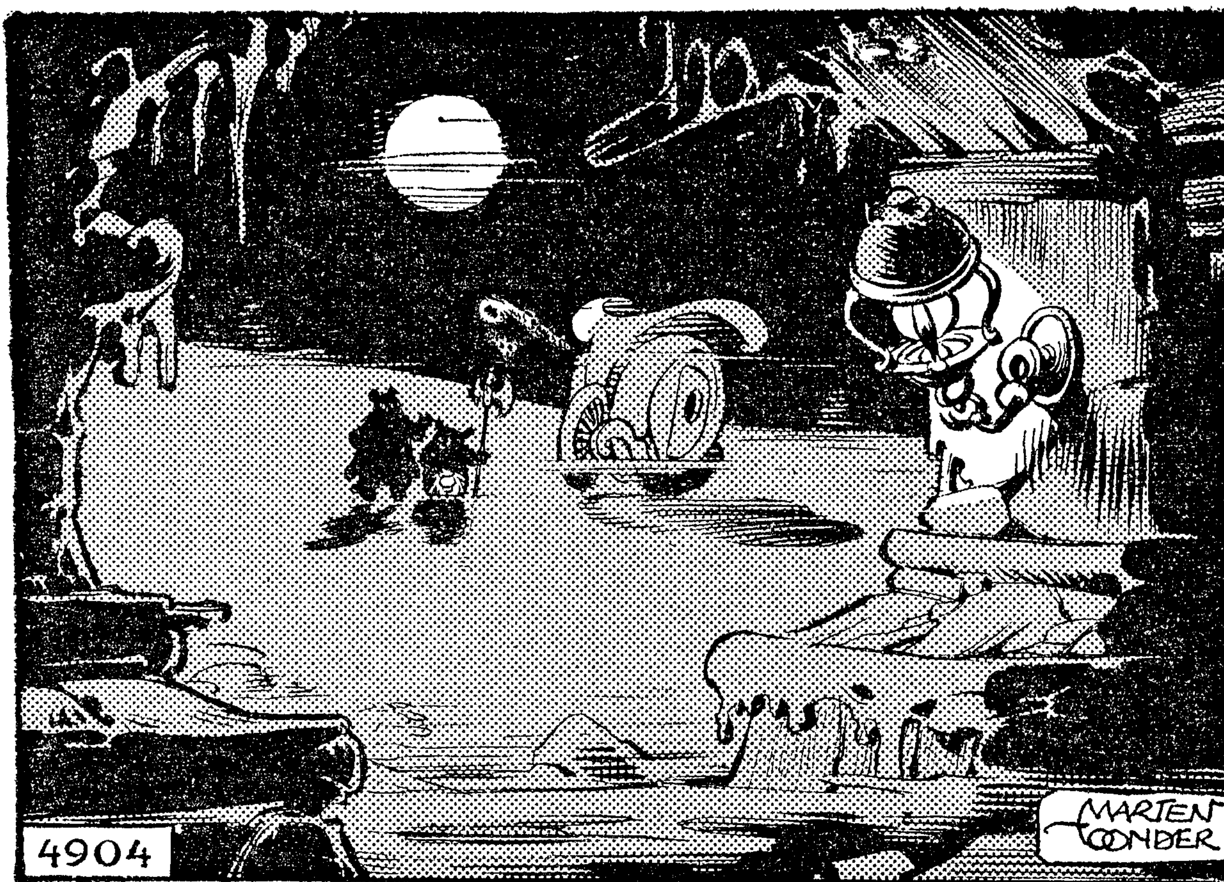
„Huh?" stamelde de bezoeker. „Wat? M-moet dat d-dan op zo'n manier? Ik b-ben gebroken!"

„Dat spijt mij onuitsprekelijk!" zei de ander. „Maar het is de schuld van uw wilde wagen en niet van het oude Gor. Kom, ik nodig u uit om de stille stad te ervaren. De vrede en de goedheid die er van uitgaan zullen u tot een betere heer maken".

„Dat hoeft niet", sprak de reiziger zich herstellend. „Ik ben heer Olivier B. Bommel en ik kom hier alleen om hoogstaande reiservaringen op te doen. Wees zo goed om mij een passend onderkomen te wijzen. Dan kan ik de boel morgen uitgerust en versterkt door een verkwikkend maal bekijken. Het een of andere chateau, als u begrijpt, wat ik bedoel".

De nachtwacht glimlachte fijntjes.

„Het oude Gor moet men 's nachts ervaren," verklaarde hij met dunne stem. „Het bekijken bij dag leidt tot oppervlakkigheid en beuzelarij. Bovendien is er geen herberg, edele heer. Kom, de poorten zijn voor u geopend. Laten wij uw goedheid gaan meten."

De beleefde taal van de nachtwacht deed heer Bommel prettig aan — en de stilte die over de mistige vlakte hing was heilzaam voor de hoofdpijn die hij in de reiswagen had opgelopen.

„Goed dan," zei hij. „Laten we dan de stad maar gaan bekijken. Eigenlijk is het wel prettig om even de benen te strekken na zo'n tocht. Maar wat bedoelt u met het meten van mijn goedheid?"

„Dat is een mooie gewoonte in het oude Gor", verklaarde de nachtwacht met ritselende stem. „Gor is een goede stad, edele vreemdeling. Slechte elementen worden er te niet gedaan, want goed en slecht gaan niet samen, zegt u nu zelf."

„Nee, dat gaat niet", gaf heer Ollie toe. „Als heer weet ik daar alles van. Het is prettig om een door en door goede stad te bezoeken. Dat is een ervaring waar geen markies aan kan tippen, als u begrijpt, wat ik bedoel. Maar wat is dit voor een bouwval?"

„Dit is de toegangspoort van het oude Gor", zei de wachter. „Hij is gastvrij voor u geopend en ik heet u van harte welkom. Kijk vrij rond, dat kan geen kwaad."

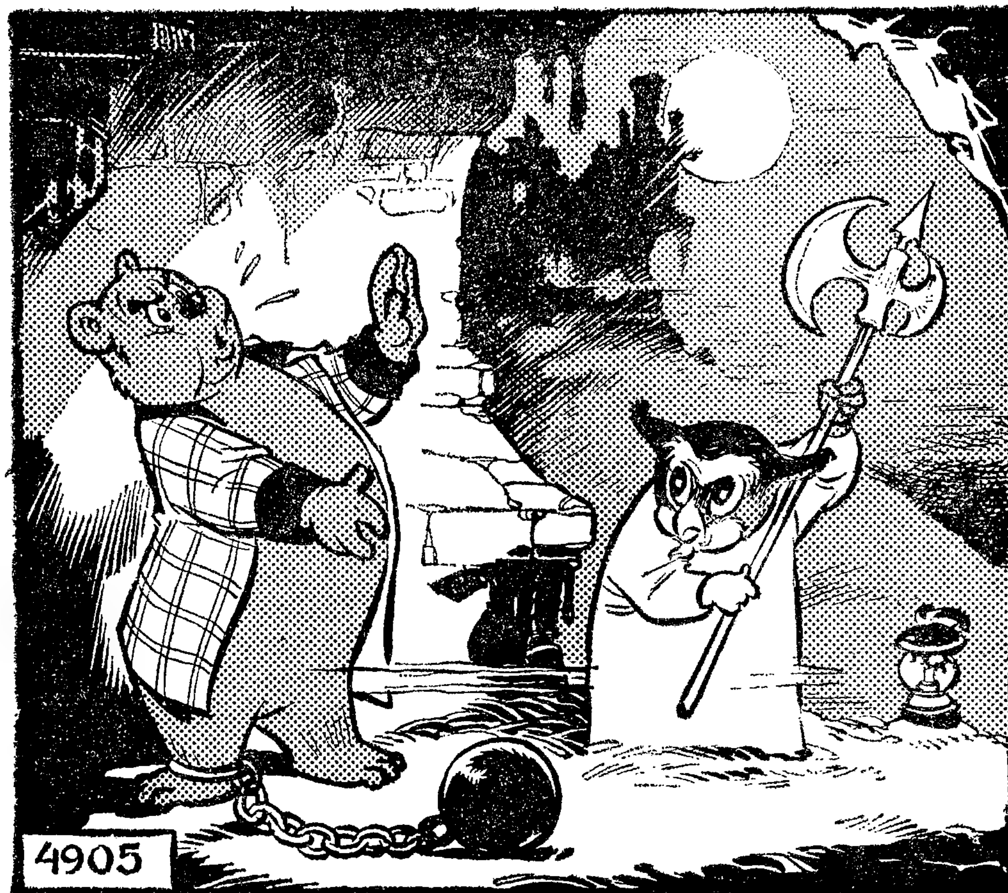
Heer Bommel gehoorzaamde en wierp een blik op de vervallen steenmassa, die door loshangend gebindte ontsierd werd. Vale nevels kronkelden over de grond en de doodse stilte begon hem te bedrukken.

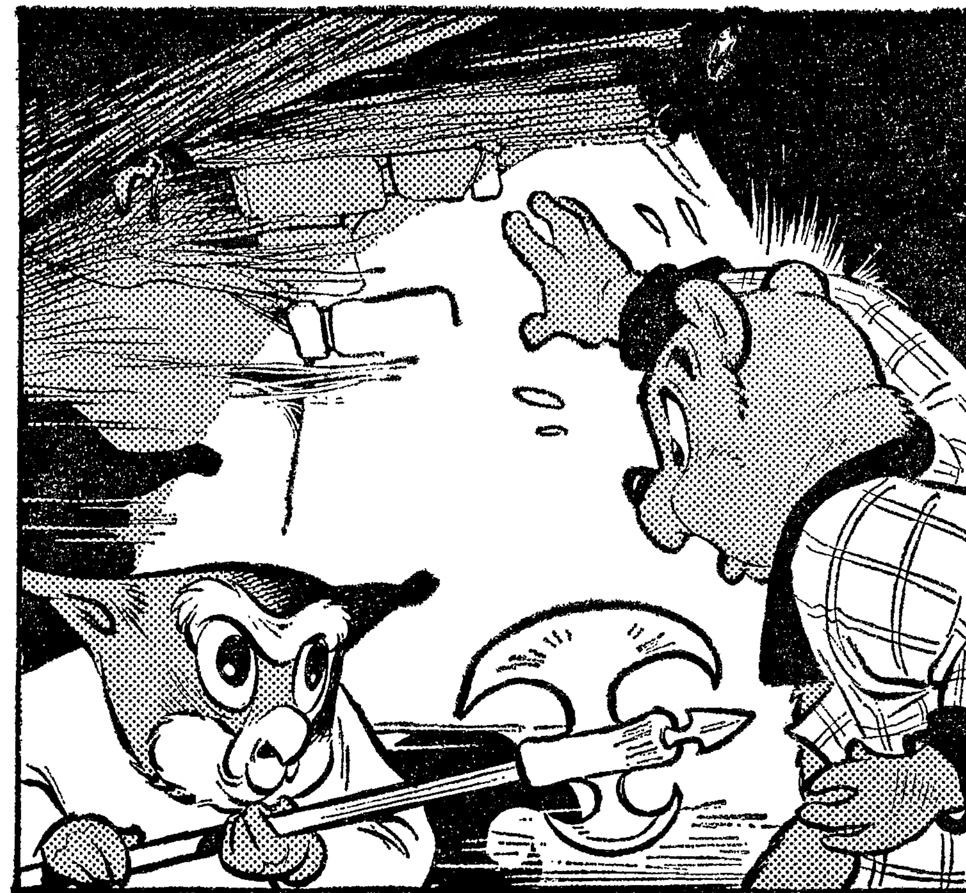
„Het... eh... het is hier een beetje kaal," merkte hij op. „Maar wat doet u eigenlijk?"

„Ik zoek de kogel", legde de ander uit. Hij rommelde wat buiten de poort en trad toen snel nader.

„Sta even stil, als u zo goed wilt zijn", zei hij, zich bukkend. „Ziezo, dat is al weer gebeurd".

Heer Ollie wierp onthutst een blik naar beneden en zag toen dat hem een ketting aan het been was gelegd waaraan een ijzeren bal was verbonden.

Heer Bommel staarde enige tijd, als door de donder getroffen, naar de ijzeren ketting, die zijn been ontsierde.

„Wat betekent dat?" vroeg hij ten slotte met opkomende woede.

„Dit is een wijs gebruik in het oude, oude Gor", verklaarde de nachtwacht. „We moeten weten of een bezoeker goed of slecht is. Want Gor is een goede stad, edele heer — en goed en slecht gaan niet samen, zegt u nu zelf. Daarom moet de geëerde vreemdeling ketting en bal dragen totdat zijn goedheid beproefd is."

Heer Ollie slikte moeilijk.

„O!" sprak hij. „Nu, m-mijn goedheid staat vast, jonge v-vriend! Maak die ketting nu maar los; ik wil liever geen beproevingen ondergaan — als u begrijpt wat ik bedoel."

„Jammer", zei de waker zuchtend. Hij richtte zijn vlijmscherpe hellebaard op de geschokte toerist en vervolgde: „U doorstaat de eerste proef reeds niet. U bent dus slecht en daarom moet ik u teniet doen. Jammer!"

„W-wacht even!" riep heer Bommel bijna schreiend. „Over w-welke proef hebt u het?"

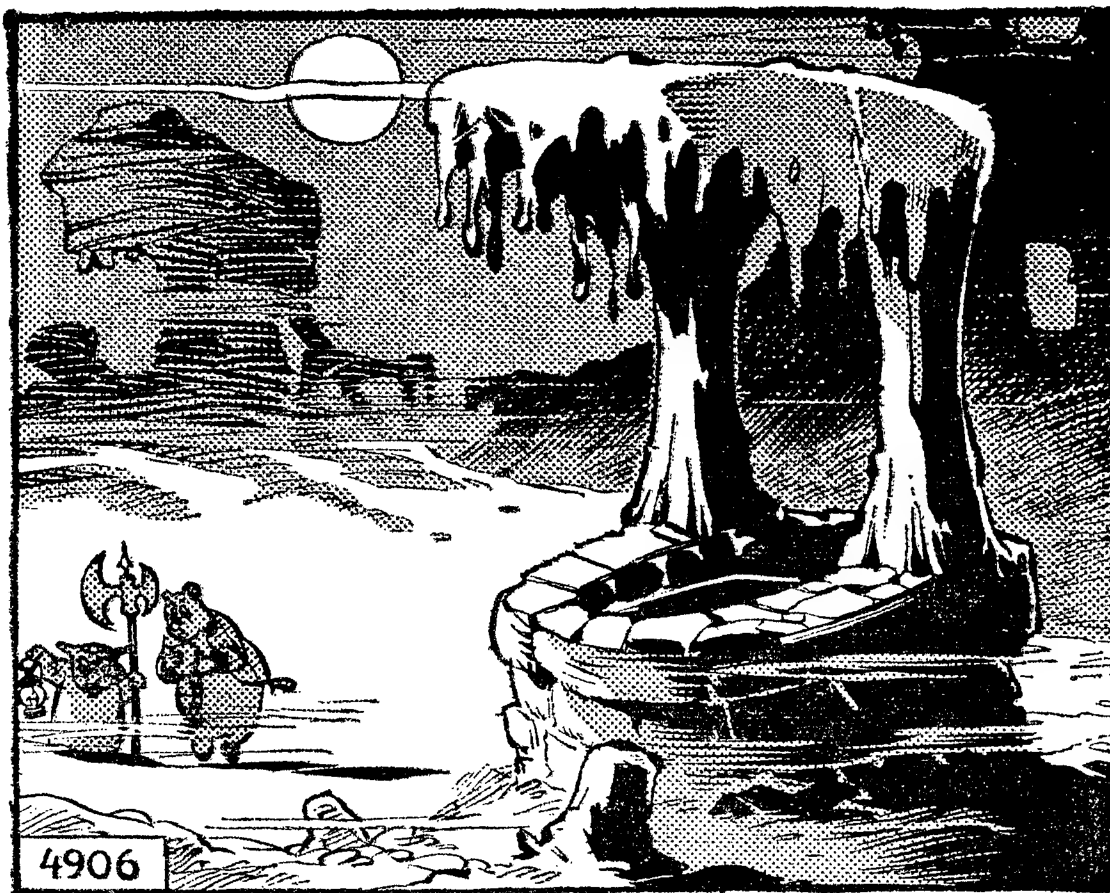
„Over de proef der beleefdheid", hernam de ander. „Als men ergens komt moet men er eerbied hebben voor de gebruiken. Maar u hebt geen belangstelling voor de gebruiken. U bent dus onbeleefd en daarom slecht. Dus ..."

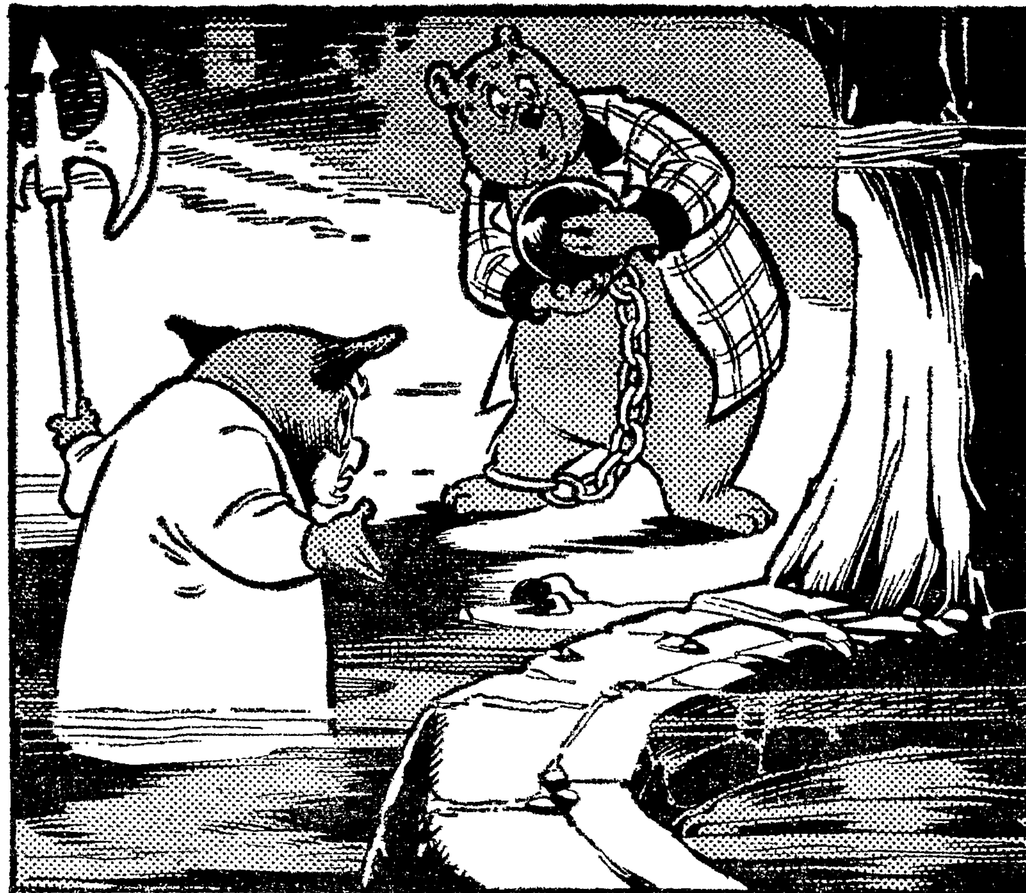
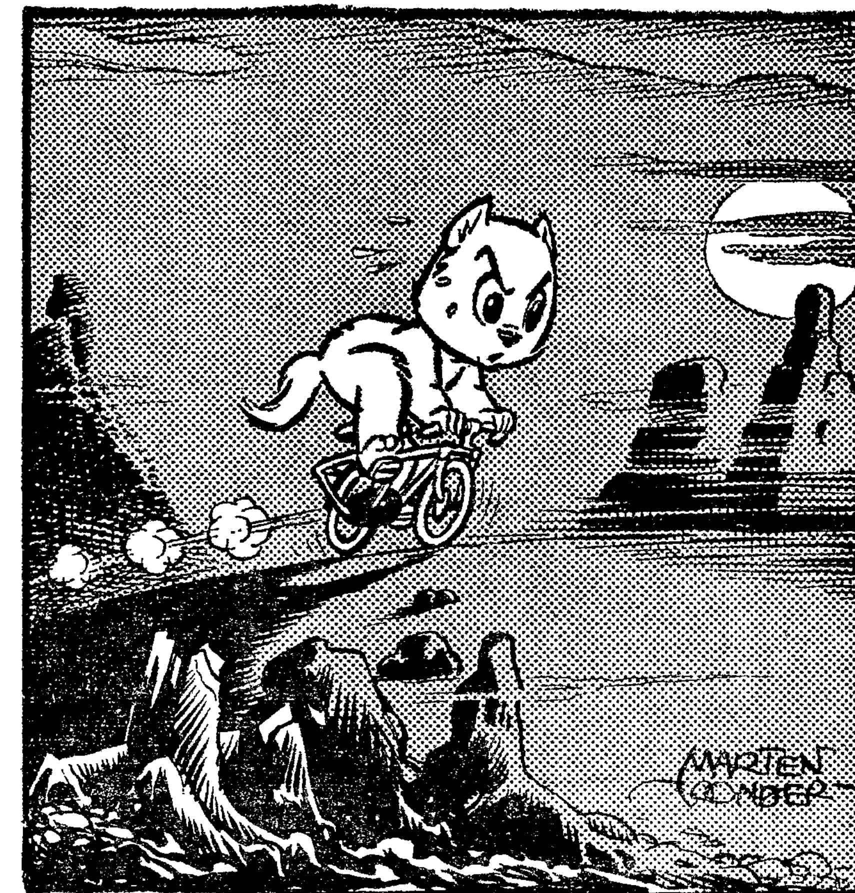
„Stop!" jammerde de reiziger. „Ik heb héél veel belangstelling! Waarom zou ik anders helemaal hierheen gekomen zijn?"

De nachtwacht liet opgelucht zijn wapen zakken.

„Gelukkig", zei hij. „Volgt u mij dan naar de tweede proef, edele heer!"

Met deze woorden liep hij de stad in en heer Ollie volgde hem, de ijzeren kogel in de bevende arm geklemd.

De oude nachtwacht spoedde zich door de verlaten puinhopen van Gor en heer Ollie volgde hem beklemd. Er hing een doodse stilte over de bouwvallen, die slechts verbroken werd door het gerinkel van heer Bommels ketting en het gemompel van de gids. Bleke nevelslierten dreven langs de maan en kronkelden tussen de ruïnes zodat die schenen te zweven.

„Al het slechte vergaat", prevelde de geleider. „Slechts het goede blijft. Ach, er is veel slechts op de wereld".

„Ja", zei heer Ollie. Hij verschikte de kogel in zijn arm en wierp een bekommerde blik om zich heen.

„Nou", voegde hij er aan toe, „Gor is een slechte stad geweest! Helemaal vergaan, als u begrijpt, wat ik bedoel."

„Het goede is gebleven", verklaarde de wachter troostend. „Kijk, daar is de Bron der Waarheid".

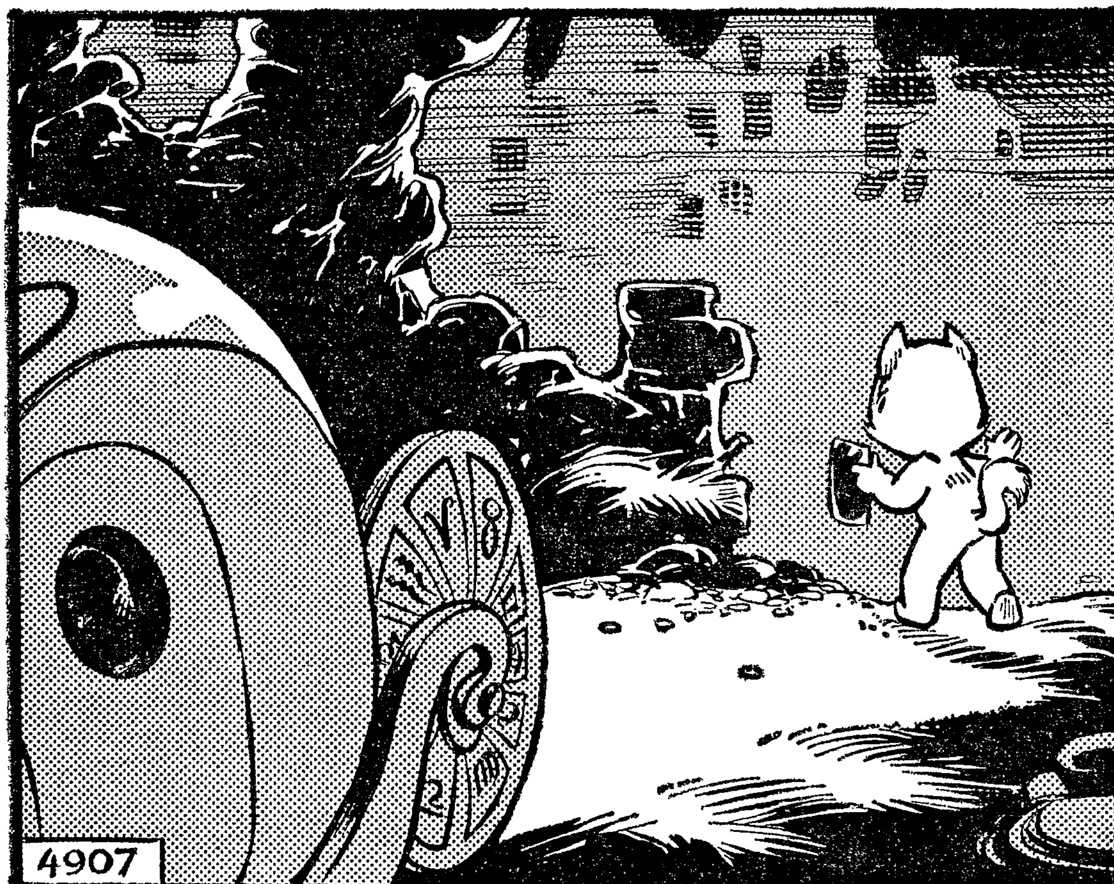
Hij wees op een brokkelige put, die tot de rand met donker water gevuld was.

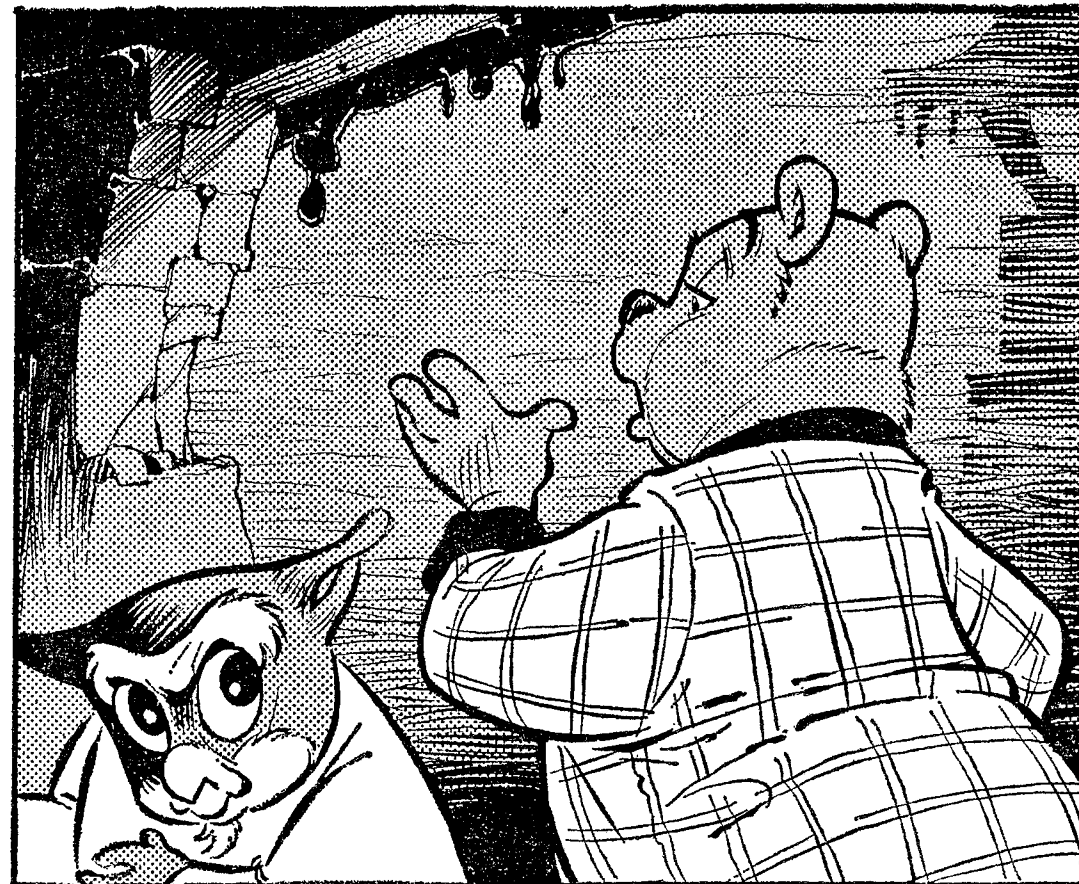
„Wilt u er even in springen? hernam hij. „Wanneer u slecht bent zult u zinken. Maar ik ben overtuigd van het goede in u. U zult zeker blijven drijven, edele heer. Het is maar een formaliteit; u zult blijven!"

Heer Ollie was daar niet zo van overtuigd, vooral niet door de ijzeren kogel aan zijn been. Het is dan ook te begrijpen, dat hij de toekomst donker inzag.

„Hoe vreselijk is dit alles!" prevelde hij zacht voor zich heen. „Eenzaam en door iemand verlaten zal ik hier aan loden bijgeloof ten onder gaan ondanks al mijn lichte goedheid! Wat een vreselijke ervaring!"

Geheel verlaten was de beproefde reiziger echter niet. Want hier zien wij Tom Poes op een oud fietsje over de vlakte rijden; op weg naar Gor.

Voor Tom Poes was het een lange en moeilijke tocht geweest. Het zoeken naar het oude, oude Gor valt niet mee. Want het is al erg lang geleden, dat het faam genoot, als Stad van Goedheid. Zó lang, dat slechts zeer bejaarde lieden zich herinneren hoe het geheel uitstierf door de goedheidsproeven, die er genomen werden. Maar geholpen door het vouwblad, dat hij uit de zak van de heer Pas had gehaald, bereikte Tom Poes de bouwvallen toen de maan het hoogste aan de hemel stond.

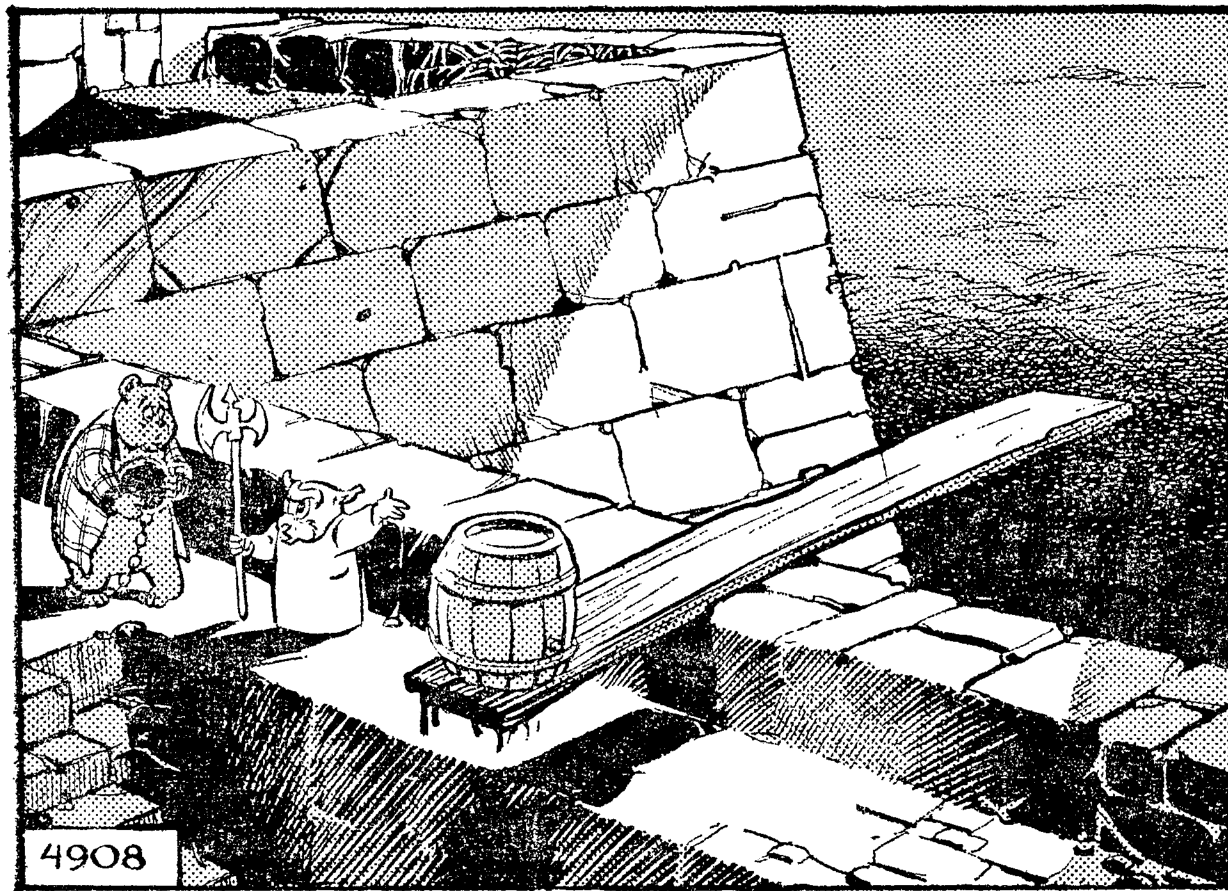
„Daar is die rare koets!" dacht hij, zijn fiets aan de kant gooiend. „Dan moet heer Ollie dus in de buurt zijn. Maar hoe vind ik hem tussen al deze steenklompen? Als ik niet veel geluk heb zal ik vast te laat komen om hem te redden. Want volgens deze folder kent de nachtwacht van Gor geen genade — en er is dus alle kans, dat heer Bommel al in de Bron der Waarheid is verdronken!"

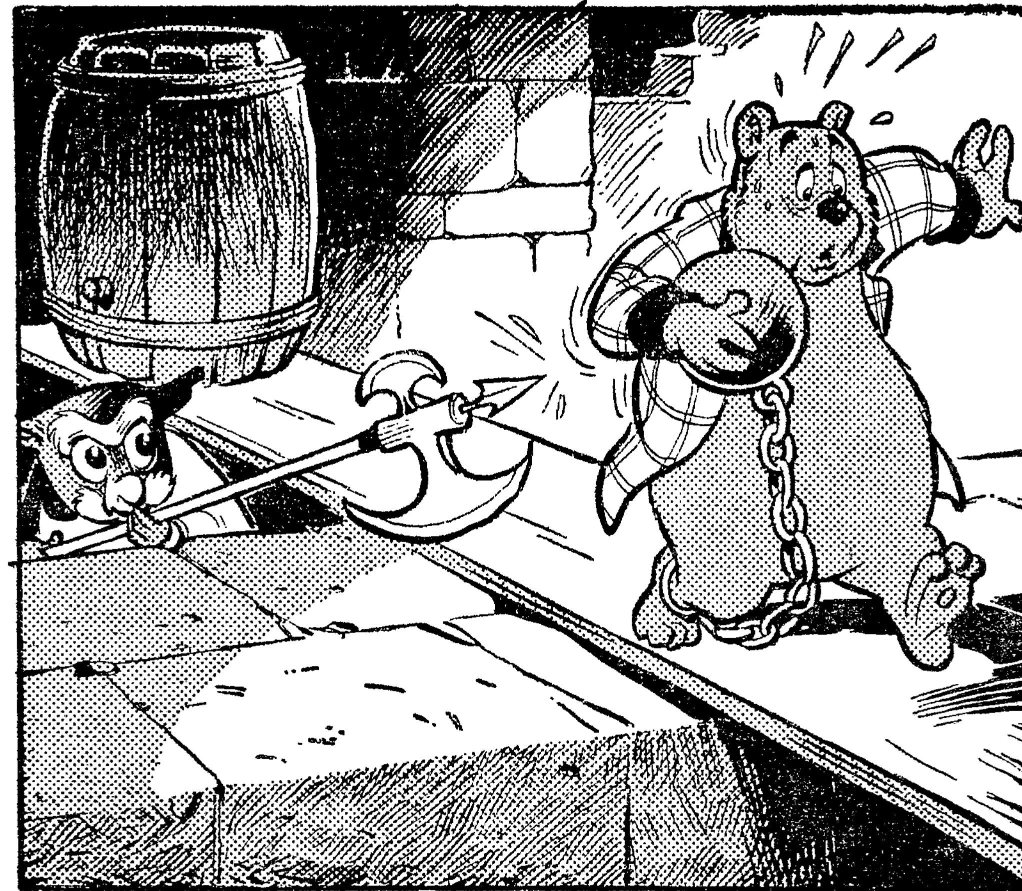
Nu, dat was gelukkig niet zo. De ongelukkige reiziger stond nog steeds vol afkeer in het donkere water te staren en verschikte zijn ijzeren kogel van de ene arm in de andere.

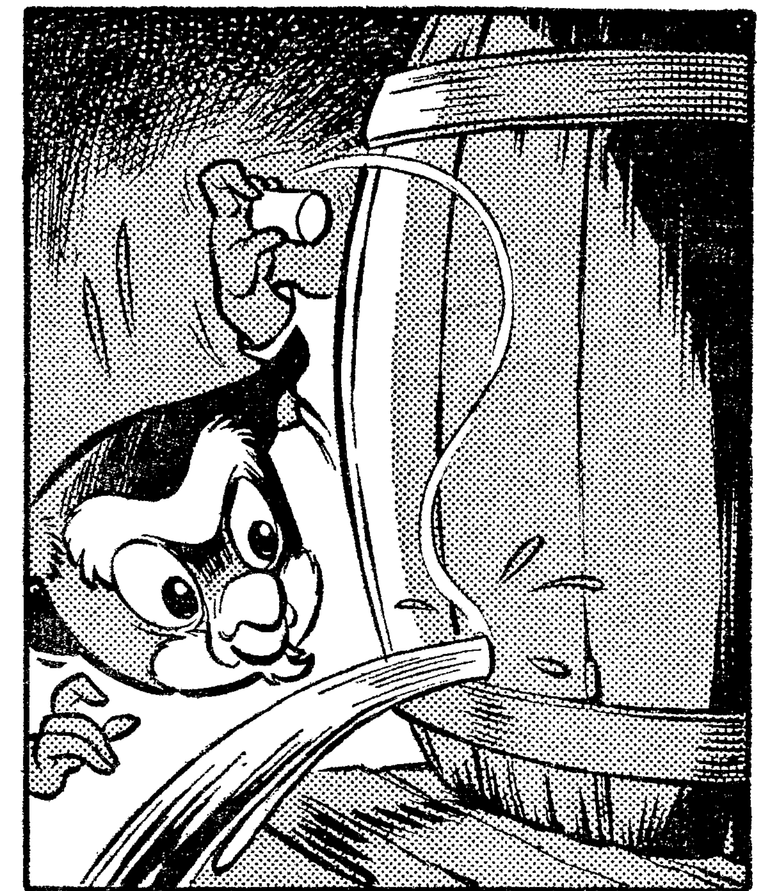
„Ik doe het niet!" riep hij ten slotte verwilderd uit. „Een heer springt niet in een put met een gewicht aan zijn been — en bovendien staat de lucht die er uit walmt me tegen!"

Hij verwachtte, dat de wachter nu weer met zijn hellebaard zou dreigen, maar tot zijn verrassing liet deze het akelige wapen zakken.

„Het zij zo", sprak het ventje met een bleke glimlach. „Hier kan ik genade voor recht laten gelden. Want er is een kans dat een bezwaard iemand in de Bron der Waarheid verdrinkt; ook al is hij goed. Dat heeft mijn ervaring mij geleerd. Dan gaan wij nu over tot een andere proef. Volg mij, edele vreemdeling."

De wachter beklom een steile trap, die naar de bovenkant van de stadsmuur leidde. Heer Ollie volgde hem hijgend onder het gewicht van de ijzeren kogel die hij met grote weerzin meedroeg.

„Ik wil helemaal geen proef doen!" klaagde hij met zwakke stem. „Ik kom hier voor leerzame reiservaringen en niet om door een nachtwacht uit te laten maken of ik goed of slecht ben!"

„U vergist zich, edele heer", zei de ander. „Wanneer u reiservaringen opdoet, is er altijd een nachtwacht die u beproeft. Zo is het tenminste in het oude, oude Gor. Kijk, daar staat het Vat van de Wijsheid. Wees zo goed op die plank te klimmen, dan zullen we uw goedheid kunnen vaststellen".

„H-hoe d-dan?" stamelde heer Bommel. Hij staarde vol ontzetting naar het aangeduide fust, dat een vooruitgeschoven stuk hout boven een ravijn in evenwicht hield.

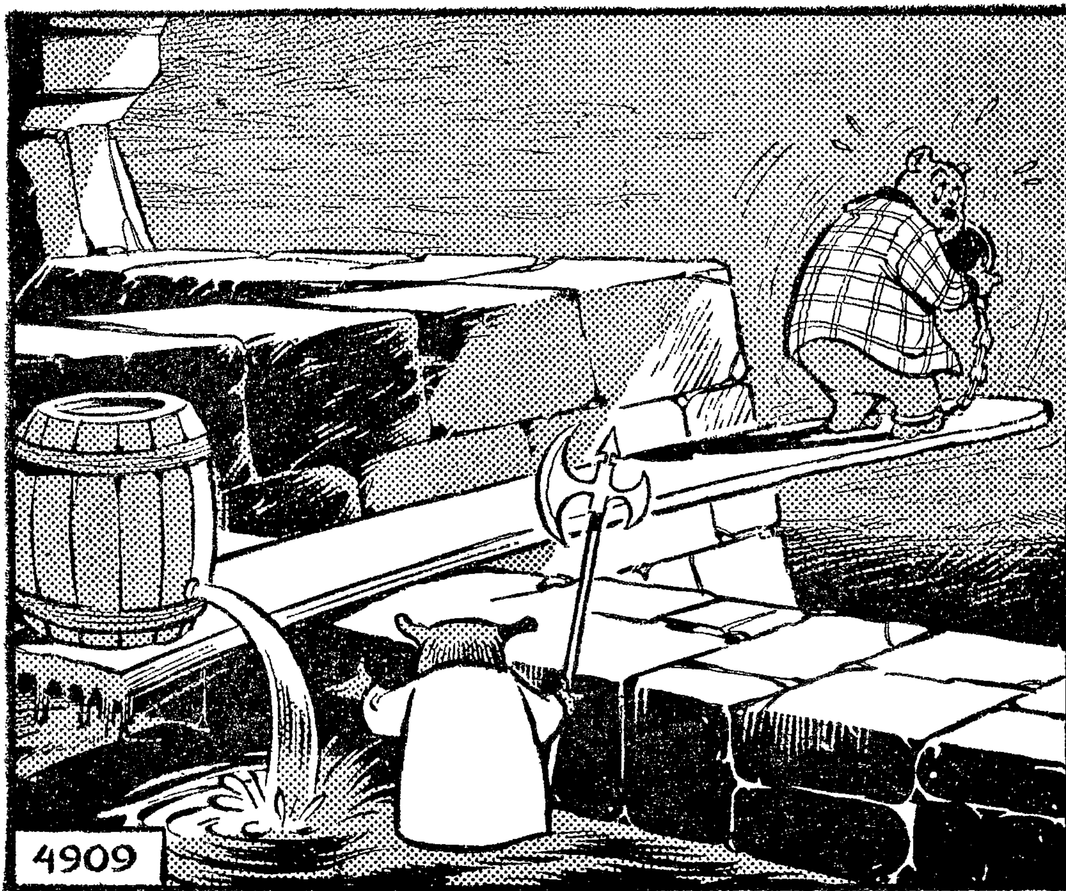
„Ik zal het u uitleggen", beloofde de waker. „Maar eerst moet u de plank van het Edele Evenwicht op. Daar helpt niets aan, goede vreemdeling; u zult dat kunnen begrijpen. Komaan, vat moed!"

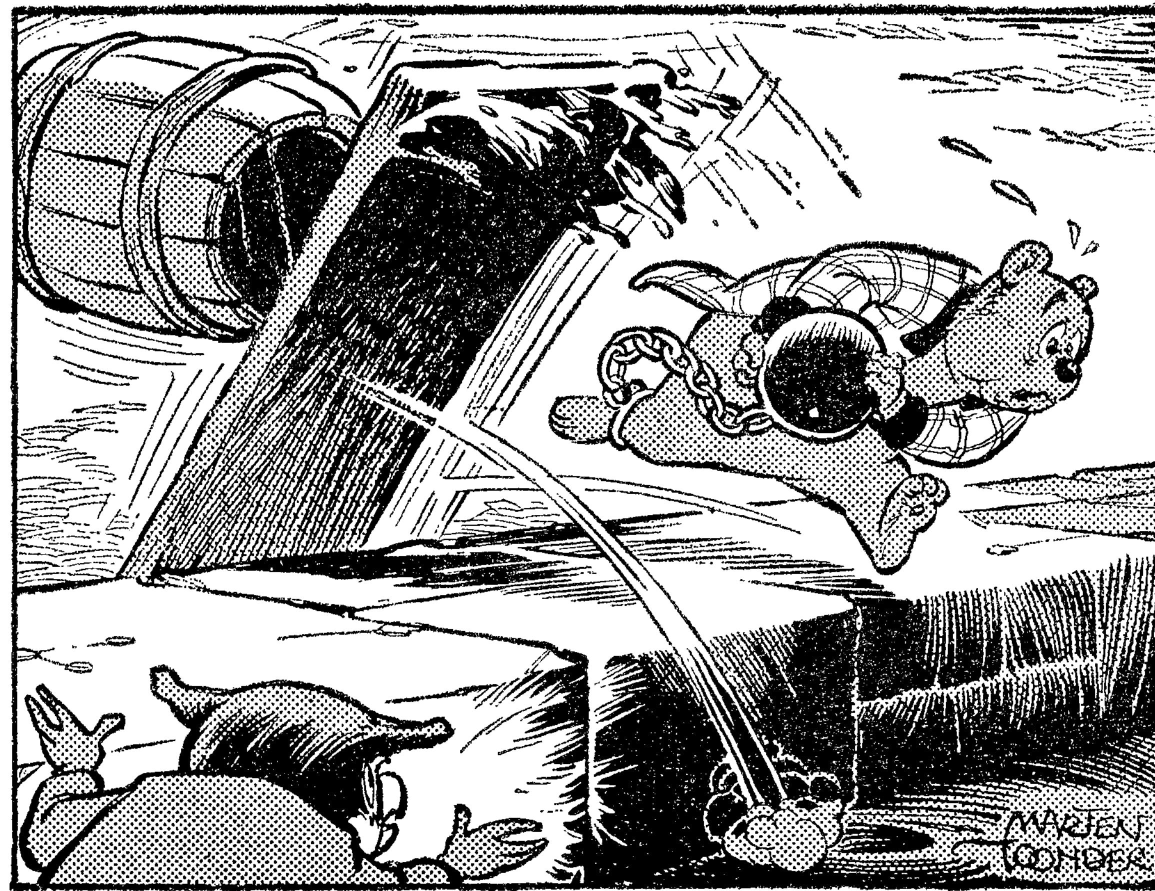
Zo sprekende drilde hij zijn hellebaard zodat het wapen akelig blonk in het maanlicht. Om een aanraking met de punt te ontgaan beklom de rampzalige reiziger haastig het houtwerk en wankelde voorwaarts.

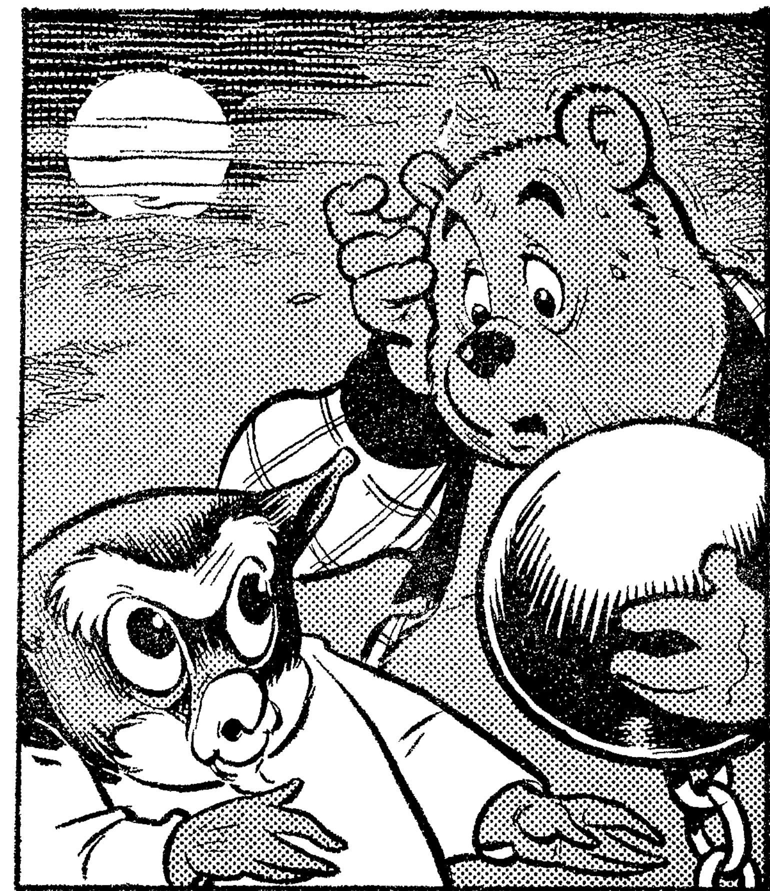
„H-help!" riep hij ijl. „Ik heb last van d-dui-duizelingen! Ik zal vallen!"

„Dat geeft niet!" hernam de gids troostend. „Uw goedheid zal u licht en zwevend maken. Alleen de slechten vallen, dat is bekend. Nog enkele stappen, edele heer. Zo, ja. Blijft u thans rustig staan, terwijl ik het Vat van Wijsheid leeg laat lopen. Want wanneer de wijsheid weg is, kan alleen het goede nog redding brengen. U zult dat zeker met mij eens zijn."

En met deze woorden trok de engerd de stop uit het fust.

Heer Bommel had zich in doodsnood boven de afgrond begeven. Daar stond hij nu op de plank, die akelig zwiepte, terwijl achter hem het fust klaterend leegliep.

„Dit k-kan n-niet!" stamelde hij met piepende stem. „Ik v-val, bedoel ik! Ik w-wil er af!"

„U vergist zich, edele heer!" zei de nachtwacht sussend. „Dit kan heel goed. Reeds ontelbaren zijn hier op hun goedheid onderzocht. Het vat van Wijsheid wordt steeds lichter, voelt u wel?" „J-ja!" riep heer Ollie in grote angst. „Ik z-zak!"

„Dat zegt nog niets", hernam de ander. „Pas wanneer u in het ravijn stort is bewezen, dat u slecht bent. Ik voor mij geloof dat niet. Er moet veel goeds in u zijn, dat zegt mijn gevoel mij."

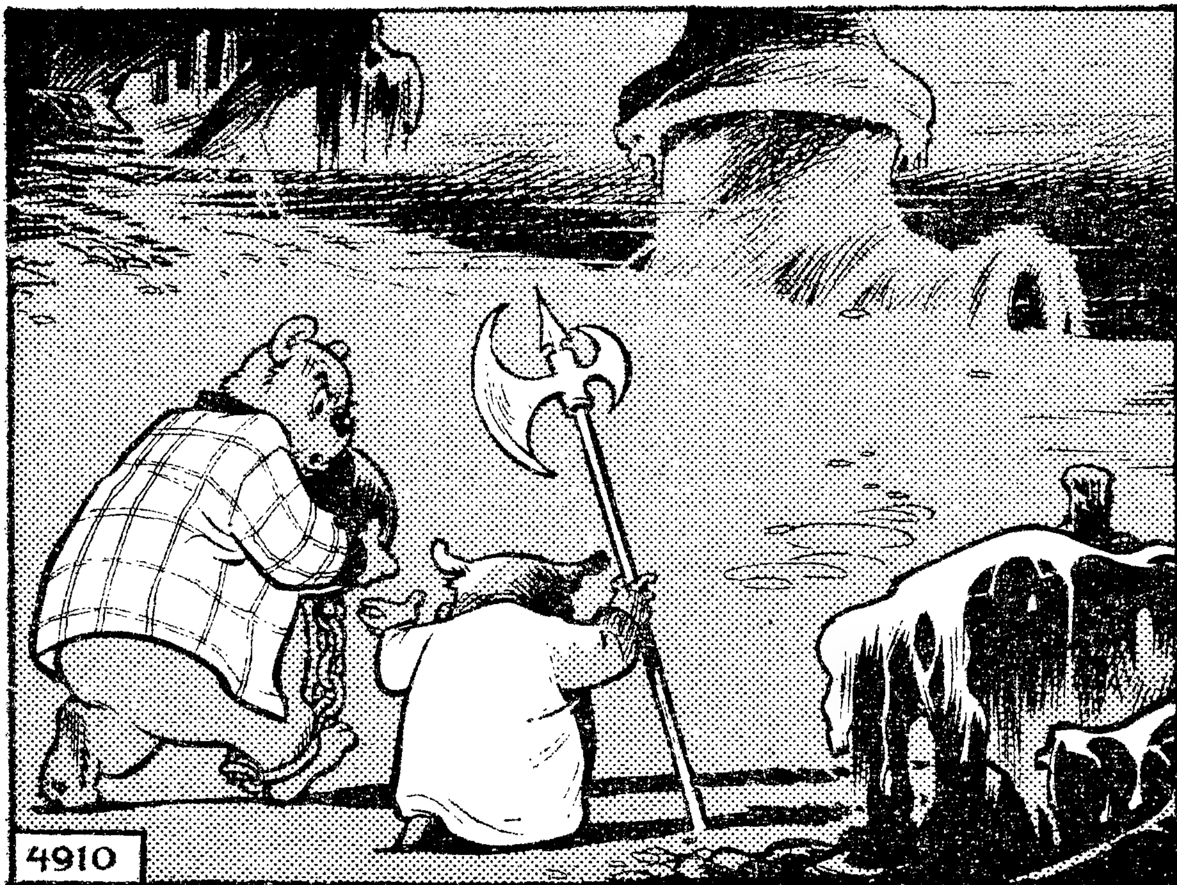
Heer Bommel was niet in staat om deze vriendelijke woorden naar waarde te schatten. Hij voelde het houtwerk onder zich langzaam naar beneden gaan zodat hij moeite had om het evenwicht te bewaren — en toen hij een radeloze blik achter zich wierp zag hij het vat van de Wijsheid dreigend naar boven komen. Met een schelle kreet sprong hij op de muur terug; juist op het moment dat de plank omzwiepte en in de duisternis verdween.

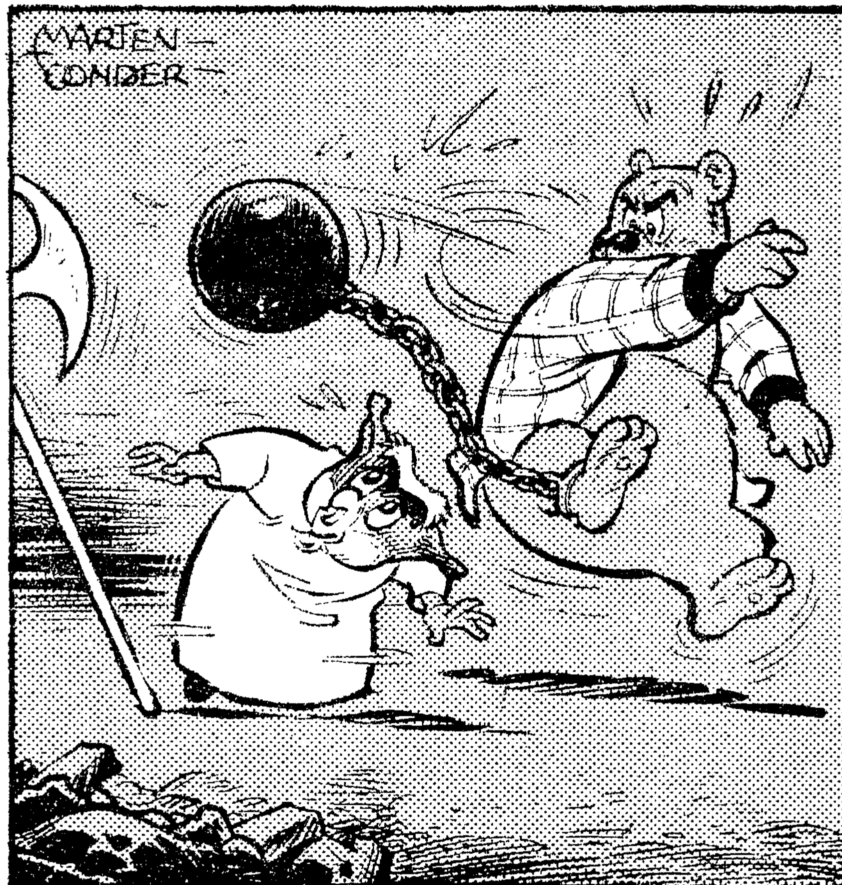
„Waarom doet u dat nu?" vroeg de wachter verwijtend. „De proef is nog niet geëindigd! Het is slechts een formaliteit, maar ik moet aantonen, dat u goed bent — en nu zit ik er mee!"

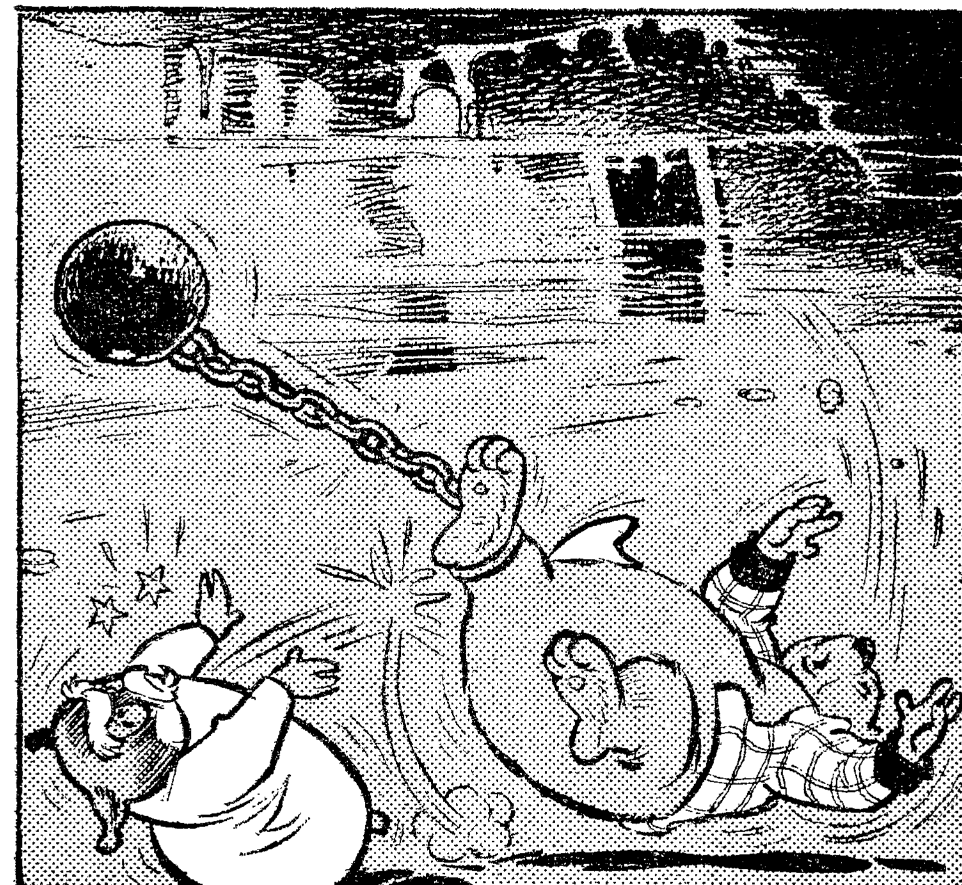
„Ik heb er genoeg van!" riep de beproefde toerist wanhopig uit. „Lafaard! Doe mij onmiddellijk de ketting af, dan zal ik je de toorn van een heer laten voelen!"

Maar daar voelde de ander niets voor.

„Ik begin aan uw goedheid te twijfelen", zei hij somber. „Maar omdat ik nog nooit een goed iemand heb ontmoet, zal ik u nog één kans geven. Volg mij naar de derde en laatste proef .. de vuurproef!"

Heer Ollie bewoog zich struikelend en mompelend over de nevelachtige puinvelden. Een machteloze woede had hem aangegrepen, doch het puntige wapen van de nachtwacht hield hem in bedwang.

„Ik begin aan uw goedheid te twijfelen”, sprak de griezel „Er rest mij nog slechts één proef om zekerheid te krijgen. Dat is de vuurproef, edele reiziger.”

„Hmpf!” prevelde heer Bommel met bleke lippen.

„Juist”, hernam de ander. „Het louterende vuur vernietigt alle slechtheid. Als u daar ongedeerd uitkomt moet u goed zijn. Dan is alle onzekerheid ten einde. Voor mij en ook voor u.”

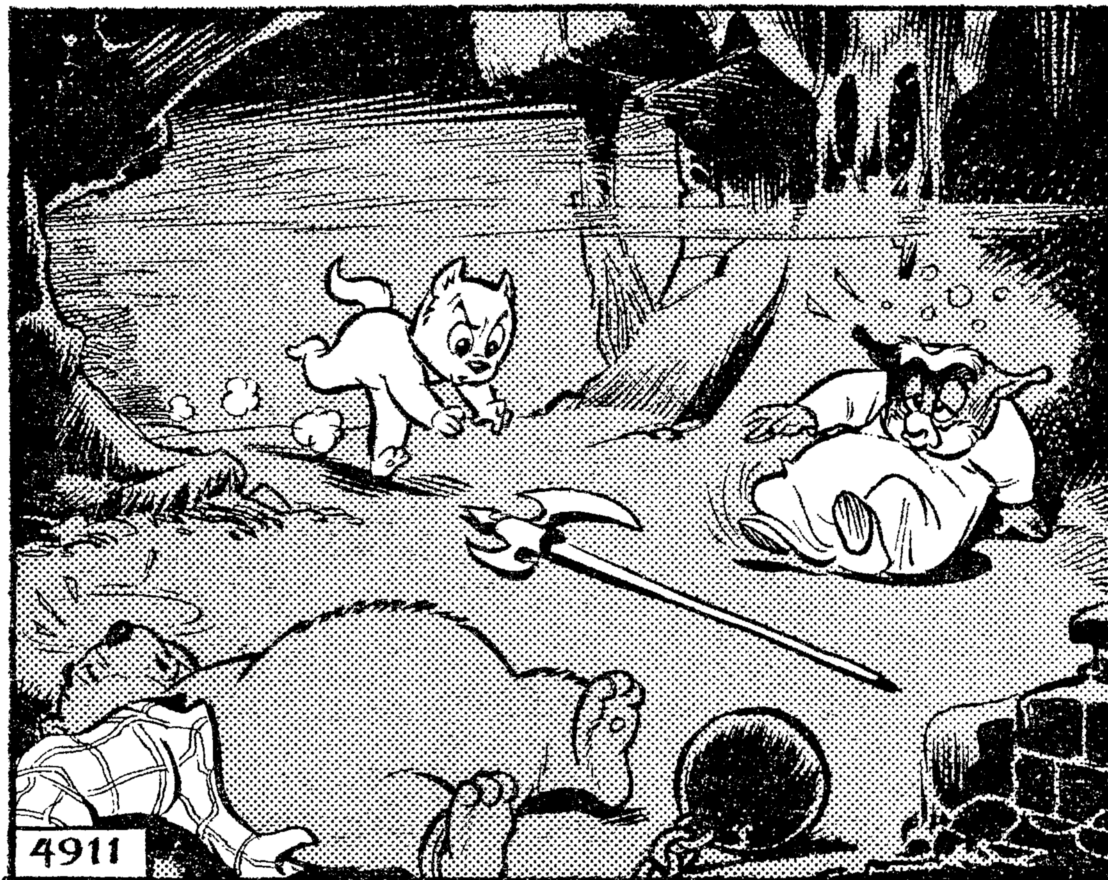
Heer Ollie slikte moeilijk. „W-waar uitkomt?” vroeg hij onder de adem

„Daar uit”, zei de wachter en hij wees naar een geblakerd gebouwtje, dat zwart uit de mist oprees.

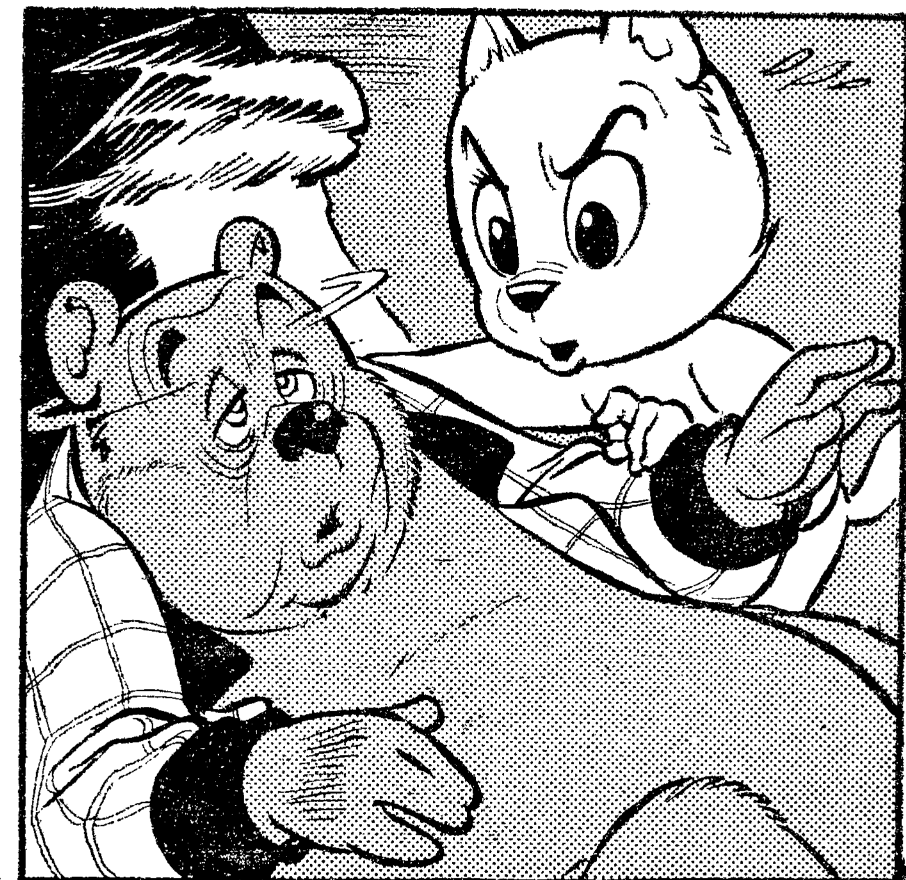
Nu had heer Bommel er genoeg van. Zijn reiservaringen begonnen hem zo ontzettend tegen te staan, dat hij de voorzichtigheid uit het oog verloor.

„Alles is beter dan dit”, dacht hij — en met die overweging wierp hij zijn metgezel de ijzeren bal naar het hoofd. Dat was echter dom van hem, want men moet niet gooien met de kogel die men aan het been heeft. Hij verloor dan ook het evenwicht maar door een gelukkig toeval trof zijn door de bal meegesleurde voet de ander onder de kin. De beide wandelaars stortten dreunend ter aarde, zodat de echo’s van het gebeuren tot ver in de omtrek hoorbaar waren.

Nu, dat bleef niet zonder gevolgen.

Tom Poes had een lange tijd zoekend door het oude Gor gelopen zonder een spoor van heer Bommel te vinden. Een doodse stilte hing over de puinhopen en laaghangende mistslierten benevelden het uitzicht zodat hij de moed begon te verliezen. Doch op dat moment drong een ijl stemmengerucht tot hem door, dat gevolgd werd door gerinkel en een doffe bons.

Tom Poes aarzelde niet. Zonder zich te bedenken snelde hij naar de plaats waar het geluid vandaan kwam — en ja hoor! Bij het ronden van een bouwval viel zijn oog op twee figuren die in het bleke licht van de maan op de grond lagen uitgestrekt. In de meest versufte herkende hij zonder moeite heer Ollie. De ander had de ogen reeds opgeslagen en bewoog zich omzichtig in de richting van een hellebaard die voor hem in het puin lag.

„Dat moet de nachtwaker zijn!" dacht Tom Poes, terwijl hij zich met een sprong op het akelige wapen stortte.

„Zo", sprak hij. „Dat ding is van mij".

„O nee", zei de wachter, zich oprichtend. „Het is van mij, edele vreemdeling! Ik heb het nodig voor de uitoefening van mijn ambt. Geef het terug, wat ik u bidden mag".

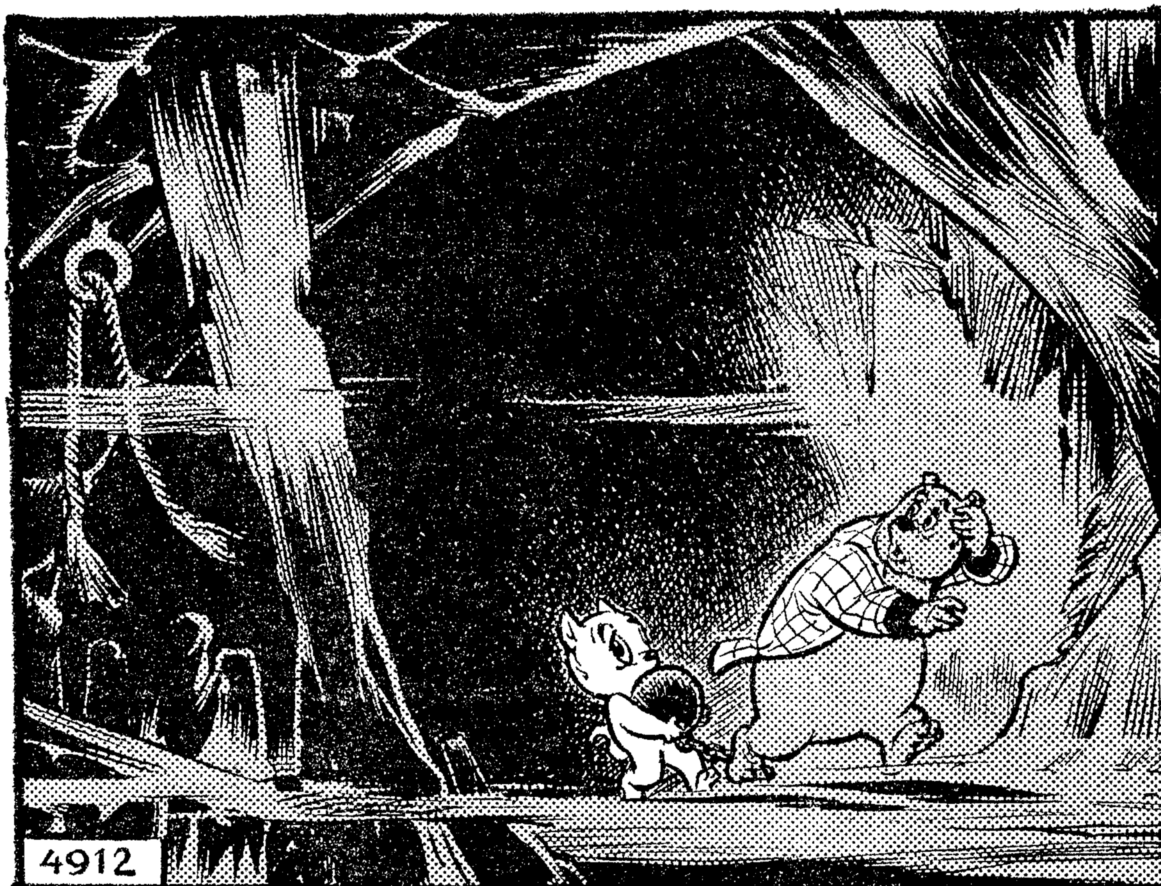
„Het is voorlopig met je ambt afgelopen", zei Tom Poes. „Ga naar huis om uit te slapen —en vlug een beetje!"

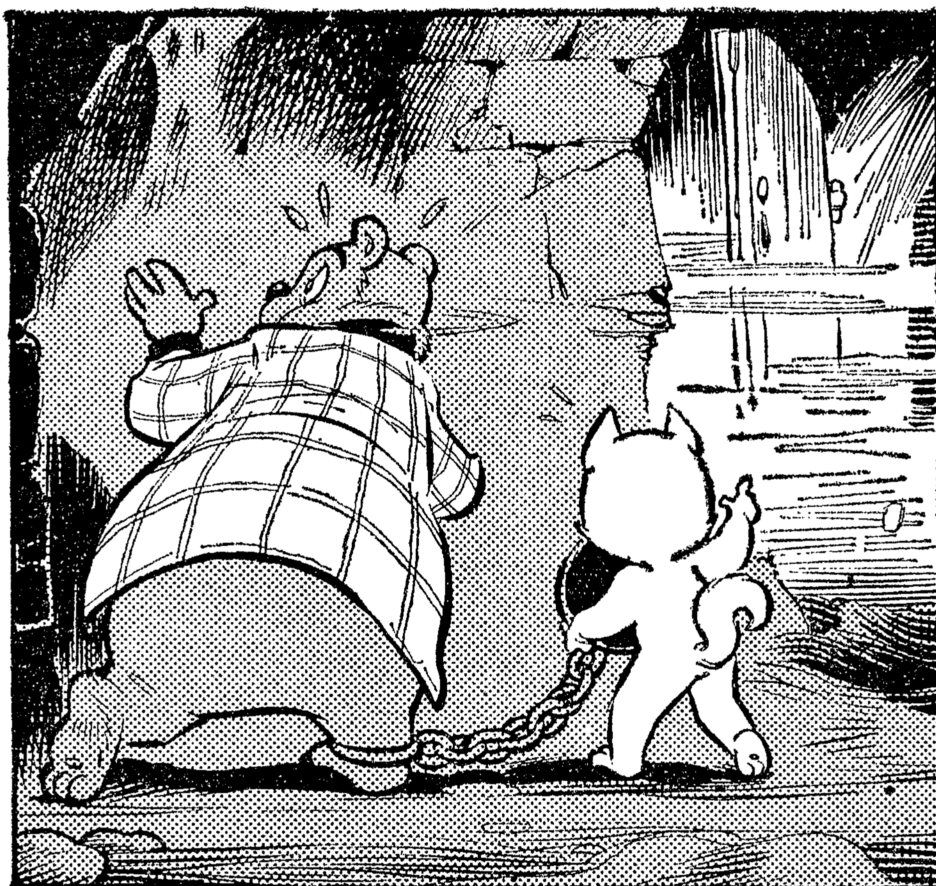
Zo sprekende richtte hij de lans op de naderende waker en deze hield ontdaan de pas in.

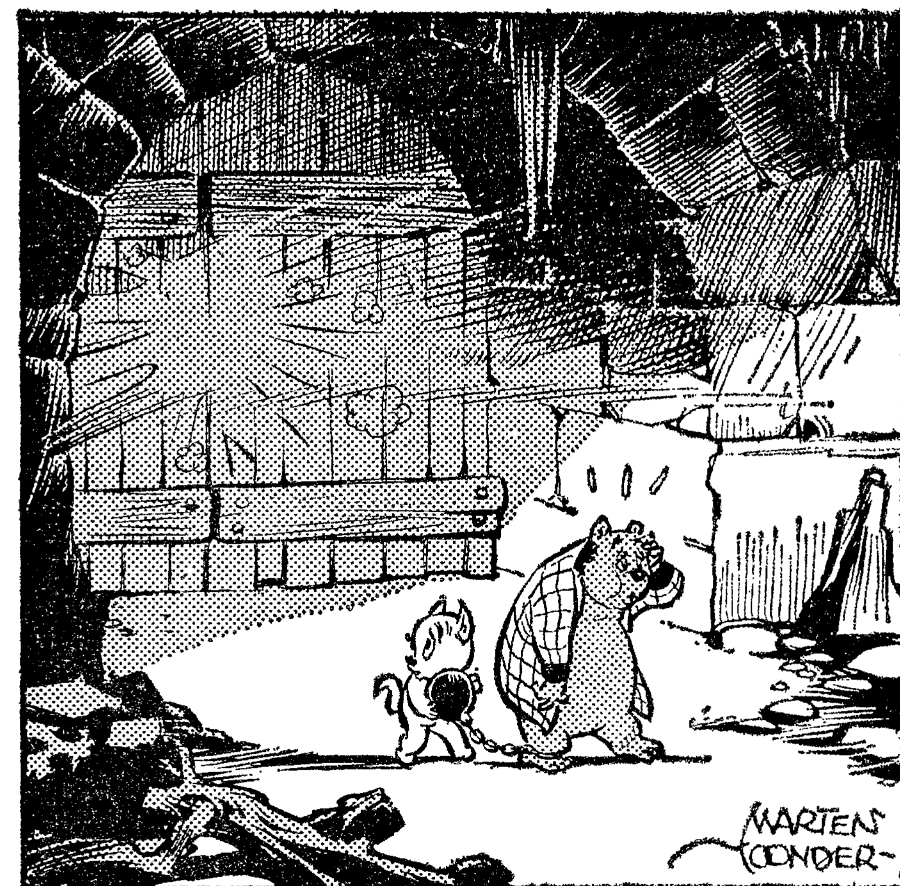
„O wee!" riep hij met klagende stem. „Opstand der vreemdelingen! Dat zal het oude Gor niet dulden! O wee!"

Hij wendde zich om en verdween snel in de mist, waarin zijn hol geroep al spoedig vervaagde. Maar even later galmde het gebarsten geluid van een torenklok klagend boven de bouwvallen.

„De noodklok!" mompelde Tom Poes en hij begon aan zijn versufte vriend te sjorren. „Kom overeind, heer Ollie!" riep hij. „De nachtwaker slaat alarm! We moeten hier weg!"

Heer Ollie richtte zich duizelig op en keek verwilderd rond. Om hem heen kronkelden nog steeds de nevels, maar de doodse stilte die over de ruïnestad gehangen had werd nu verbroken door een vreemd galmend geluid. Het was de noodklok, die boven hem dreunde en die vreemde echo's wekte in het oude, oude Gor.

„W-waar is de n-nachtwacht?" stamelde heer Bommel.

„Weg", zei Tom Poes terwijl hij de ijzeren kogel opraapte. „Kom gauw mee. We moeten uit deze stad zien te komen voordat er iets ergs gebeurt".

Heer Ollie stond moeilijk op en wierp een suffe blik op zijn jonge vriend. Het was duidelijk, dat vele vragen hem door het hoofd speelden. Toch talmde hij niet. In de mist schenen schaduwen tot leven te komen en ergens ver weg knarste een geluid als van roestige hengsels.

„Be-beweegt daar iets?" prevelde hij terwijl hij zich in grote angst voortspoedde. „D-daar in die nis, bedoel ik? Die deur daar, jonge vriend. . . ."

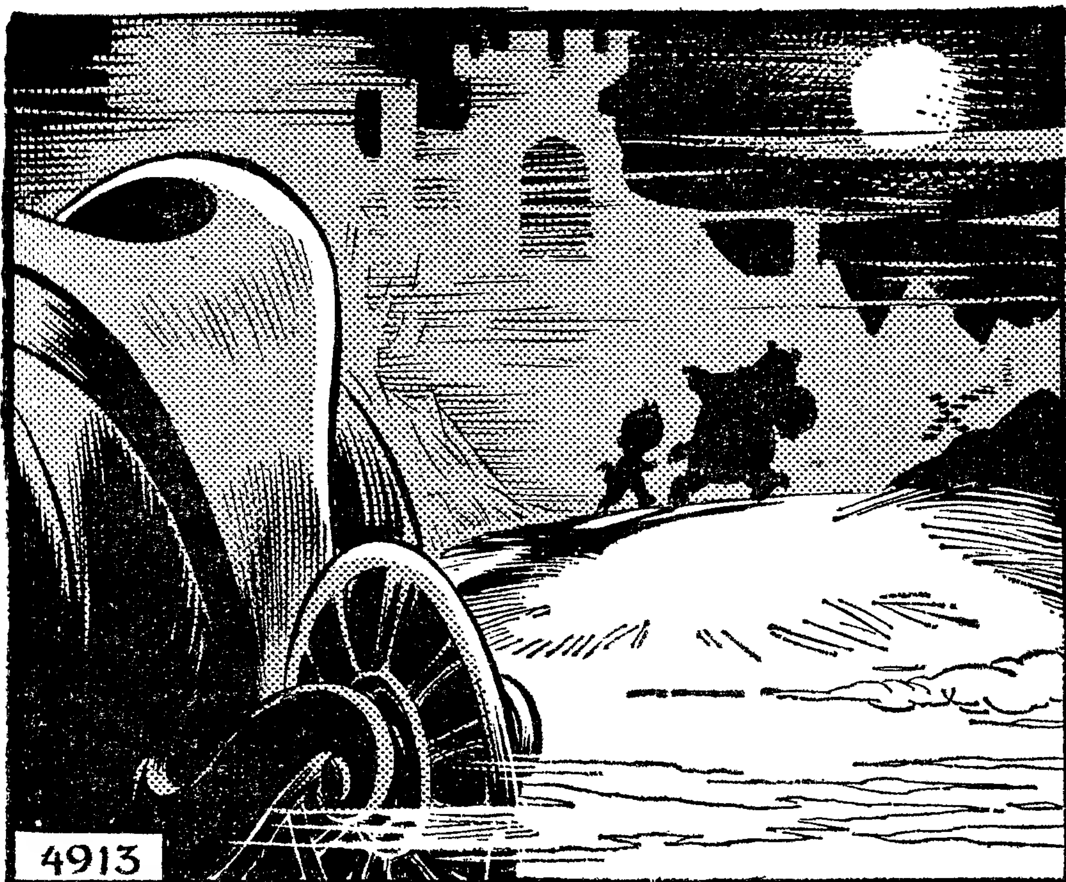
„Geen tijd!" zei Tom Poes hijgend. „We moeten naar de poort; vlug!"

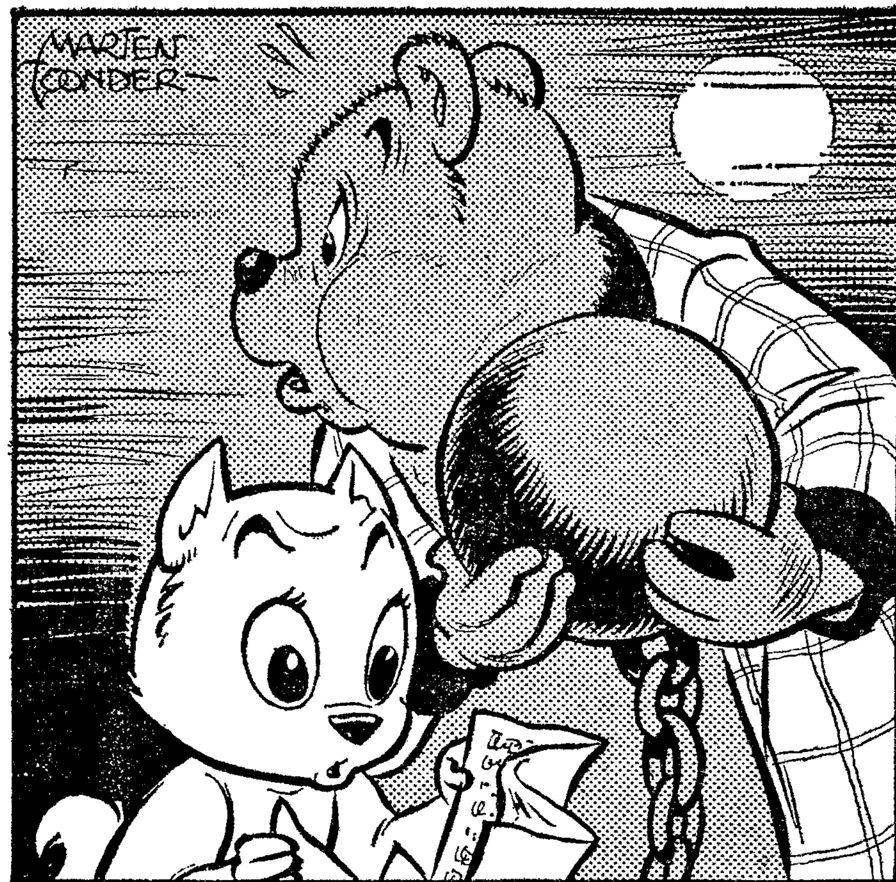
„M-maar dit kan niet", hernam heer Bommel met bleke lippen. „Dit is een uitgestorven stad. Door de goedheidsproeven, als je begrijpt wat ik bedoel".

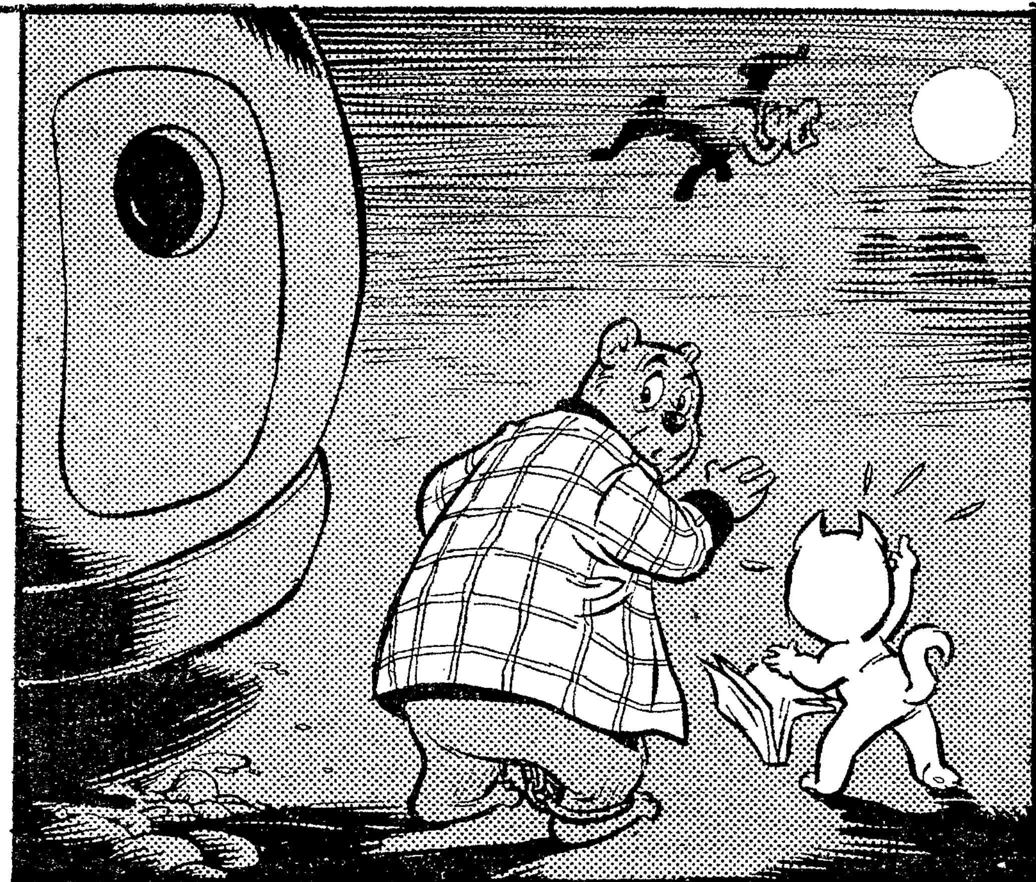
Tom Poes sloeg geen acht op deze woorden. In de eerste plaats omdat het galmen van de noodklok nu zo hard klonk dat ze onverstaanbaar waren en in de tweede plaats omdat de stadspoort in het gezicht gekomen was.

„De deuren gaan dicht!" riep hij. „Doorlopen, anders is het te laat!"

Heer Ollie klemde de tanden op elkander en met zijn laatste krachten wankelde hij, gevolgd door Tom Poes, de poort uit. Nu, ze waren maar net op tijd. Want nauwelijks stonden ze op de vlakte of de zware deuren sloegen dreunend achter hen dicht.

Heer Bommel en Tom Poes snelden voort over de kale vlakte. Achter hen luidde de noodklok nog steeds en uit de bouwvallen van de stad klonken onbestemde geluiden op.

„D-de k-koets!" riep heer Ollie, die plotseling zijn voertuig tussen de nevels zag staan. „Daarmee kunnen we ontsnappen, jonge vriend!"

„Hm", zei Tom Poes. „Ontsnappen, ja, ja. Maar waarheen? Een ding deugt niet. Ik denk, dat we beter kunnen lopen, of mijn fiets kunnen nemen. Ik zal eens even kijken".

Met deze woorden ontvouwde hij de reisfolder, maar heer Bommel gunde weinig tijd.

„Er knarst iets achter ons", jammerde hij. „Kijk dan, T-tom Poes! G-gaat de stadspoort open? Ja, hij gaat open, ik zie het! W-wat komt daar naar buiten?"

„Wacht even....", mompelde Tom Poes, zenuwachtig bladerend. „Na een bezoek aan de Nachtwacht van Gor.... Hm.... Leerzame ervaring... Nee, dat is het niet... Onvergetelijke herinneringen...."

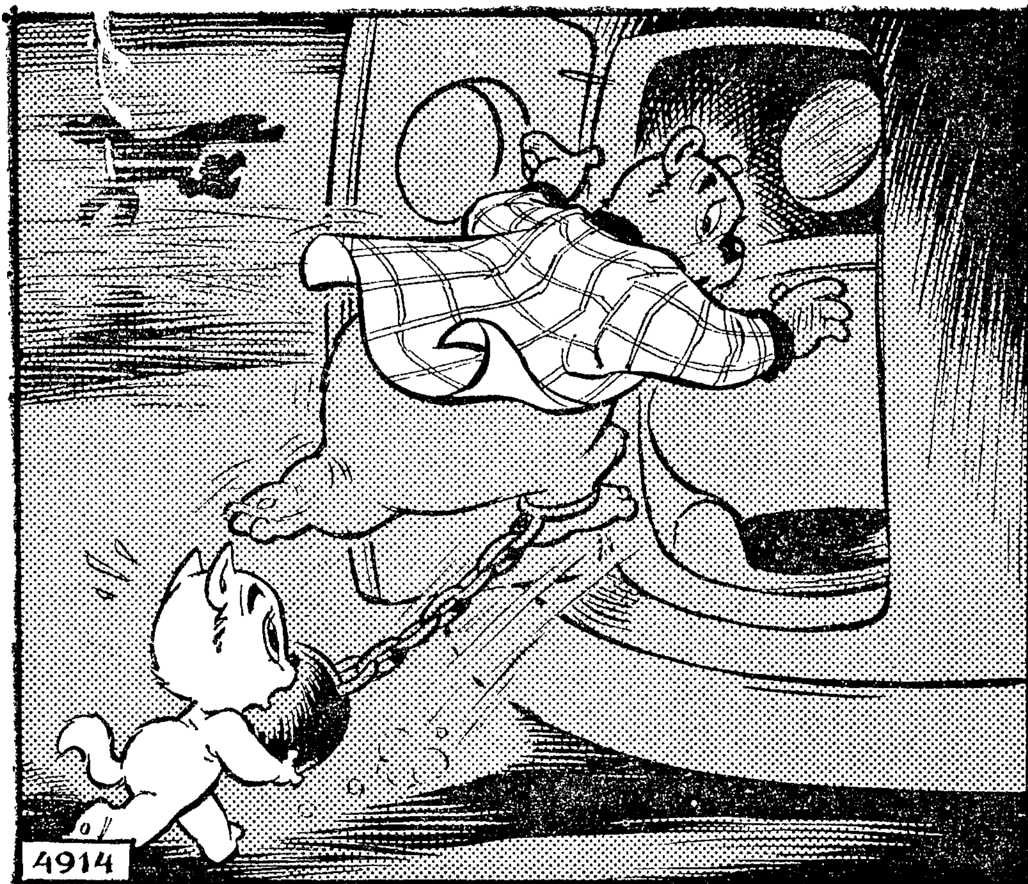
„Zeur toch niet!" riep heer Ollie, bang te moede. „Jij staat te lezen, terwijl je vriend en beschermer be-bedreigd wordt door iets engs...."

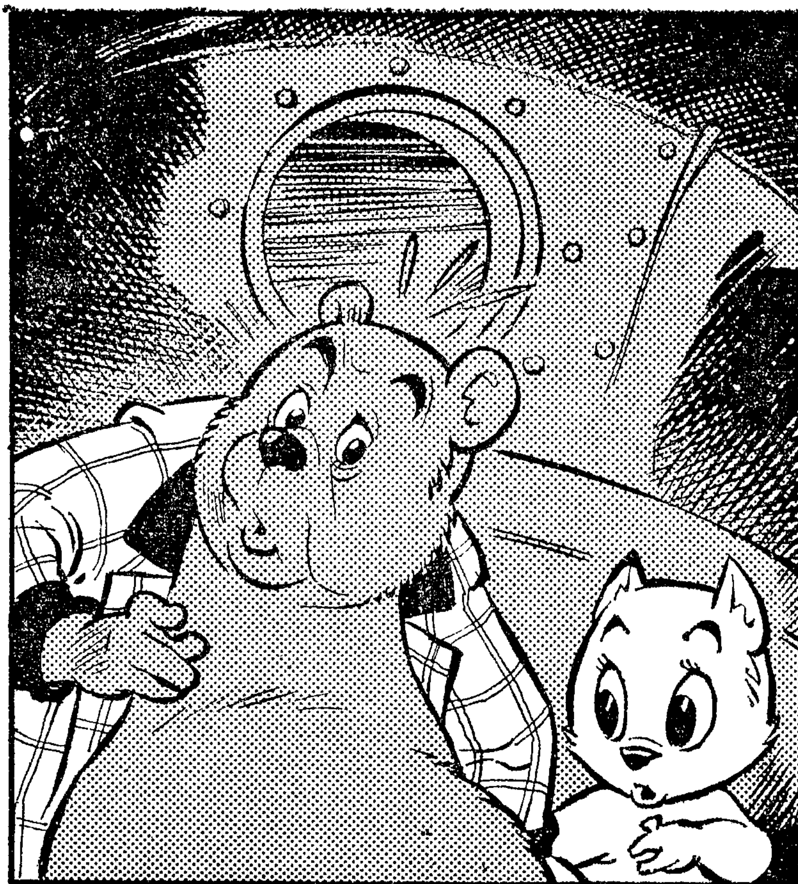
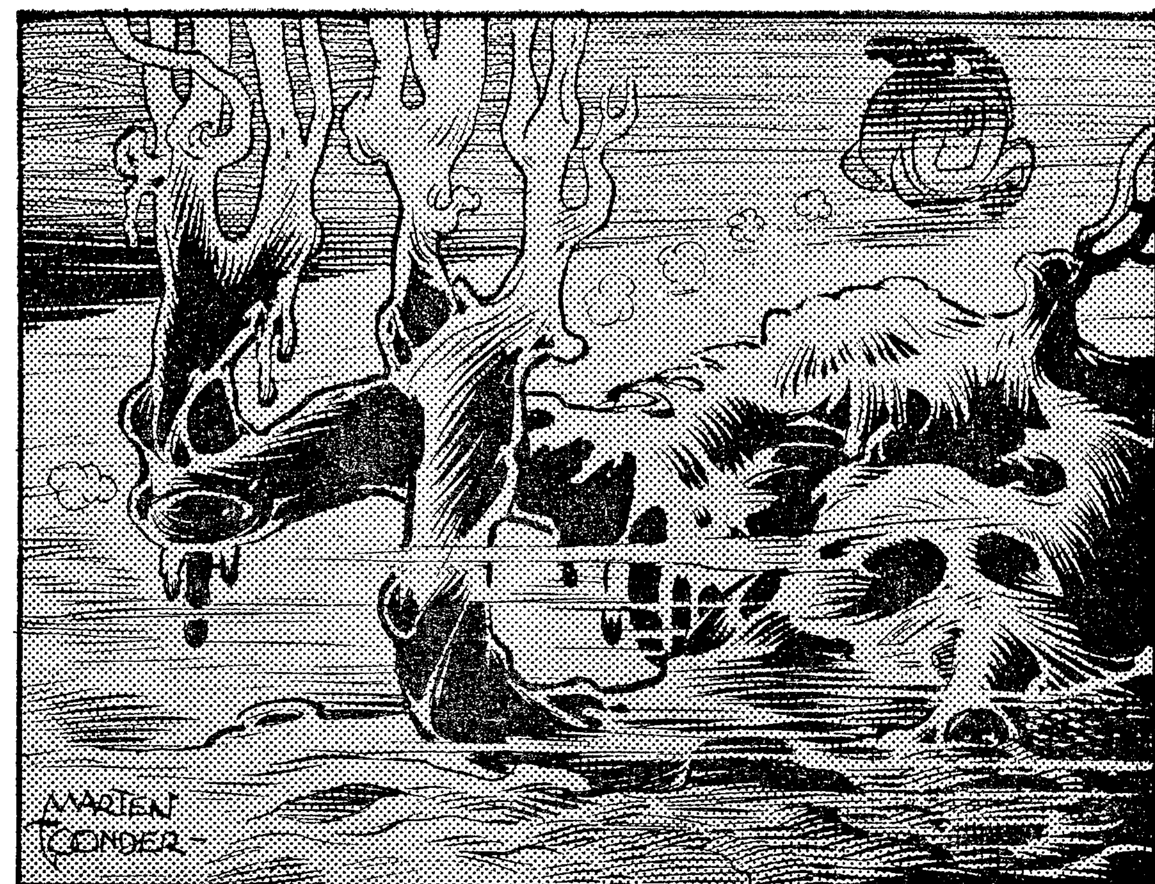
„Stil nu even", prevelde Tom Poes. „Het heeft immers geen zin om het ene gevaar voor het andere te ruilen! We moeten weten, waar...."

„Ik wil niets weten!" klaagde heer Bommel, haast schreiend. „Hoor je d-dat g-geluid dan niet?"

Op dat moment klonk er plotseling een droeve kreet boven hem, die bij de toehoorders heimwee en vage schuldgevoelens wakker riep.

„De lokroep!" riep heer Ollie uit. „De lokroep van de Horrekop! Vlug! Dat is het sein, dat de koets gaat vertrekken!"

In de nevels boven de reizigers fladderde een vreemde vogel rond, die de kale nek strekte en een kreet uitstiet, die de geschokte toehoorders door merg en been drong.

„De Horrekop!" riep heer Ollie. „Het vertreksein! Vlug! We moeten instappen, anders is het te laat!'

Met deze woorden sprong hij de koets in en Tom Poes, die de kogel droeg, moest hem wel volgen. Dat deed hij met grote tegenzin, want hij had graag eerst willen weten wat het volgende reisdoel was. Maar het was reeds te laat. Nauwelijks waren ze de nauwe kabine binnengetuimeld of de deur smakte dicht en het akelige voertuig zette zich hotsend en bonkend in beweging.

„Gelukkig", zei heer Bommel. „Nu kunnen ze ons niet meer inhalen, wie ze dan ook zijn. We zijn veilig, jonge vriend".

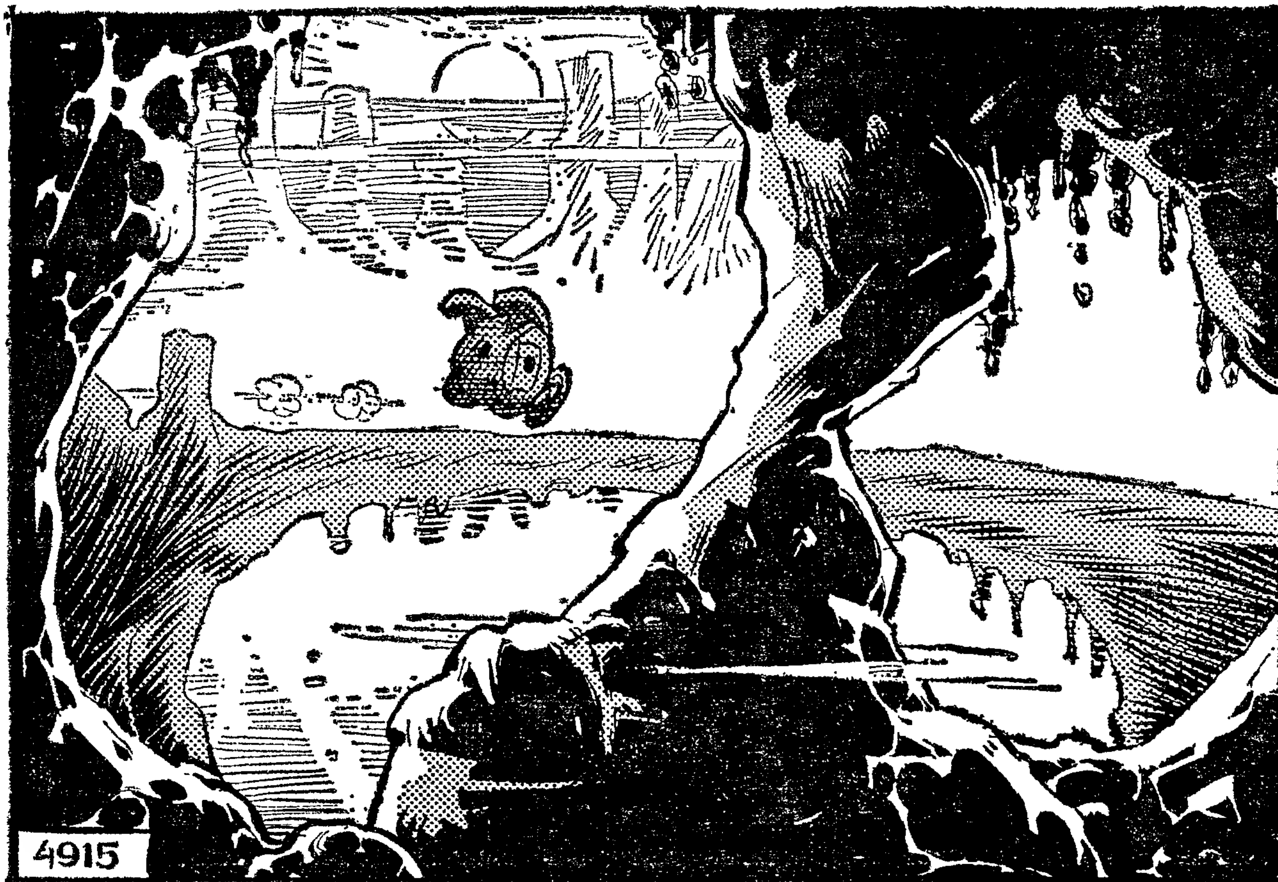
„Hm", mompelde Tom Poes. „Wat u veilig noemt. Deze wagen brengt u van de ene narigheid in de andere. Daar is hij immers voor gemaakt?"

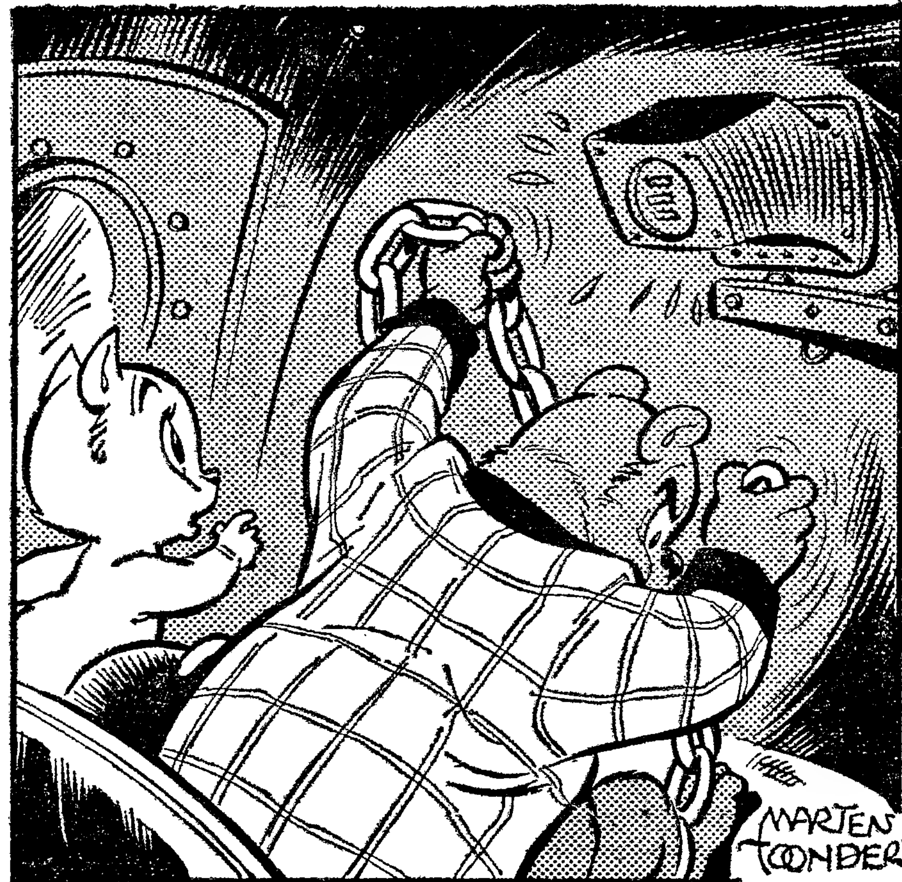
„Praat maar", hernam heer Ollie. „Het kan me niet schelen. Je zult wel weer gelijk hebben. Maar ik heb liever een gevaar in de toekomst dan het onbekende gevaar van deze stad. Die nachtwacht en die nevels en die beproevingen waren meer dan een heer verdragen kan. En de noodklok was te veel, die deed de deur dicht! Jij hebt gemakkelijk praten...."

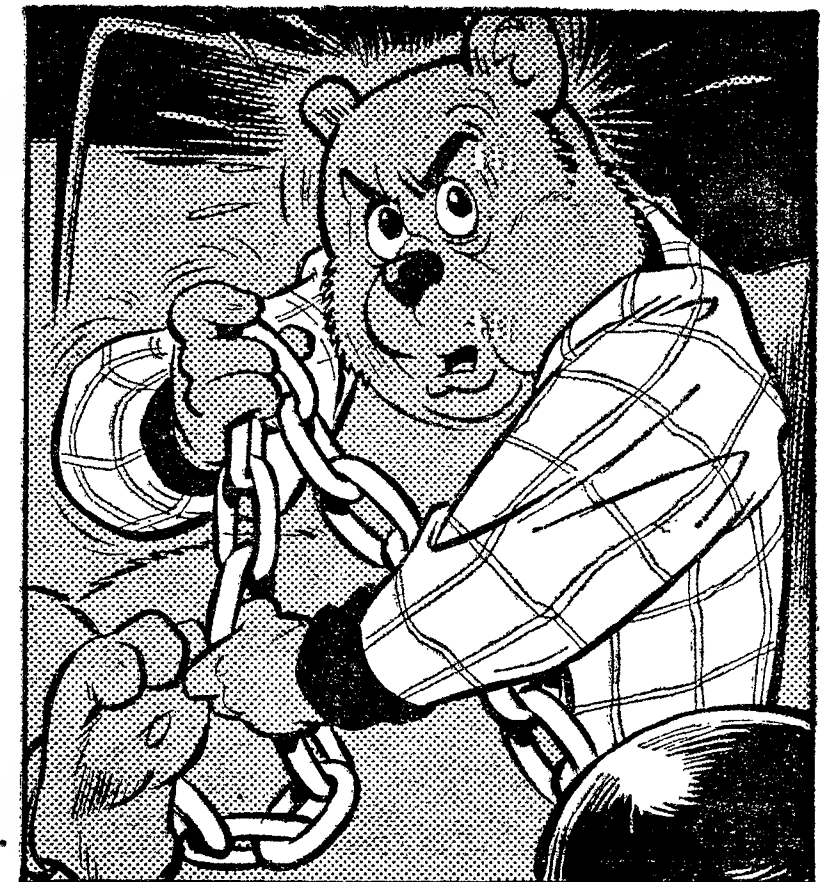
Hij zweeg even en toen verscheen er een mildere trek op zijn doorgroefd gelaat.

„Maar", voegde hij er aan toe, „het was aardig van je, dat je me gevolgd bent, jonge vriend! Je bedoeling was goed".

Tom Poes zweeg. Want hoewel hij het niet met heer Bommel eens was, begreep hij, dat er niets meer aan te doen viel. En zo spoedde de wilde wagen zich dus voort naar een onbekende bestemming.

De wilde wagen hotste voort langs bergen en ravijnen, over rotsblokken en greppels en niets scheen zijn vaart te kunnen stuiten. Het is te begrijpen dat een dergelijke voortgang vermoeiend is voor de inzittenden. Maar daar had het reisbureau Pas geen rekening mee gehouden. De nacht maakte plaats voor de dag en nog steeds raasde de koets door het landschap.

„Het zou allemaal niet zo erg zijn”, prevelde heer Bommel, „als ik die ketting maar kwijt was! Kan jij daar nu niets aan doen, jonge vriend? Heb je geen sleutel, die op het slot past? Hoe moet dat nu? Ik kan toch niet met een kogel aan het been verder reizen?”

„Hm”, zei Tom Poes. „Het ligt er aan waar we naar toe gaan. Iedere smid kan die ring van uw enkel afhalen. . . .”

Op dat moment schoof er een luidsprekertje uit de voorwand en een metalige stem begon te praten.

„Hier is uw reisleider”, sprak de stem. „We hebben het eerste deel van de tocht achter de rug. Het oude, oude Gor en zijn merkwaardige nachtwacht! Dat was een unieke reiservaring, nietwaar? Hehehe!”

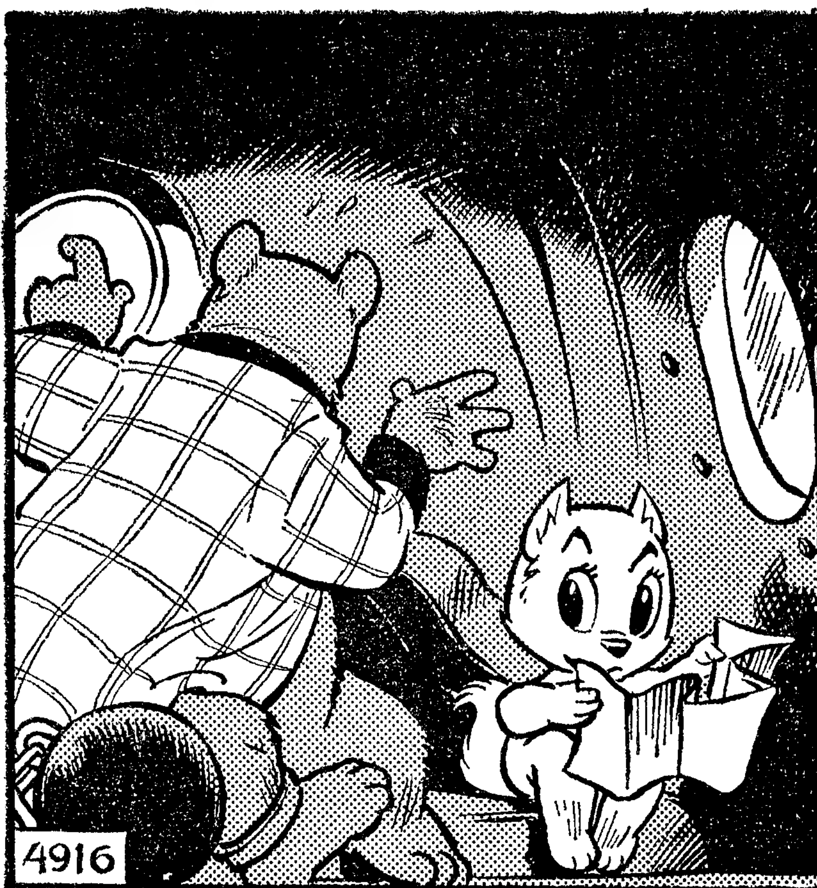
„Haal die ketting van mijn voet!” riep heer Ollie rood.

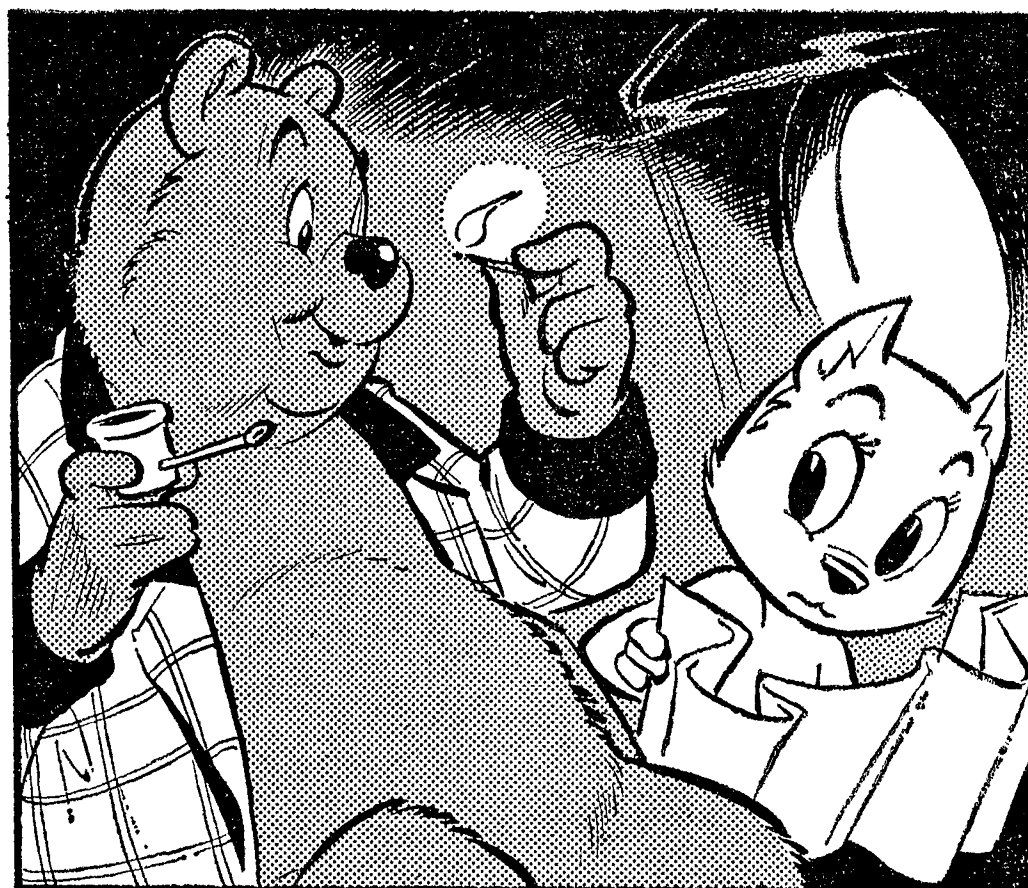
„Dat helpt niet”, zei Tom Poes sussend. „Dit is een bandopname”.

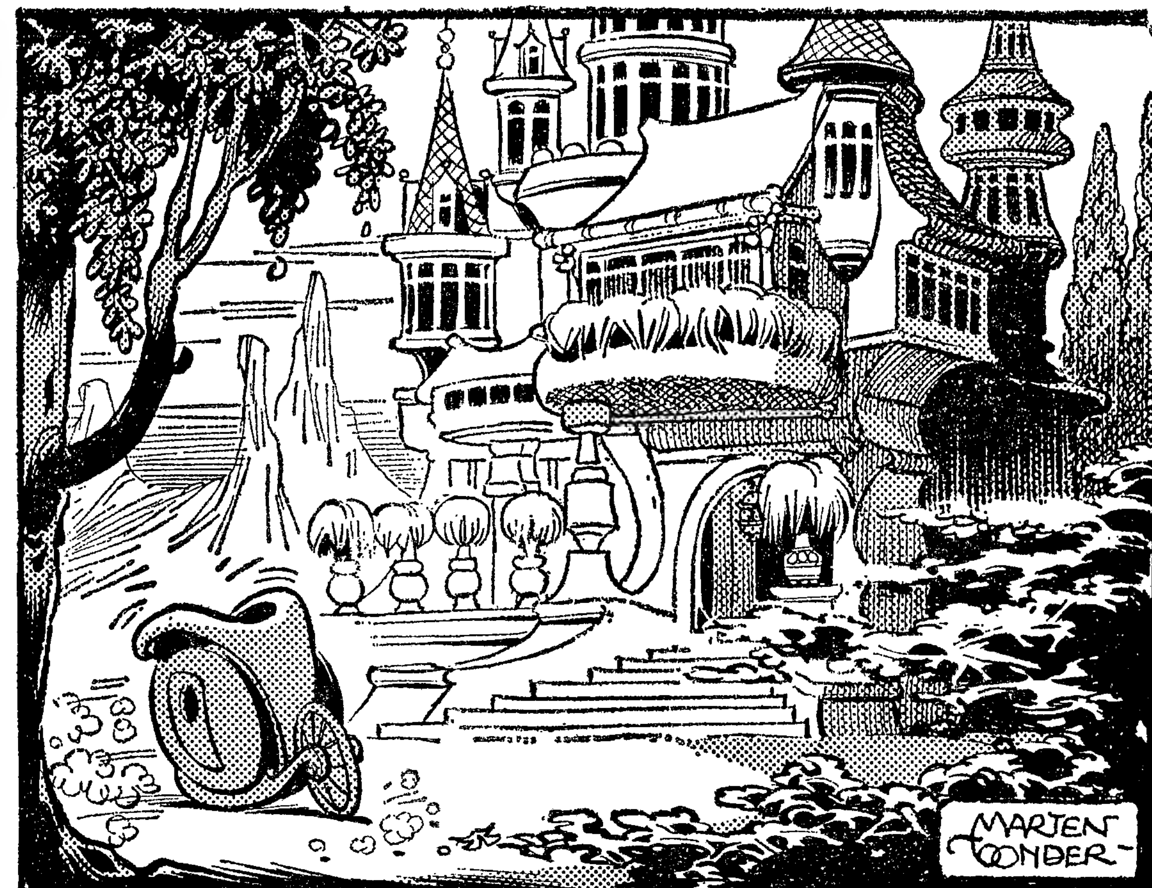
„De reiziger zal een blijvende herinnering aan Gor overhouden”, hernam de luidspreker krassend. „En nu maken we ons gereed voor het volgende doel van onze reis; dat nog exclusiever is dan het vorige. Een bezoek aan het Chateau Royal! Hehehe!” Klik.

Het kastje schoof weer in de wand en heer Bommel staarde het na, terwijl hij machteloos aan zijn ketting rukte.

„Een blijvende herinnering?” herhaalde hij vol afgrijzen. „Hoe vreselijk voor een heer, die op weg is naar een Chateau! Doe dan toch iets, Tom Poes!”

Heer Bommel liet de kogel vallen en begon te peinzen.

„We gaan nu dus naar het Chateau Royal", prevelde hij. „Het klinkt goed. Maar toch zou ik er meer van willen weten. Ten slotte klonk de Nachtwacht van Gor ook niet slecht — en hoe vreselijk is dat afgelopen. Zeg nu zelf, jonge vriend!"

„Hm", zei Tom Poes.

„Het hinderlijke van deze reis is", hernam heer Ollie, „dat je alleen kunt zien wat achter je ligt, als ge begrijpt, wat ik bedoel". Hij wendde zich moeilijk om en staarde door het venstertje naar het landschap, dat ze zo juist gepasseerd waren.

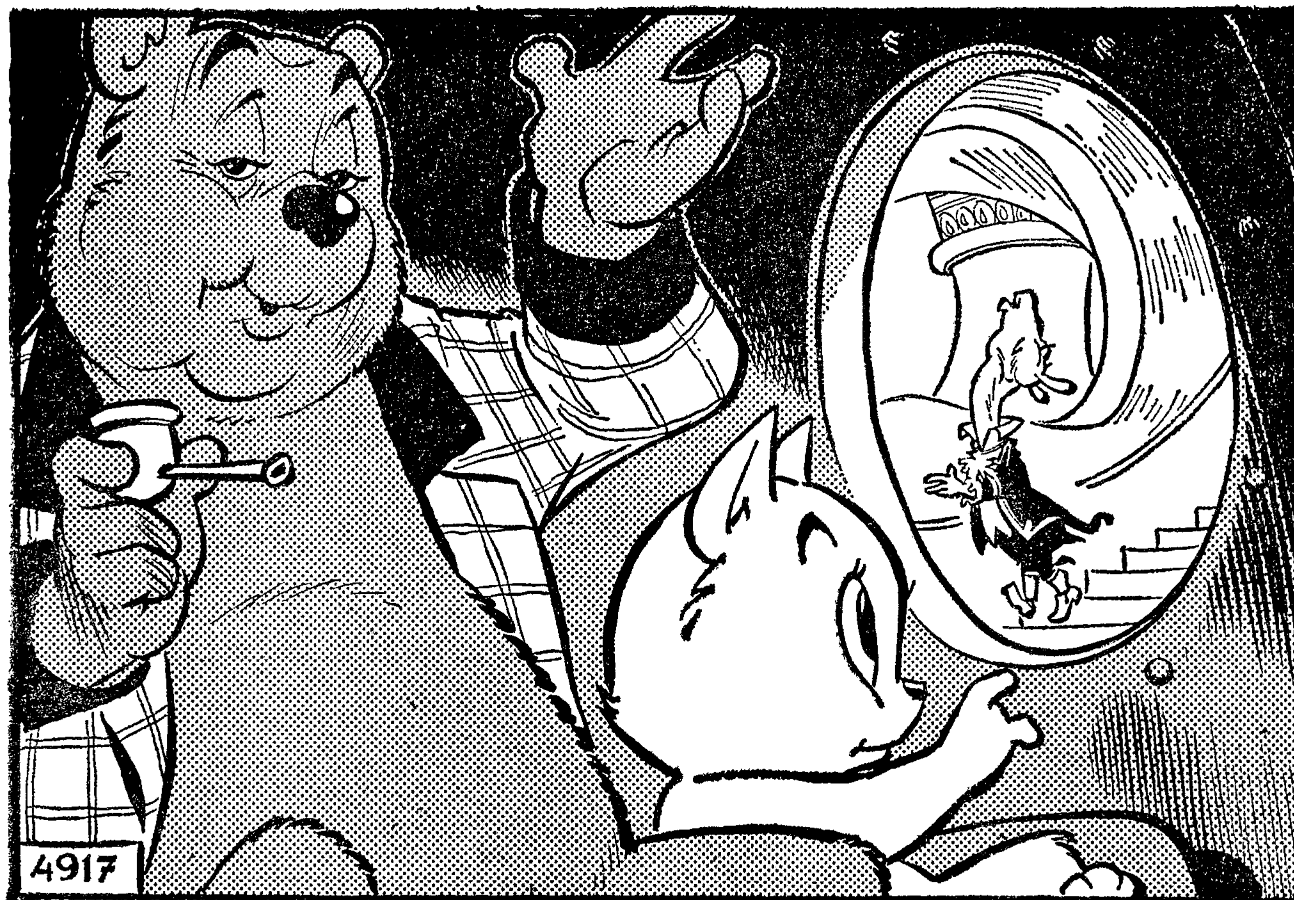
„Waarom is er geen voorraam in het rijtuig?" vroeg hij klagend.

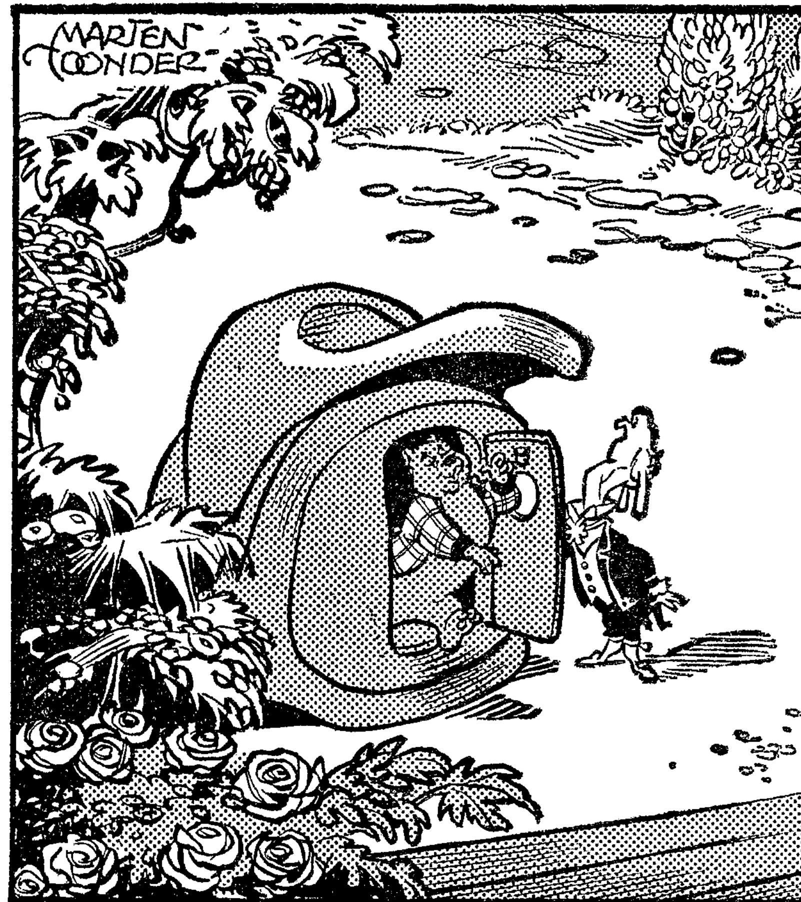
„Ik heb de reisfolder", zei Tom Poes. „Dat is het middel om vooruit te zien. Eens even kijken. Ja, hier heb ik het. „Het Chateau Royal is het meest exclusieve hotel ter wereld. Slechts werkelijk hooggeplaatsten kunnen zich veroorloven hier de maaltijd te genieten. Verfijnde spijzen, besproeid met uitgelezen dranken strelen het gehemelte, terwijl een keur van uiterst geschoold personeel...."

„Aha", riep heer Ollie oplevend uit. „Dat lijkt me toch wel iets voor iemand van mijn stand, wat jij? Daar kan de markies niet tegen op! Ah! De azuren wijn van Chateau Royal, zal ik zeggen, als ik in de Kleine Club kom".

„Hm", zei Tom Poes. „Maar die kogel... "

Verder kwam hij niet, want de reiskoets kwam met een hevige schok tot stilstand. Het zal de oplettende lezertjes duidelijk zijn, dat het Chateau Royal bereikt was.

Heer Bommel had door het portierraampje een beknopt doch helder uitzicht op het gebouw waarvoor de koets stil was blijven staan.

„Een echt kasteel", sprak hij tevreden. „Zie je, hoe mooi het daar in de zon ligt, jonge vriend? Geen mist en geen nevels. Alleen maar schoonheid...."

„Hm", zei Tom Poes. „Ik vertrouw het helemaal niet, heer Ollie. Alles, wat iets met deze reis te maken heeft, is verkeerd, dat weet ik zeker".

„Je ziet het weer eens te somber", hernam heer Bommel. „Het begin van de vakantie liep een beetje tegen, dat is waar. En dat kwam omdat het nachtleven niets voor een heer van mijn stand is; ik begrijp het nu achteraf wel. Maar hier is geen nachtwacht, dat is duidelijk".

„Nee...." zei Tom Poes. „Daar komt een soort lakei aan; misschien is die nog wel erger".

„Heer Ollie glimlachte.

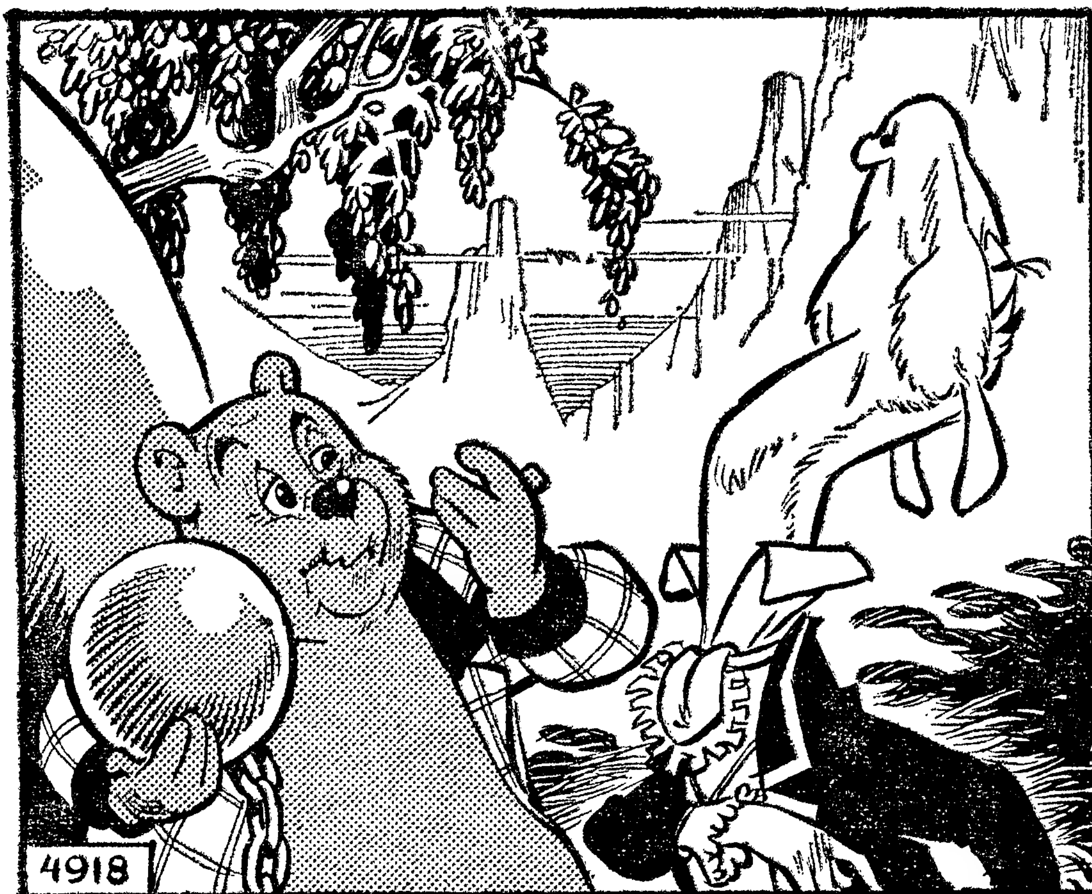
„Ik begrijp je schroom", gaf hij toe. „Voor een jong en onervaren iemand is het misschien ook wel wat moeilijk om zich in het Chateau Royal tussen de elite te bewegen. Je bent er trouwens niet op gekleed. Weet je wat? Blijf jij maar buiten op me wachten".

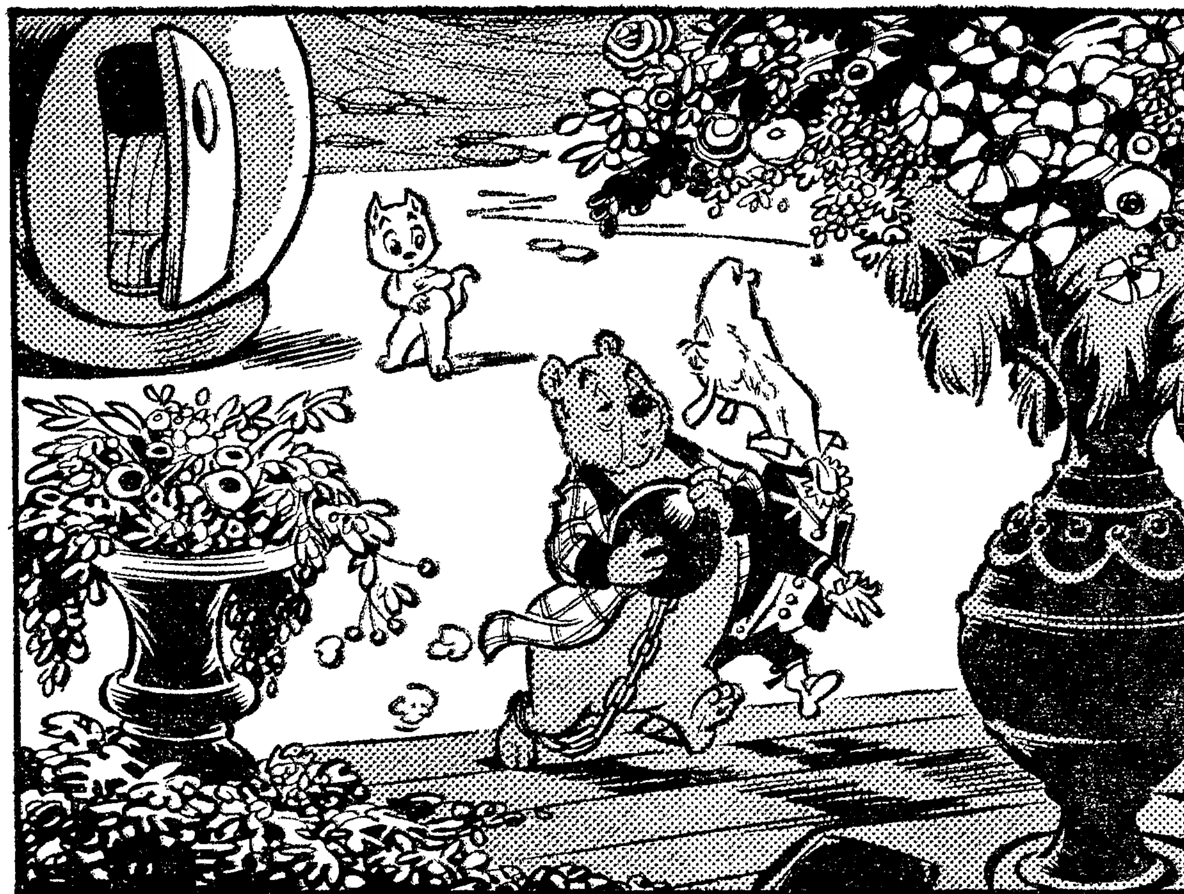
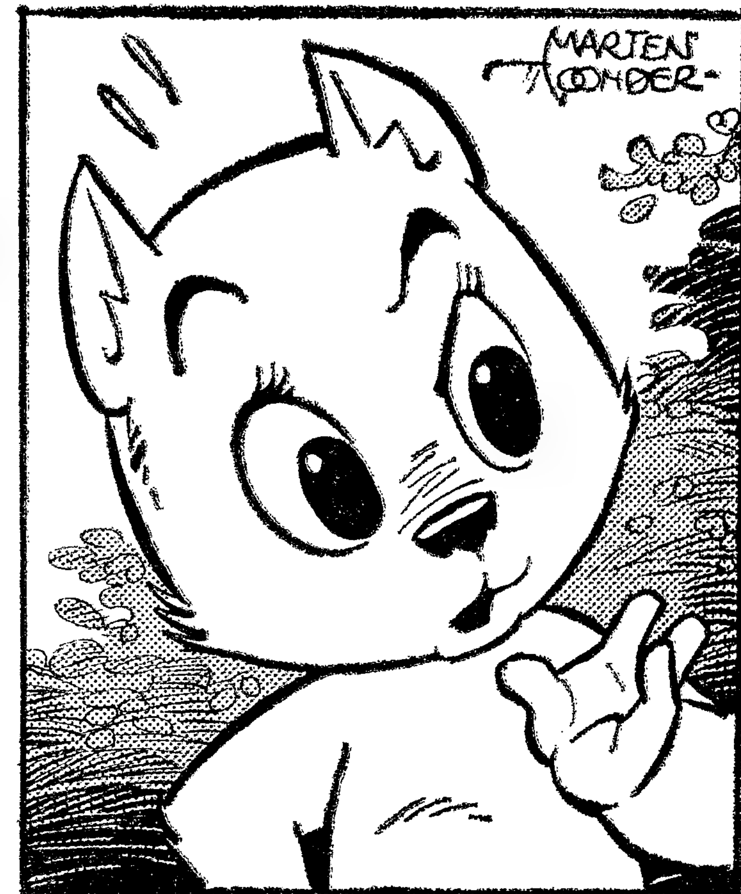
„Als ik u was, zou ik ook buiten blijven wachten totdat de wagen verder gaat", zei Tom Poes dringend.

Het is mogelijk, dat heer Bommel in zijn hart wel iets voor dit voorstel voelde. Doch reeds had de nadergetreden bediende het portier van het voertuig geopend en daarom stond hij waardig op.

„Tot straks, jonge vriend", sprak hij. „Ik heb trek in een verfijnde maaltijd, na al mijn ontberingen. En een Bommel weet, hoe...."

Verder kwam hij niet. Want bij het uitstappen stortte hij dreunend aan de voeten van de livreiknecht. Hij had helemaal vergeten, dat hij de herinnering aan Gor nog steeds aan het been had.

Heer Ollie kwam moeilijk overeind en raapte de zware bal op. De ijzeren ketting rinkelde akelig in de verfijnde stilte en hij kromp een weinig in elkaar.

„Hebt u eh.... heb u misschien een sleuteltje?" vroeg hij bedremmeld.

De knecht trok de wenkbrauwen wat hoger op, maar antwoordde niet.

„Een sleuteltje dat op dit slot past", legde heer Bommel uit. „Het is een herinnering aan Gor. Deze kogel, bedoel ik. Ik ben er erg aan gehecht, dat wel. Maar nu zou ik hem toch wel even willen afdoen, als u begrijpt wat ik bedoel...."

Hij zweeg, doch slechts het suizelen van de wind verbrak de stilte.

„Blijf toch hier, heer Ollie!" riep Tom Poes vanuit de koets. „Laten we liever een smid gaan zoeken en dan ergens een broodje gaan eten!"

Deze woorden prikkelden de reiziger.

„Een heer weet zich onder alle omstandigheden te handhaven", prevelde hij met dunne lippen. „Een broodje! Bah!"

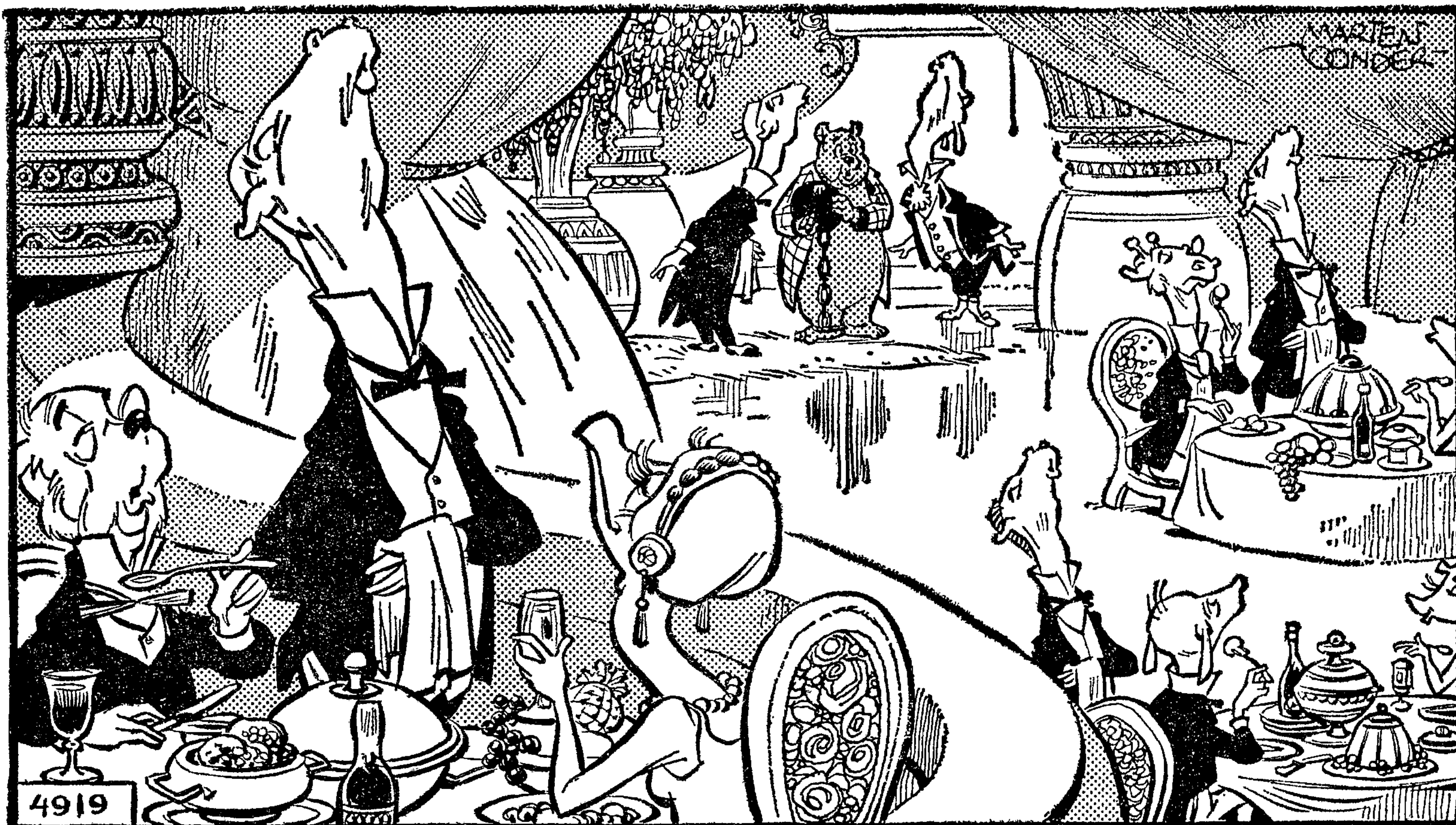
Zo sprekende zette hij zich waardig in beweging en volgde de lakei die met afgemeten schreden het bordes begon te beklimmen.

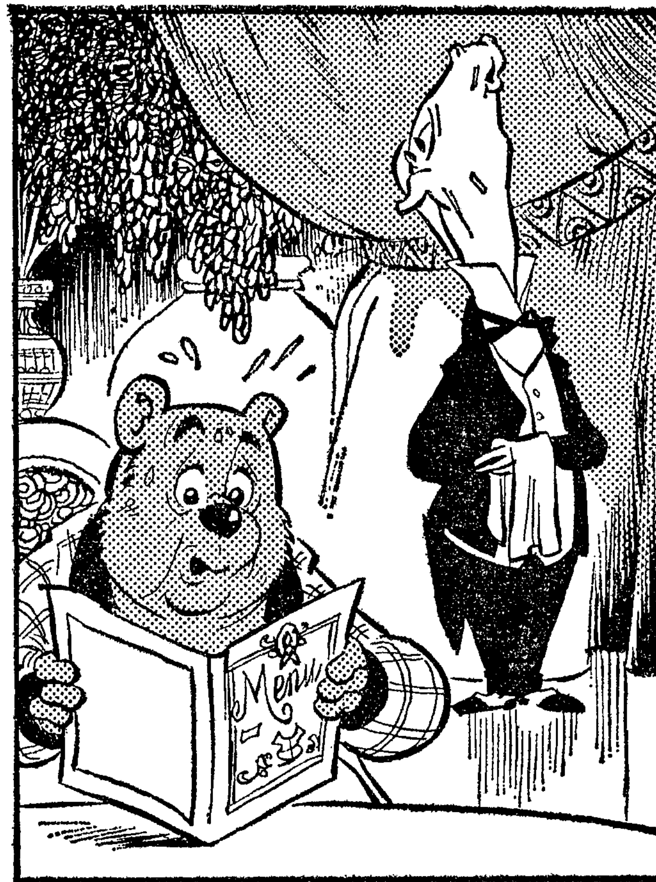
Tom Poes keek hem bekommerd na.

„Dit wordt niets", zei hij tot zichzelf. „Maar heer Bommel moet het zelf weten. Dit zijn ten slotte zijn ervaringen en niet de mijne".

Hij zuchtte en ging op de stoeptreden zitten.

„Ik begrijp hem niet", mompelde hij. „Hij kan de wilde wagen en dat ellendig Chateau toch rustig in de steek laten en gaan lopen? Waarom zou hij toch altijd het moeilijkste kiezen? Maar goed, ik zal hier op hem wachten en er het beste maar van hopen".

Heer Bommel werd naar een zaal geleid waar een verfijnde stilte heerste. Het zonlicht viel gezeefd door de damasten gordijnen en deed het zilver fonkelen. Het ijle getinkel van kostbaar porselein werd overstemd door het roestige geknars van zijn ketting; maar er was niemand die er aandacht aan schonk. Slechts de ober, die hem buigend tegemoet trad trok de rechter wenkbrauw iets hoger op.

„Een r-reisherinnering", legde heer Ollie uit. „Ik.... eh...."

„Mijnheer wenst te dineren?" vroeg de kelner vormelijk. „Een tafel voor mijnheer alléén?"

„Ja", gaf de bezoeker toe. „Dat is te zeggen.... eh, ja".

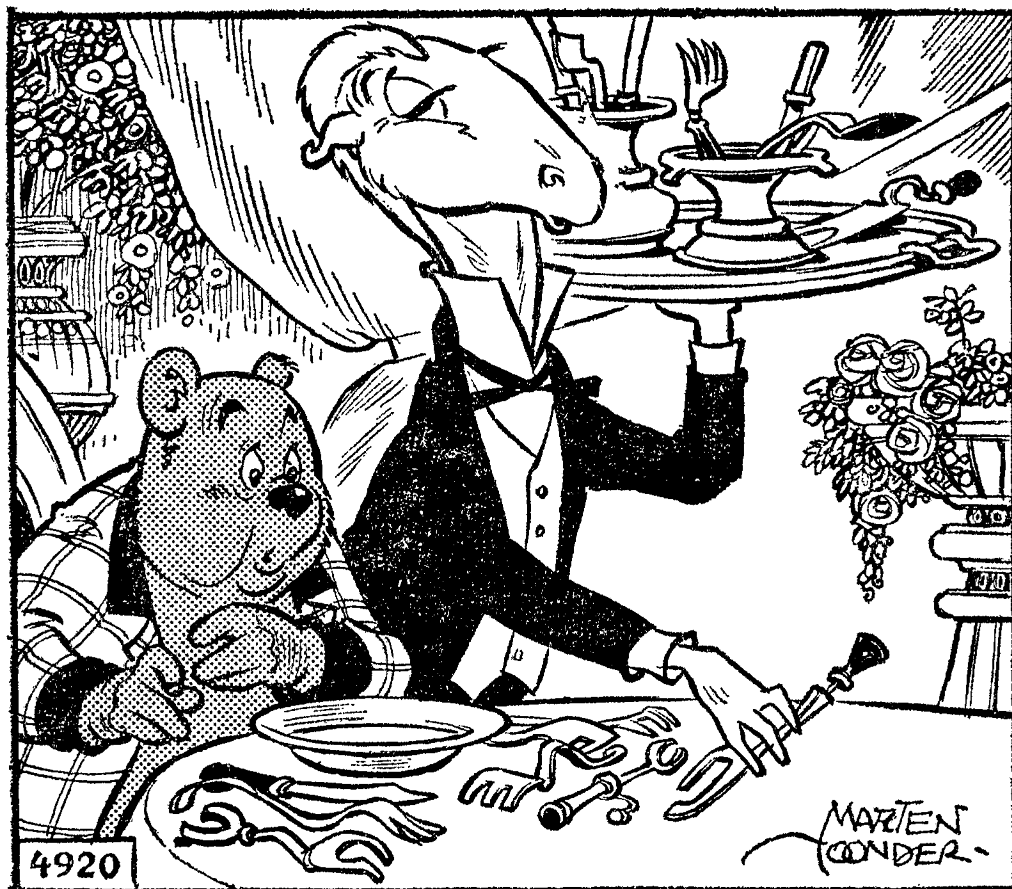
„Deze kant op, als het u belieft", hernam de ander, een stoel terugschuivend. Hij wachtte, totdat heer Bommel rammelend was gaan zitten en legde toen met een geoefende beweging een fraai bedrukte kaart op de tafel. Daarop deed hij een pas terug om de bestelling af te wachten.

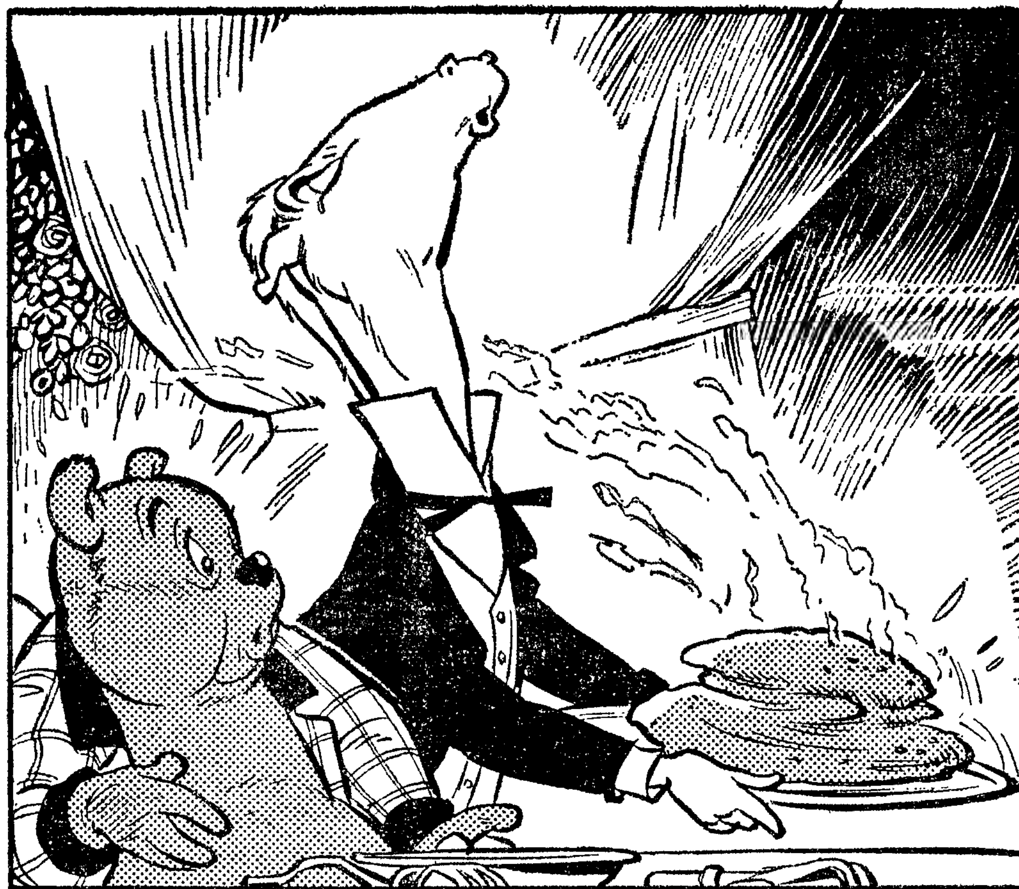
Heer Ollie staarde beklemd op de vreemde namen en slikte moeilijk. Maar omdat hij begreep dat hij iets doen moest, wees hij op goed geluk iets aan.

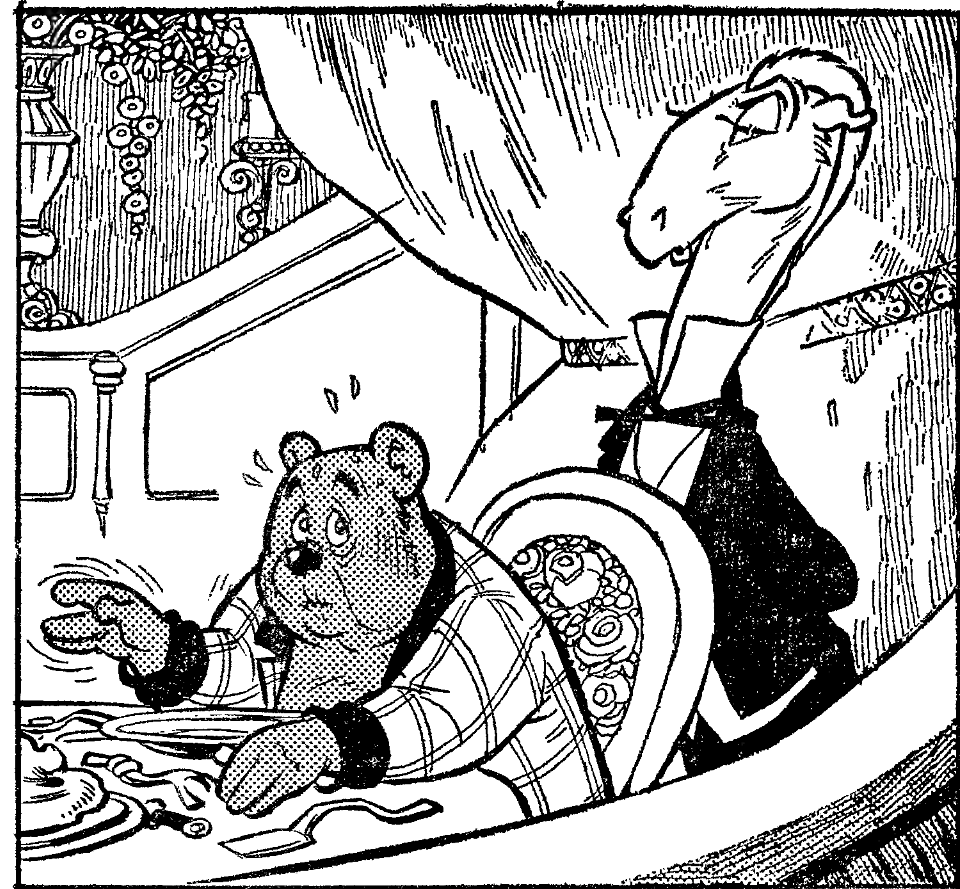
„D-dit", stamelde hij. „Deze d-dipirus b-bedoel ik".

Nu wenkte de ober enige andere bedienden naderbij en herhaalde met vlakke stem: „Mijnheer wenst een Triobolus Giganteus. Dipyrus, wel te verstaan".

Er volgde een diepe stilte en toen de beklagenswaardige gast een schuwe blik opzij wierp zag hij, dat men de bestelling met verbazing en walging beschouwde. Het was duidelijk, dat hij iets verkeerds gedaan had, maar omdat niemand iets zei zullen we moeten afwachten wat de gevolgen zijn.

Heer Bommel wachtte diep bekommerd de gevolgen van zijn bestelling af. Nu, die bleven niet uit. Nadat er een bord van fijn porselein voor hem neer was gezet begon de kelner dat serviesdoel te omringen met een hoeveelheid eetgerei, die de gast met zorg vervulde. Vreemd gevormde lepels, vorken, messen en schepjes vulden al spoedig de tafel — en hoewel het zilver glansde in een rijke gloed, gaf het hem geen vreugde.

„Wat zou ik eigenlijk besteld hebben", zo vroeg hij zich huiverend af. „Waarvoor dienen al die dingen, als iemand begrijpt, wat ik bedoel?"

De bediende gaf echter geen uitleg. Zwijgend en met zuinige mond beëindigde hij zijn werk door het uitleggen van een tangetje.

„Uw paronychium", lispelde hij. „De pstina volgt binnen twee minuten".

Heer Bommels eetlust was door dit alles sterk verminderd en verdween geheel toen de ober een grote schaal neerzette, waarop een grauwe, vormloze massa geplaatst was.

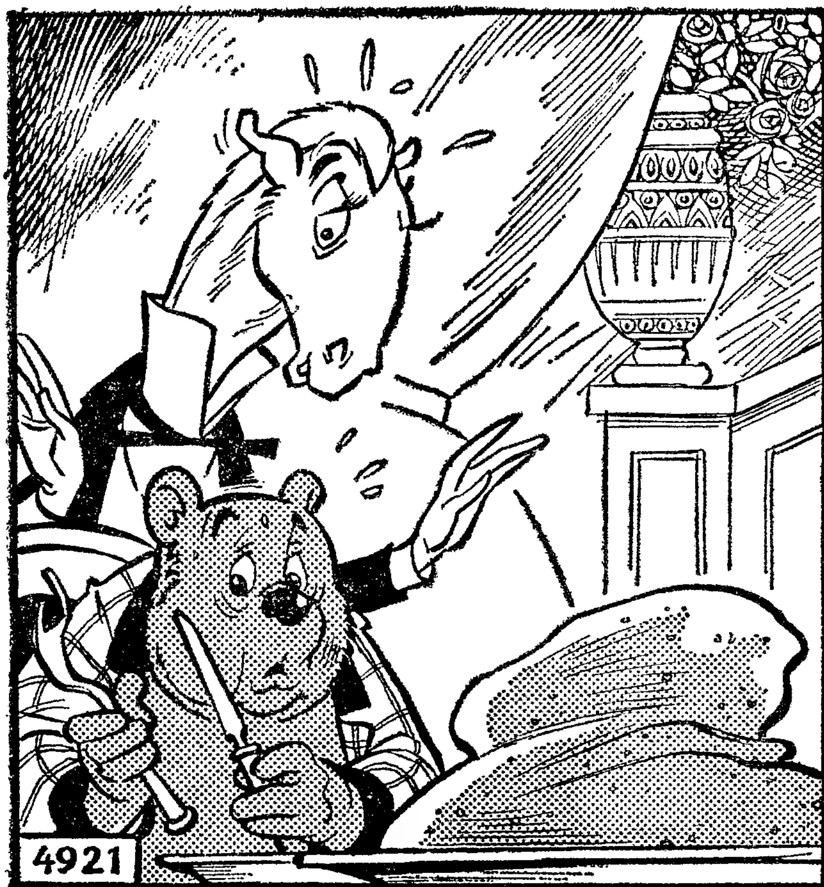
„W-wat is d-dit?" vroeg hij.

„Uw Nagerecht", verklaarde de ander kil.

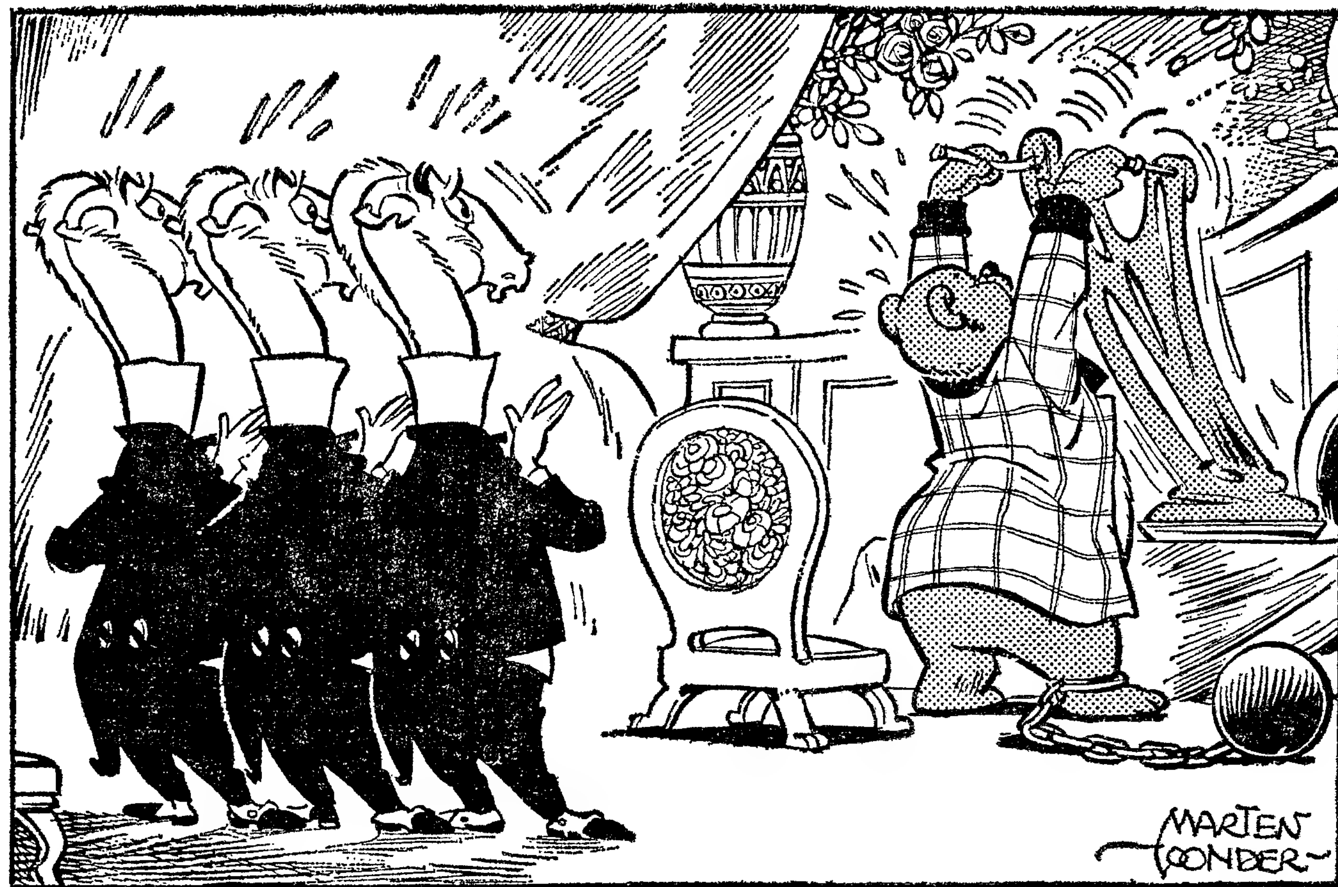
Nu begreep de bezoeker de fout die hij gemaakt had.

„Maar het had erger kunnen zijn", troostte hij zichzelf. „Waarom zou een heer eigenlijk niet met een nagerecht mogen beginnen? Alleen moet ik nu oppassen, dat ik niet weer iets verkeerds doe. Eens kijken.... Wat is dit eigenlijk voor iets? En hoe eet je het?"

Hij loerde uit zijn ooghoeken naar de kelner, die weer achter de stoel had postgevat, terwijl hij nerveus het uitgebreide couvert bevingerde....

Heer Bommel begreep, dat hij voor een van de moeilijkste ogenblikken in zijn loopbaan stond. Voor hem lag het nagerecht zacht doch dreigend te trillen, achter blies de adem van de ober verkillend in zijn rug en om hem heen verstomden de gesprekken.

Met de moed der wanhoop greep hij een mes en een vorkachtig iets uit de verzameling zilverwerk en richtte die op het voedsel. Hij voelde de kelner verstijven en ergens klonk een gesmoord gemompel.

„Nu doorzetten", mompelde heer Ollie tussen opeengeklemde kaken. „Rustig, vooral rustig . . ."

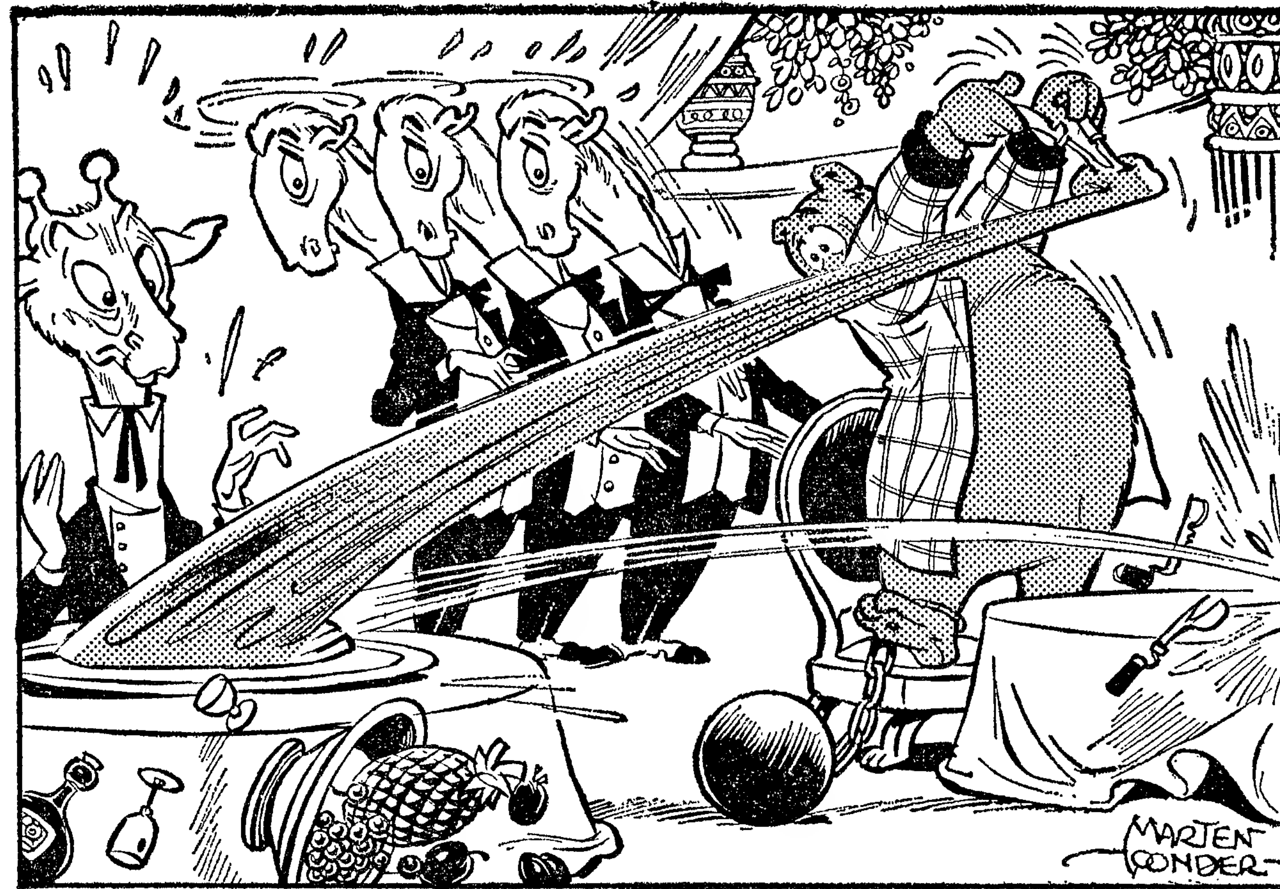
Met deze gedachte trachtte hij de onbeschrijfelijke massa van de schotel te lichten; maar ach, dat viel tegen. Het rekte en vervomde op een akelige wijze en het denkbeeld om het te moeten eten stond hem steeds meer tegen. Maar hij begreep, dat hij nu niet meer terug kon.

„Als het maar eerst op mijn bord ligt", dacht hij, terwijl hij krampachtig zijn eetgerei hanteerde. Zodoende rekte hij de substantie steeds verder uit tot een gerekte draderige massa, die echter niet los wilde komen van de oervorm. Het koude zweet brak hem uit en met een onbeheerste uitroep verhief hij zich van zijn stoel om beter te kunnen trekken.

De ober was inmiddels in beweging gekomen. Geheel verbleekt wenkte hij een collega, die in gezelschap van een assistent snel naderde. Heer Bommel was echter zo door het dolle heen dat hij geen aandacht meer aan zijn omgeving schonk.

Het was nu heel stil geworden in de fraaie eetzaal van het Chateau Royal en zijn snuivende ademhaling was het enige geluid dat nog hoorbaar was.

Toen heer Ollie enige tijd vergeefs aan de draderige massa had staan trekken verloor hij zijn laatste restje bezinning.

„Als het dan niet goedschiks kan, dan maar kwaadschiks!” zo riep hij uit. Met deze woorden klom hij op zijn stoel en gaf een vreselijke ruk aan het weerzinwekkende nagerecht. Dit rekte uit op elastische wijze, doch trok toen weer samen zodat de schaal in de lucht getrokken werd en kletterend op een belendend tafeltje belandde.

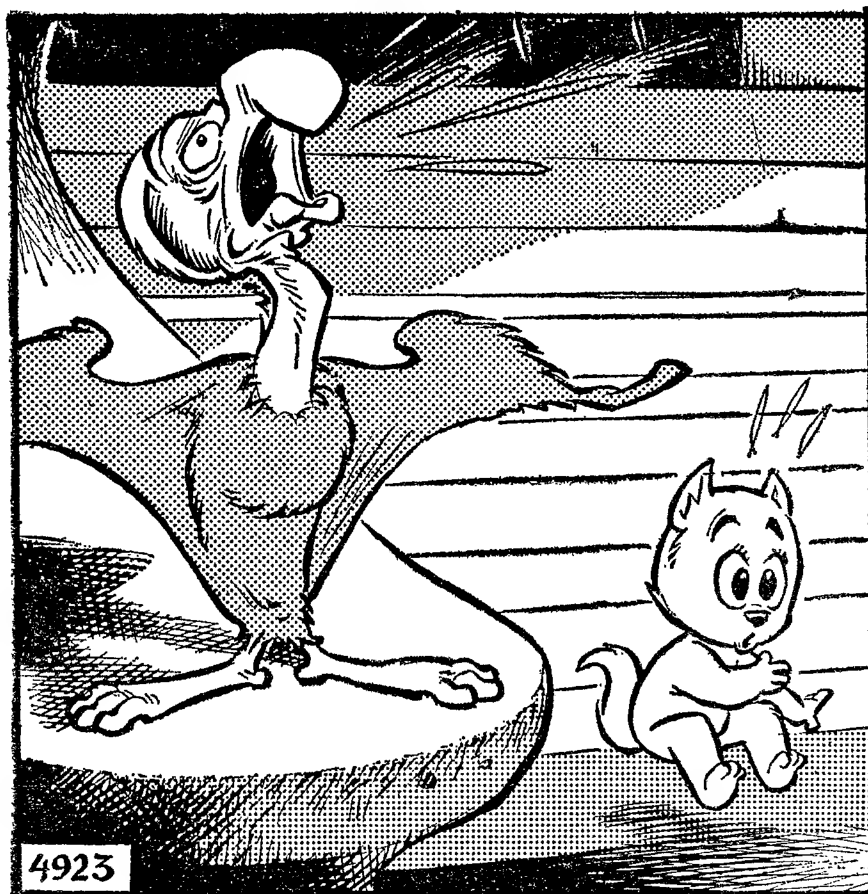
Er zijn dingen die te gruwelijk zijn om aanschouwd te worden. De obers hadden dan ook reeds lang de handen voor het gelaat geslagen en zich huiverend afgewend. De gast die zich zo plotseling achter heer Ollie's bestelling bevond was echter uit ander hout gesneden.

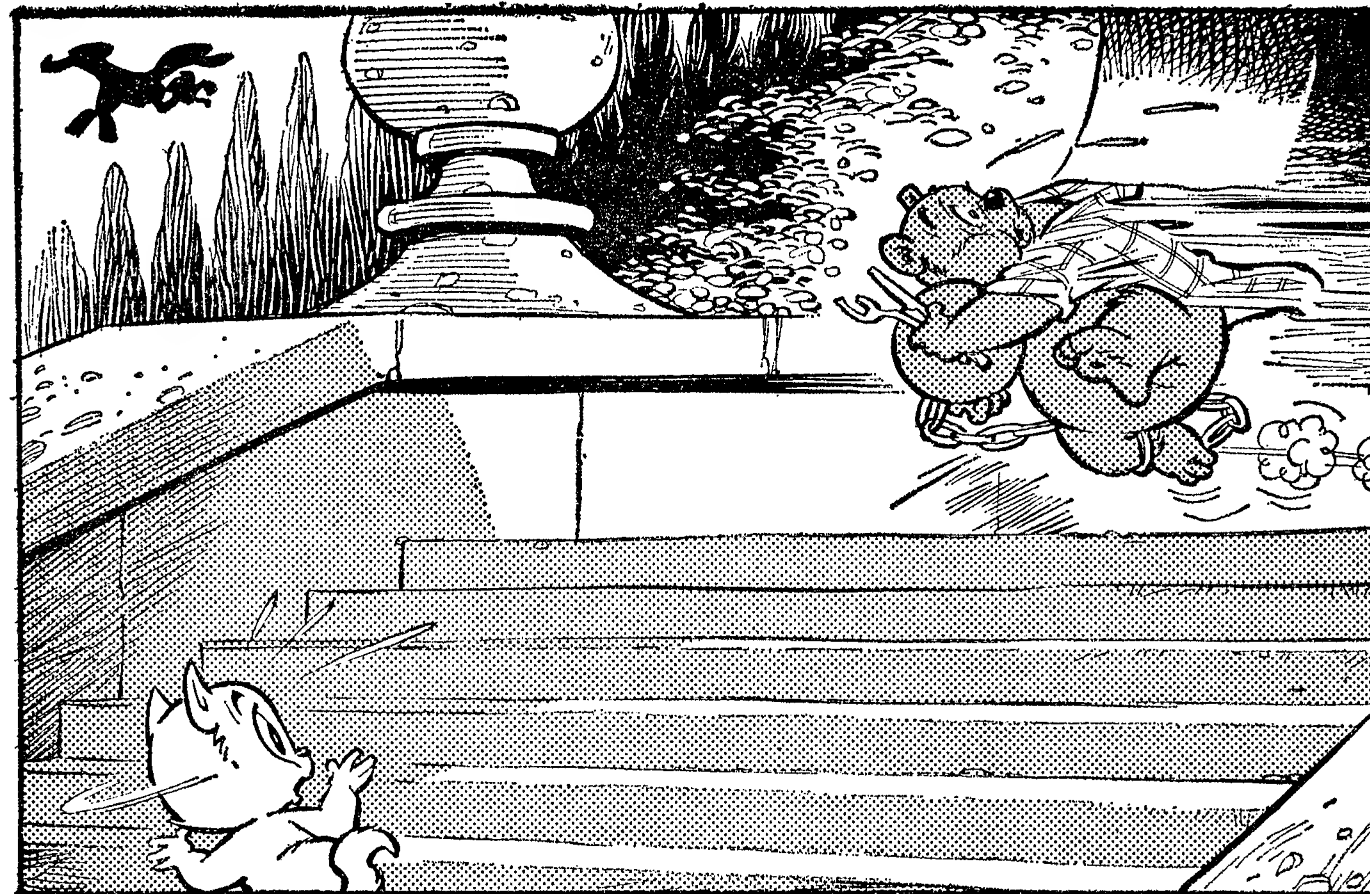
Hij trok de wenkbrouwen op en staarde misprijzend naar het voedsel.

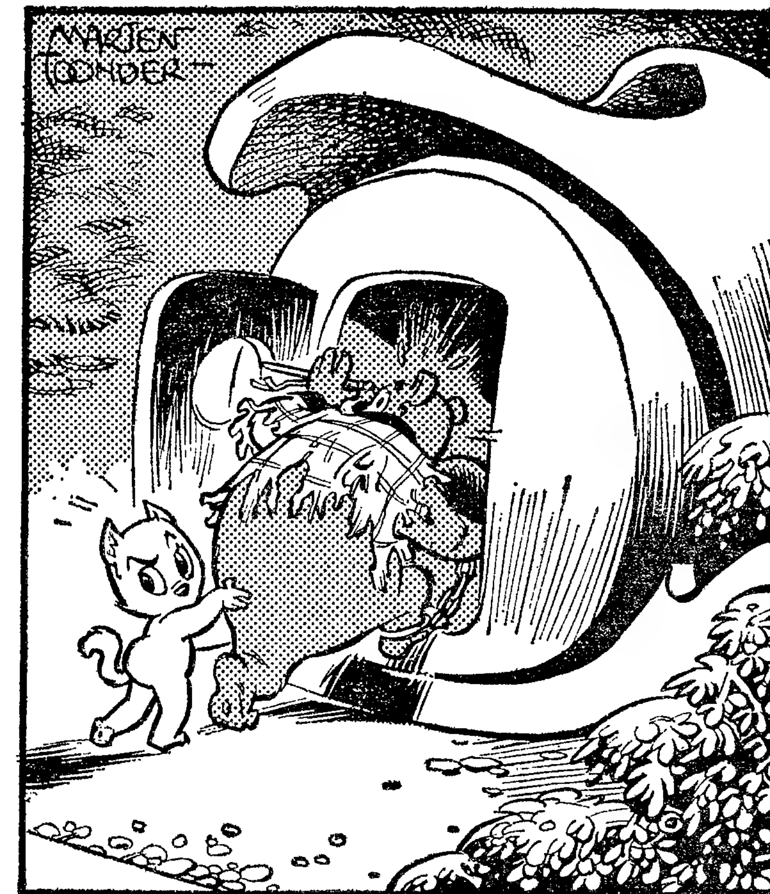
„Ober”, sprak hij kil. „Dit is geen serveren. Bovendien is dit niet het dessert, dat ik besteld heb. En tenslotte heb ik een klacht over de cliëntèle. Roep de chef.”

Nu steeg er allerwegen een beschaafd instemmend gemompel op, dat de heer Bommel weer tot zichzelf bracht. Hij wierp een verdwaasde blik in het rond, en toen hij zag, dat hij het middelpunt was van afkeuring en walging, liet hij zich gebroken op zijn stoel zinken. De draderige substantie van de Triobolus Giganteus beplakte hem als een kille lijkwade, doch daar schonk hij geen aandacht aan.

„Hoe vreselijk”, prevelde hij haast schreiend. „Dit is dus het einde van een heer...”

Tom Poes zat op de onderste van de marmeren treden die naar de ingang van het Chateau Royal voerden. Er hing een doodse stilte om het bouwwerk en omdat hij moe was van de doorstane ontberingen sufte hij een beetje. Doch plotseling schrok hij op door een vreemde kreet, die vage gevoelens van schuld en heimwee opwekte.

„De Horrekop!" mompelde Tom Poes, een verschrikte blik om zich heen werpend. En ja hoor! Op de balustrade naast hem had een eigenaardig gedierte post gevat, dat met fladderende vlerken zijn lokroep de lucht in zond.

„De reiswagen gaat vertrekken!" hernam Tom Poes ongerust. „Waar is heer Ollie? Misschien heeft hij het daarbinnen zo naar zijn zin, dat hij..."

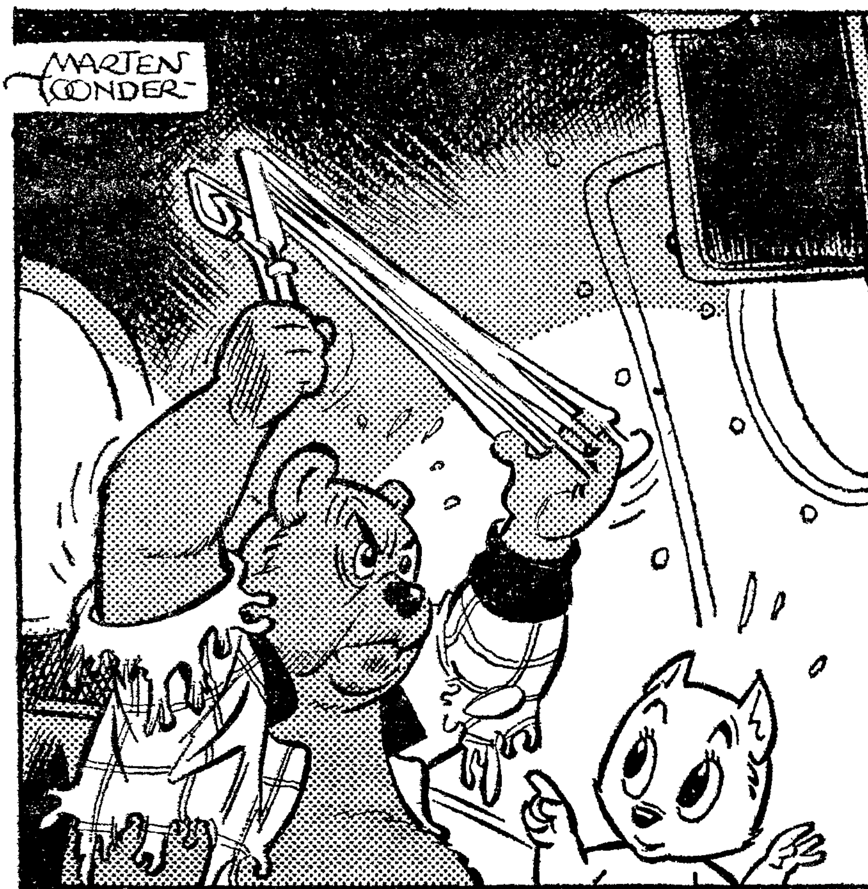
Op dat moment trok een naderend geraas zijn aandacht. De verfijnde rust van het hotel werd verbroken door het geluid van vallende stoelen en brekend porselein. Ook werd er nu een gemompel van beschaafde stemmen hoorbaar, dat overstemd werd door het gerinkel van een roestige ketting. En daar verscheen heer Bommel in de deuropening. Hij repte zich gehaast voort; in de ene hand de kogel en in de andere hand een zilveren couvert met zich voerend. Zijn voortgaan werd echter bemoeilijkt door kleverige draden die zich aan zijn jas hadden gehecht en die hem op een taaie wijze tegenhielden.

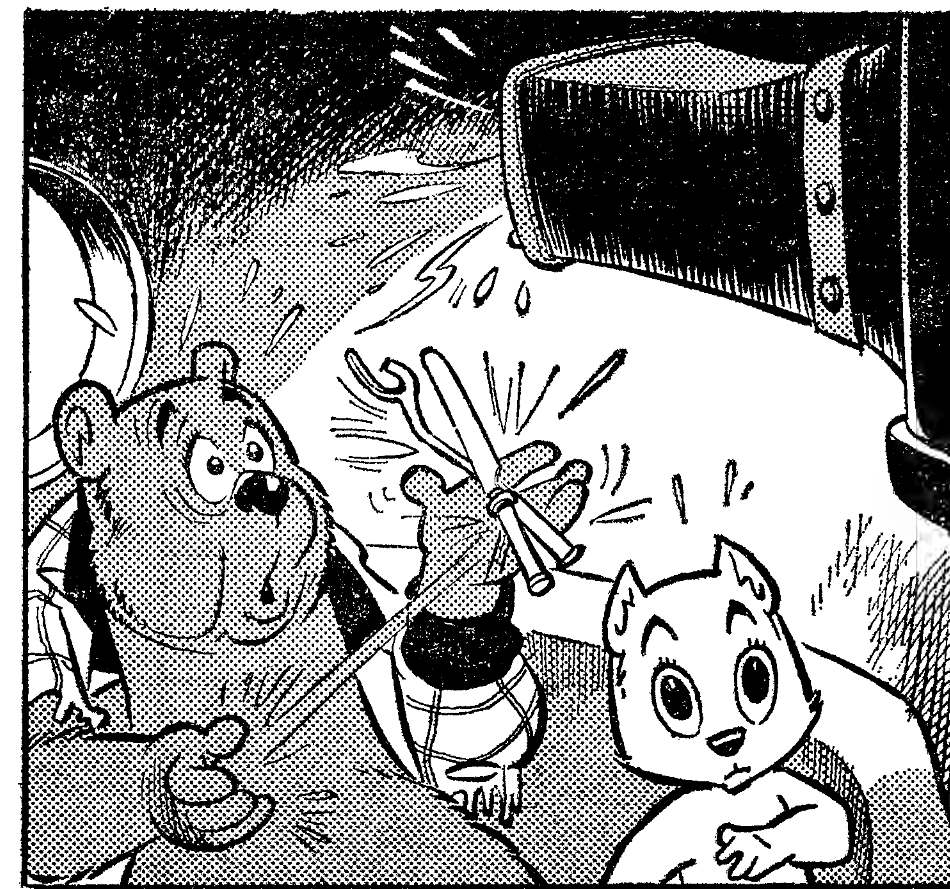
„Hierheen!" riep Tom Poes, die begreep dat zijn vriend opnieuw in moeilijkheden verkeerde. „Vlug, de koets vertrekt!"

Zo sprekende trok hij heer Ollie zo krachtig naar de wilde wagen toe dat de panden krakend van de jas scheurden.

„Eindelijk v-vrij", stamelde de beklagenswaradige hotelgast, terwijl hij zich in het voertuig liet zakken. „Weg! Weg van hier!"

Heer Bommel liet zich rinkelend en bonkend in het rijtuig vallen en Tom Poes volgde hem. Ze waren nog maar nauwelijks binnen of de deur smakte dicht en voort ging het weer.

„Wat is er gebeurd?" vroeg Tom Poes boven het geratel van het wiel uit. „Zat er iemand achter u aan?"

Heer Ollie schudde het hoofd; het was duidelijk, dat iedere uitleg hem tegenstond.

„Het was erger," mompelde hij gebroken. „Veel erger".

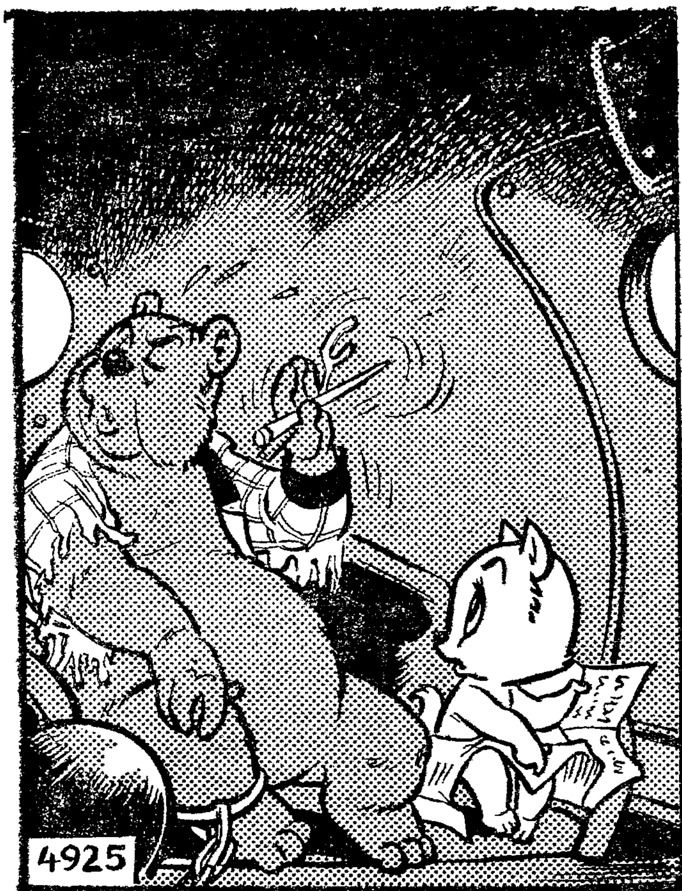
„Maar waarom hebt u een mes en een vork van het hotel meegenomen?" hield Tom Poes aan. „Dat is toch niet zoals het hoort? En wat is dat voor kleverig spul?"

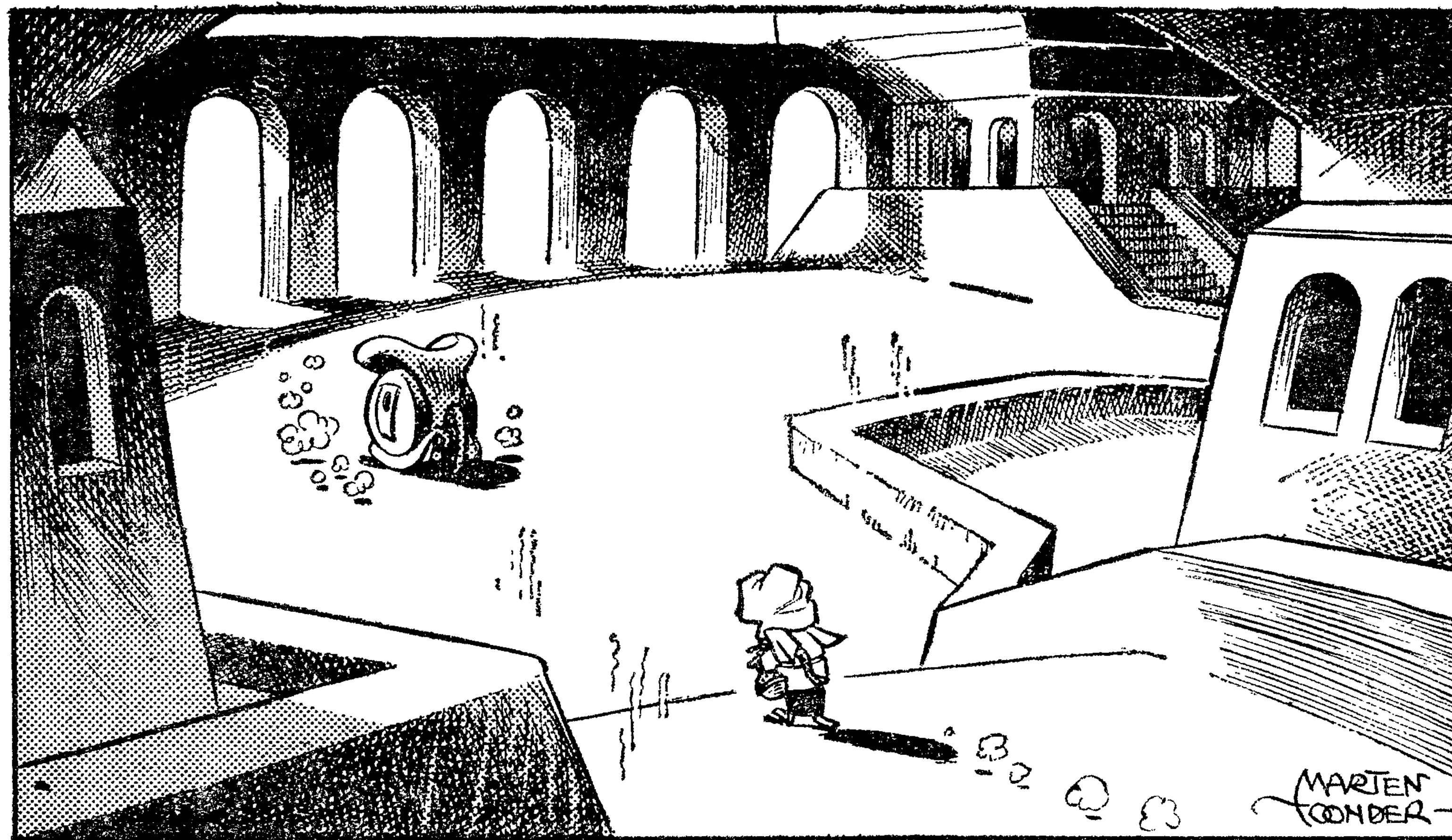
„Mes en vork?" herhaalde heer Bommel. Hij wierp een ontdane blik op het eetgerei dat hij nu pas scheen op te merken en wilde het walgend wegwerpen. Maar dat ging niet; het zat met grote kleefkracht aan zijn hand vast.

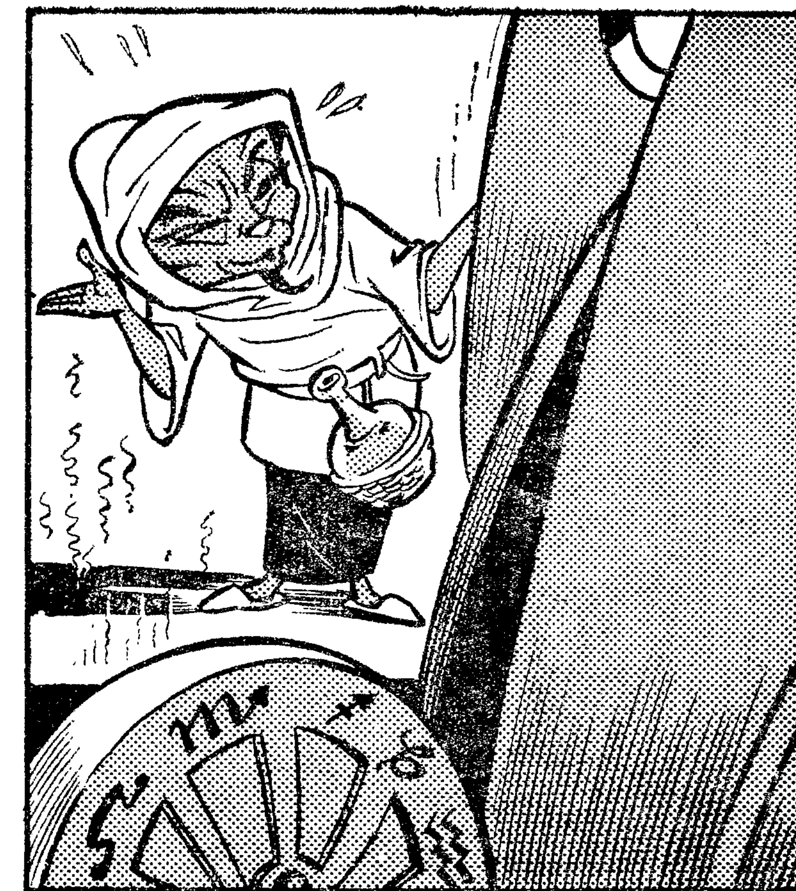
„D-dat is het nagerecht", stamelde hij terwijl hij wanhopig aan het zilver rukte. „Het plakt! Het kleeft, als je be-begrijpt wat ik bedoel. Ach, hoe vreselijk is dit alles voor een heer van mijn stand. Ik kan nergens meer verschijnen. In lompen gehuld, met een kogel aan het been en met gestolen bestek in de hand.. En dat, terwijl ik bekend ben om mijn zuivere en reine levenswandel..."

Hij zweeg gebroken en in de invallende stilte klonk een akelig lachje uit de luidspreker.

„Hehehe, hier is uw reisleider", sprak de kakelende stem van de heer Pas. „We hebben nu een onvergetelijke maaltijd genoten in het Chateau Royal. We zullen daar veel over kunnen vertellen, nietwaar? En nog fraaie souvenirs meegenomen? Mooi! Van Pas Reizen neemt men altijd iets mee. Verfrist en verrijkt spoeden we ons thans naar het volgende doel: De beroemde fonteinen van Merus, de witte stad!"

De luidspreker zweeg en Tom Poes greep haastig naar de folder die op de vloer van het rijtuig lag.

„De fonteinen van Merus, de witte stad," herhaalde hij. „Hm, eens kijken wat daarnu weer mee is."

„Laat maar," zei heer Ollie. Hij maakte een afwerend gebaar zodat het hinderlijke eetgerei in zijn hand rinkelde. „Ik heb er genoeg van, jonge vriend. Je had gelijk, dat geef ik toe. Daarom doe ik niet meer mee. Ik wil in de koets blijven en die fonteinen kunnen me niets schelen. Deze reis deugt niet en de souvenirs zijn afschuwelijk."

„We kunnen er toch beter uitgaan," zei Tom Poes. „Als we een goede smid vinden kan die u van de ketting afhelpen. En met een beetje benzine raakt u het nagerecht misschien ook wel kwijt. We moeten onze eigen weg gaan en niet in de wagen blijven . . ."

Hij zweeg, want de koets kwam met een ruk tot stilstand, zodat de inzittenden ruw door elkander tuimelden.

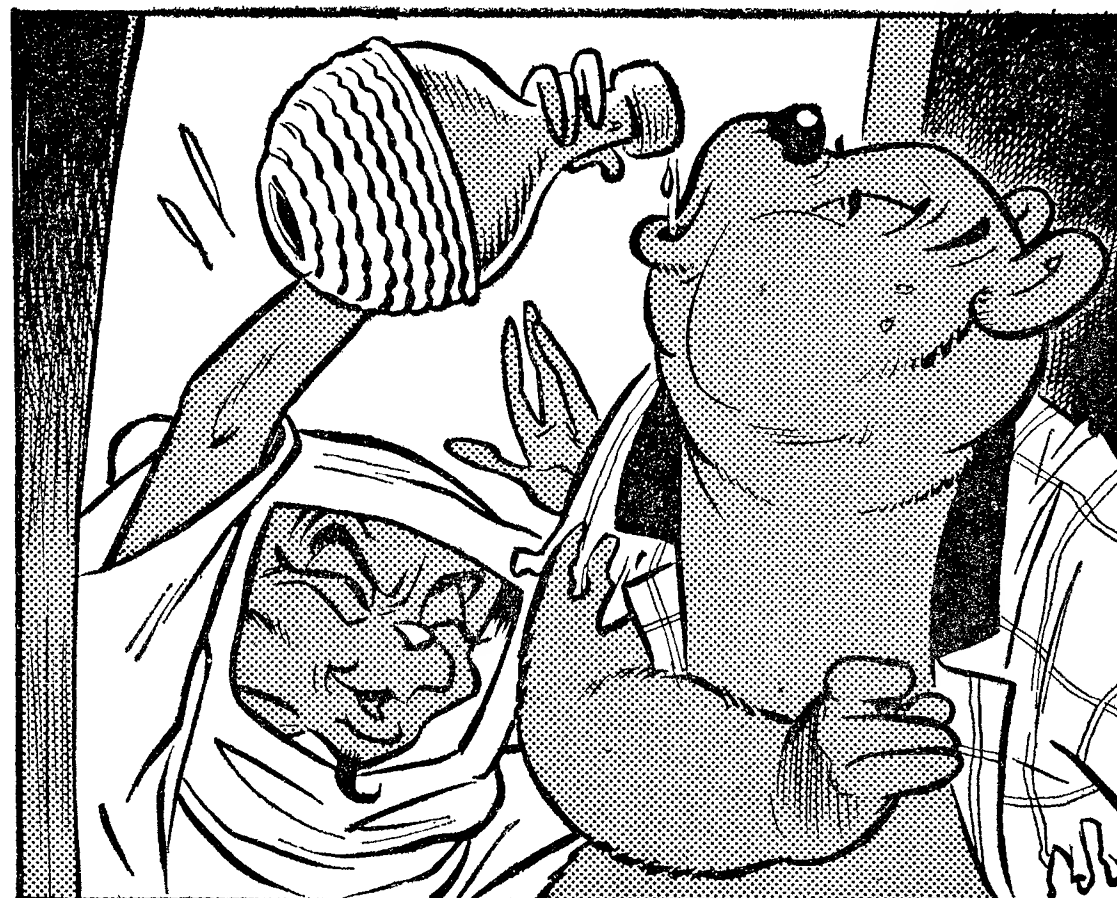
„W-waar zijn we?' vroeg heer Ollie terwijl hij moeilijk overeind krabbelde en een blik naar buiten wierp. Voor hem lag een groot plein te zinderen in de zonneschijn. Het was geheel verlaten op een kleine, witte gedaante na die bedrijvig het voertuig naderde.

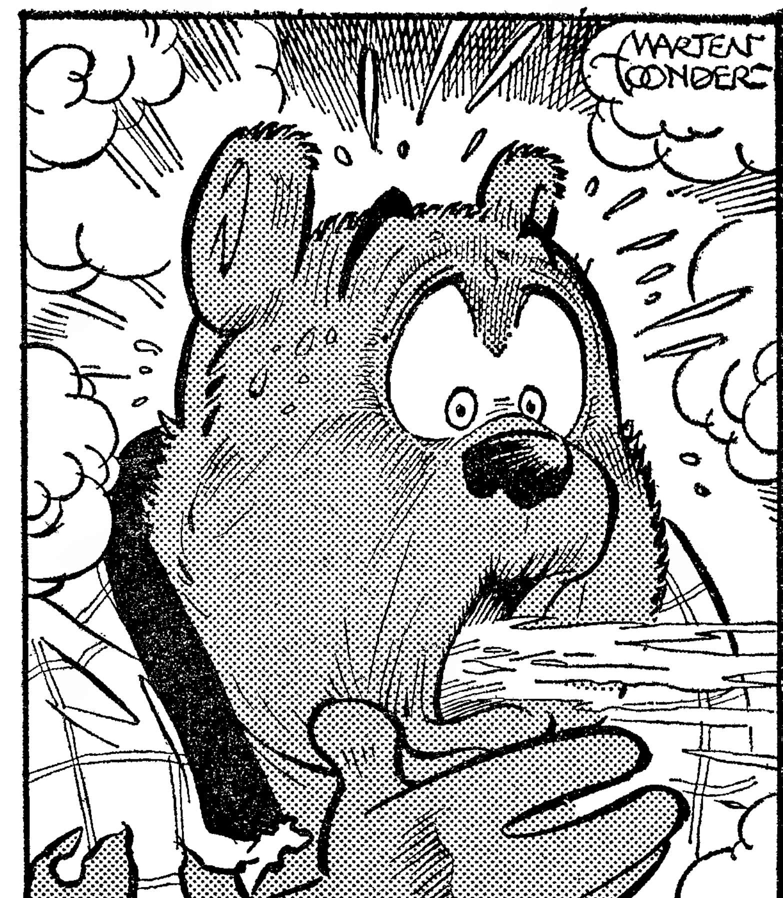
„Welkom, welkom!" riep hij, het portier openend. „Treedt uit, o wijzen! Vergun mij uw gids te zijn. Zal u tonen de witte stad!"

„Niet nodig" zei heer Bommel. „Ik wil niets zien. Doe de deur dicht, jonge vriend."

„Onmogelijk!" riep de gids uit. „U moet bekijken de beroemde fonteinen. Wie hier komt kan niet weg zonder de reinheid en zuiverheid van Merus genoten te hebben. Treedt uit en laat mij uw gids zijn."

„Ik stap niet uit", zei heer Bommel waardig. „Ik heb genoeg gezien en ik heb al te veel meegemaakt. Deze reis staat me ontzettend tegen."

Hij wierp een blik vol weerzin op het witgepleisterde plein dat in de zon lag te blinken en vervolgde: „Het is hier trouwens veel te warm. Daar kan ik in mijn toestand niet tegen."

„De zon schijnt fel in Merus, de witte stad," gaf de gids toe „Het onreine verdroogt en het onzuivere verdampt. Daarom is zuivere dronk heilzaam."

Zo sprekende nam hij de fles, die aan zijn gordel hing en goot zich genietend een straaltje in het keelgat. Heer Ollie keek afgunstig toe. De hitte van de middagzon drukte zwaar in de kleine cabine en de ontberingen van de afgelopen dagen deden zich voelen. Plotseling voelde de reiziger dat hij erge dorst had.

„Ik wil er niet uit", sprak hij. „Maar een frisse dronk zou me wel smaken".

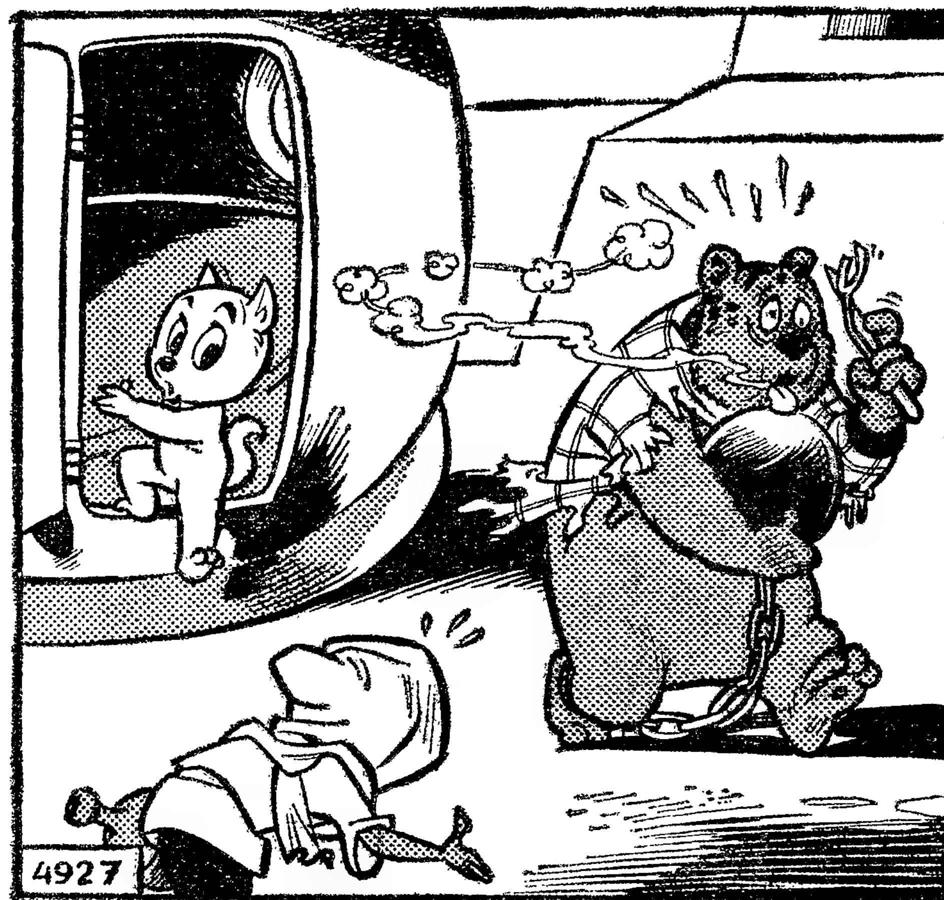
„Ah!" riep de gids uit. „Maar natuurlijk! Mijn Tonare is de uwe. Open slechts uw wijze mond, grote heer!"

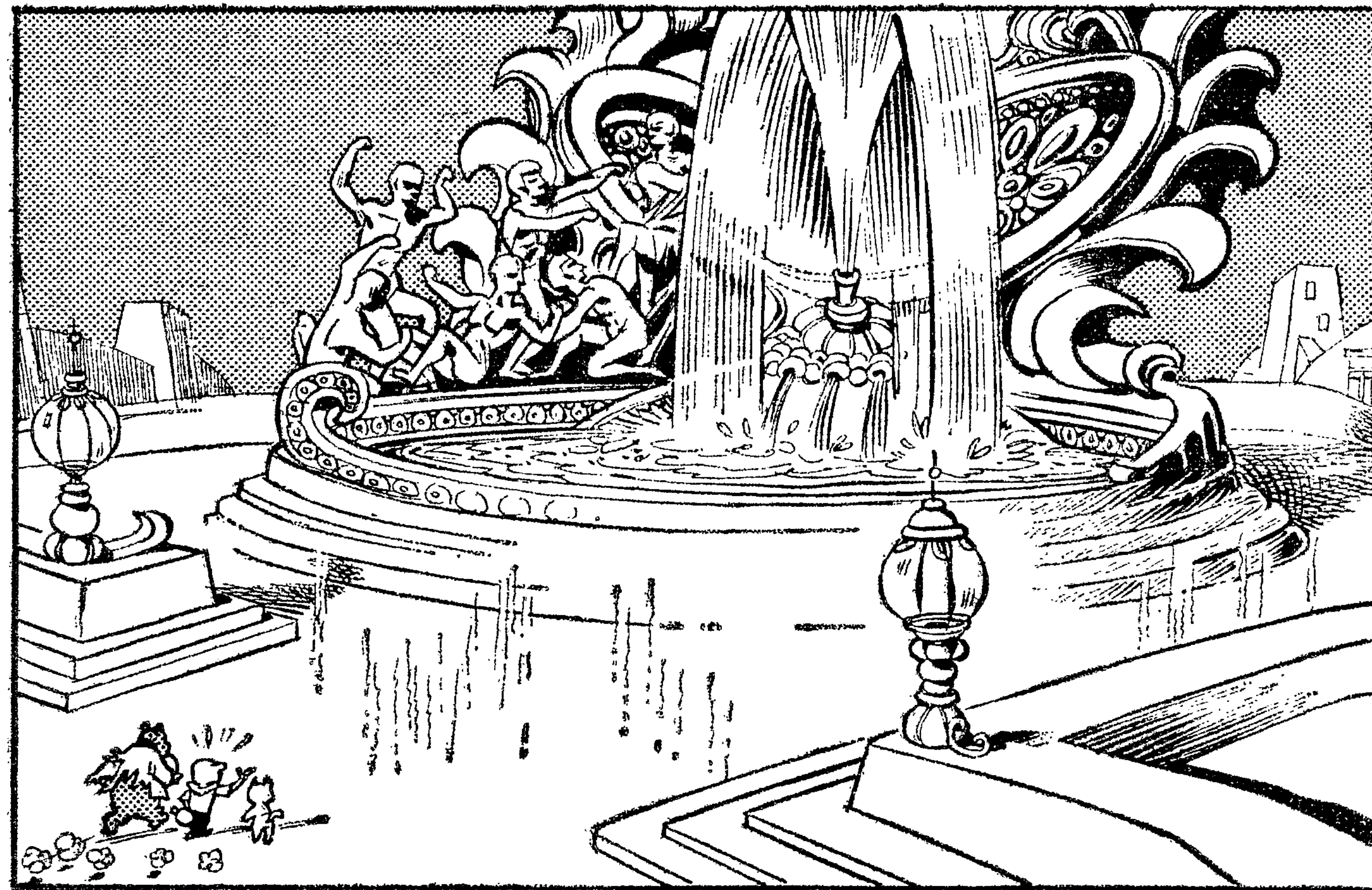
Heer Bommel gehoorzaamde gretig en het ventje goot met grote bekwaamheid een straaltje vocht in zijn keel. Maar o, wee. Het bleek in het geheel niet verfrissend te zijn. Integendeel. De vlammen sloegen de beklagenswaardige toerist uit en de vloeistof brandde hem in de mondholte zodat hij meende, dat het einde gekomen was.

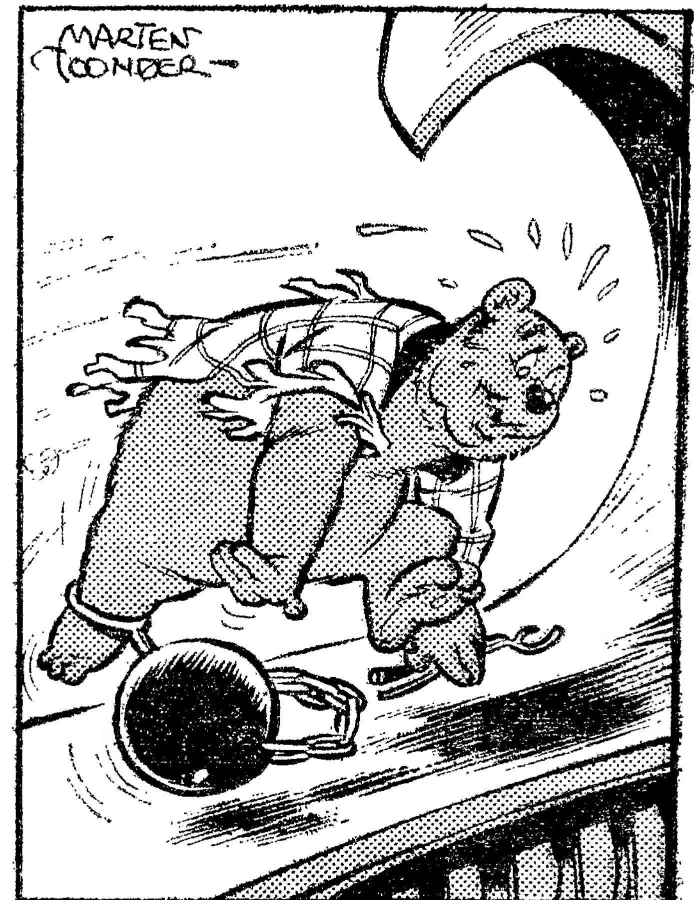
„Het onreine verdroogt", verklaarde de gids glimlachend. „Het onzuivere verdampt! Door de zon die schijnt op Merus, de witte stad en door de Tonare, die als hemeldauw in het ingewand glijdt."

Doch heer Ollie luisterde niet naar dit gebabbel.

„Water!" prevelde hij met krakende stem. „Water!"

Heer Bommel was geheel paars aangelopen. De ogen draaiden hem wild door de kassen en terwijl de tranen hem over de wangen liepen stiet hij krassende geluiden uit.

„Wat is er?" vroeg Tom Poes ongerust.

„Het is de Tonare", verklaarde de gids buigend. „De grote heer wordt gezuiverd door mijn dronk."

„Water!" riep heer Ollie met krakende stem. „Ik verbrand! Water!" Met deze woorden wankelde hij de koets uit en Tom Poes volgde hem ontdaan.

„Ah! De fonteinen!" sprak de gids begrijpend. „De hoge bezoeker wenst de beroemde fonteinen van Merus te beschouwen!"

„Niet b-beschouwen!" kraste heer Bommel. „Drinken!"

„Zeer wel!" hernam het ventje. „Deze kant uit, verzoek ik u." Hij dribbelde buigend met de bezoekers mee en voerde hen naar een hoek van het plein waar een monumentaal beeldhouwwerk stond te klateren.

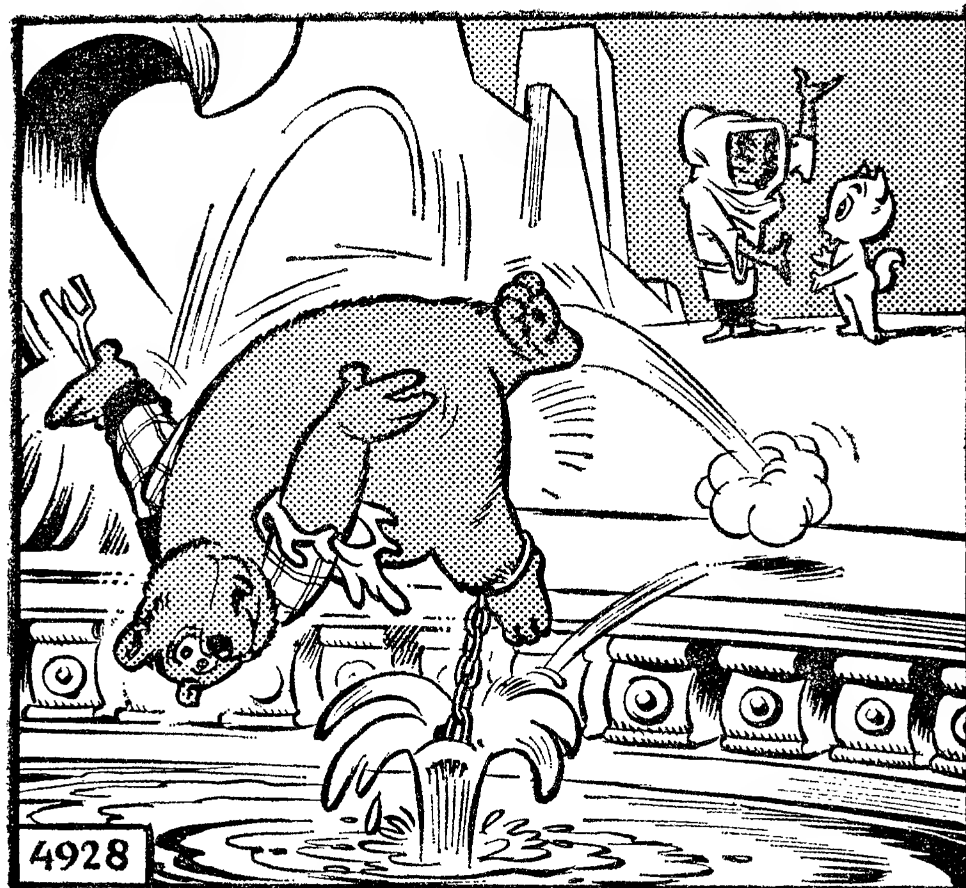
„Dit zijn ze dan!' zo riep hij uit. „De wateren der volkomen zuivering. Het beeldhouwwerk is geschapen door Kwor Kwokwom de grote kunstenaar. Hij is er in geslaagd gestalte te geven aan de reinheid van Merus, de witte stad."

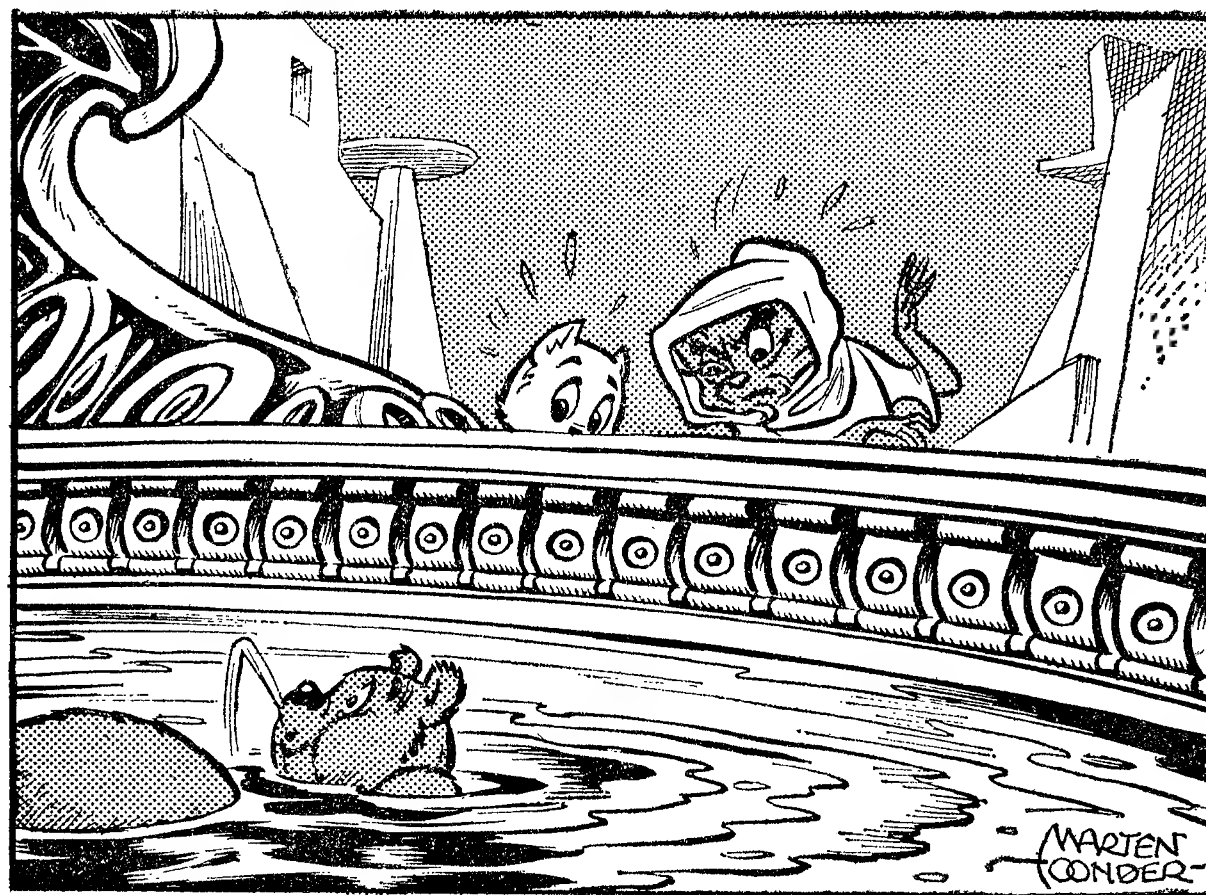
„Water!" hijgde heer Ollie, het op een drafje zettend. Zijn ketting rammelde en het eetgerei rinkelde, maar de gids scheen daar niets vreemds in te zien.

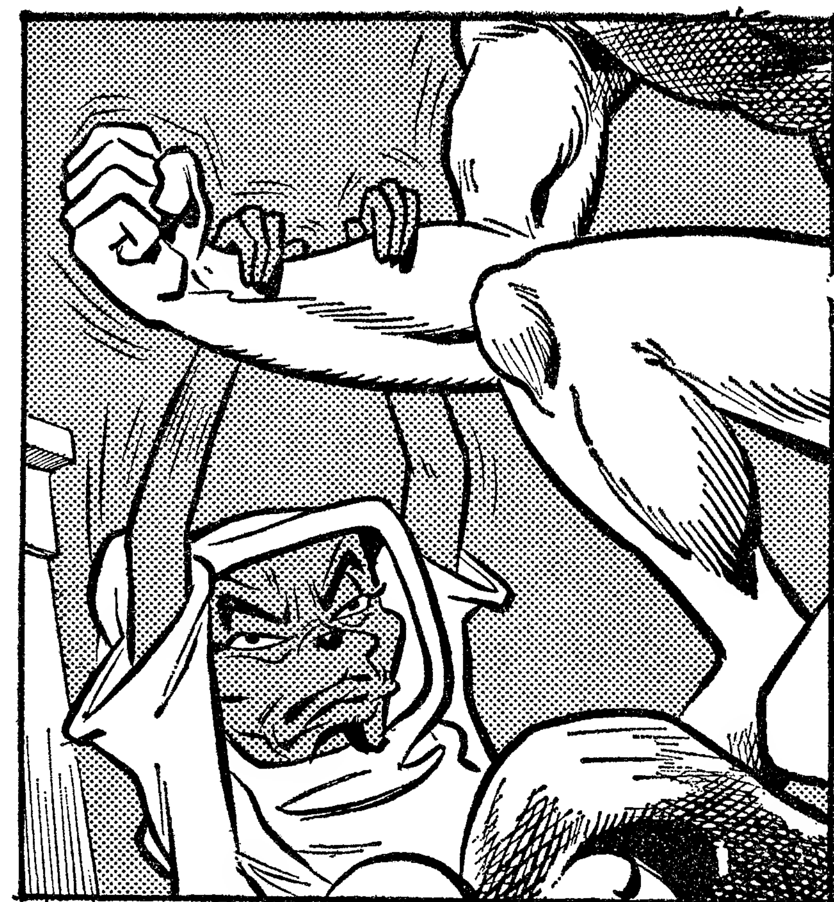
„De grote heer voelt de schoonheid!" vervolgde hij prijzend. „Geen wonder! Iedere bezoeker wordt gegrepen door zuiverheid van dit kunstwerk. Een bezoek overwaard, ja? Vele zijn de verhalen die..."

„Heer Ollie!" riep Tom Poes. „Voorzichtig! Wacht even!"

Maar heer Bommel wachtte niet. De dronk, die de gids hem gegeven had brandde in zijn keel en schroeide in zijn slokdarm zodat hij zonder zich te bedenken op de stenen rand van het bassin klom om zich aan het water te laven...

„Reinheid is de trots van Merus", zo sprak de gids. „Wit en zonder vlek is de witte stad. Maar witter nog dan wit zijn de beroemde fonteinen van Merus, de witte stad. Vreemdelingen worden sterk gegrepen door deze wateren. Eens is er een bezoeker geweest, die in de fontein ging baden. „Witter dan wit!" riep hij uit, voordat hij in het bassin sprong. Ik weet het nog goed, want het was een zedeloos gebeuren. Maar sedertdien zijn er maatregelen genomen om de reinheid van de stad te beveiligen. Wanneer er nu iemand.. "

Zijn gepraat werd overstemd door een luide plons. Het was heer Bommel die in zijn haast om bij het water te komen niet aan de ketting gedacht had. Zodoende was de kogel over de rand gevallen en had de ongelukkige meegesleurd in het frisse nat.

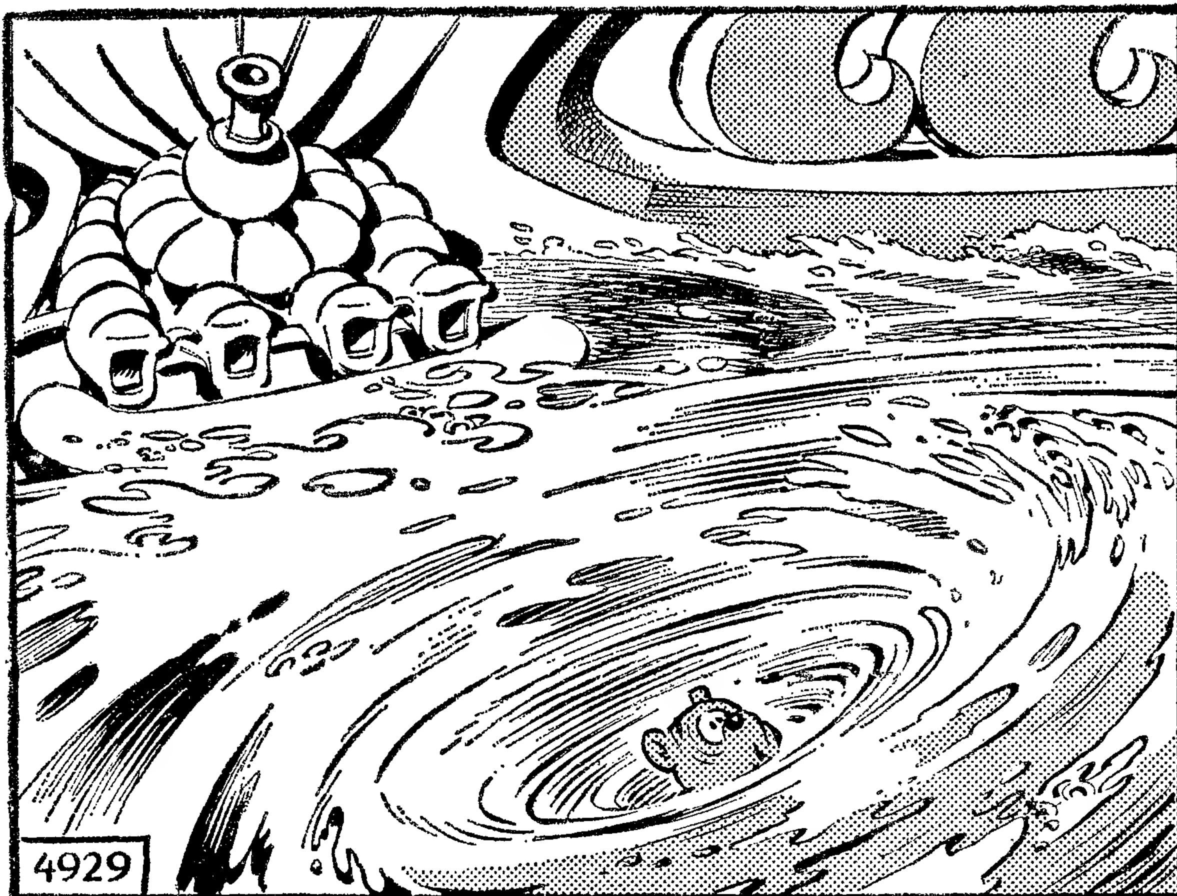
„Heer Ollie!" riep Tom Poes, zich verschrikt over de rand buigend, „beweeg u niet, dan blijft u wel drijven!"

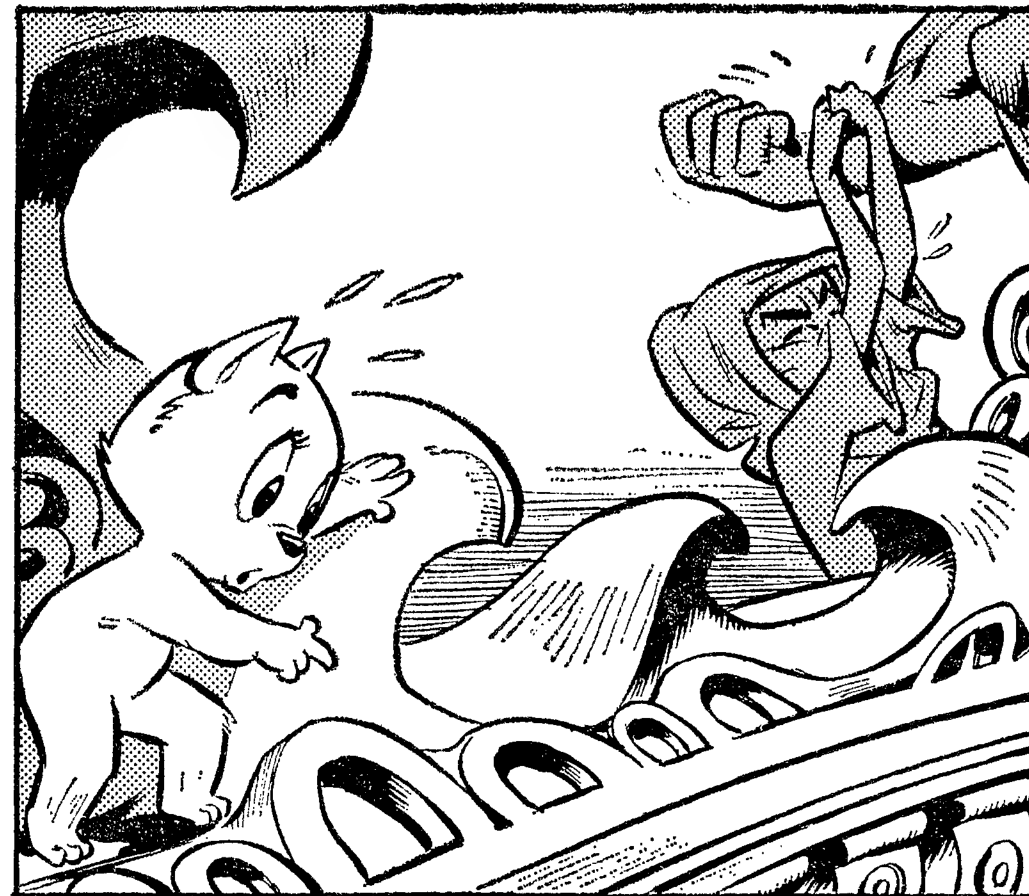
„Drijven, jawel", zei de gids misprijzend. „Zedeloos baden, zo noemen wij dat! Maar die tijden zijn voorbij. De reinheid van de witte stad gaat ons boven al — en wat vuil is moet verdwijnen!" Zo sprekende spoedde hij zich langs de rand naar de monumentale beeldengroep die onbewogen stond te spuiten.

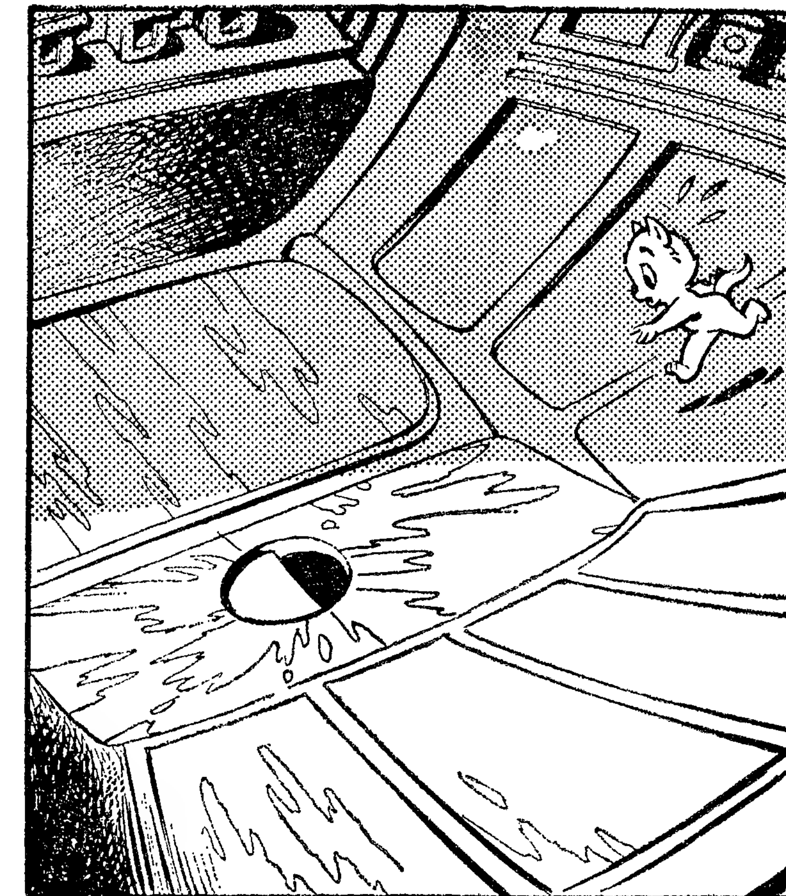
„De zuiverheid van het water is bedorven door vreemd bederf", hoorde men hem mompelen en Tom Poes kreeg een akelig voorgevoel.

„Steek uw hand uit, heer Ollie!" riep hij dringend. „Vlug!"

Maar het was reeds te laat. De gids had de arm van een marmeren figuur gegrepen en trok daar krachtig aan.

Nu bleek dat deze arm niet alleen voor verfraaiing diende. Het kwam langzaam omlaag, het spuiten van de fontein hield op en het bassin begon gorgelend leeg te lopen.

Heer Bommel, die moeizaam bezig was geweest naar de rand te plassen, werd door het rondwervelende water gegrepen zodat hij zich al spoedig in het middelpunt van de draaikolk bevond.

„Blelp! Blub!" riep hij met verstikte stem, doch de rest van zijn woorden was onverstaanbaar door een luid geborrel dat uit de diepte opsteeg.

„Het water loopt weg!" riep Tom Poes, die op de balustrade gesprongen was.

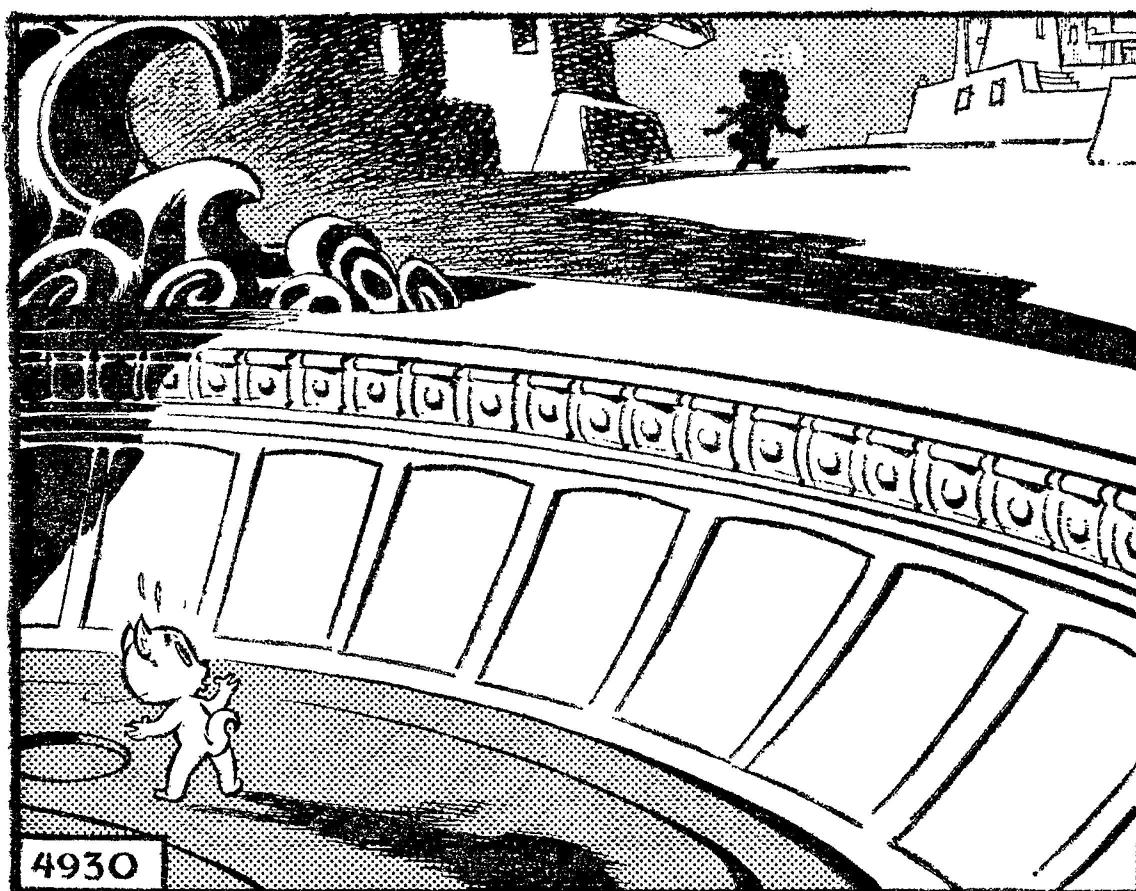
„Het is nodig", zei de gids streng. „Het bassin is verontreinigd en moet gezuiverd worden. Iedere vlek moet worden weggespoeld; dat is een voorschrift van de reigigingsdienst alhier."

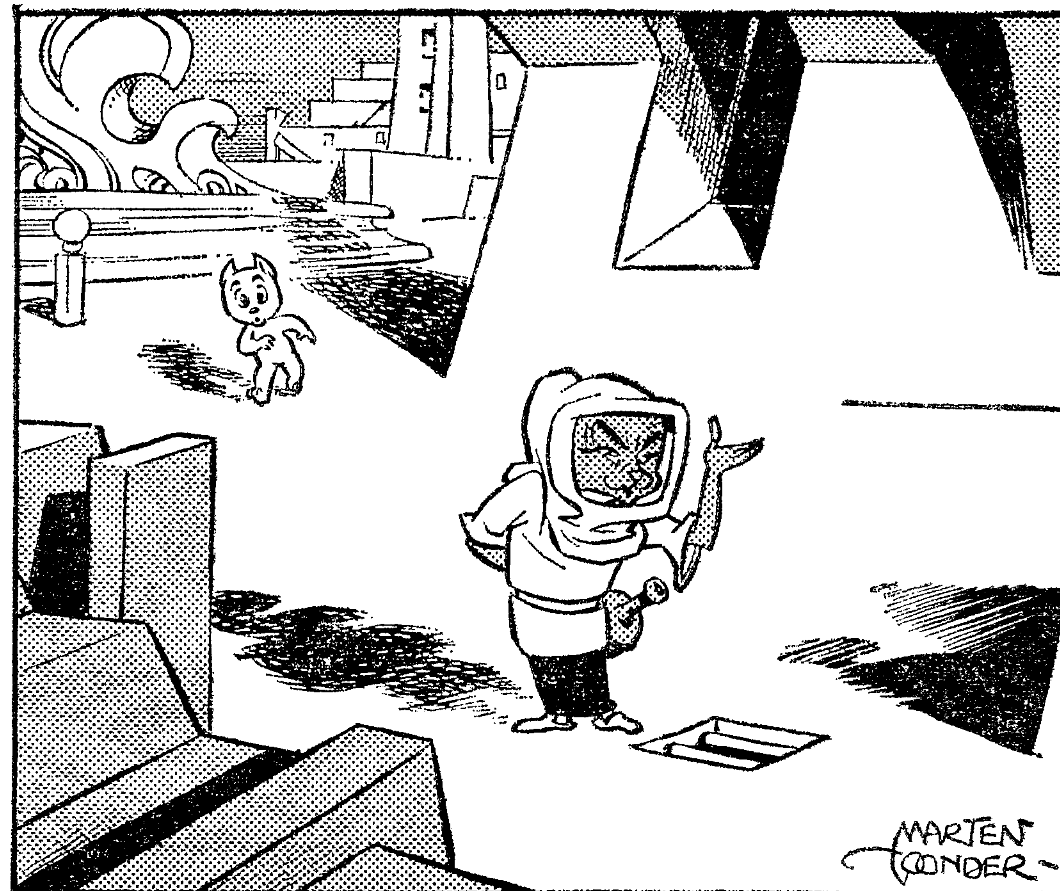
„Onzin!" riep Tom Poes. „Heer Bommel is geen vlek. Hij is in de fontein gevallen door de kogel aan zijn been."

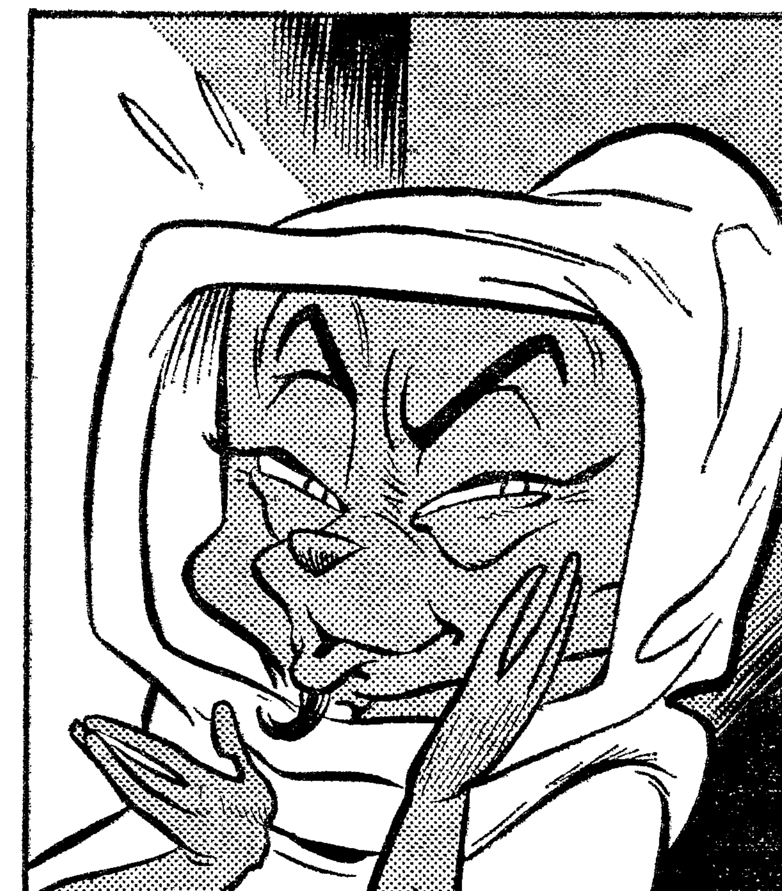
Maar deze verstandige woorden hadden geen invloed op de ander. Met verbeten gelaatstrekken bleef hij aan de arm trekken totdat de waterbak met een zuigend geraas leeggelopen was. Toen lag het bassin wit en ledig in de zon te blinken en nergens was meer een spoor van heer Ollie te ontdekken. In de bodem was echter een opening zichtbaar; het was duidelijk dat de ongelukkige toerist daar doorheen gespoeld was.

„Heer Bommel!" riep Tom Poes, terwijl hij zich ontdaan naar beneden haastte. „Heer Bommel! Bent u er nog?"

Er kwam echter geen antwoord en daar de gids de arm nu losliet begon de afvoerpijp zich langzaam weer te sluiten...

Tom Poes stond verslagen bij de opening in de bodem van het bassin. Er steeg een onbestemd geborrel en gegorgel uit op en ook meende hij een ijle stem om hulp te horen roepen. Maar voordat hij iets had kunnen doen sloot het gat zich weer door middel van een stalen schuifje.

Het was duidelijk, dat hier geen list kon baten — en omdat de fontein onder helder geklater opnieuw aan het spuiten ging klom hij snel de kom uit. Hij wilde zich woedend tot de gids wenden, maar het ventje was reeds doorgelopen naar een getralied putje, dat zich in het plaveisel bevond. Daar bleef de rondleider luisterend staan.

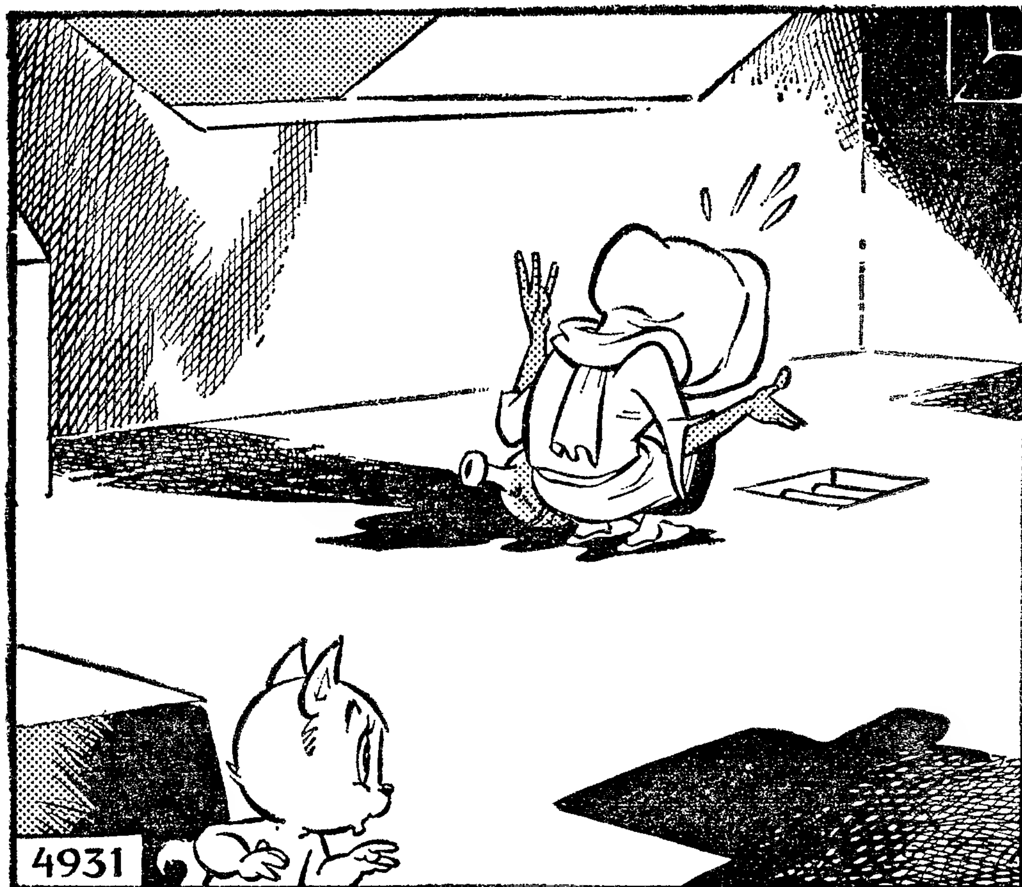
„Bent u daar?" riep hij vragend.

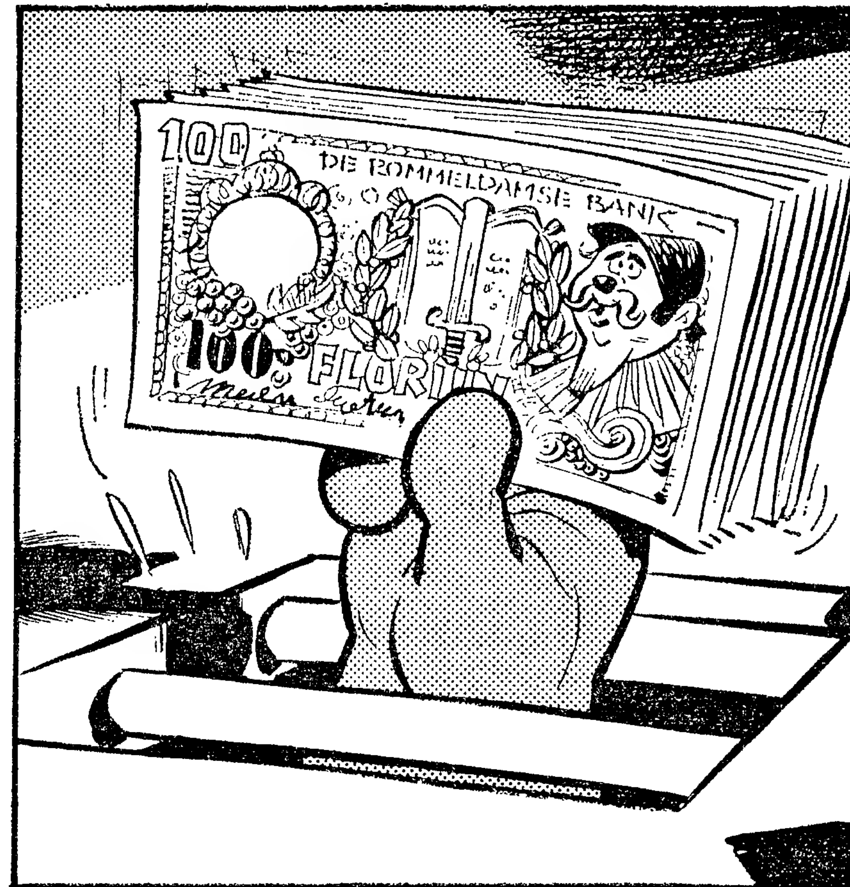
Uit de diepte klonk een klagend geroep, dat geruime tijd aanhield.

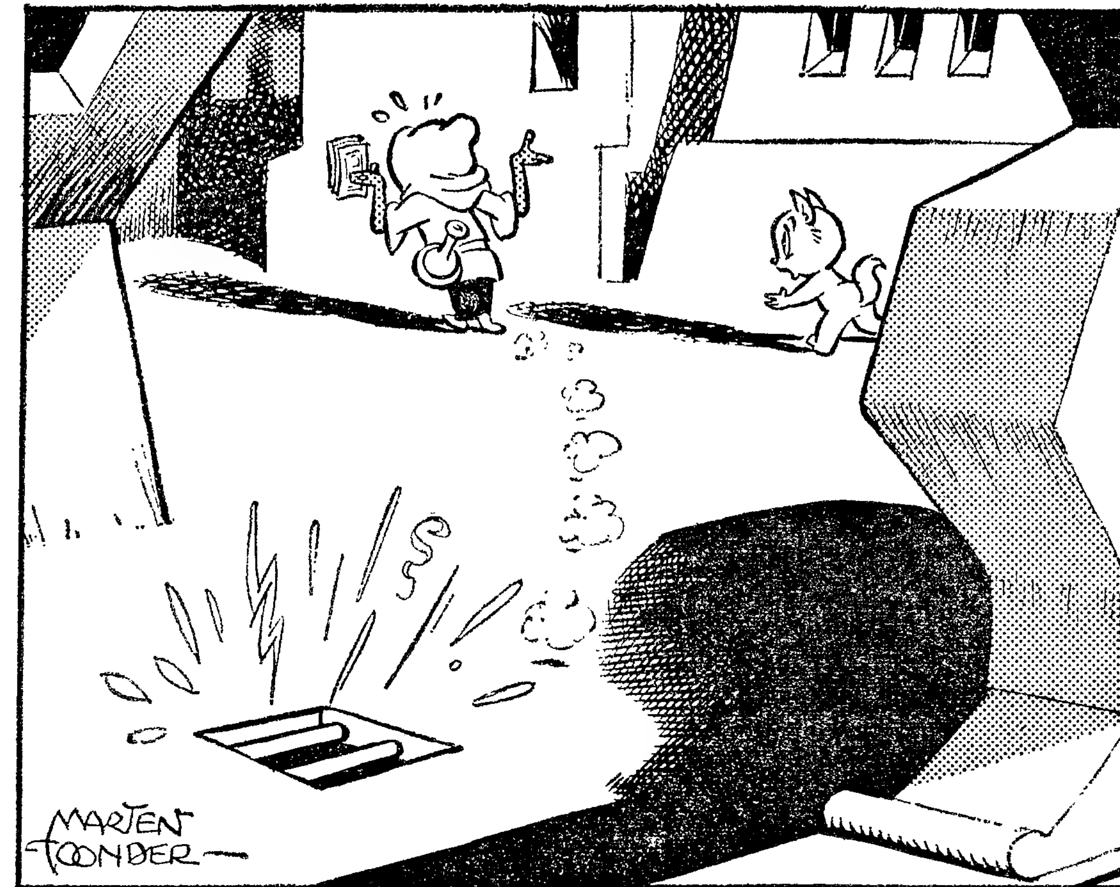
„Ja, ja", sprak de gids ten slotte. „Het is droef, grote heer. De een ploetert door vocht en stank in duistere ruimten — en de ander beweegt zich in de zonneschijn. Het is allemaal een kwestie van reinheid; de zuiverheid van Merus, de witte stad, moet beschermd worden!"

Uit de putopening stegen holle klanken omhoog waar de gids oplettend naar luisterde — en ook Tom Poes, die hem gevolgd was hield de pas wat in.

„Er uit?" hoorde hij het ventje vragen. „Dat gaat hier niet, grote wijze! In deze zuivere stad is maar één put groot genoeg om een onreine door te laten. Maar om die te vinden hebt u een gids nodig. De riolering van onze witte stad is erg uitgebreid! En ook gevaarlijk, want daar beneden wonen de morsen. Wees wijs, grote heer — en schik u in uw lot. Sluit u bij de morsen aan. Dat is gepast wanneer men een ketting aan het been en gestolen eetgerei met zich voert."

Tom Poes naderde wantrouwend. De zon brandde heet op de witte gebouwen en een doodse stilte hing over de stad. Het ijle gepruttel uit het putje was het enige geluid, dat er te horen was en het werd hem vreemd te moede.

„Wat wil die gids?" vroeg hij zich af. „Gaat hij heer Ollie nu helpen of niet? En wat zijn die morsen, die daar beneden wonen?"

„Natuurlijk wil ik u helpen!" sprak het ventje, toen het geklaag uit de put even stil viel. „Graag zelfs! Maar dan moet ik dezelfde weg gaan als u. Dwars door de onderwereld! En daar moet ik een hoge prijs voor vragen. Alleen geld kan u weer rein maken, want geld stinkt niet."

„Hier is alles wat ik bij me heb!" riep de stem van heer Ollie benauwd uit de riolering. „Haal me er uit!"

De gids vatte de papiertjes begerig aan, doch toen hij ze begon te tellen trok hij zichtbaar de neus op.

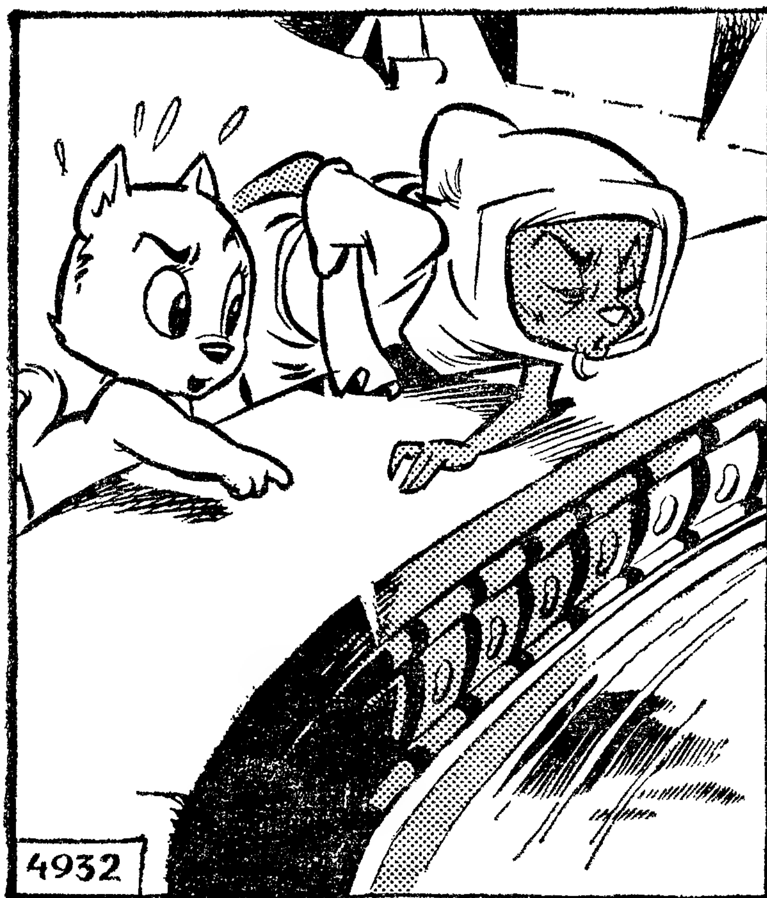
„Het geld stinkt toch", zei hij opstaande. „Daarom is het minder waard en dus niet genoeg. Jammer, héél jammer. Ik wens u sterkte, grote wijze. Sluit u bij de morsen aan en aanvaard uw lot."

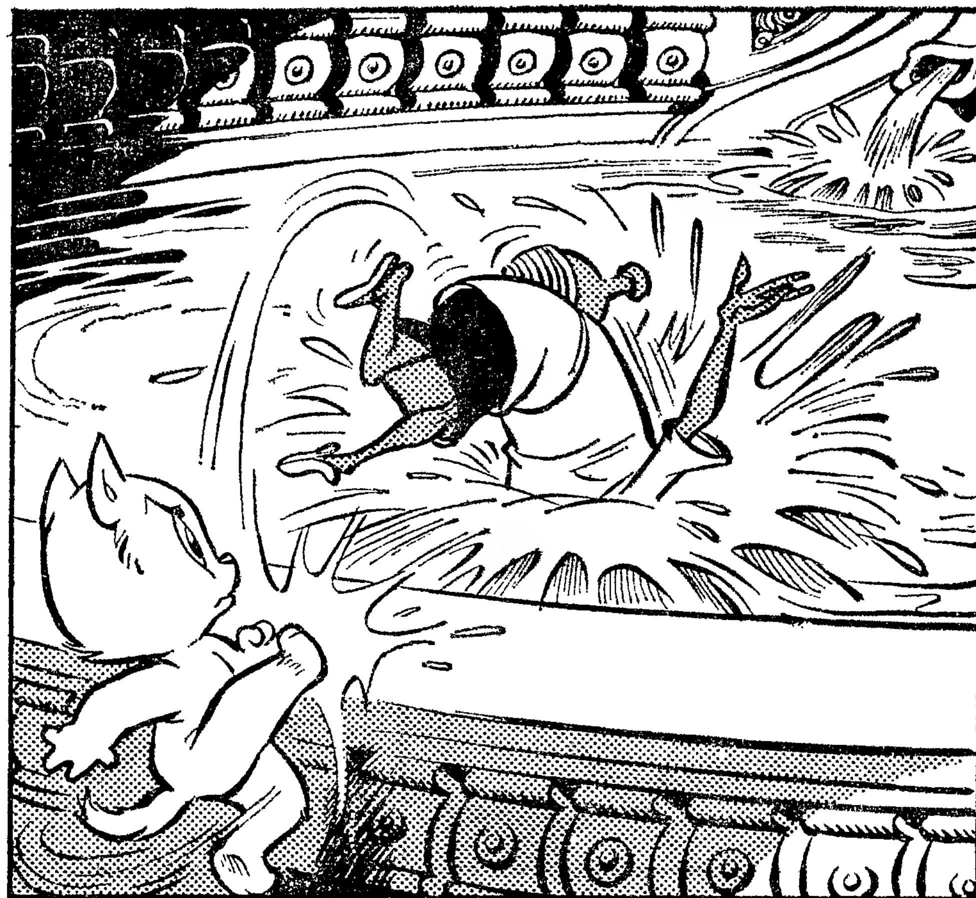
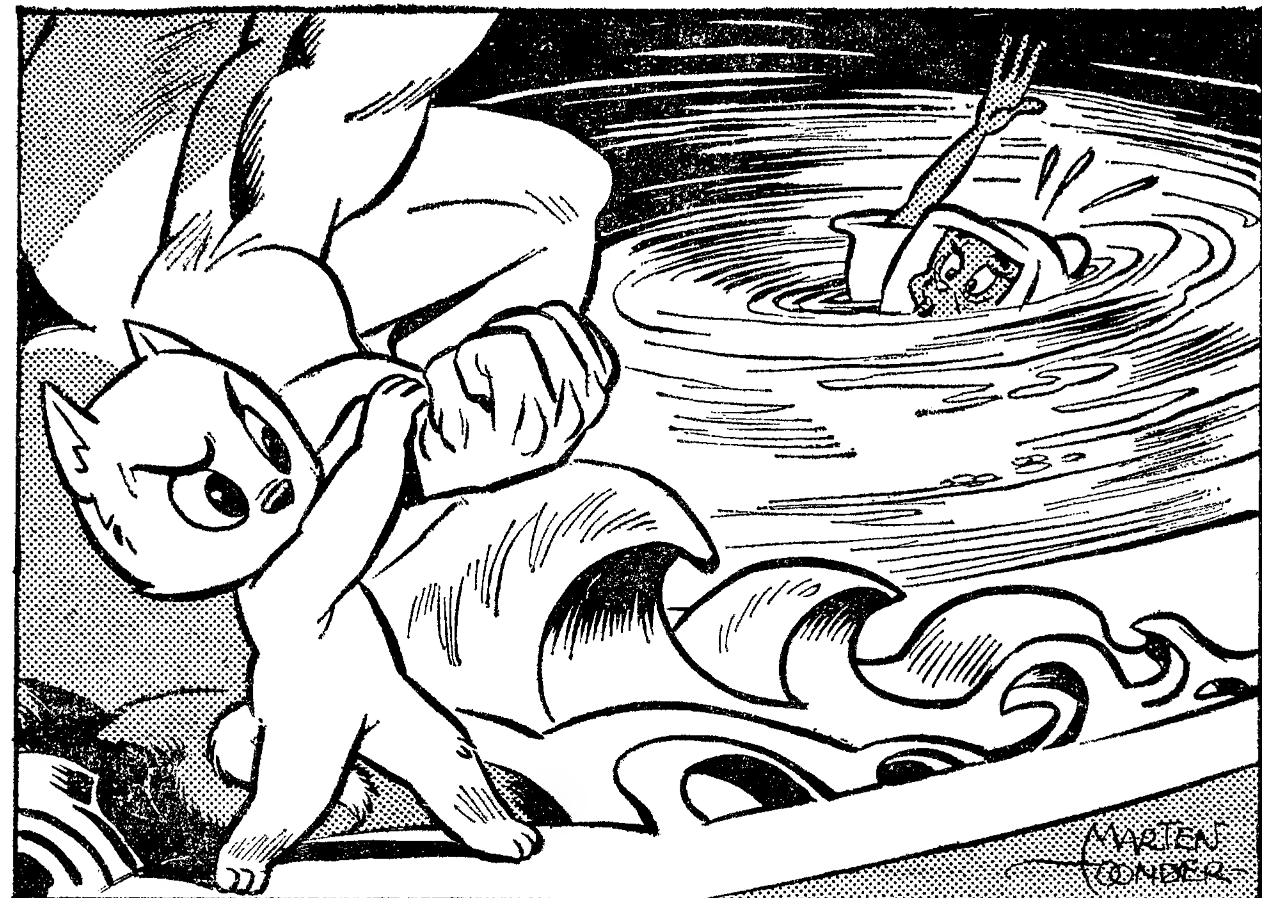
Zo sprekende wendde hij zich om en ging terug in de richting van de fontein. Doch nu hield Tom Poes hem staande.

„Wacht even", zei hij haastig. „Er is nog meer geld. En dat is rein, want het ligt in het water".

„Hoe is dat mogelijk?" vroeg de ander, verrast de pas inhoudend.

„Het zijn goudstukken", verklaarde Tom Poes. „Die heeft heer Bommel verloren, toen hij in het bassin viel."

Toen de gids hoorde, dat er goudstukken in de fontein lagen, haastte hij zich de treden van het bassin op.

„Het is niet mogelijk", prevelde hij. „Wanneer de eerbiedwaardige vreemdeling hier geld verloren heeft moet het met hem door de afvoerbuis weggespoeld zijn".

„Goud is zwaar," zei Tom Poes. „Daardoor is het blijven liggen. En ik weet zeker, dat het genoeg is om heer Bommel door de riolen te leiden"

„Dan moet het véél zijn," hernam de ander. „Het is een zware opdracht om in de onderwereld af te dalen en een onreine aan de Morsen te ontrukken."

Zo sprekende boog hij zich over de rand en staarde in het bassin. Het water was helder zodat de bodem duidelijk zichtbaar was. Maar hoe hij ook keek, nergens ontwaarde hij geldstukken.

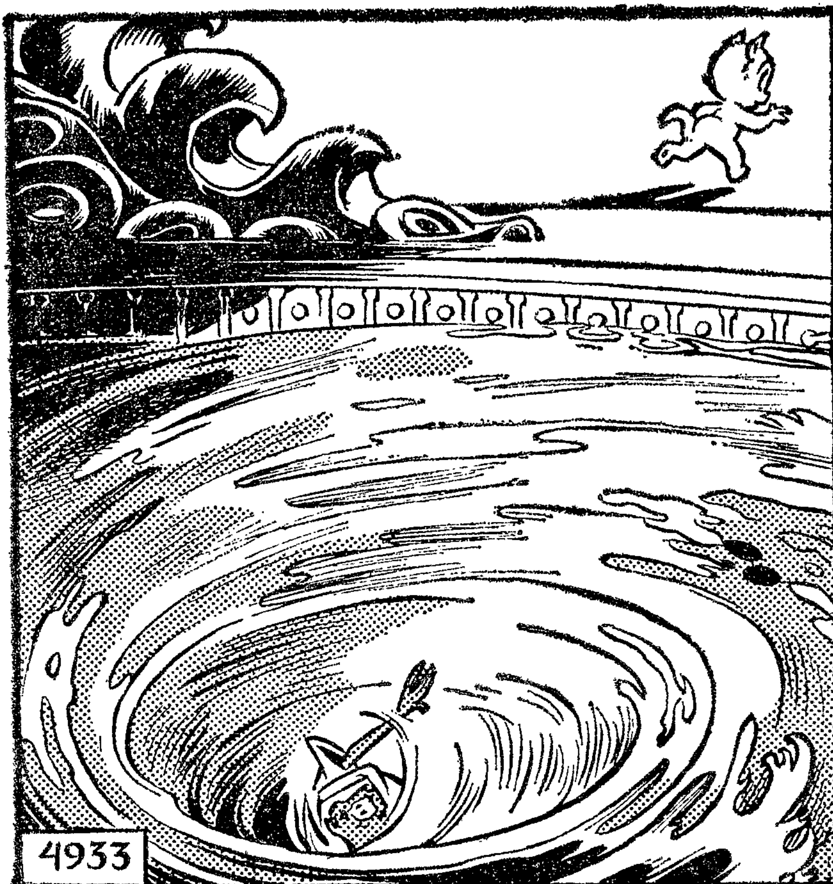
„Ze liggen hier vlak onder de balustrade", zei Tom Poes. „Als u wat verder buigt kunt u ze duidelijk zien.

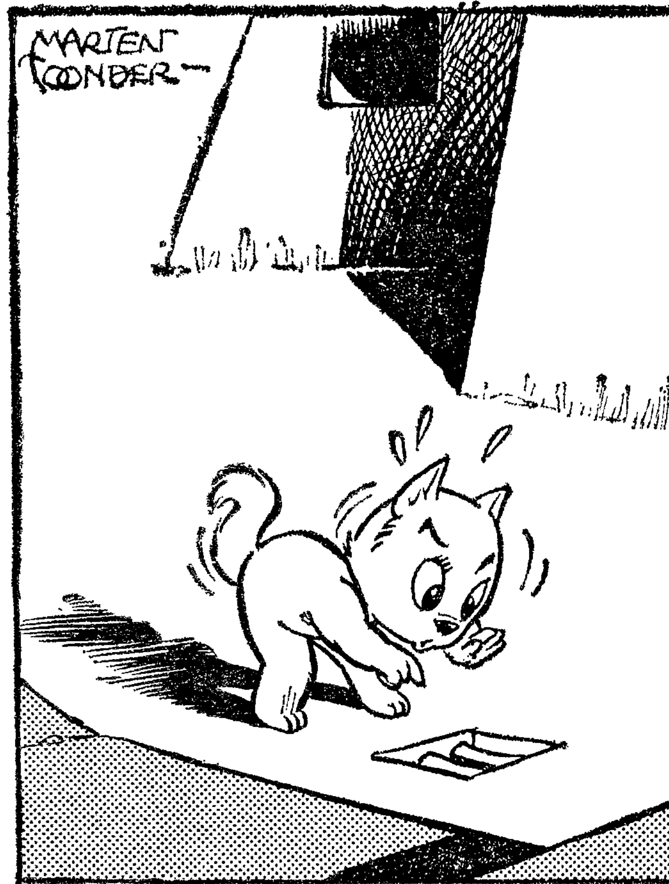
Het ventje gehoorzaamde met een begerig lichtje in de ogen totdat zijn hoofd geheel over de leuning hing.

„Ik zie geen munten", mompelde hij.

„Doe het er dan maar zonder!" riep Tom Poes — en na die woorden gaf hij de gids zo'n voorzet, dat deze met een luide plons onder de waterspiegel verdween. Voordat het geschrokken ventje zich zwemmend naar de kant had kunnen bewegen sprong Tom Poes op het beeld af en trok de marmeren arm naar beneden; precies zoals hij het de ander had zien doen. Nu, het werkte. De fontein hield op met spuiten en het gat in de bodem opende zich weer.

Daarop begon het water met zo'n snelheid weg te lopen, dat er een sterke draaikolk ontstond waarin de gids luid roepend verdween.

Het water van de fontein liep gorgelend in de afvoeropening en de gids werd jammerend en stuurloos meegevoerd.

Tom Poes luisterde echter niet naar zijn kreten en hij wachtte ook niet totdat het ventje geheel verdwenen zou zijn. Zo vlug hij kon draafde hij terug naar het putdeksel en boog zich over de opening.

„Heer Ollie!" riep hij. „Bent u daar nog?"

Het bleef even stil. Slechts een gesmoord geborrel drong vanuit de riolering naar boven door. Toen klonk er een zwakke stem door het traliewerk.

„H-hier ben ik", riep die klagend. „Ik .. hik .. ik w-wil er uit!"

„Luister goed!" hernam Tom Poes dringend. „De gids komt er aan! U moet hem volgen!"

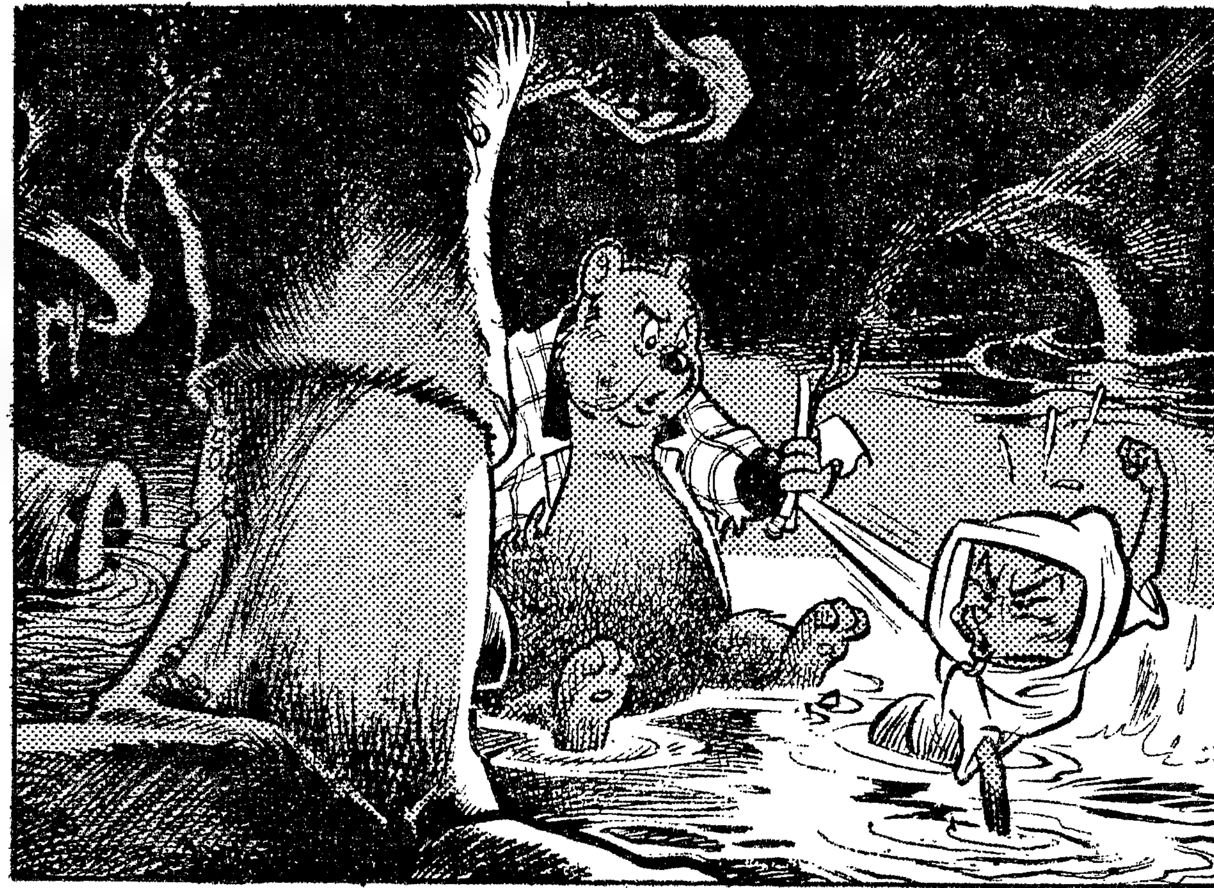
„Wat?" riep heer Bommel. „Wat komt er aan?" W-waar komt iets aan? D-doe toch iets, jonge vriend! Mijn einde nadert; alles loopt hier vol water!"

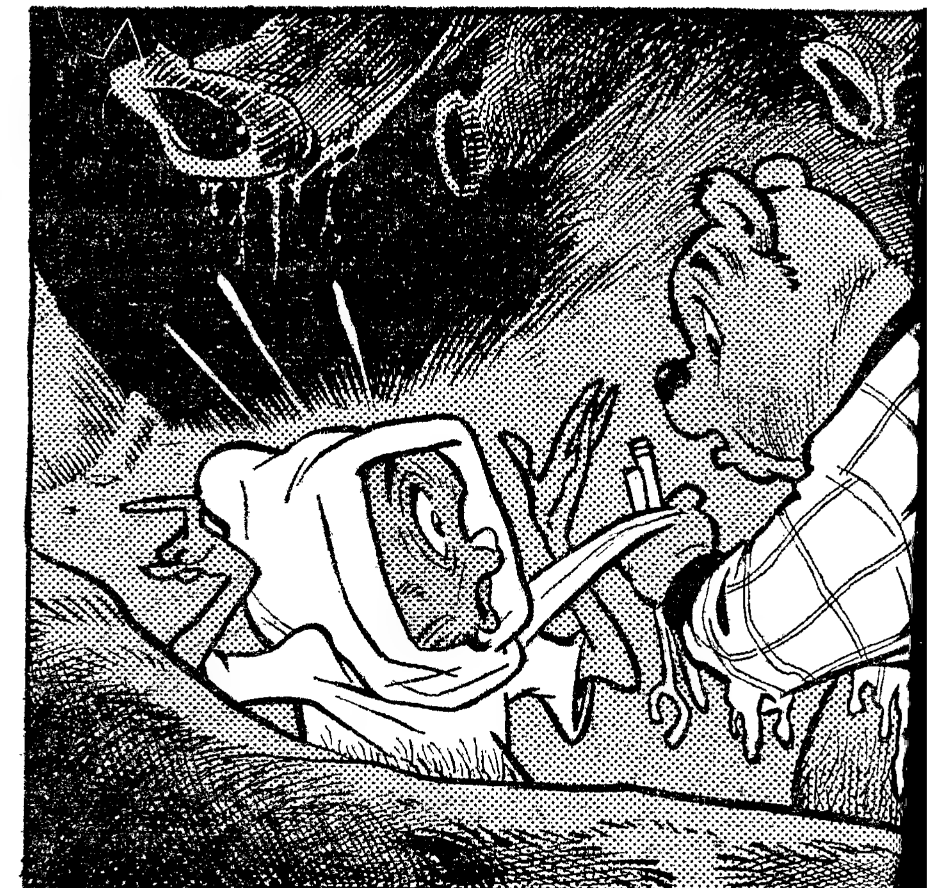
„In dat water drijft de gids!" schreeuwde Tom Poes. „Volg hem! Hij weet de uitgang!"

Er kwam echter geen antwoord meer. Omdat we dus van Tom Poes niet veel wijzer zullen worden kunnen we beter een kijkje nemen in de duistere gangen die onder Merus, de witte stad doorlopen. Prettig is het daar niet. Het licht dat er gezeefd door de putdeksels valt biedt een schemerig uitzicht op slordig buizenwerk en overal hangt de geur van bederf. Op een van de buizen kon men heer Ollie in grote nood waarnemen. Hij staarde met holle ogen naar een vreemd verschijnsel in de waterstroom die krachtig uit een opening spoot.

„De gids!" prevelde hij. „Daar zwemt de gids! Hij komt me redden. Zijn geweten spreekt. Ach, misschien is er toch nog uitkomst."

Heer Bommel staarde verrast naar de gids, die temidden van een bruisende watermassa naar binnen spoelde.

„Hij komt me redden!" prevelde de beproefde reiziger opklarend. „Ach, dat is toch mooi."

Doch toen het ventje onder luid gejammer voorbij dreef betrok hij. „Halt!" riep hij. „Ik ben hier! Wacht even, ik moet met u mee!"

Met deze woorden sprong hij achter de drenkeling aan en greep hem bij zijn gewaadje. Hierdoor tegengehouden bleef de gids naast zijn redder in de modder liggen terwijl de watermassa gorgelend wegtrok door pijpen en buizen in de muur.

„Laat me los!" hijgde de gids. „Ik moet verder! Laat me gaan!"

„Waarom zou ik dat doen?" vroeg heer Bommel, die boos begon te worden. „U moet me de weg uit deze stuitende omgev wijzen. Daar heb ik u voor betaald!"

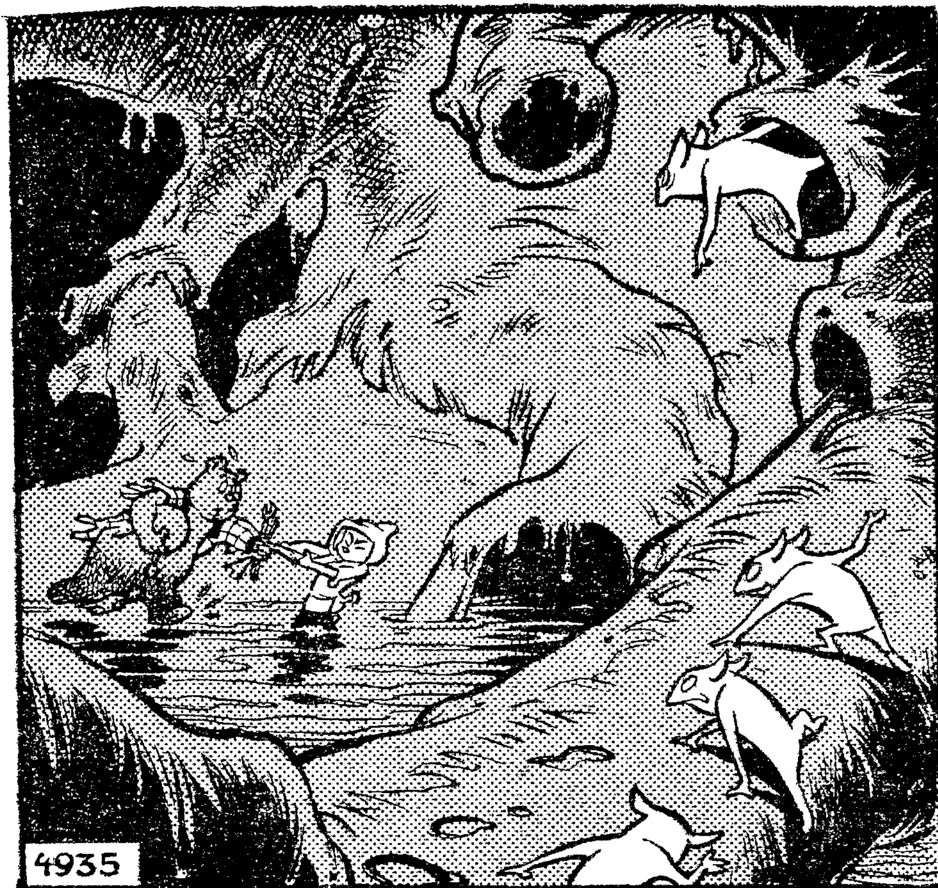
Nu schrompelde de ander geheel ineen.

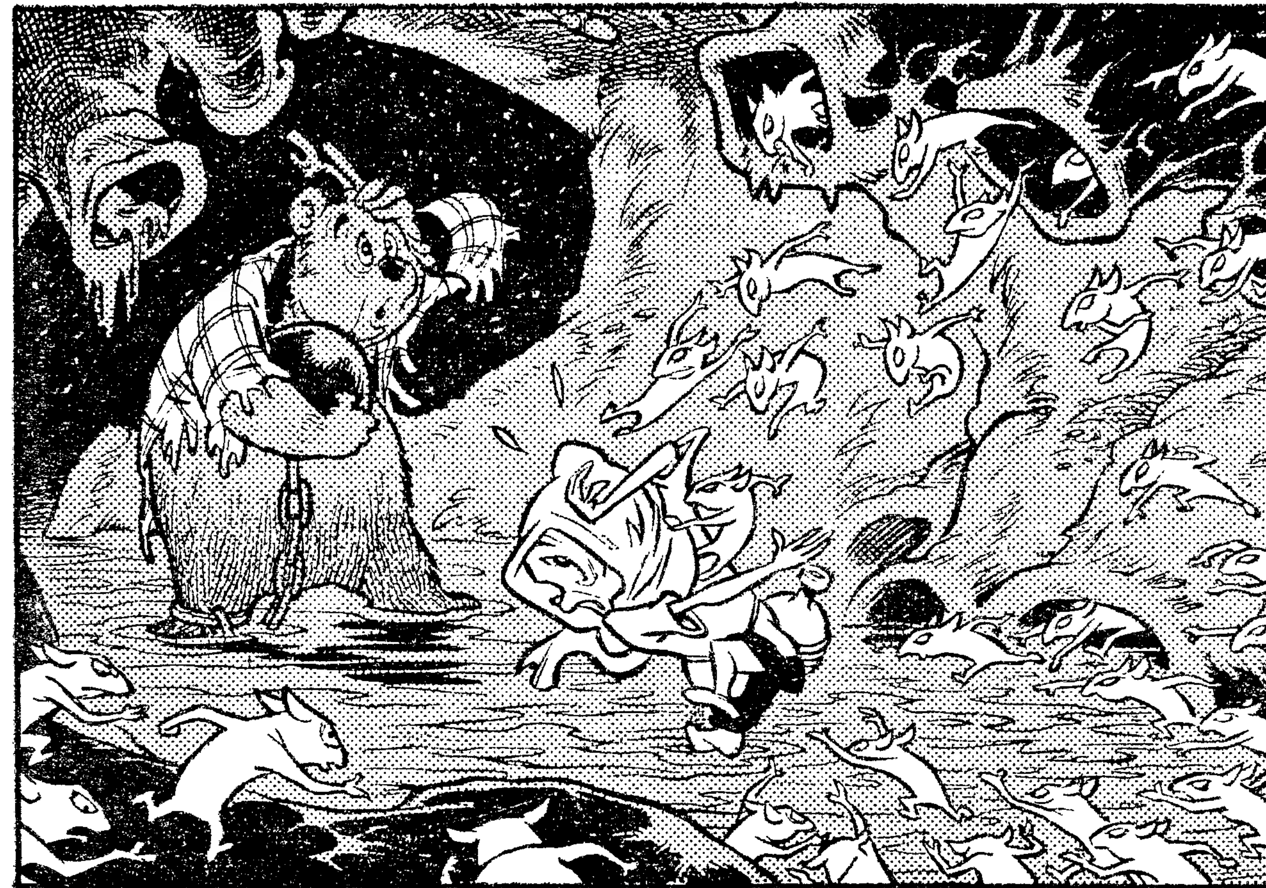
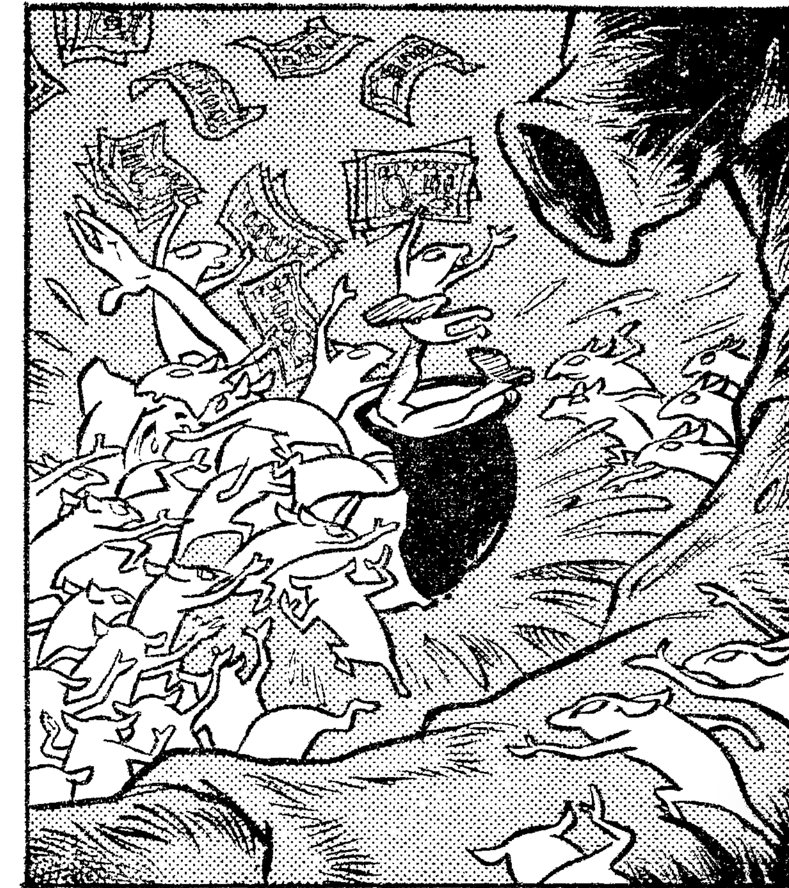
„O, wee!" jammerde hij. „Ik heb uw geld aangenomen — dat was onrein. Met uw onzuivere bankbiljetten heb ik gelo door Merus, de witte stad. Dit is mijn straf!"

„Zeur niet!" hernam heer Ollie streng. „Je kent de weg n de uitgang; dat heb je zelf gezegd. Waar ben je dan bang voo

„De Morsen," stamelde de gids. „De Morsen zullen komen ze zullen ons door de modder halen."

Heer Bommel verbleekte. „De Morsen?" herhaalde hij. „ zijn dat? W-wonen die hier? Dan zijn het vast geen heren! moeten weg, als u begrijpt wat ik bedoel."

De gids richtte zich op uit de stroom en keek zenuwachtig om zich heen. „Weg van hier," prevelde hij, terwijl hij met hoge stappen voort begon te plassen. Maar heer Bommel klampte zich aan de wijde kleding van de geleider vast en struikelde soppend achter hem aan.

„W-wacht even," riep hij uit. „U kunt me hier niet achterlaten, want direct komen de Morsen, als u begrijpt wat ik bedoel... Wie zijn dat?"

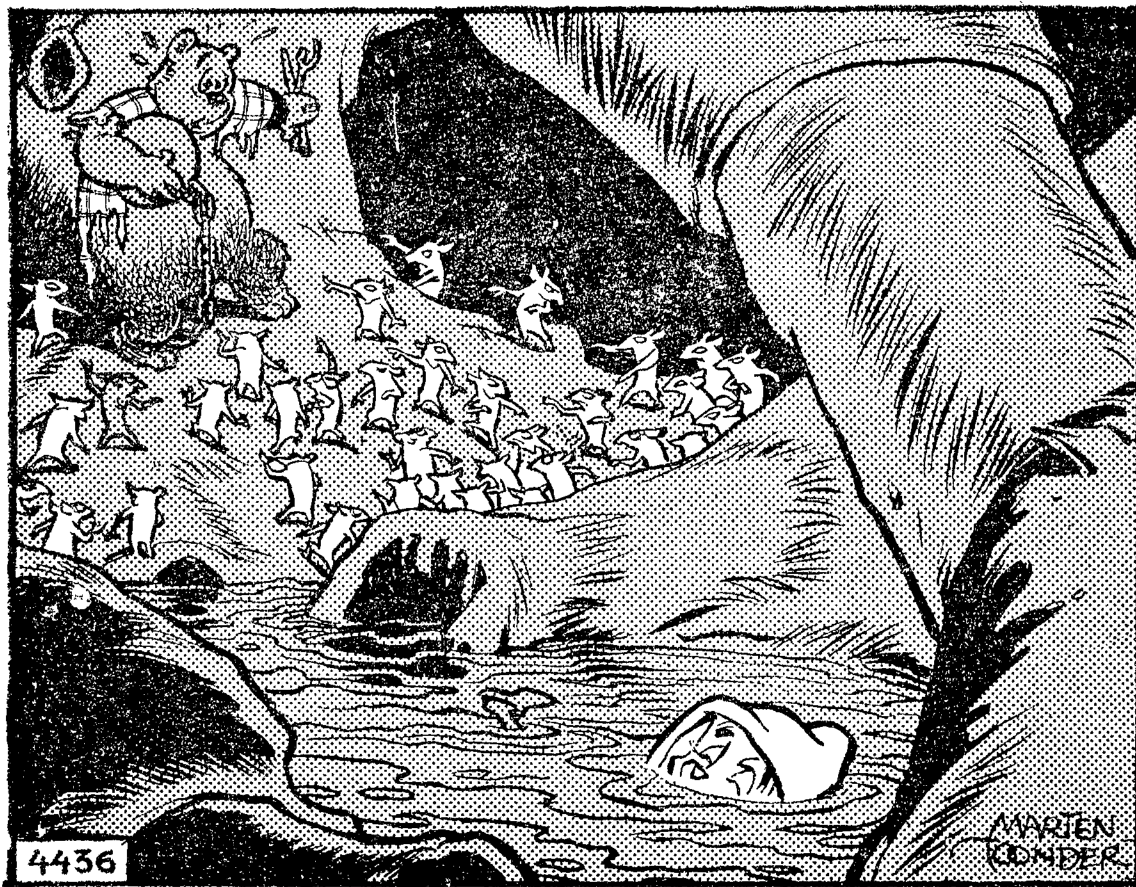
„Laat los!" jammerde de ander. „Houd me niet op! Ik hoor iets onreins!"

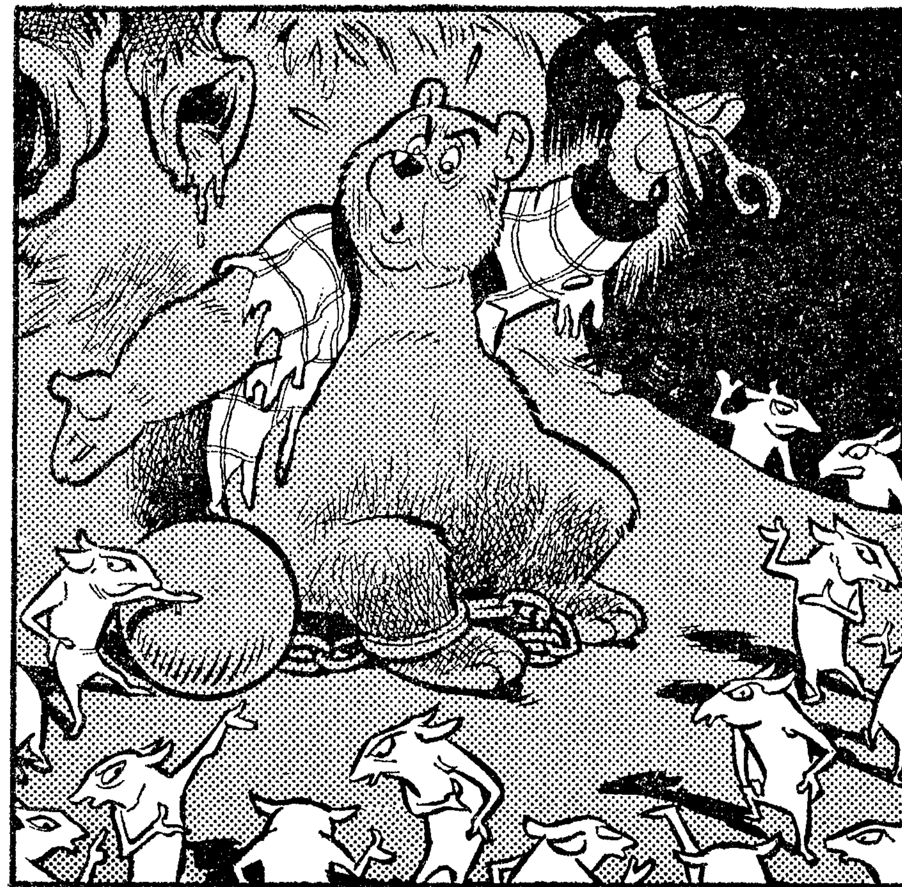
En ja hoor. Plotseling doken er van alle kanten glibberige kleine figuurtjes op, die een witachtig licht afgaven zoals rottend hout wel doet. Ze kwamen uit rioolbuizen geklommen, ze stroomden toe uit de zijgangen en doken uit het drab, dat de beide bezoekers omringde. En voordat heer Ollie wist, wat er gebeurde hadden ze zich op de gids gestort, zodat de ongelukkige het evenwicht verloor en met een plons in de modder terecht kwam. Onder luid getier ontrukten ze hem nu de bankbiljetten en begonnen er om te vechten.

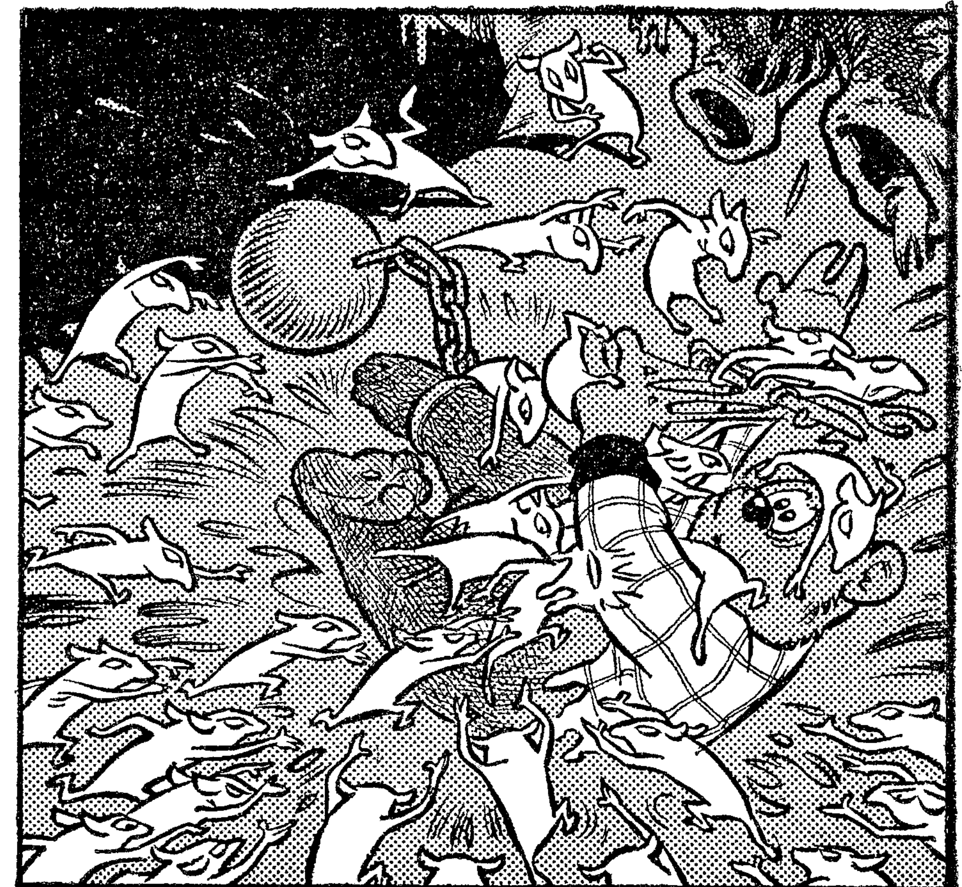
„Hoera!" riepen ze „Stinkend geld!"

„Heren toch," riep heer Ollie met bevende lippen. „Dat zijn eerlijke banknoten. Ik heb ze betaald om uit deze ellende te raken! Laat de stakker gaan, zodat hij zijn plicht kan doen!"

Maar de Morsen waren door het dolle heen en luisterden niet. „Wie met modder omgaat wordt er door besmet!" riepen ze. „Zo gaat het met gidsen uit Merus, de witte stad."

Nadat de Morsen het laatste geld aan de gids ontrukt hadden lieten ze de ongelukkige gaan, zodat hij stuurloos wegdreef in een modderstroom.

Nu wendden de onooglijke ventjes zich tot heer Bommel, die ontzet had toegekeken.

„Wat is dit er voor eentje?" vroeg de voorste.

„Een toerist, wed ik!" riep een ander honend. „Een mooie meneer uit Merus, de witte stad."

„Laten we hem door de modder halen", stelde een derde voor. „Dat zal hem opknappen".

„Wacht even jongens," sprak nu een bejaarde Mors. „Dit is geen meneer. Hij is een van ons. Kijk maar, hij is uit de bajes ontsnapt en hij heeft zilver gestolen."

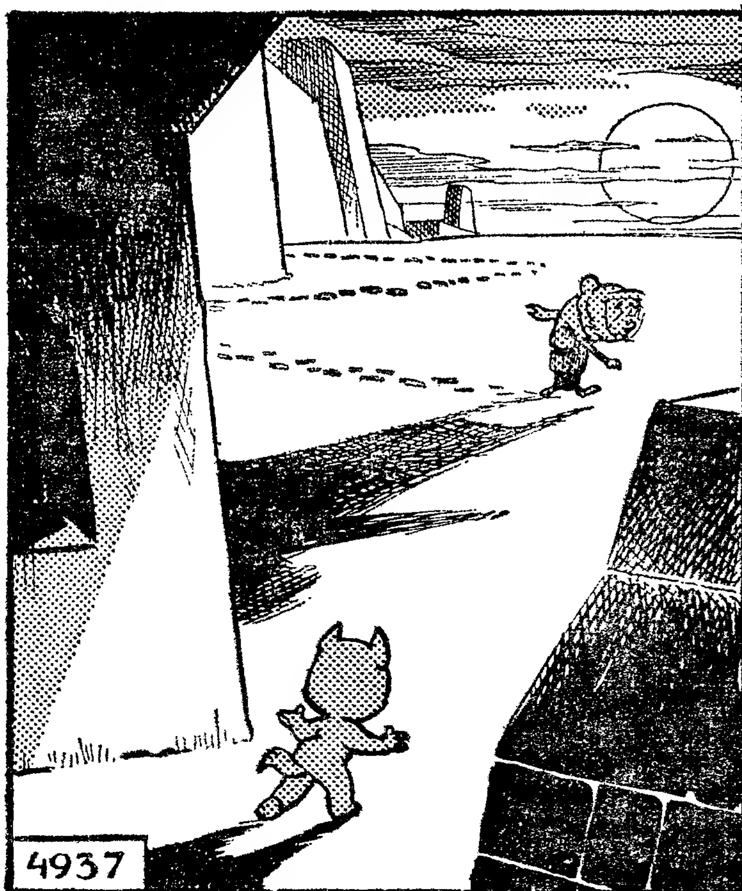
Er viel een stilte. De Morsen loerden met rode oogjes naar de beklagenswaardige reiziger en deze staarde ingezakt terug.

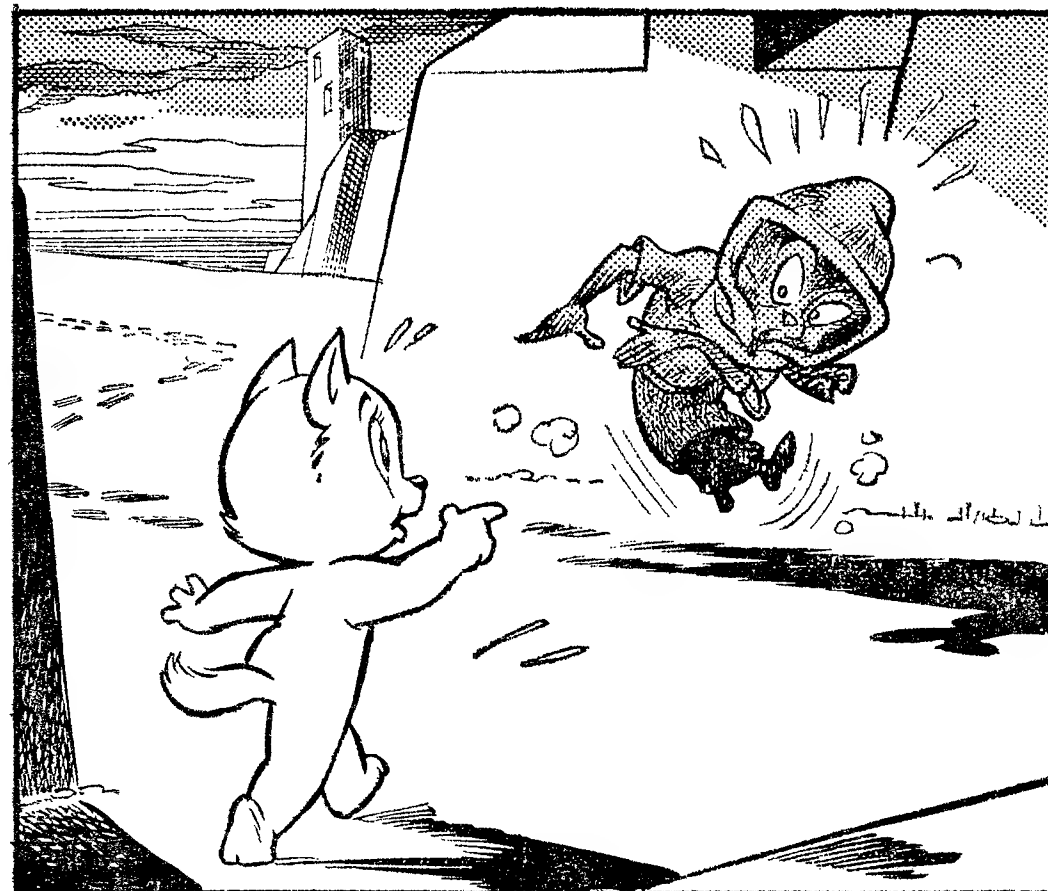
„Wat ben jij er voor eentje?" hernam de eerste Mors ten slotte. „Ben je een mooie meneer van boven, die door de modder gehaald moet worden? Of ben je een onreine? Dan mag je je bij ons aansluiten."

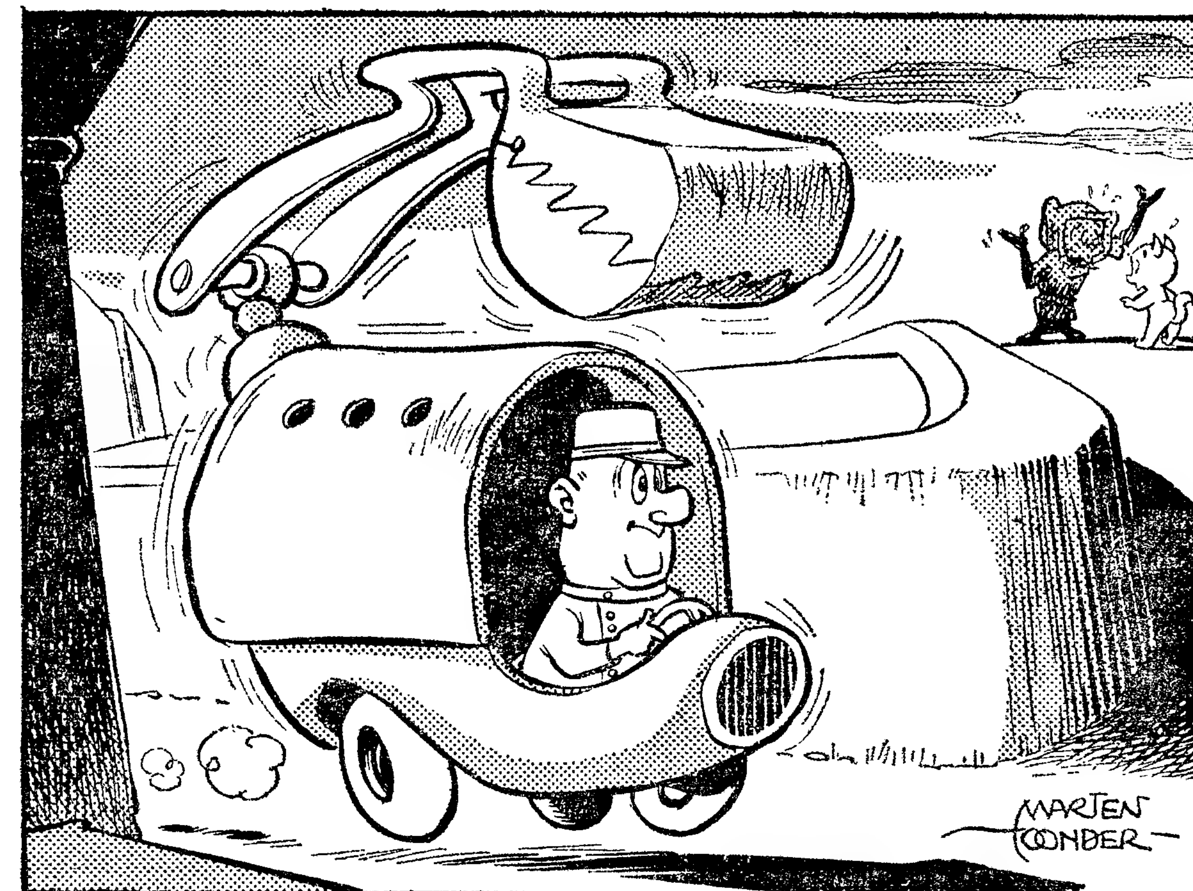
Heer Ollie slikte moeilijk en het kille zweet brak hem uit. Het was duidelijk, dat hij aan een vreselijke tweestrijd ten prooi was. „Ollie, jongen", prevelde hij, „eens een heer, altijd een heer. D-dat zei mijn goede vader altijd en d-daar houd ik mij aan, w-wat het ook kost."

Daarop richtte hij zich een weinig op en sprak met piepende stem: „Ik ben Olivier B. Bommel; een heer van stand. Ik wens . ."

Verder kwam hij niet, want nu volgde er een stormloop, zodat hij ruggelings in de blubber tuimelde; bedolven onder de Morsen die hem het tafelzilver trachtten te ontrukken.

Tom Poes liep intussen hevig ongerust door de verlaten straten van de witte stad. De zon ging reeds onder en een opstekend windje bracht enige verkoeling. Maar genieten deed hij daarvan niet. Er was nergens een spoor van heer Bommel te ontdekken en ook was hij er niet in geslaagd om de uitgang van de riolering te vinden.

Bij het ronden van een hoek hield hij echter de pas in, want tot zijn verbazing zag hij plotseling een zwart figuurtje, dat zich schichtig door de schemering bewoog.

„De gids!" mompelde hij. „Drommels, wat ziet die er uit! Maar waar is heer Ollie?"

Met die woorden zette hij het op een lopen, zodat hij al spoedig het morsige ventje bereikt had. Dat schrok hevig en staarde hem met uitpuilende ogen aan.

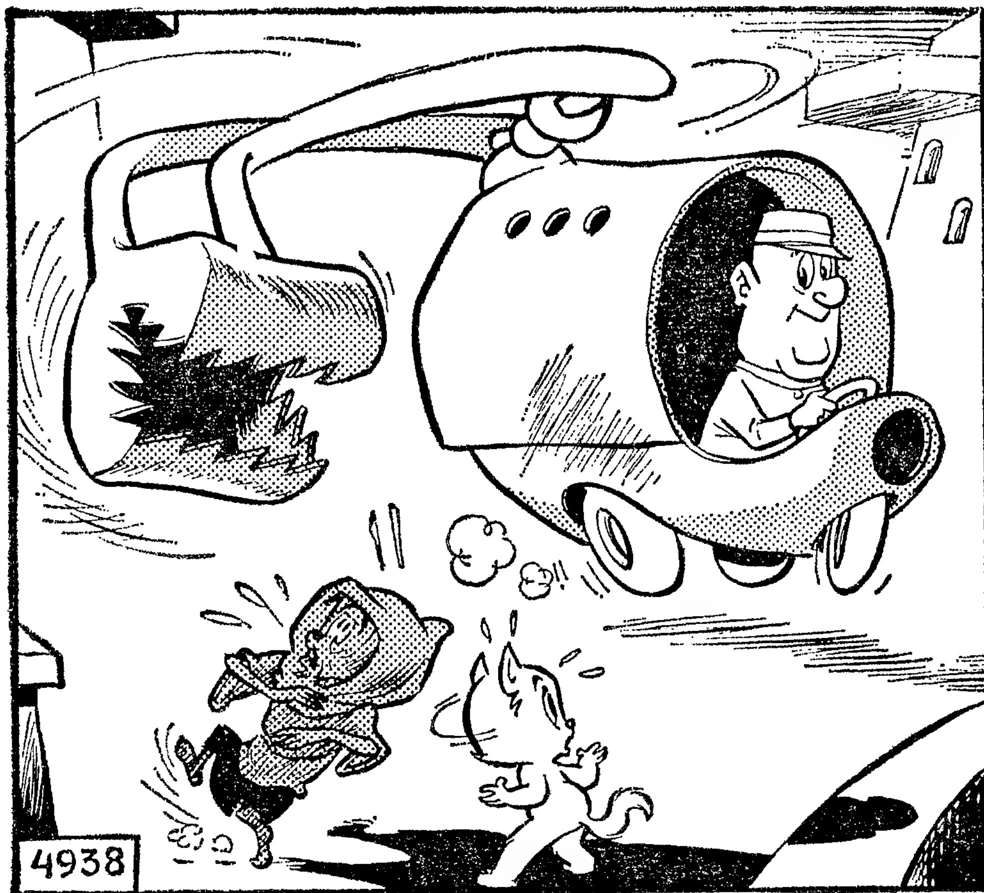
„Laat me gaan! jammerde het. „De reinigingsdienst .

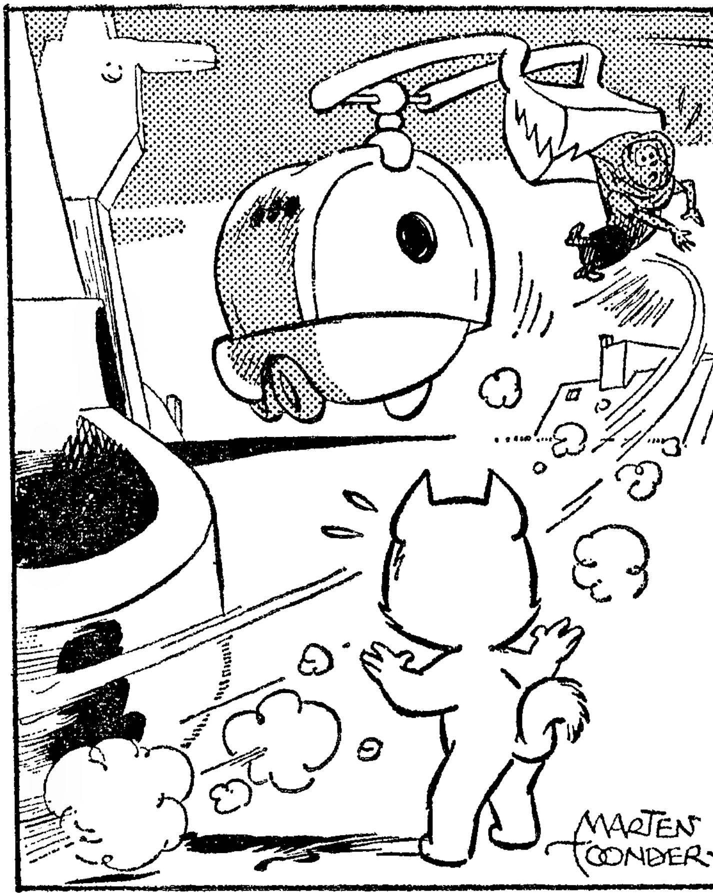
„Waar is heer Bommel?" onderbrak Tom Poes hem streng.

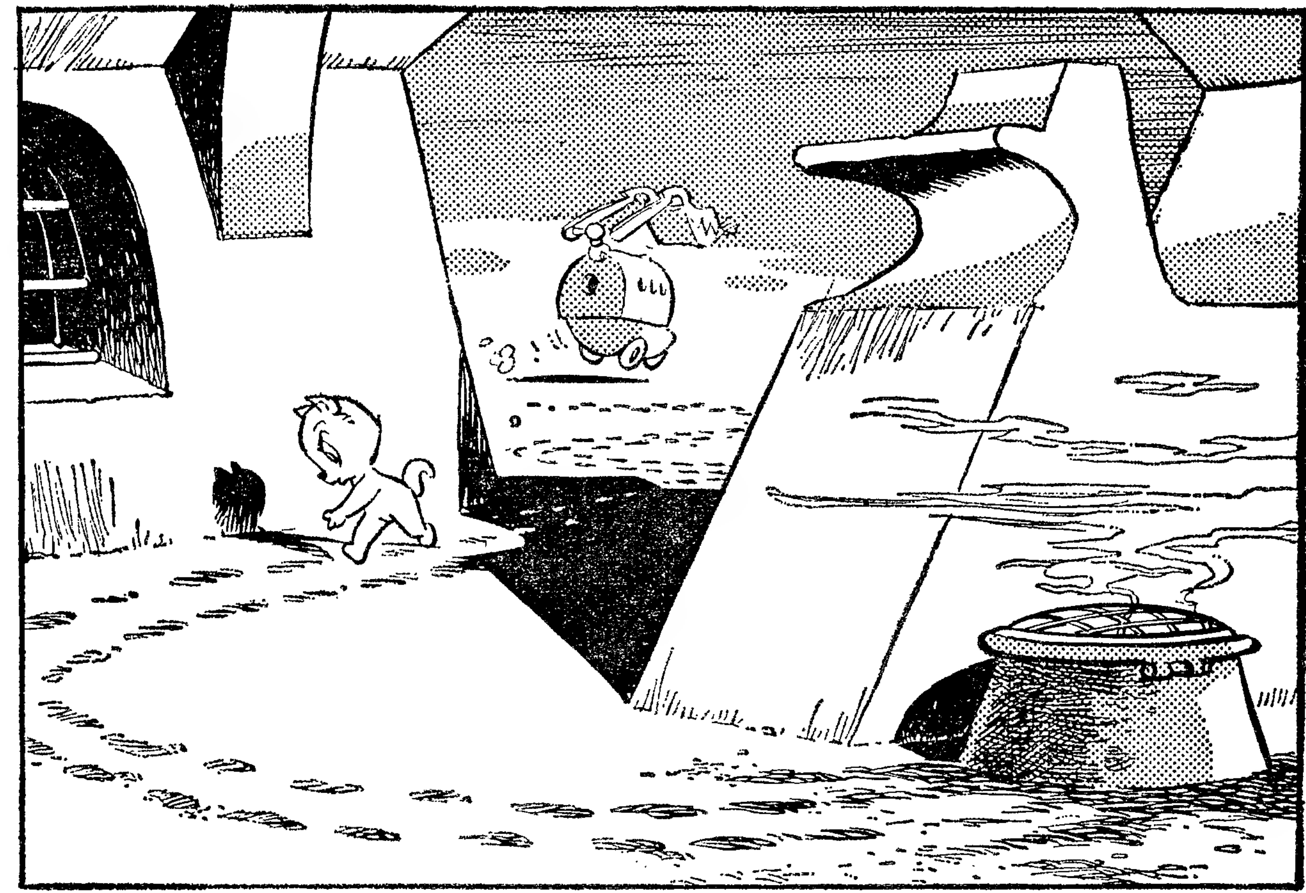
„Ik weet het niet'„ riep de gids haast schreiend. „Ik ben door de Morsen in de modder gegooid. Onrein ben ik! Het is vreselijk, na alles wat ik gedaan heb voor deze gemeente. Jarenlang heb ik gezuiverd en alles wat vuil was door de afvoer gespoeld. Door mijn werk is Merus geworden wat het is; een witte, stille stad, zonder vlek of blaam. Laat me gaan, voordat de reinigingsdienst me te pakken . . ."

Hij zweeg en staarde inzakkend naar een spierwit voertuigje, dat in snelle vaart naderreed. Het was duidelijk te zien, dat de rondleider verbleekte onder het vuil dat hem bedekte.

„Te l-laat". stamelde hij. „Alles wat onrein is moet weggeveegd worden, dat is de wet van Merus, de witte stad!"

Het witte voertuigje reed zacht snorrend en met grote snelheid nader.

„Wat is dat voor reinigingsdienst?” vroeg Tom Poes verbaasd. De gids antwoordde echter niet. Hij staarde met uitpuilende ogen naar de grijper, die op de kap van het wagentje gemonteerd was en die in het voortgaan rustig in zijn richting zwaaide.

„Ach ja,” hoorde Tom Poes hem prevelen. „Ik ben een vlek op Merus, de witte stad. Wat onrein is, moet gezuiverd worden. Weg met mij.”

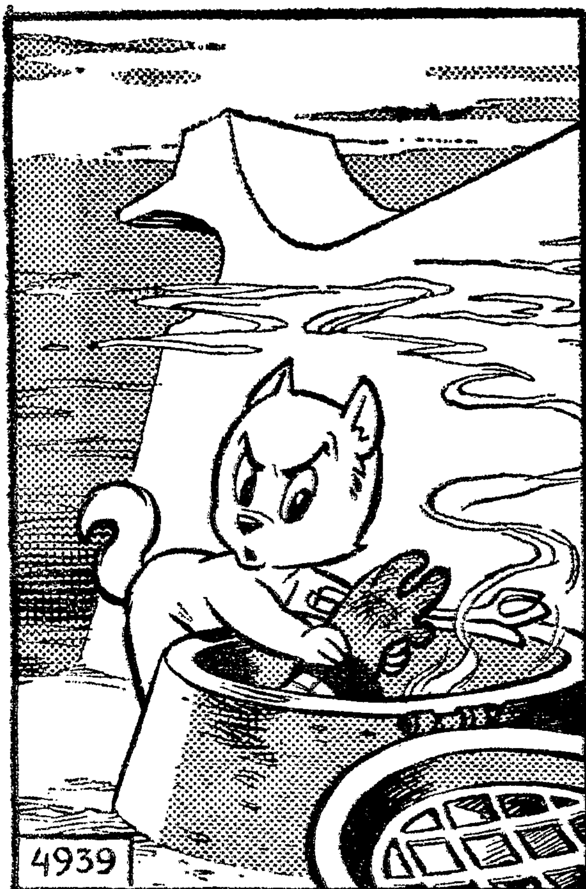
Vol doffe berusting liet hij zich in de kraag nemen en wegvoeren en Tom Poes keek hem onthutst na.

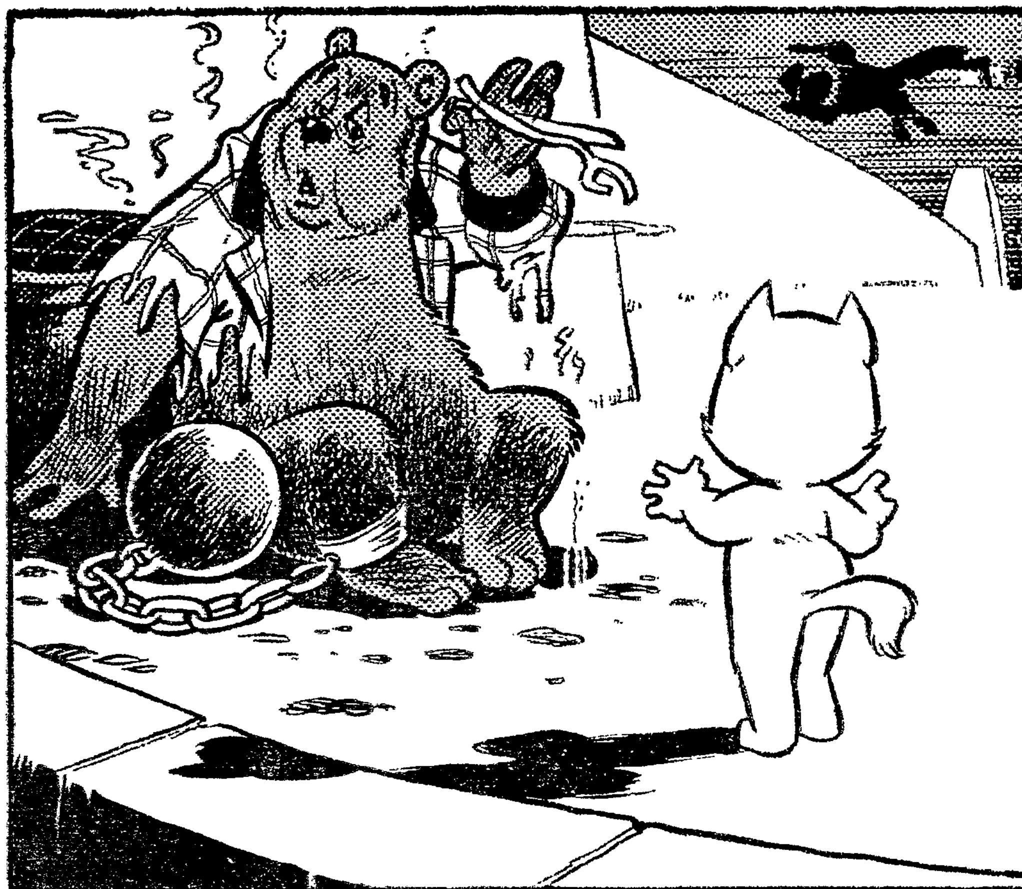
„Hm,” sprak hij tot zichzelf. „Dat is de reinigingsdienst dus. Het is vervelend voor de gids, maar ik vind dat hij het er naar gemaakt heeft. Alleen moet ik nu zorgen, dat heer Ollie niet op dezelfde manier gegrepen wordt. Als het hem nu maar lukt om ook uit de onderwereld te komen. Hoe kan ik hem vinden?”

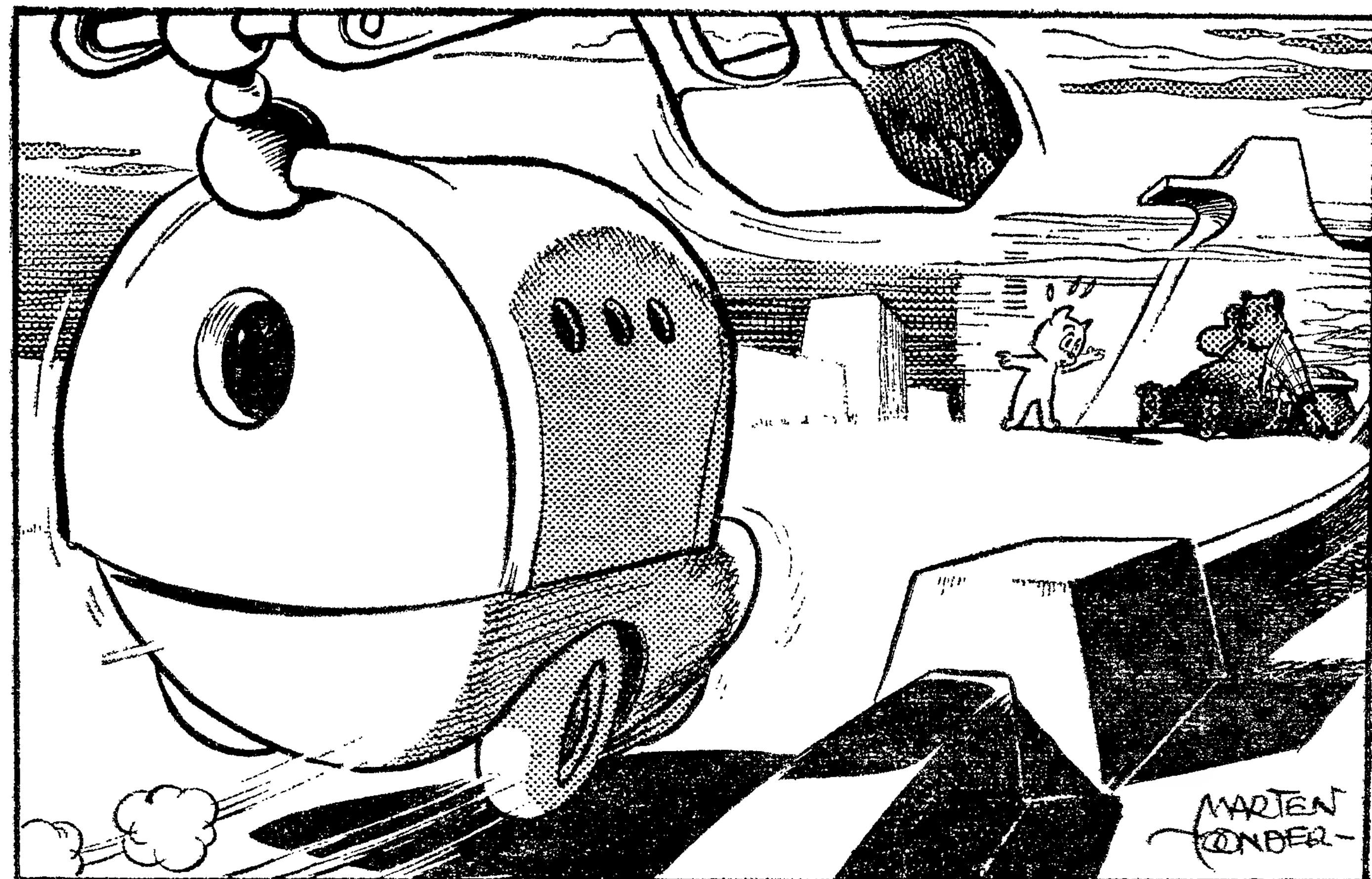
Met groeiende ongerustheid keek hij om zich heen, maar toen zijn blik op de moddersporen viel die de ongelukkige gids had nagelaten klaarde hij een beetje op.

„Die kan ik gemakkelijk volgen”, dacht hij. „Als ik dat doe kom ik vanzelf bij de put waar hij uitgekomen is. En dat is ook de uitgang voor heer Bommel.”

Hij voegde de daad bij de gedachte en begon terug te lopen. Nu, zoals de oplettende lezertjes kunnen zien voerden de sporen inderdaad naar een putdeksel van groot formaat, waar kwade dampen en een flauw geborrel uit opstegen.

Tom Poes liep op de put toe en opende niet zonder moeite het deksel. Onder zich ontwaarde hij niets dan duisternis en stank en ergens klonk gepruttel.

„Heer Ollie!" riep hij.

Het gepruttel werd luider en ging over in geplas.

„Licht," sprak een zwakke stem, „'k zie licht... als iemand beglijpt... wattik bedoel... blub..."

„Ja, hierheen!" riep Tom Poes. „Hier is de uitgang!"

Hij stak zijn hand in de opening en bewoog die tastend rond, totdat hij vastgegrepen werd door klamme vingers. Toen duurde het niet lang meer of heer Bommel verscheen in het licht van de ondergaande zon. Maar ach, wat zag de stakker er uit!

„Wat is er gebeurd?" vroeg Tom Poes ongerust. „Hoe is het met u?"

„Sjlecht", stamelde heer Ollie, terwijl hij zich uitgeput en walmend op de grond liet glijden. „Met mij is 't... sjlecht. Blub. Afgelopen... Dool de moddel gehaald... dool de molsen. Laat mij hiel maal achtel, jonge vliend..."

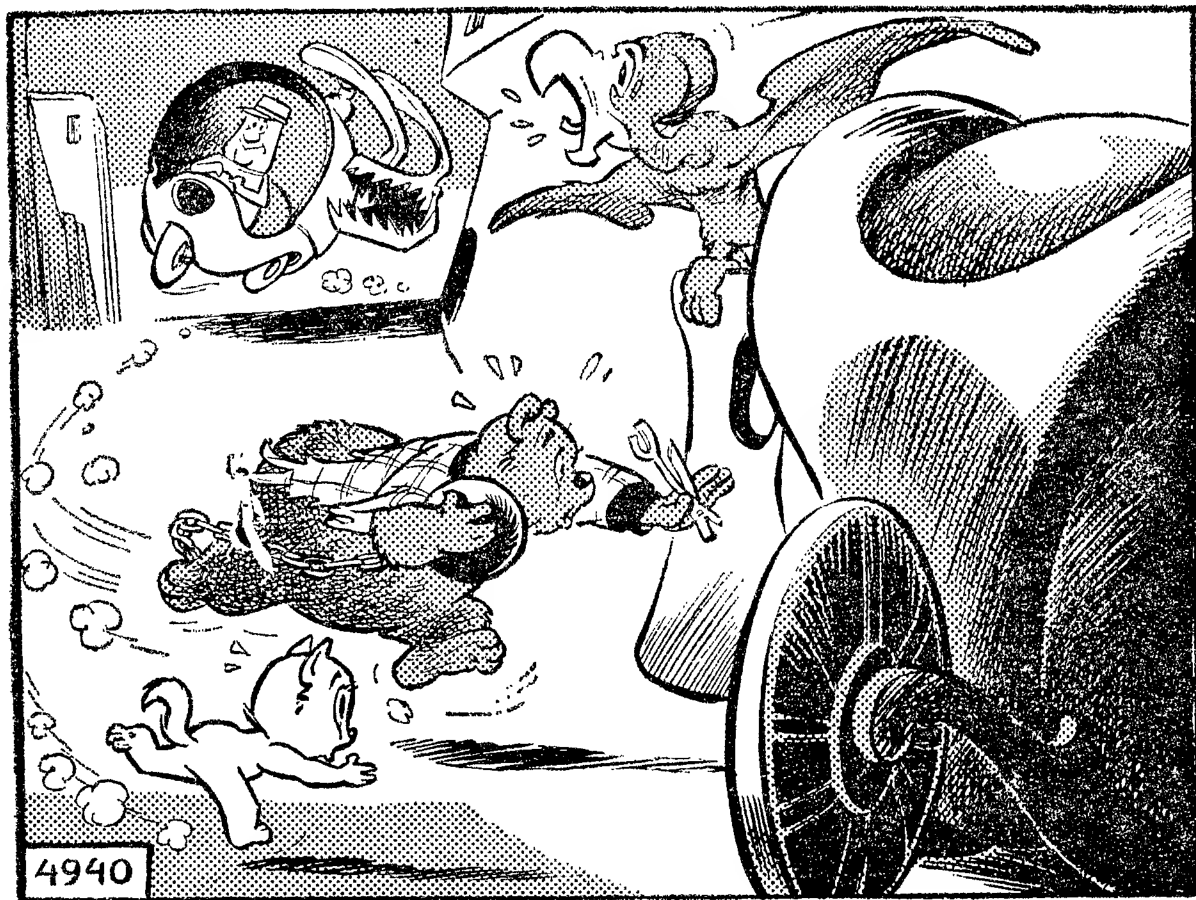
Op dat moment werd hij onderbroken door de roep van een vogel, die akelig door de avond schalde.

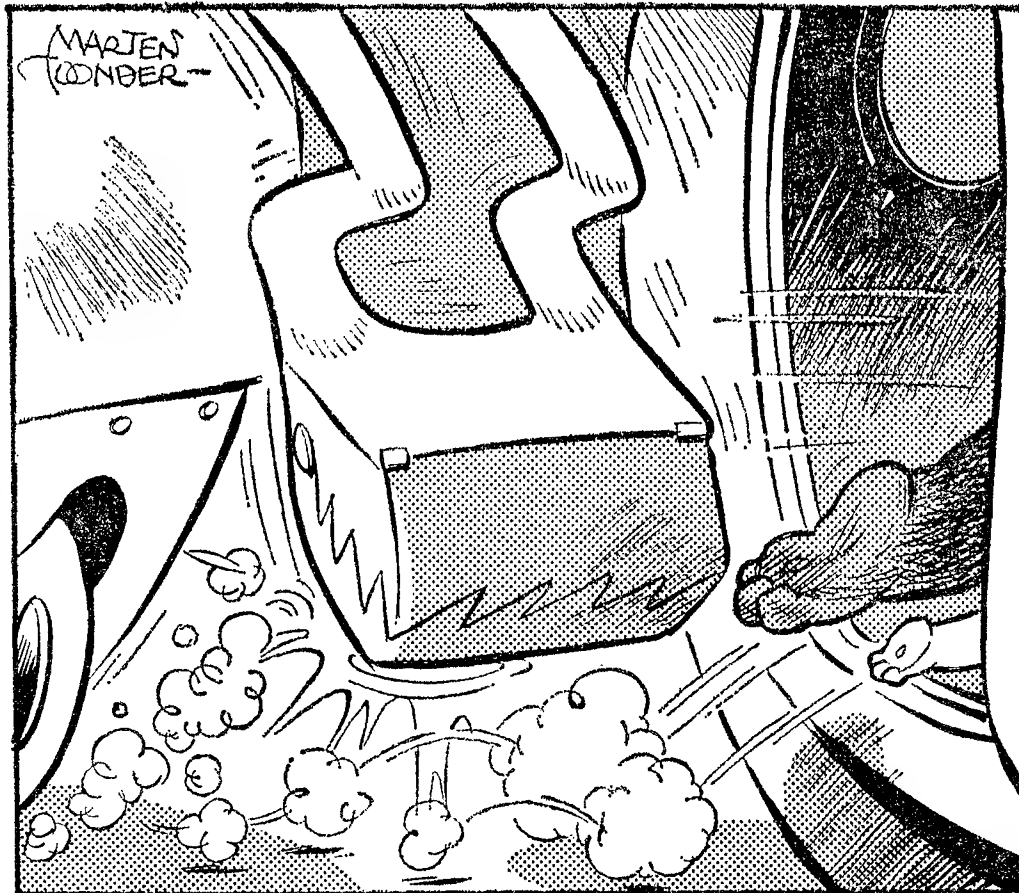
„De Horrekop!" riep Tom Poes opkijkend. „Vlug! De reiswagen gaat vertrekken".

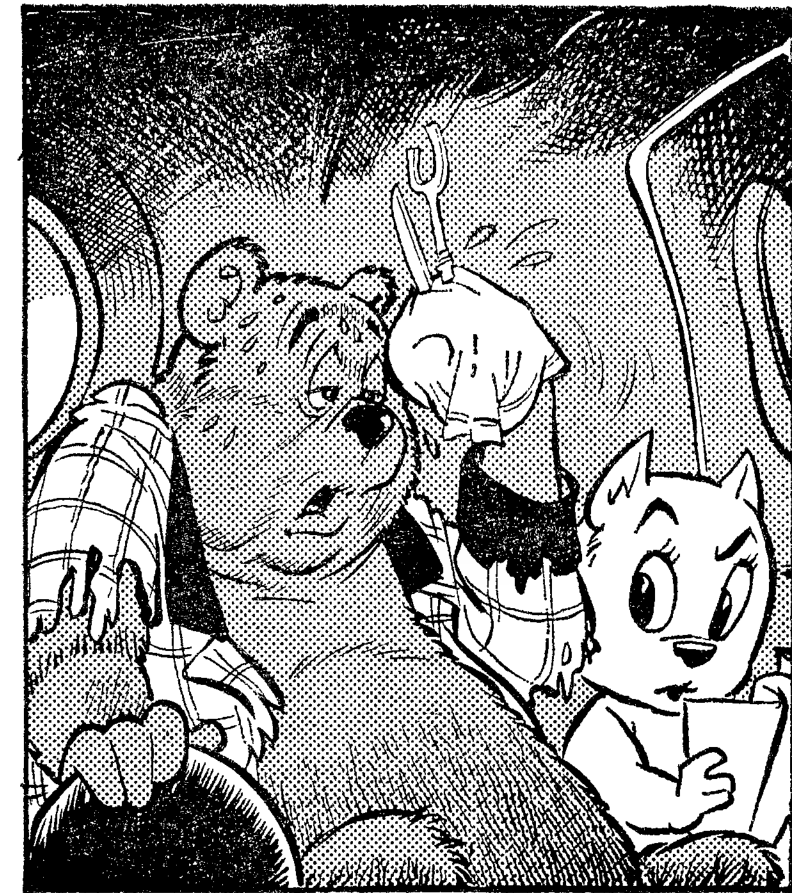
Heer Bommel maakte een beweging alsof hij op wilde staan, doch toen liet hij zich moedeloos weer terugglijden en slikte een prop door.

„Nee," prevelde hij. „Ik leis niet meel..., ik reis niet meer, bedoel ik. Ik doe niet meer mee. Mijn lijdensemmer is vol, als je begrijpt, wat ik bedoel. Ga maar alleen..."

„Schiet op!" riep Tom Poes ongeduldig. „Direct komt de reinigingsdienst en dan wordt u gegrepen. Kijk, daar komt al zo'n vuilniswagen aan. Lopen dan toch!"

Toen heer Ollie nu plotseling voor de keuze tussen een vuilniswagen en de reiswagen stond, vond hij zijn levenskrachten terug.

Met een kreet rees hij overeind en holde achter Tom Poes door de avondschemer. Het voertuigje van de reinigingsdienst volgde hem op de hielen en de grijper die op het dak gemonteerd was bewoog zich met open kaken in zijn richting. Maar de afkeer gaf hem krachten — en, geleid door de lokroep van de Horrekop holde hij het plein op waar de koets stond te wachten. Met een wanhopige sprong stortte hij zich in het inwendige, precies op het moment, dat de grijper toehapte.

„Mis", zei Tom Poes tevreden, toen de deur dichtviel en de wilde wagen zich in beweging zette. „Net op tijd! Dat hebben we er netjes afgebracht."

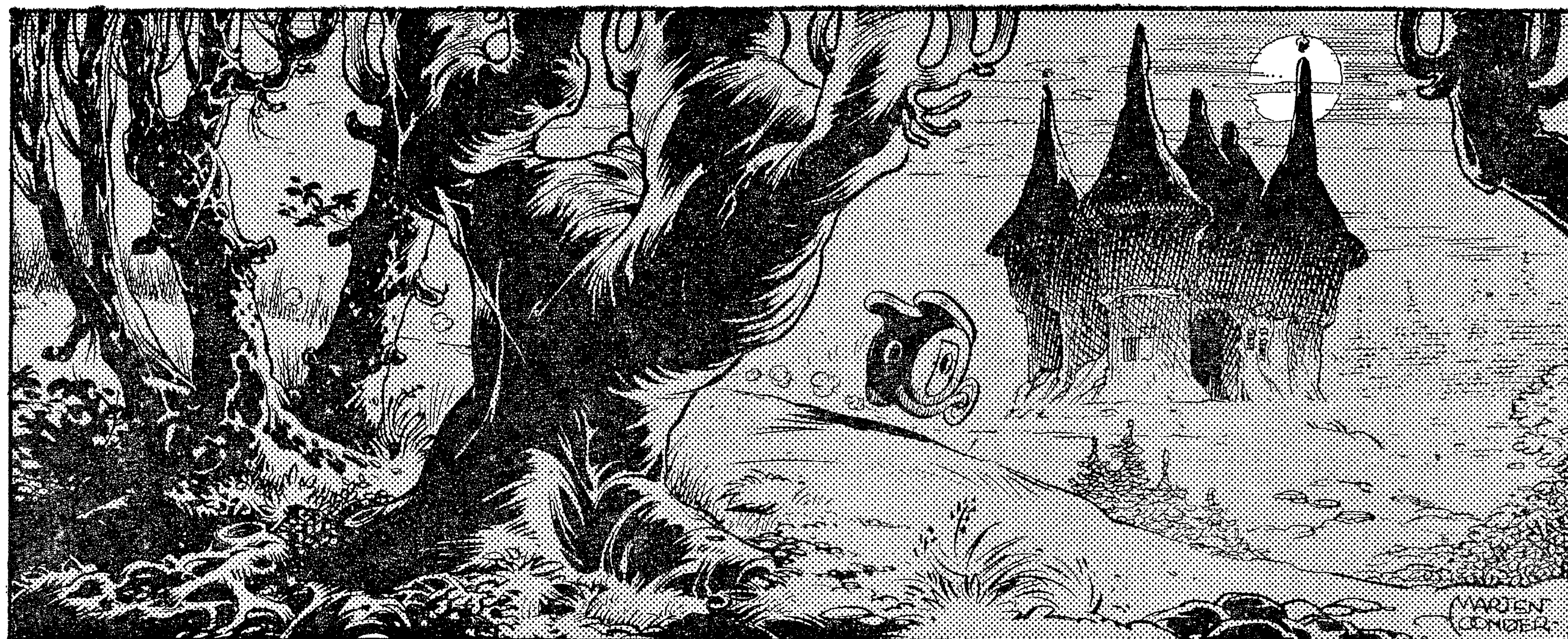
„Netjes . . .?" hijgde heer Ollie. Hij wierp een blik vol walging op zijn morsige gestalte en huiverde, zodat zijn ketting knarste en het zilveren eetgerei rinkelde. Toen begon hij zijn voorhoofd te betten

„Wat nu nog?" prevelde hij. „Erger kan het niet worden. Het kan me eigenlijk niets meer schelen. Maar waar gaan we nu heen, jonge vriend?"

„Hm", zei Tom Poes. Hij snoof eens en ging zo ver mogelijk van zijn vervallen reisgenoot zitten terwijl hij de reisfolder opende

„Na het bezoek aan de zuiverende fonteinen van Merus", las hij, „is het einddoel in zicht. Dit is het hoogtepunt van deze aan herinneringen zo rijke reis. Nu zullen alle opgedane ervaringen tegen elkaar worden afgewogen. Zal de weegschaal naar de goede zijde doorslaan? Wij weten het niet. Maar zeker is, dat een leerzame verrassing de toerist nog te wachten staat. Pas-reizen zijn opvoedende reizen; men neemt er iets van mee."

Tom Poes stond op om uit het portierraampje te kunnen kijken. Gemakkelijk was dat niet, want de wilde wagen bewoog zich schokkend en sprongsgewijze door het landschap, zodat hij zich goed moest vasthouden.

„Het ziet er niet best uit", zei hij. „Het hoogtepunt van deze reis moet nog komen. En dat wordt een leerzame verrassing, zegt de folder"

„Het is vreselijk", prevelde heer Bommel met bevende lippen. „Wat moet dat worden? Hier zit ik, geketend en beplakt met gier en een zilveren couvert. Dieper kan ik niet dalen, zeg nu zelf. En jij spreekt over een hoogtepunt!"

„Niet ik; dat zegt de folder". herhaalde Tom Poes. „Daarom moeten we nu op het ergste voorbereid zijn."

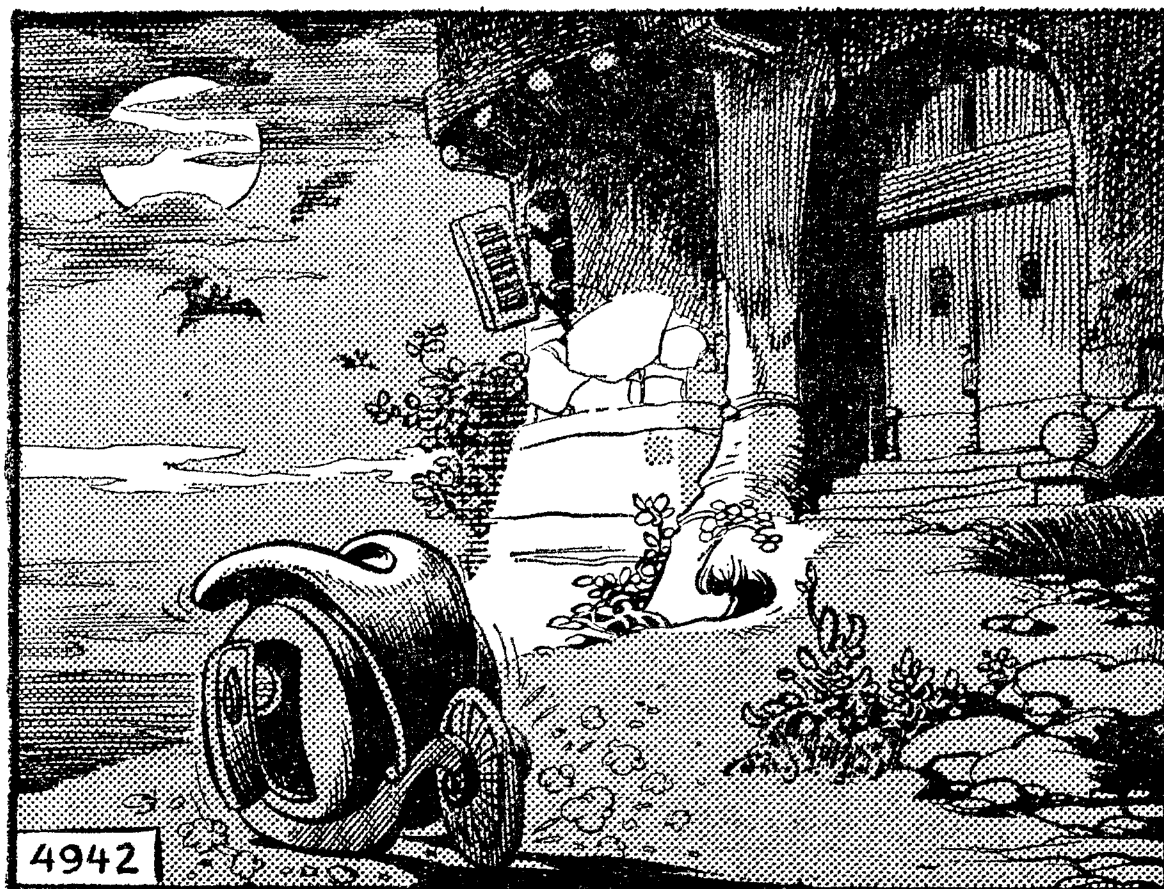
Heer Ollie zuchtte smartelijk en staarde met glazige ogen voor zich uit. „Was er maar een raampje voorin", mompelde hij. „Dan zou ik tenminste kunnen zien waar we heen gaan. Hoe kan ik me nu voorbereiden als ik niet weet wat er komt?"

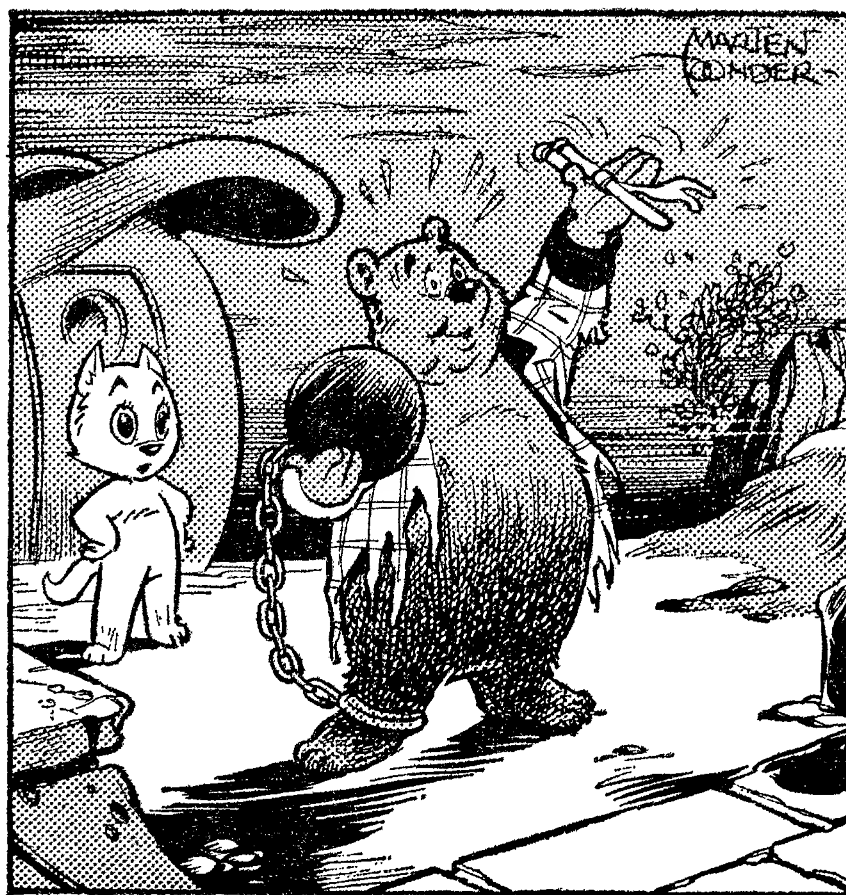
„Ja, dat is moeilijk", gaf Tom Poes toe.

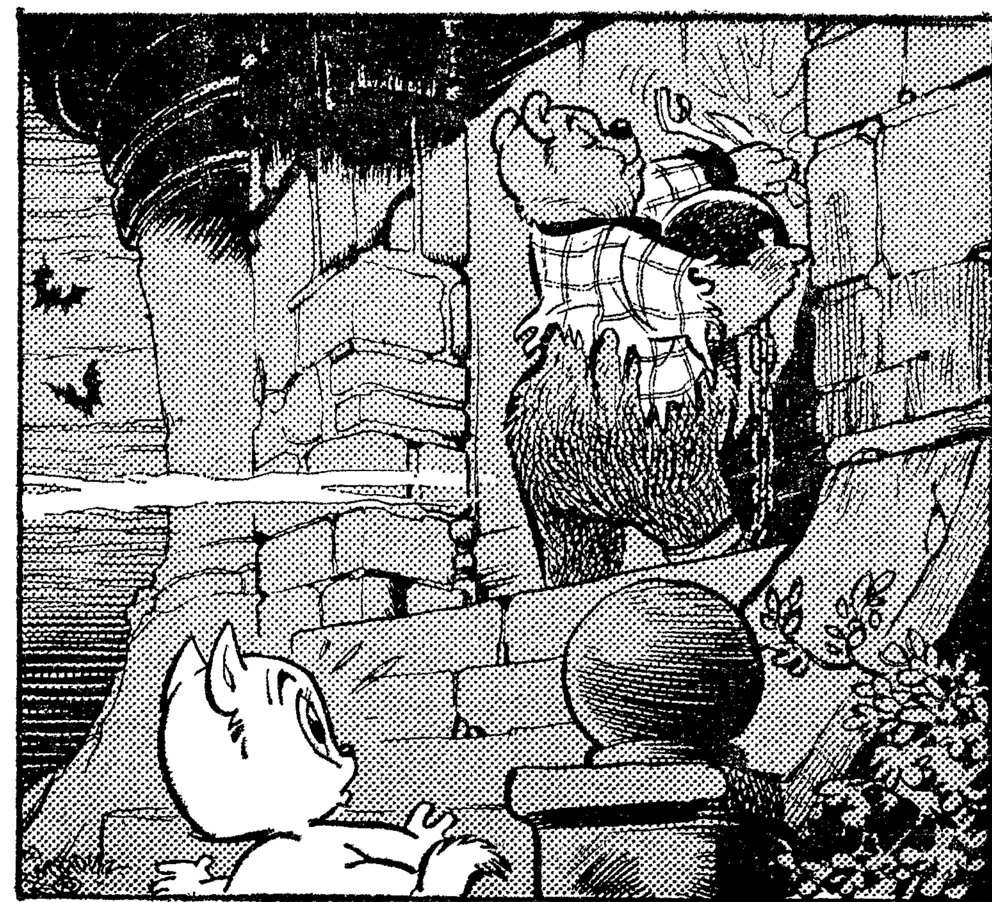
„Aan jou heb ik ook niets". hernam heer Bommel met droeve stem. „Je staat daar maar te klagen, terwijl je van het uitzicht geniet. Wat zie je daar toch?"

„Alleen maar langsflitsende bomen". zei Tom Poes. „Maar ze komen me bekend voor. Vreemd, het is net, alsof ik dit landschap eerder gezien heb. Wacht even. hier maakt de weg een bocht..."

Nu. dat was zo. Het voertuig wendde zich scherp naar links en toen weer naar rechts. Maar in dat korte ogenblik had de verbaasde toeschouwer een bekend bouwwerk zien liggen, dat door de maan spookachtig verlicht werd...

Tom Poes slaakte een verbaasde uitroep. „U bent weer thuis!” riep hij. Heer Ollie zette grote ogen op, maar voordat hij om verdere uitleg had kunnen vragen stopte het voertuig met zo'n schok, dat hij temidden van kettinggerammel en kwade dampen op de bodem belandde, terwijl het portier opensmakte.

Een ogenblik heerste er een diepe stilte, doch toen kon men de verreisde toeristen moeilijk uit de wagen zien klimmen. Voor hun onthutste blikken strekte zich een bekend landschap uit. Het was reeds middernacht, doch de volle maan verlichtte het met een bleek schijnsel — en in het licht daarvan verhief zich een zwaar bouwwerk.

„B-Bommelstein!” stamelde heer Ollie ontroerd. Hij nam de ijzeren kogel onder de arm en terwijl hij rammelend voorwaarts trad verhelderde een mooie glimlach zijn vervallen trekken.

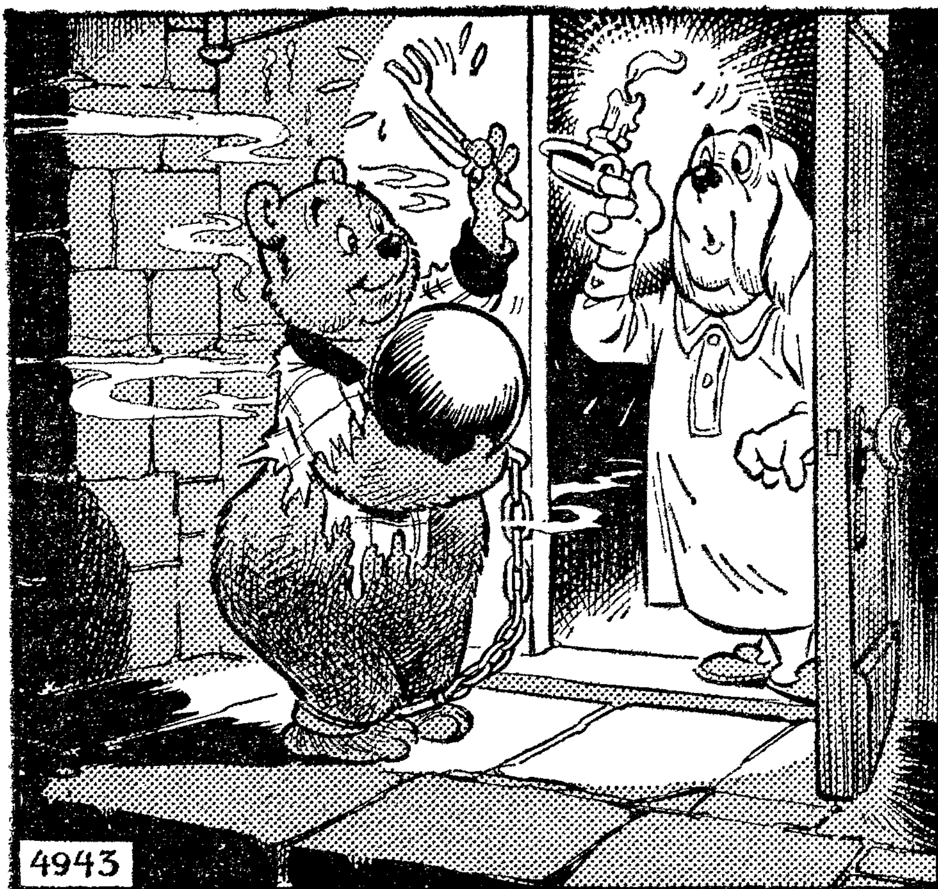
„Bommelstein!” herhaalde hij. „Weer thuis, als je begrijpt, wat ik bedoel. Ach, wie had dit kunnen denken! Nu is alle leed geleden, jonge vriend!”

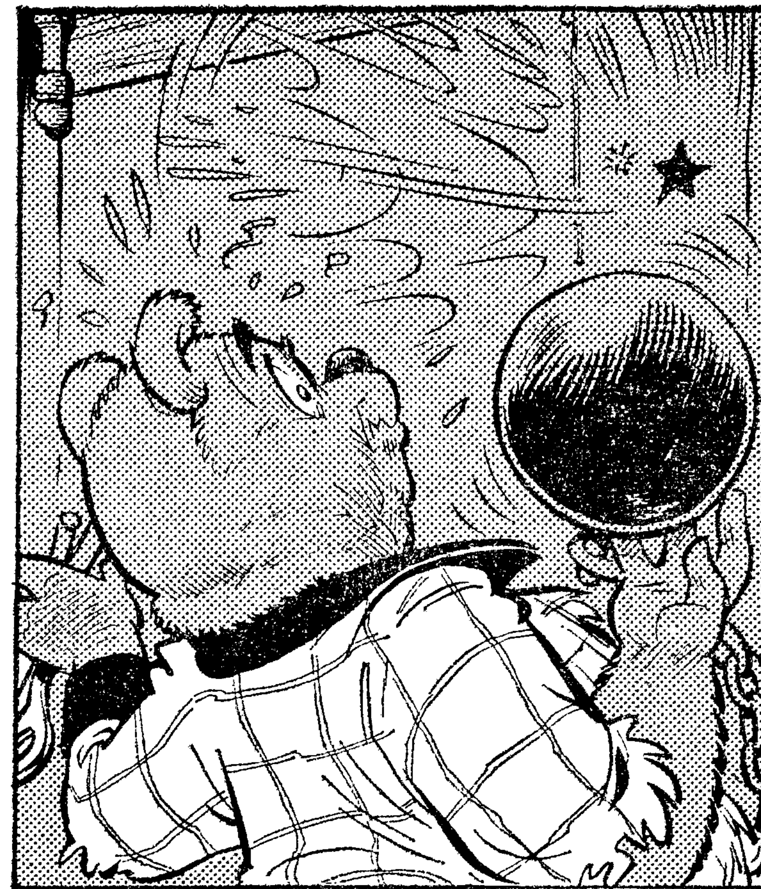
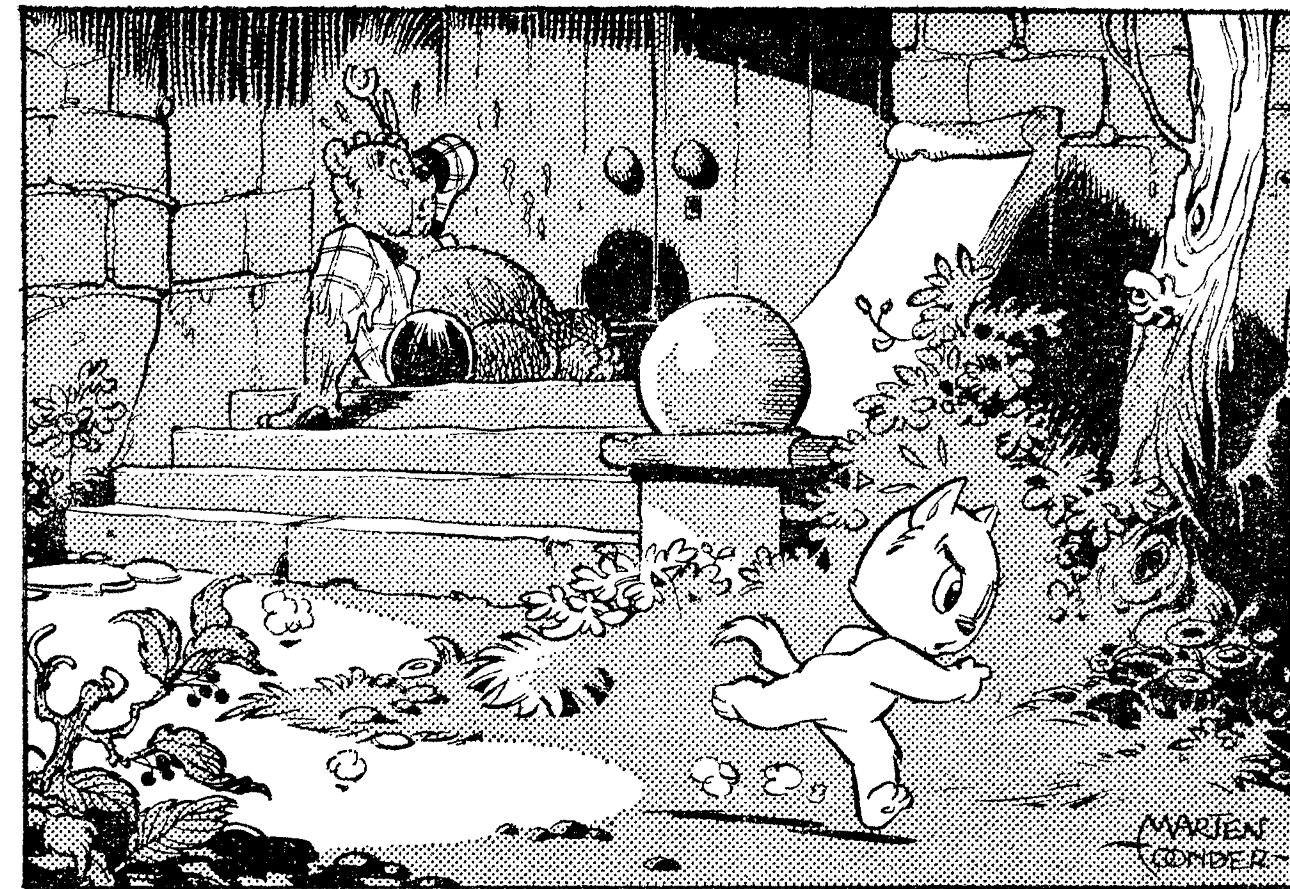
„Hm!” zei Tom Poes. „Wàt hm!” riep heer Bommel uit. „Dit is werkelijk een hoogtepunt. Dit keer had de reisfolder gelijk!”

„Ik vertrouw die reisfolder niet”, mompelde Tom Poes.

Maar heer Ollie luisterde niet meer. Zo vlug als zijn lasten hem dit toelieten beklom hij de stoeptreden en begon op de deur te bonzen. Het gerucht galmde hol in de nacht en Tom Poes keek bekommerd toe.

„We hebben nu voldoende meegemaakt”, mompelde hij. „Wat er het onschuldigste uitziet moet het meest gewantrouwd worden. Wat zal er uit Bommelstein naar buiten komen?”

Nadat heer Ollie geruime tijd op de deur van Bommelstein gebonkt had werd er binnen een lichtschijnsel zichtbaar. De grendel knarste, het houtwerk zwaaide piepend open en daar stond Joost op de drempel. Er lag een grimmig trekje op zijn gelaat, dat echter overging in een uitdrukking van afkeer toen hij de vervallen reiziger monsterde. Dit onging heer Bommel echter.

„Weer thuis!" zei hij met een gelukkige glimlach. „Ik weet zeker, dat je nog wel een eenvoudig, doch voedzaam maal..."

„Pak je weg, met je welnemen!" sprak de bediende kil en hij maakte zich gereed om de deur weer te sluiten. Doch nu trad heer Ollie snel voorwaarts.

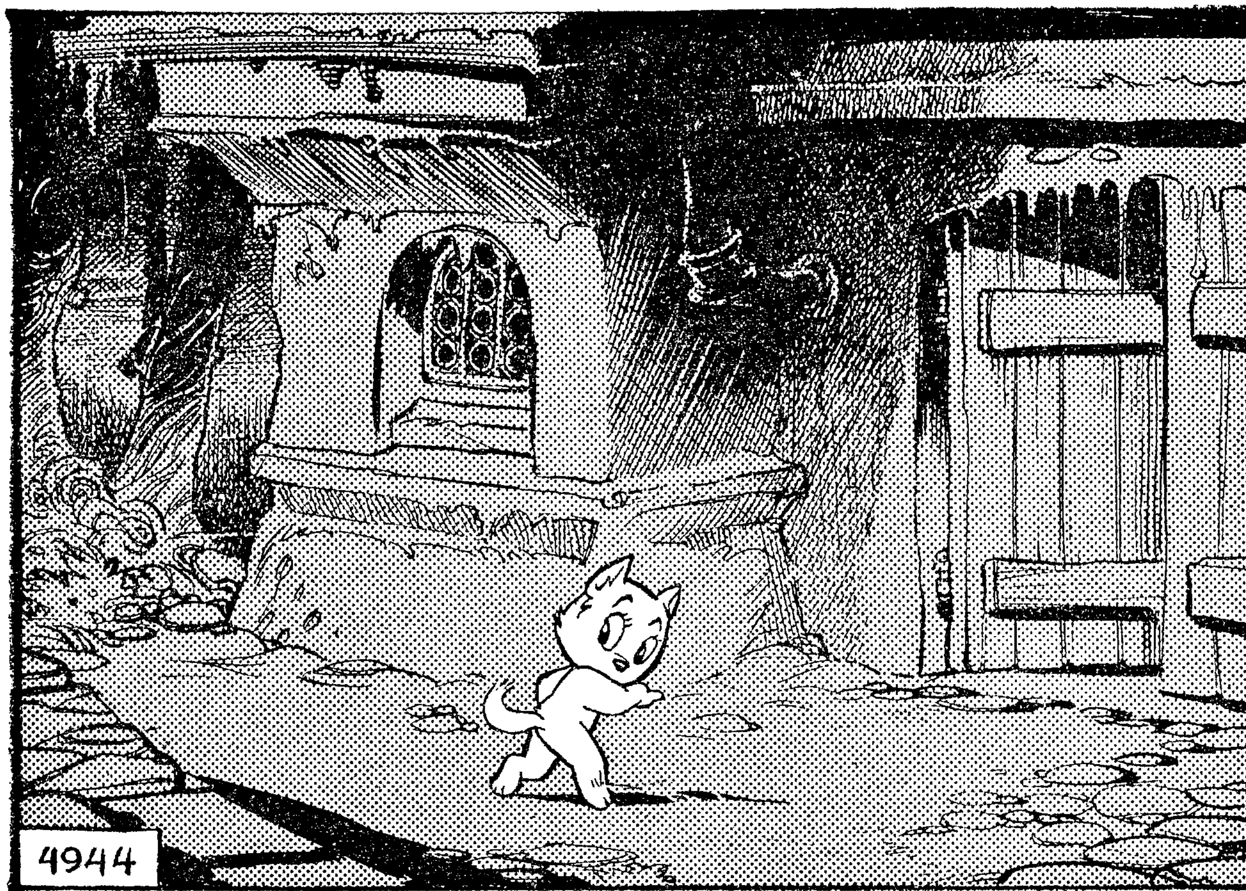
„W-wat bedoel je?" vroeg hij geschokt. „B-ben je niet blij, dat je me weer ziet? Of ken je je eigen heer Olivier niet meer? Ik weet, dat mijn reisherinneringen me een beetje..."

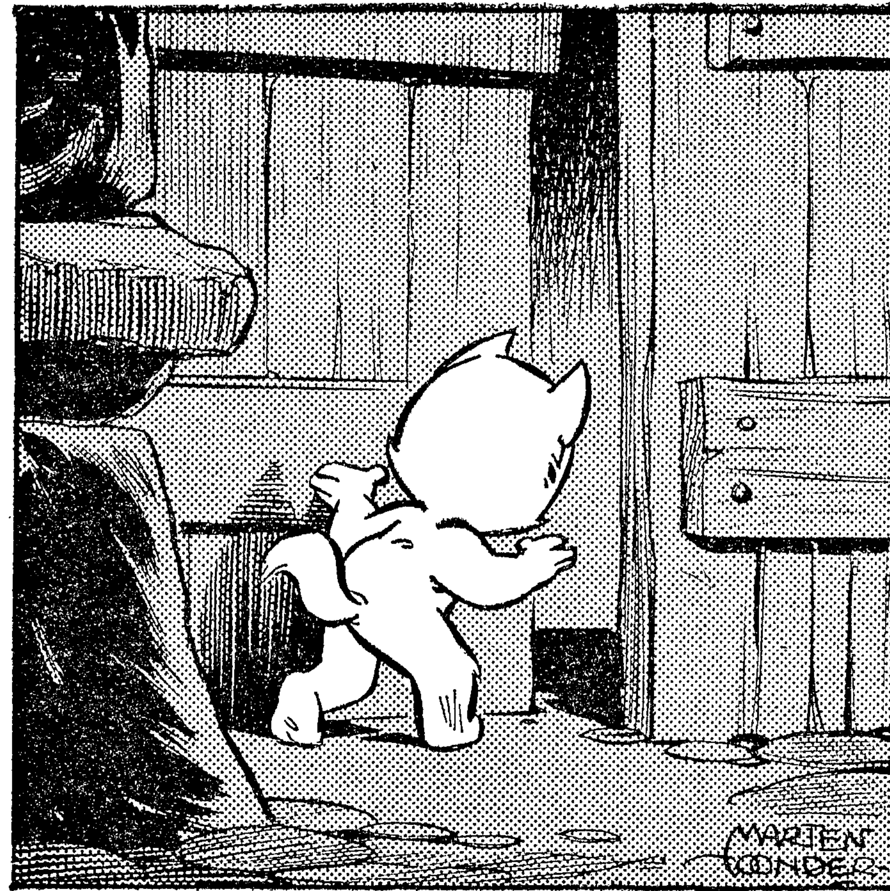
„Pak je weg!" herhaalde Joost en hij snoof walgend de binnendringende nachtlucht op. „Vlug een beetje, of ik bel de politie op, als je mij toestaat. Heer Olivier is een uur geleden reeds thuisgekomen! Het is hier geen onderkomen voor ontsnapte boeven! Wat denk je wel? De betreurenswaardige onbeschoftheid!" Met deze woorden wierp hij de deur met zo'n kracht dicht, dat de opdringende toerist achterover tuimelde.

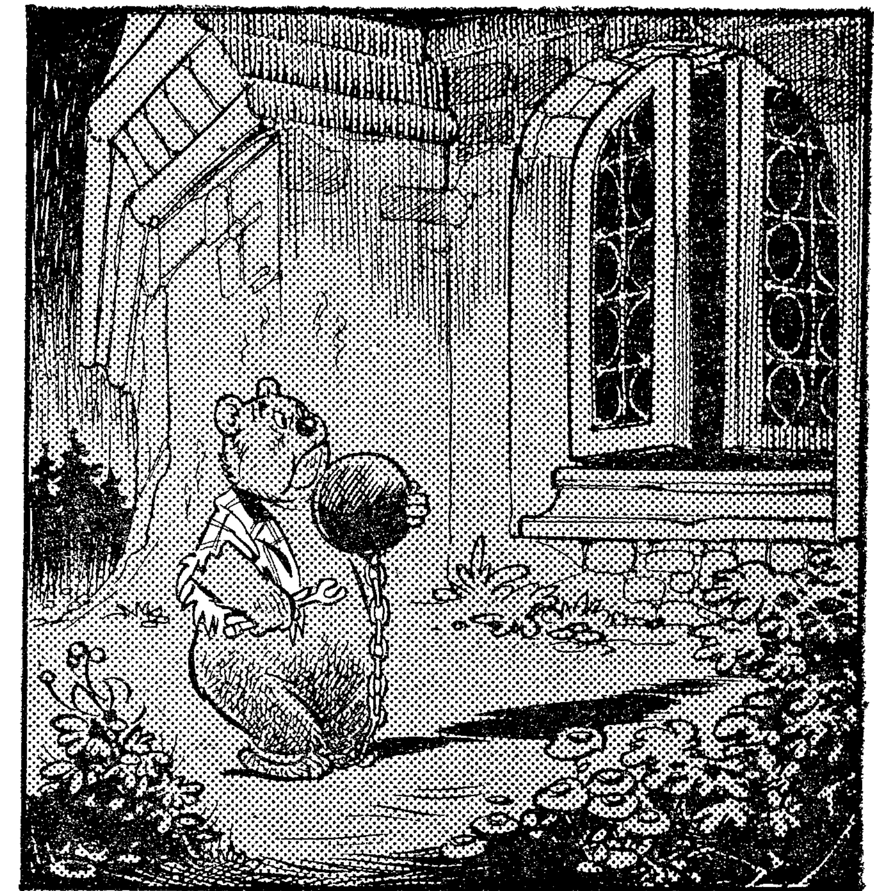
Daar zat hij nu, geheel ontdaan, in het bleke maanlicht.

„Een uur geleden thuisgekomen?" prevelde hij, terwijl zijn blik langs zijn morsige gestalte naar de ijzeren kogel gleed. „Ach, het zijn de reisherinneringen die mij veranderd hebben. Ik ben onherkenbaar geworden voor mijn eigen bediende! Maar hoe kan ik een uur geleden thuisgekomen zijn, als je begrijpt wat ik bedoel, Tom Poes?" Maar Tom Poes was weggelopen.

„Misschien had ik kunnen proberen om met Joost te praten," dacht hij. „Maar er zit iets heel raars in deze thuiskomst en daarom ga ik eerst eens verder kijken."

„Als dat werkelijk Bommelstein was", dacht Tom Poes, „dan moet het reisbureau hier in de buurt zijn. En daar wil ik eerst eens gaan kijken."

Zo denkende repte hij zich voort over de maanbeschenen weg en spoedig zag hij de vertrouwde omtrekken van Rommeldam voor zich liggen. Ook het reisbureau van de heer Pas stond waar het moest staan, in de schaduw van de stadspoort.

„Dat is dus in orde", mompelde hij. „Maar ik ga verder, want hoe kan heer Ollie een uur geleden thuisgekomen zijn? Wat dat betekent kan ik alleen maar hier ontdekken."

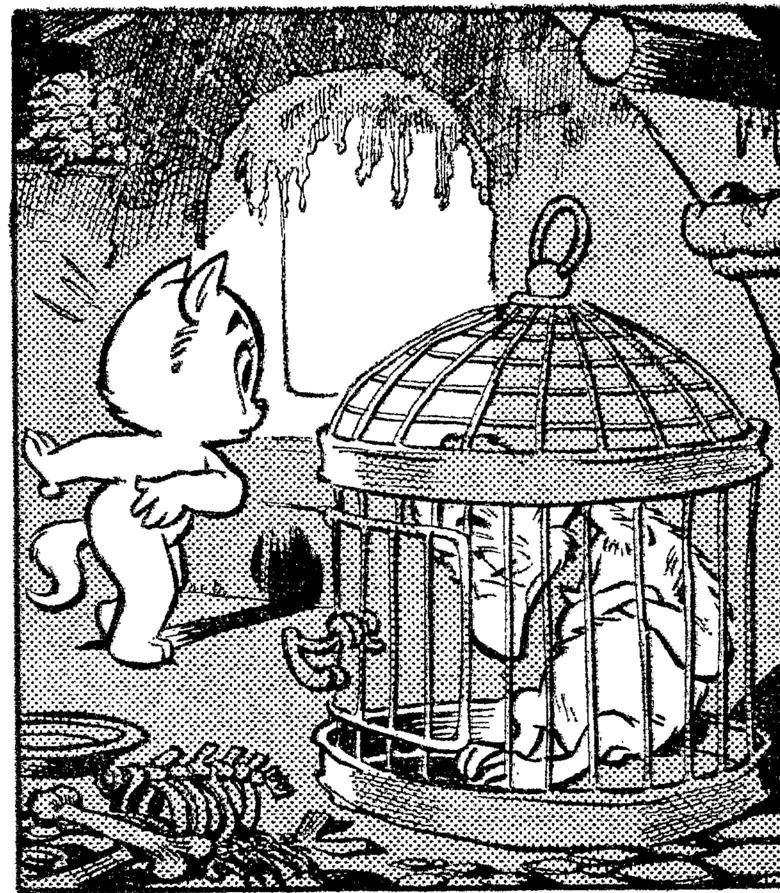
Het gebouwtje zag er donker en verlaten uit, maar daardoor liet Tom Poes zich niet tegenhouden. Voorzichtig sloop hij er omheen totdat hij aan de achterkant geraakte. Daar bevond zich de toegang tot de binnenplaats waar de ondernemer zijn onzalige reiswagen placht te stallen. Tot zijn verrassing stond een van de deuren op een kier en aarzelend hield hij de pas in.

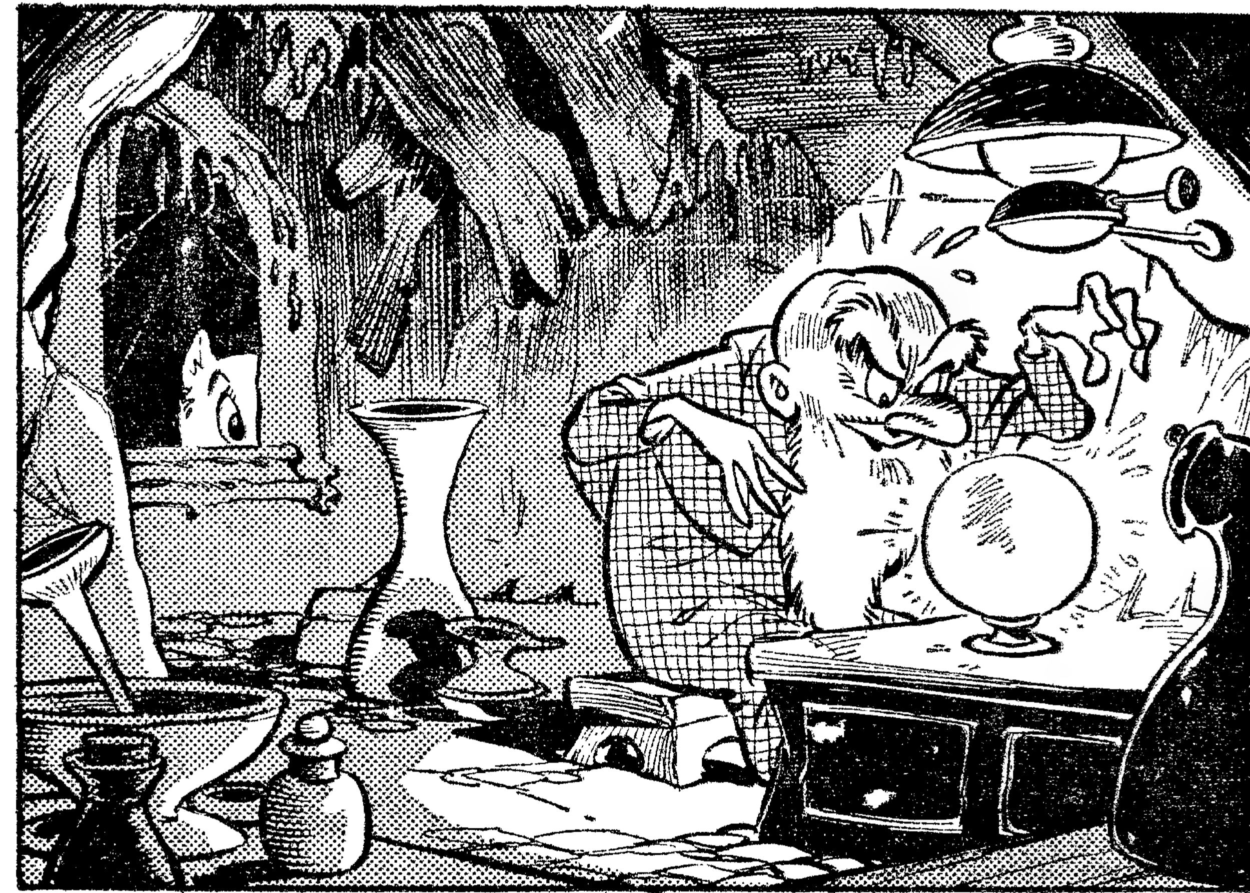
„Is dat nu een valstrik of is het slordigheid?" zo vroeg hij zich af. „Zal ik naar binnen gaan of niet?"

Toevallig hield heer Ollie zich niet ver van daar met dezelfde vraag bezig. Want terwijl hij zich, verdiept in droefgeestige gepeinzen en bezwaard door zijn reisherinneringen, sloffend om Bommelstein bewoog, viel zijn blik plotseling op een open venster.

„Zal ik hier naar binnen klimmen?" prevelde hij. „Ach, het is wel ver met mij gekomen! Inbreken in mijn eigen huis; hoe vreselijk!"

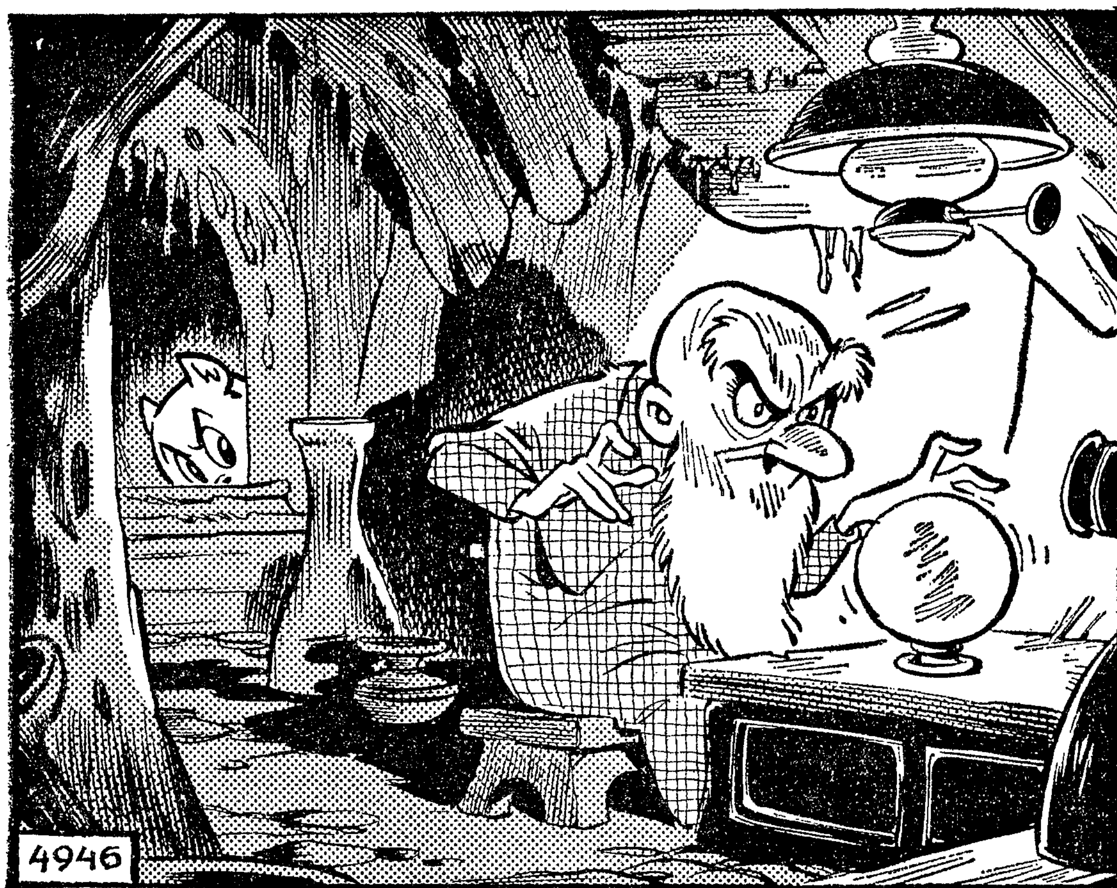
Heer Bommel keek spiedend rond, doch behalve enkele vleermuizen was er in het landschap geen beweging te bespeuren.

„Komaan", prevelde hij met bevende lippen. „N-nu niet geaarzeld. Ik ga naar binnen. D-daar heb ik recht op, als iemand b-begrijpt wat ik bedoel. Maar ach, wat een thuiskomst voor een heer van mijn stand."

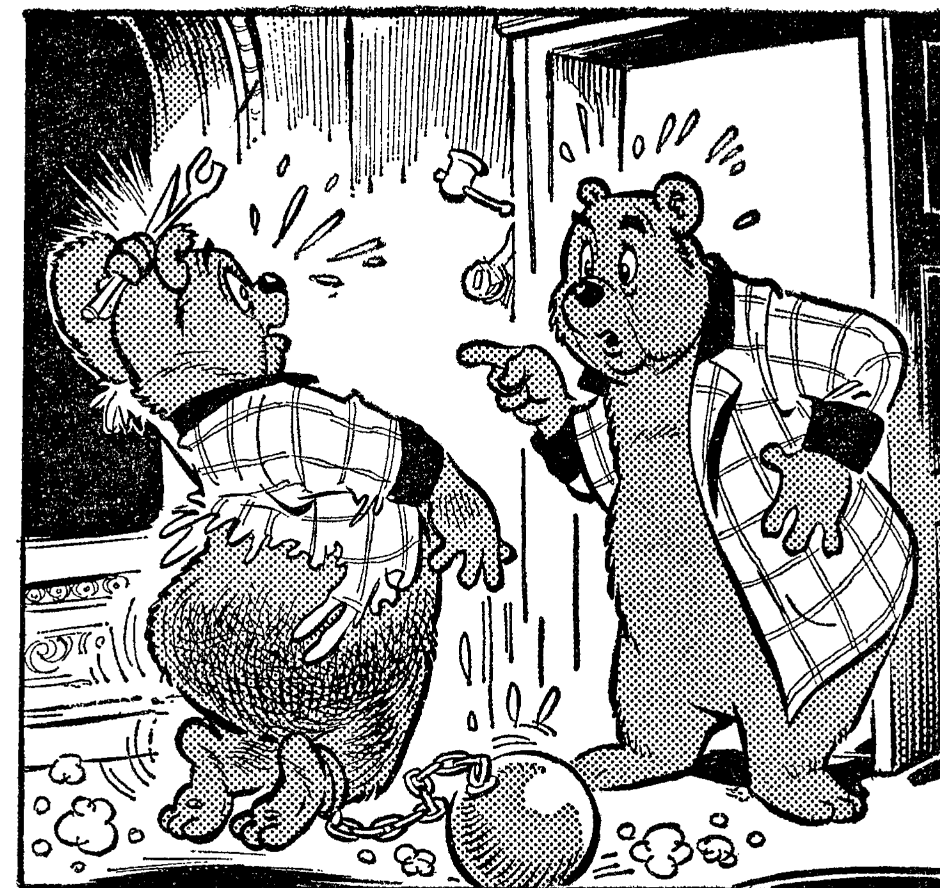
Zo mompelende hees hij zich op het kozijn van het openstaande raam en werkte zich naar binnen, gehinderd door kogel en eetgerei. Met een smartelijke zucht verdween hij aldus in de duistere kamer en wat hem daar te wachten stond zullen we later zien. Want voor een goed begrip is het nodig eerst te weten wat Tom Poes uitvoerde.

Nu, die had de binnenplaats van het reisbureau betreden en was voorzichtig in de richting van een verlicht venstertje geslopen. Zodoende passeerde hij een kooi waarin de vogel Horrekop zich slapend ophield. Maar daar had hij op dat moment geen belangstelling voor. Zijn aandacht werd getrokken door een kakelende stem, die vanachter de vensteropening opklonk en die akelig tussen de muren weerkaatste. Het was de stem van de heer Pas; een grijsaard die zich dikwijls aan alleenspraken overgeeft, zoals oplettende lezertjes zullen weten. Hij zat aandachtig over een kristallen bol gebogen en maakte bezwerende gebaren met zijn handen boven het glaswerk.

„Mooi!" zo kraste hij. „Het komt goed door. Nog een beetje nevelig, mischien, maar dat wordt wel scherper! Let op! Nu komt het hoogtepunt van de reis, dat het uiterste van de reisleider vraagt..."

„Het einde van de reis!" prevelde de grijsaard in zijn kristal loerend. „Dat vergt het uiterste van de reisleider. Want nu komt de toerist tot zichzelf en toont zijn souvenirs..."

Hij zweeg plotseling en ging met een ruk overeind zitten.

„Een scheut!" kraste hij. „Een steek in mijn rug. Ai! Waar was ik? De toerist komt tot zichzelf, zei ik, en... Maar wat is dat toch? Er prikt iets in mijn rug! Bij Zazel en Iod, wat een hinder voor een arme oude man. En net, nu het er zó op aan komt!"

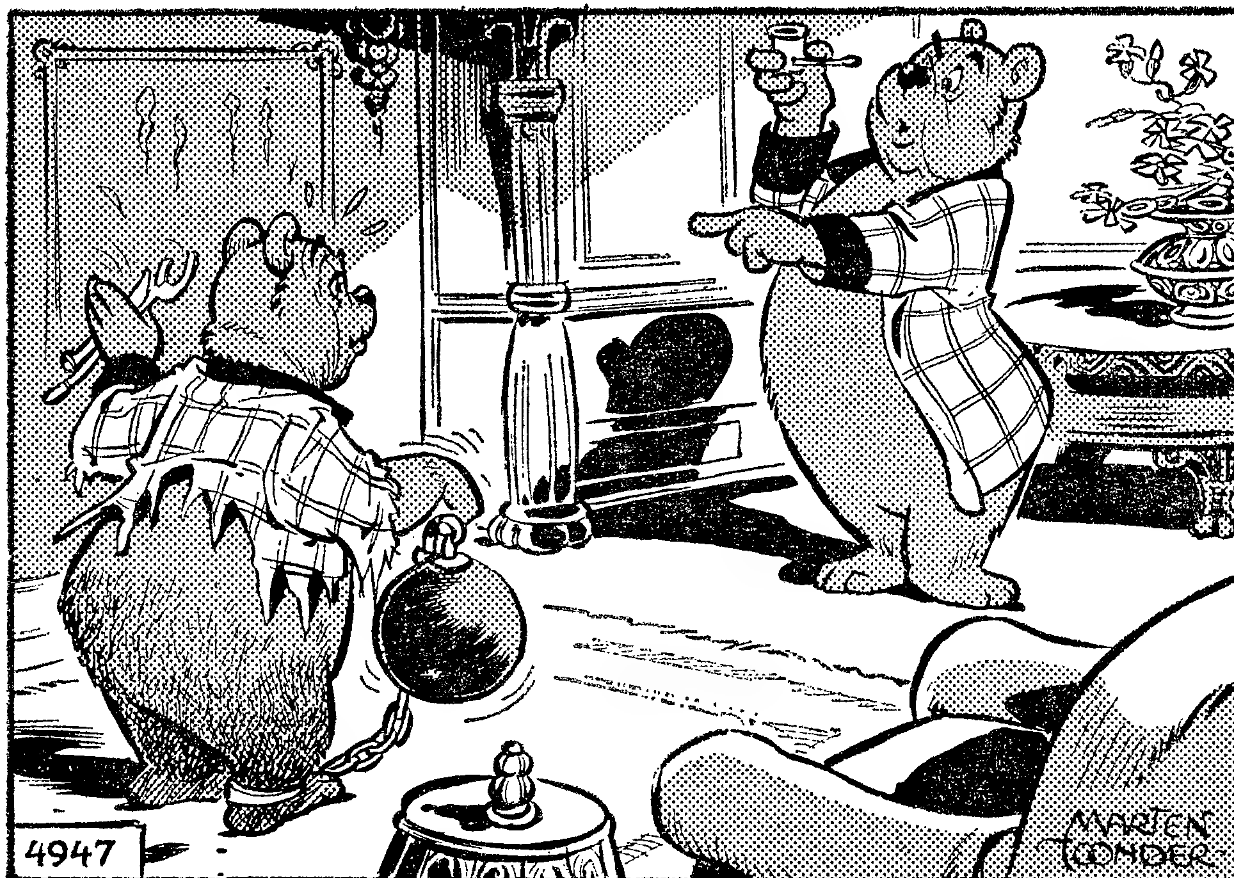
„Wat een thuiskomst voor een vermoeide toerist", sprak heer Ollie op dat moment zacht voor zich heen. „Als een dief in de nacht inbrekend in zijn eigen woning. Ik lijk wel mal. Waar ben ik eigenlijk bang voor? Joost was natuurlijk slaapdronken. Hij heeft mij niet herkend met mijn souvenirs en het is duidelijk dat hij wartaal sprak. Want hoe kan ik nu een uur eerder thuiskomen dan ik thuiskom, als iemand begrijpt wat ik bedoel? Komaan, ik zal..."

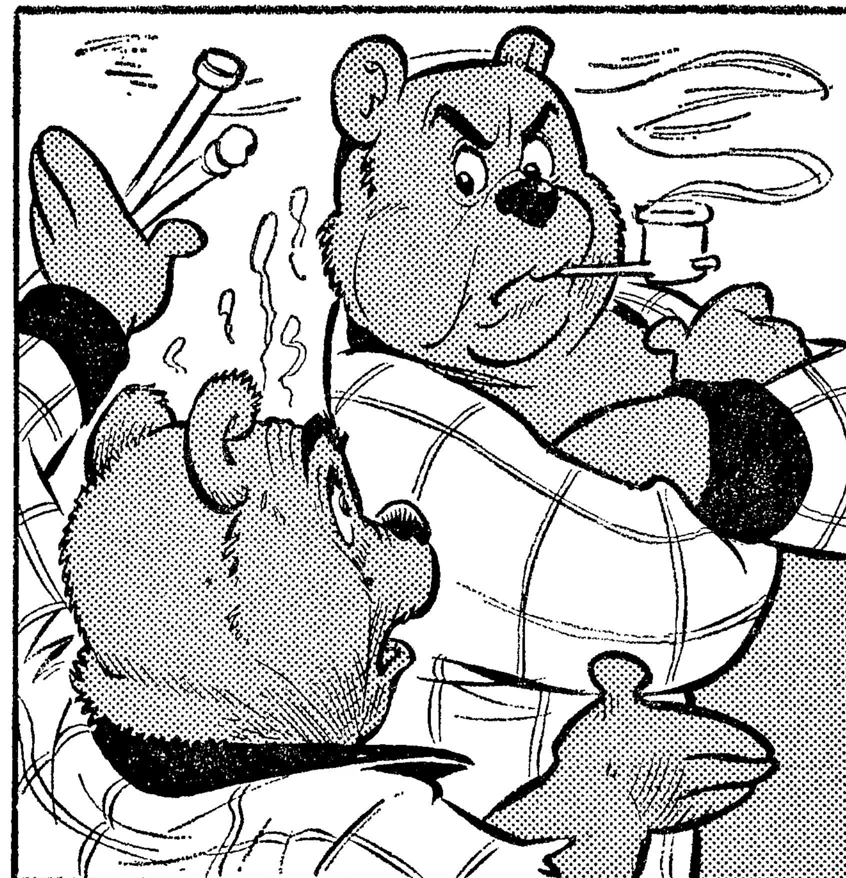
Op dat moment klonken er voetstappen en de deur van het duistere vertrek werd met een ruk geopend. Op de drempel stond een fors gebouwde gedaante, die hevig schrok toen hij de uitgeputte reiziger daar zag staan.

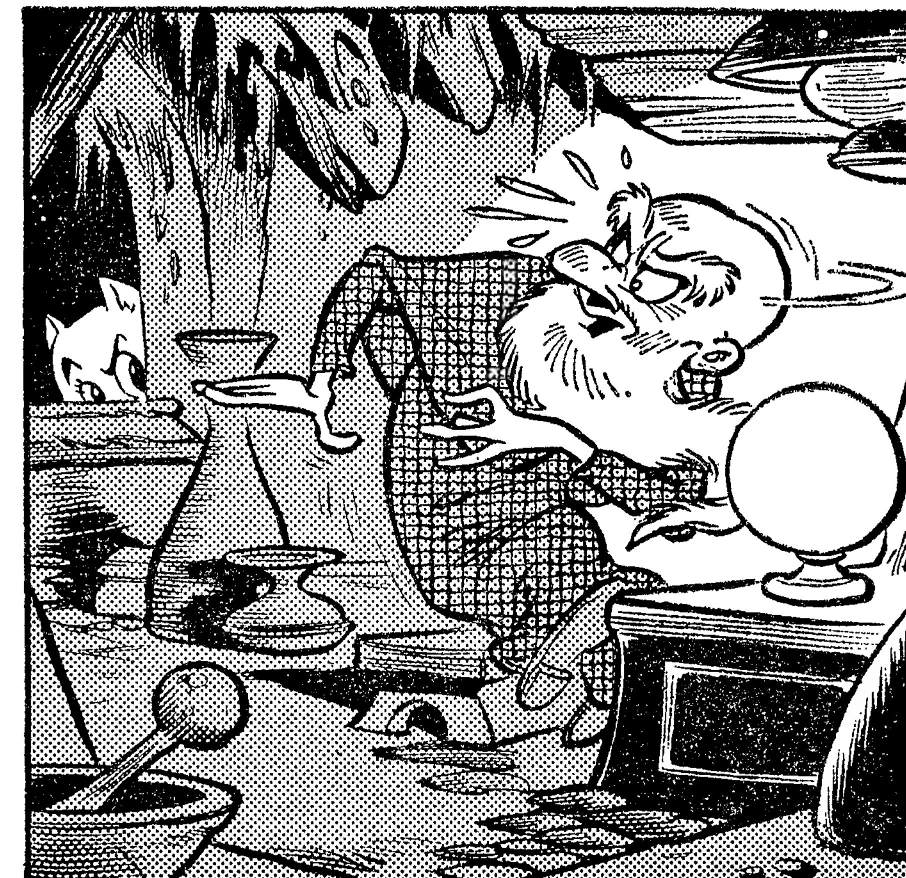
„W-wie is d-daar?" vroeg hij met onzekere stem. „Een indringer!"

„Ik dring niet in!" zei heer Ollie, zich vermannend. „Ten slotte kan een heer in zijn eigen huis.."

De rest van de woorden bleef hem echter in de keel steken. Het drong plots tot hem door dat hij de stem van de ander vaker gehoord had — en ook de gestalte kwam hem bekend voor. En zijn vermoedens werden zekerheid toen de vreemdeling met bevende vingers het licht aandraaide.

„D-dat b-ben ik z-zelf!" stamelde heer Bommel en hij staarde met uitpuilende ogen naar zijn evenbeeld. Dit haalde echter walgend de neus op. „Onmogelijk", sprak het. „Hoe kan ik een stinkende kettingganger zijn, terwijl ik een heer van stand ben, die een oppassend leven leidt; als iemand begrijpt wat ik bedoel? Ik klim niet met gestolen tafelzilver mijn eigen huis binnen en ik ga regelmatig in bad!"

„Ik ook!" riep heer Ollie wanhopig. „Maar het komt van die wilde wagen! Het zijn allemaal reisherinneringen! Ik ben van de ene ellende naar de andere gevoerd en van alles wat ik meemaakte bleef iets hangen."

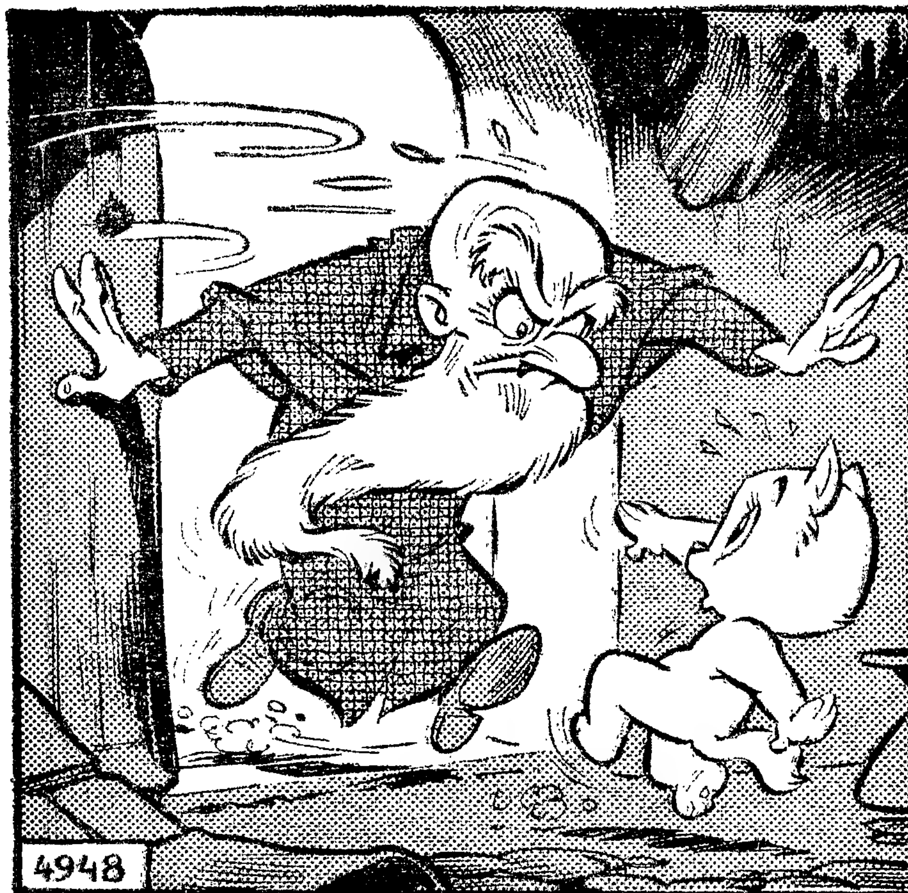
„Er uit!" hernam de ander kil. „Een heer blijft altijd een heer, zei mijn goede vader altijd en daar houd ik mij aan. U komt mij wel bekend voor, maar zo diep kan ik niet vallen. Ga weg! Uw aanblik stuit mij tegen de borst."

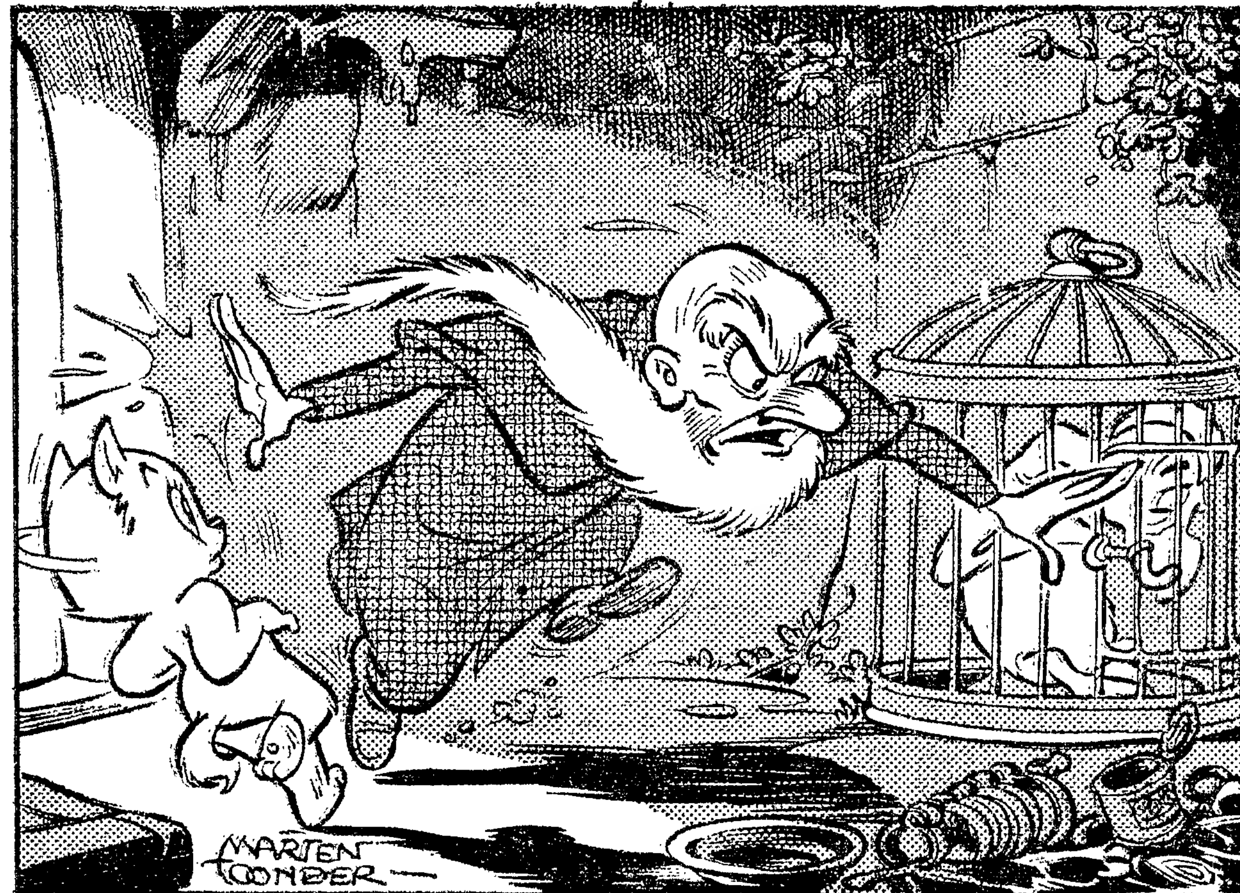
„Iedereen kan diep vallen," hernam heer Ollie haast schreiend. „Geloof me toch! Als uw goedheid gemeten wordt en uw tafelmanieren en uw reinheid ziet u er net zo uit als ik, als u begrijpt wat ik bedoel..."

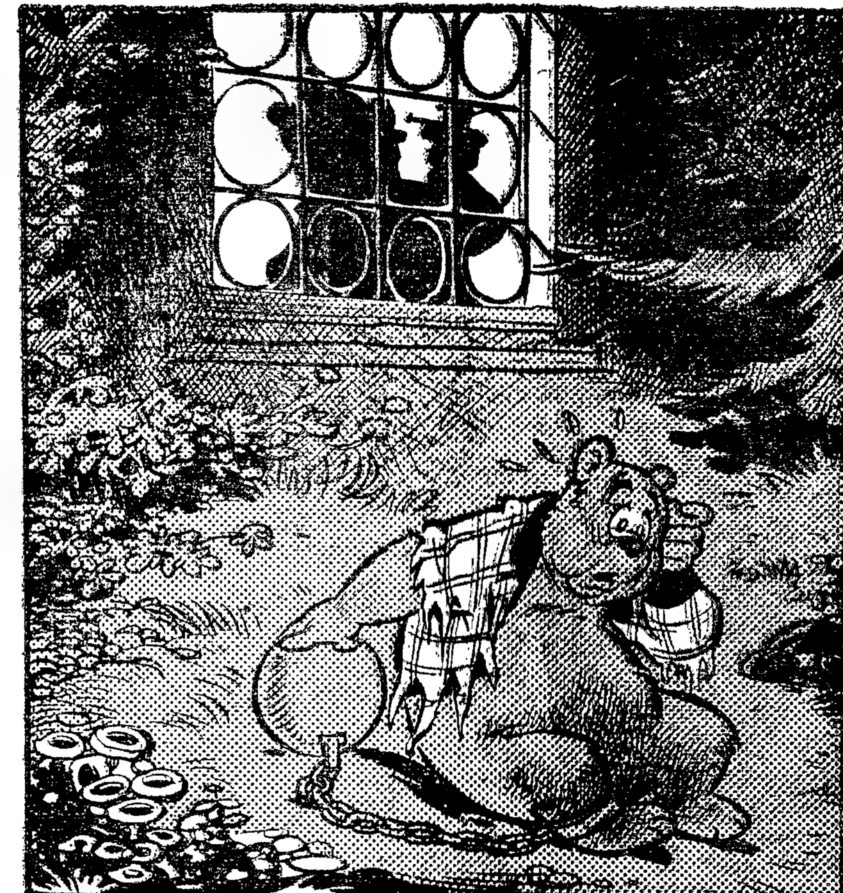
„Nog flauwe praatjes ook!" riep de aangesprokene driftig. „Verdwijn! Daar is het gat van het raam!"

„Die scheut komt van het open raam!" kraste de heer Pas op dat moment. Hij keerde zich met een ruk om zodat zijn blik op Tom Poes viel die naar binnen gluurde.

„Dacht ik het niet!" schreeuwde hij. „Daar staat iemand naar mij te loeren! Net nu ik de toerist tot zichzelf moet laten komen! Hoe kan een reisleider zo zijn werk doen?"

De heer Pas opende met een ruk de deur die naar de binnenplaats voerde en staarde in de duisternis. „Als het die kleine bemoeial niet is!" riep hij met krassende stem. „Wat wil je, huh? Je stoort mijn reisleiding!

„Wat doe je daar met die kristallen bol?" vroeg Tom Poes brutaal. „Dat deugt vast niet!"

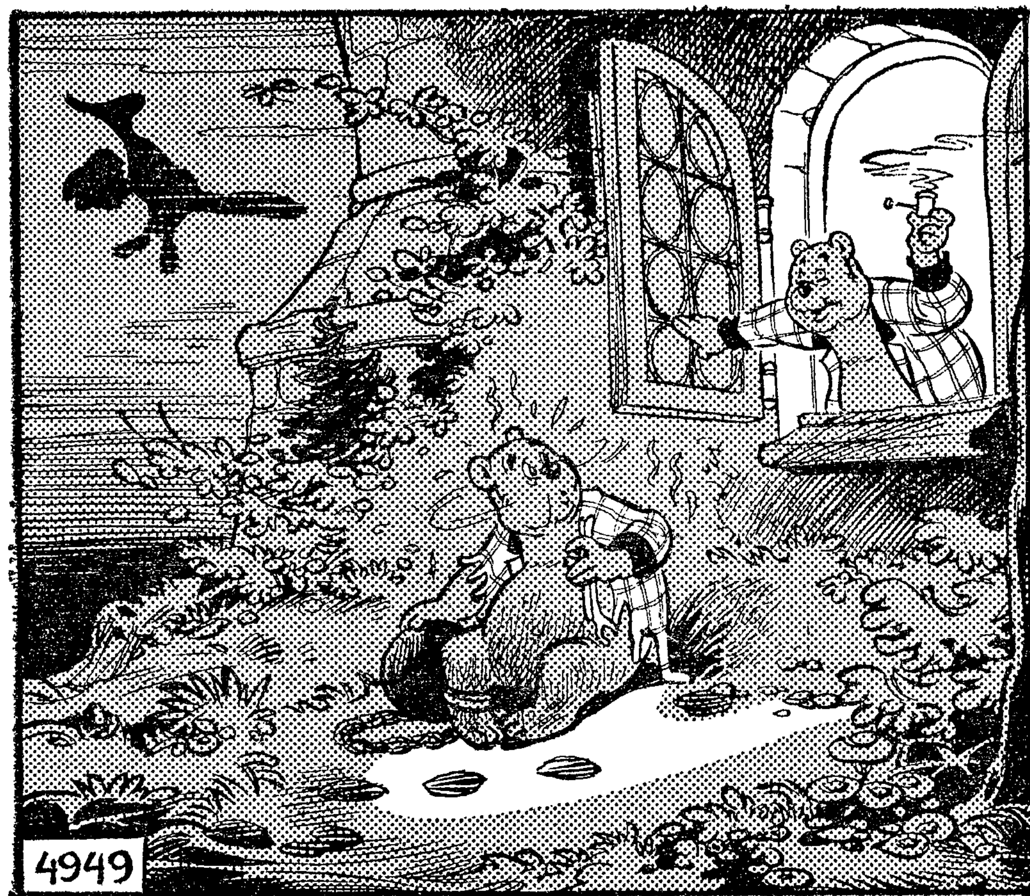
„Ik doe mijn plicht!" schreeuwde de grijsaard. „Ik zorg, dat de reiziger aan het einde van de reis zichzelf ontmoet. En als hij zichzelf niet binnenlaat omdat hij vies is van de zwerver, dan is er nog maar één plaats voor hem over: in de wagen!"

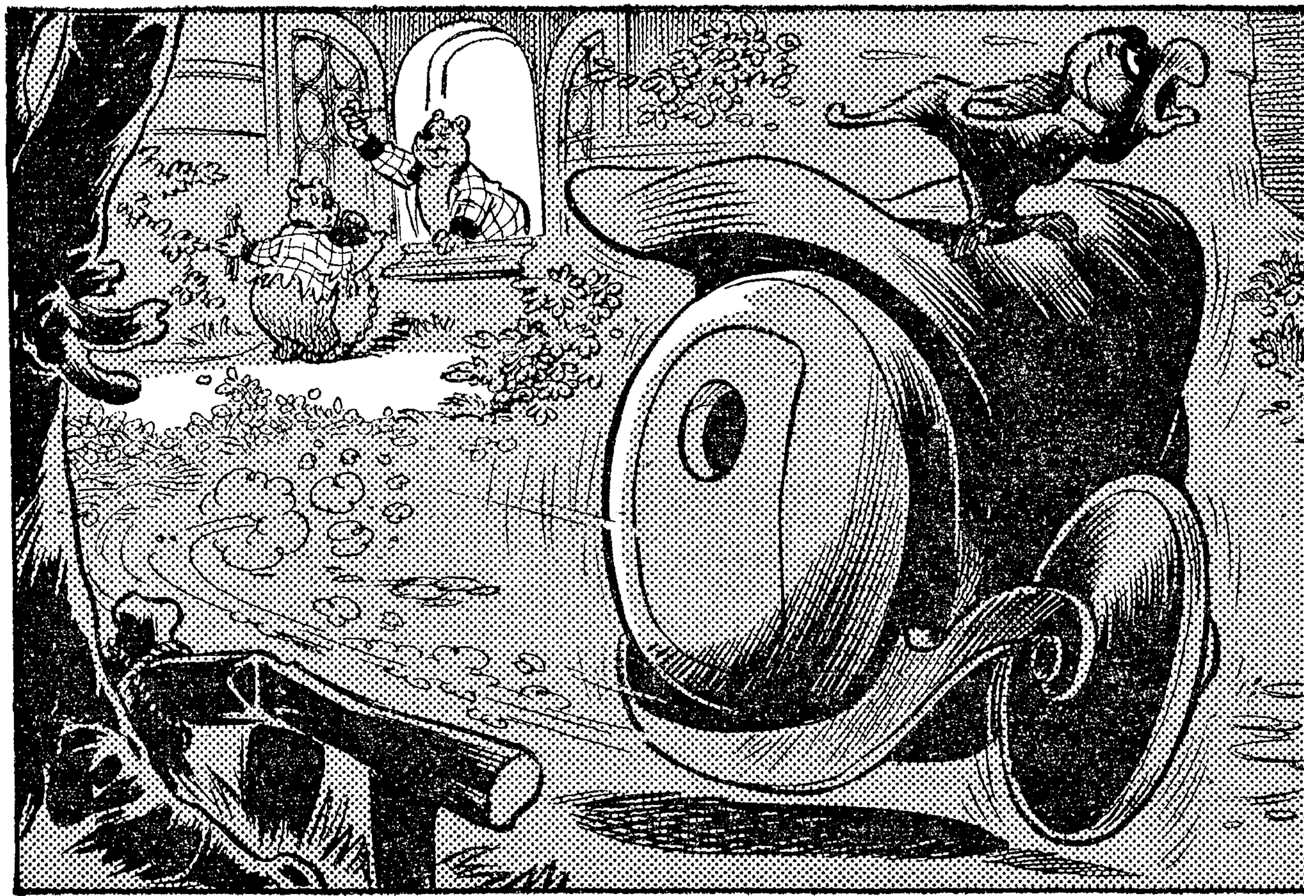
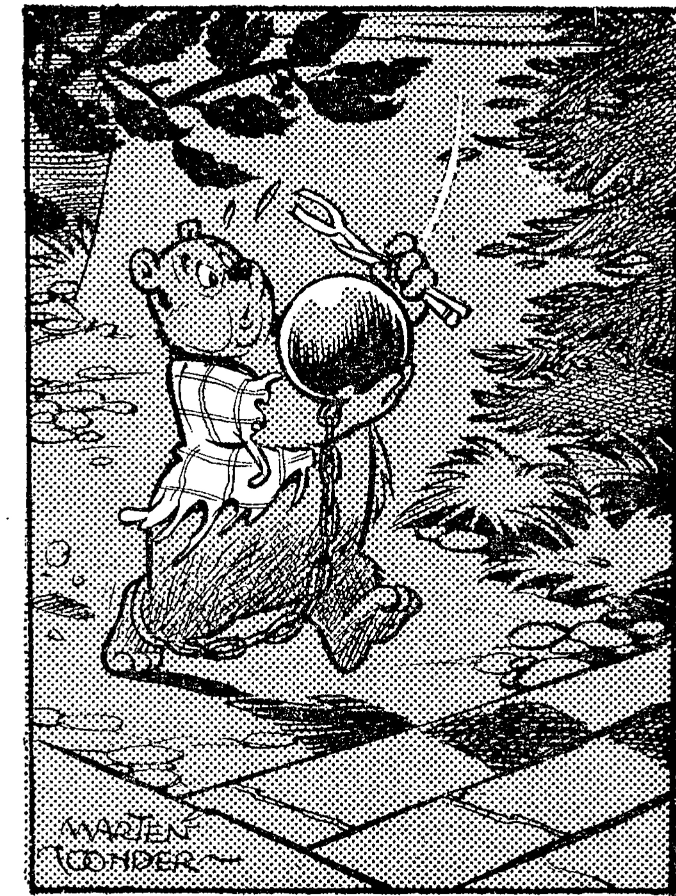
Met deze woorden sprong de oude naar buiten en terwijl hij Tom Poes opzij stiet, greep hij naar de grendel van de kooi.

„De Horrekop gaat los!" kakelde hij. „De koets vertrekt. En als de reiziger niet binnen is, dan gaat hij nu weer voort. Immer voort. In de wilde wagen. Hèhèhè!"

Nu, de reiziger was niet binnen. Heer Bommel zat droevig op het gazon voor het verlichte venster van Bommelstein en zuchtte smartelijk.

„Naar buiten gegooid!" prevelde hij. „Ik weet niet wat hier aan de hand is — maar het is duidelijk, dat ik door mezelf uit het raam ben gezet. Ach, hoe kan ik zo harteloos zijn, als iemand begrijpt wat ik bedoeol? Ik moet toch snappen, dat ik niet zonder kleerscheuren een reis in een wilde wagen kan maken? Een voertuig zonder voorruit nog wel! Ach, hoe vreselijk is dit alles! Wat moet ik nu doen?"

Heer Ollie werd uit zijn sombere gepeinzen opgeschrikt door de kreet van een vogel. Het dier kwam door het maanlicht nadervliegen en bewoog zich in de richting van de reiswagen die voor Bommelstein stond te wachten.

„De Horrekop!” prevelde heer Bommel. „De koets gaat weer vertrekken. Wat moet ik doen? Hier blijven heeft geen zin, want ik ben door mezelf naar buiten gegooid — als iemand begrijpt wat ik bedoel. Er blijft mij niet anders over dan maar weer in te stappen...”

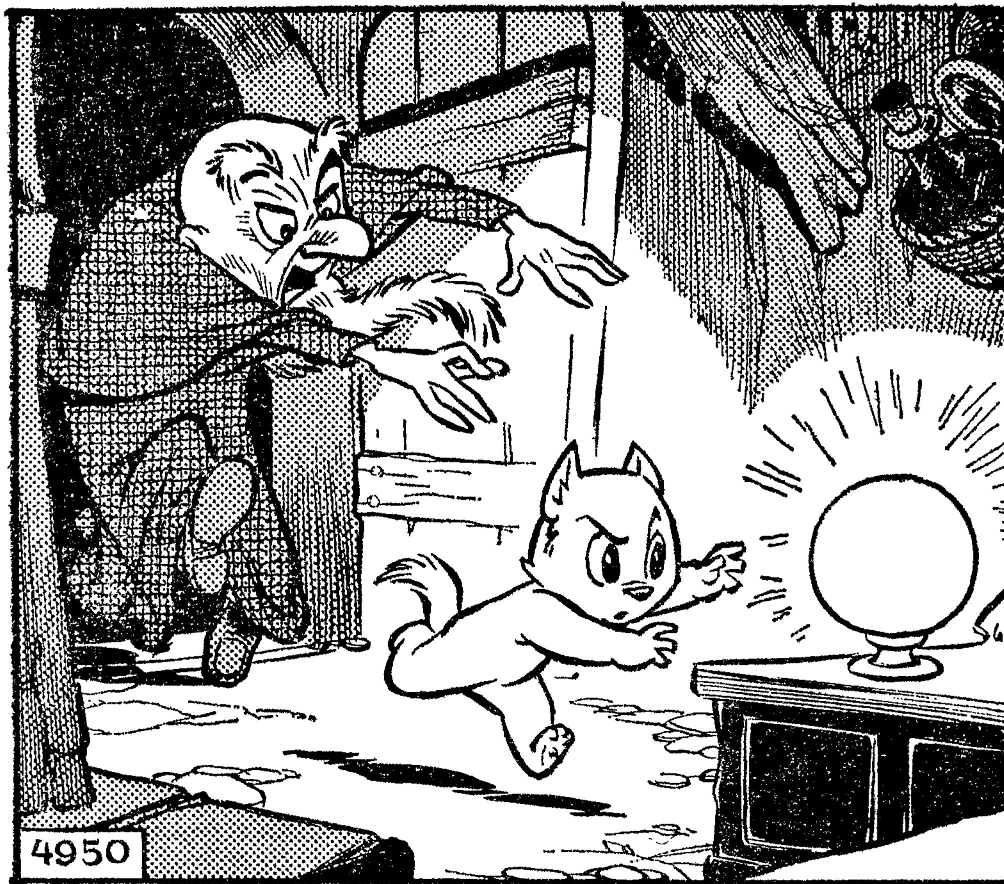
Op dat moment werd het venster achter hem geopend en zijn evenbeeld boog zich naar buiten. „U komt me toch bekend voor”, sprak het. „Misschien bent u wel een familielid aan lager wal...”

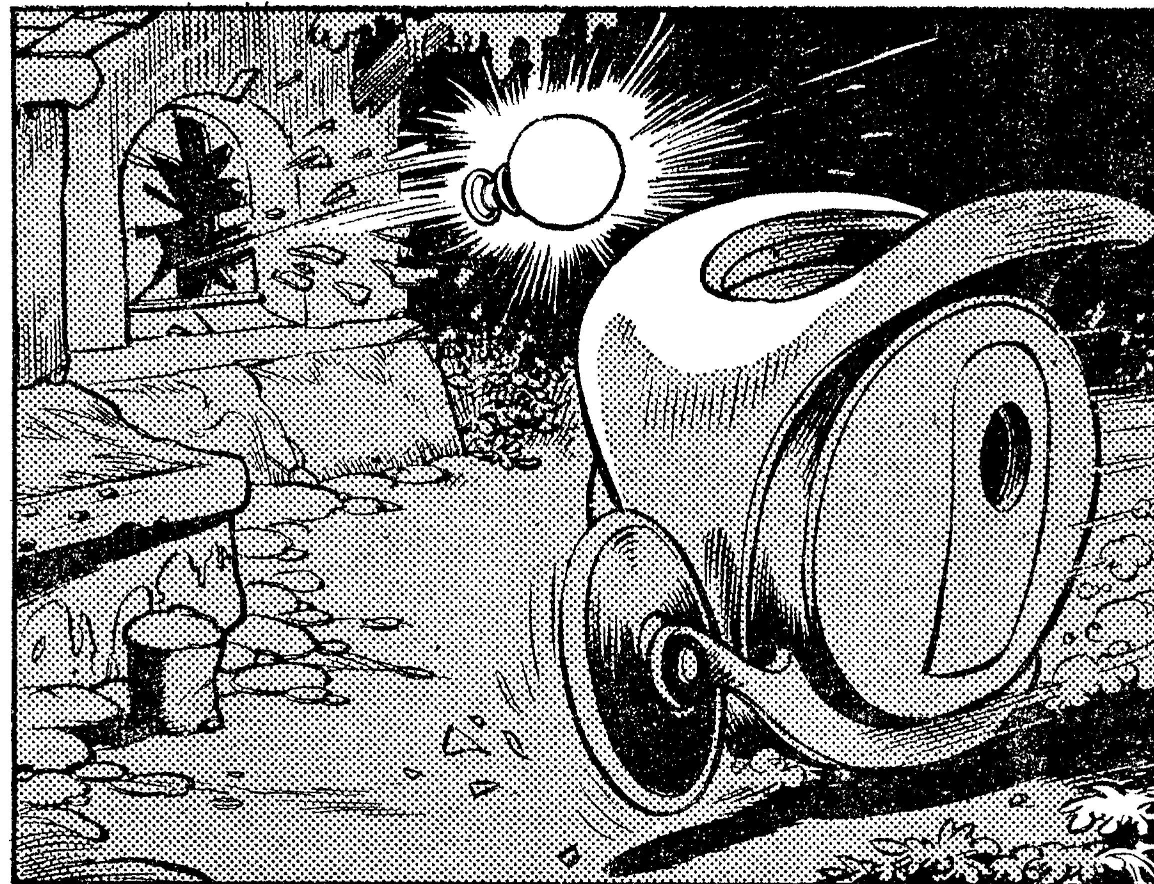
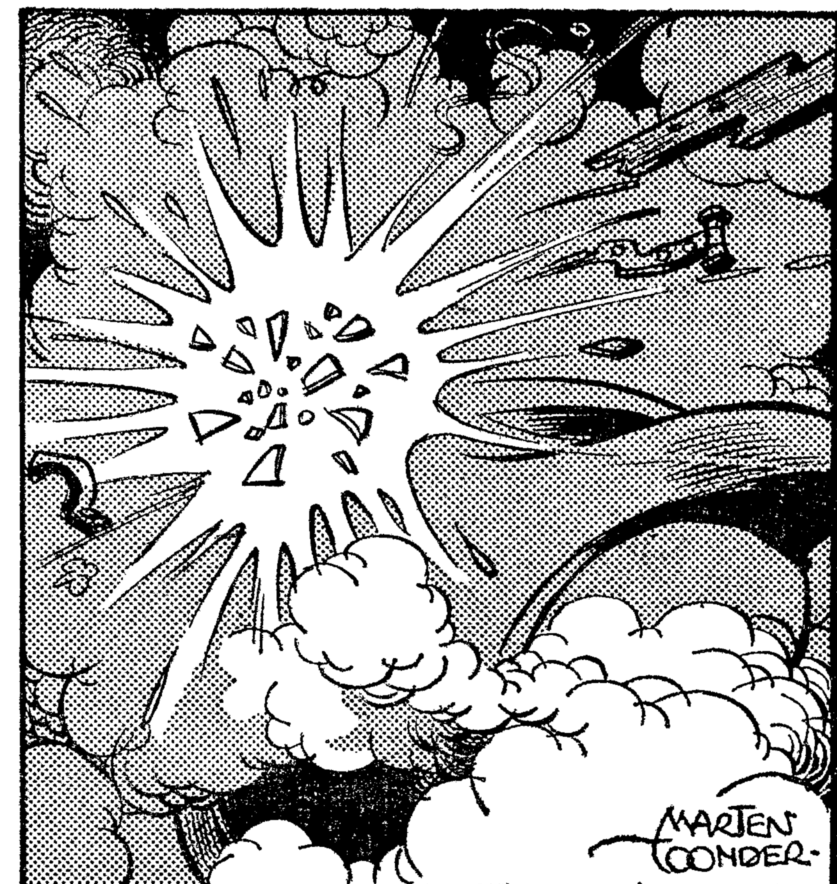
Heer Ollie keek verrast op. Voordat hij echter iets kon zeggen nam de Horrekop plaats op de wilde wagen en stiet een klagende roep uit die schuldgevoelens opwekte.

„Het geeft me geen rust”, hernam de ander peinzend uit de raamopening. „Men moet goed voor zijn naaste zijn. Goedheid, goede manieren en reinheid maken een heer. Dat hebben mijn reiservaringen mij geleerd. Kom binnen; ik zal Joost roepen om hem een bad te laten klaarmaken.”

Na deze woorden sloot hij het venster en heer Bommel nam zijn ijzeren kogel op om zich naar de voordeur te begeven. Het was hem licht te moede en hij keek nauwelijks naar de koets die zich knarsend en bonkend in de verte verwijderde. Zijn blik was gericht op de souvenirs die hij meevoerde.

„Ja, ja”, zo prevelde hij. „Goedheid, goede manieren en reinheid maken een heer. Ja, ja.”

Terwijl de heer Pas de kooi van de Horrekop opende was Tom Poes het vertrekje binnengedrongen van waaruit de grijsaard zijn reizen placht te leiden.

„Hier moet een einde aan komen", dacht hij terwijl hij naar de kristallen bol greep. „Het is geen zuivere koffie. Reizen is goed, maar Pas-reizen hebben een luchtje..."

„Wat doe je daar?" riep de oude uit de deuropening. „Blijf overal af of er gebeurt een ongeluk!"

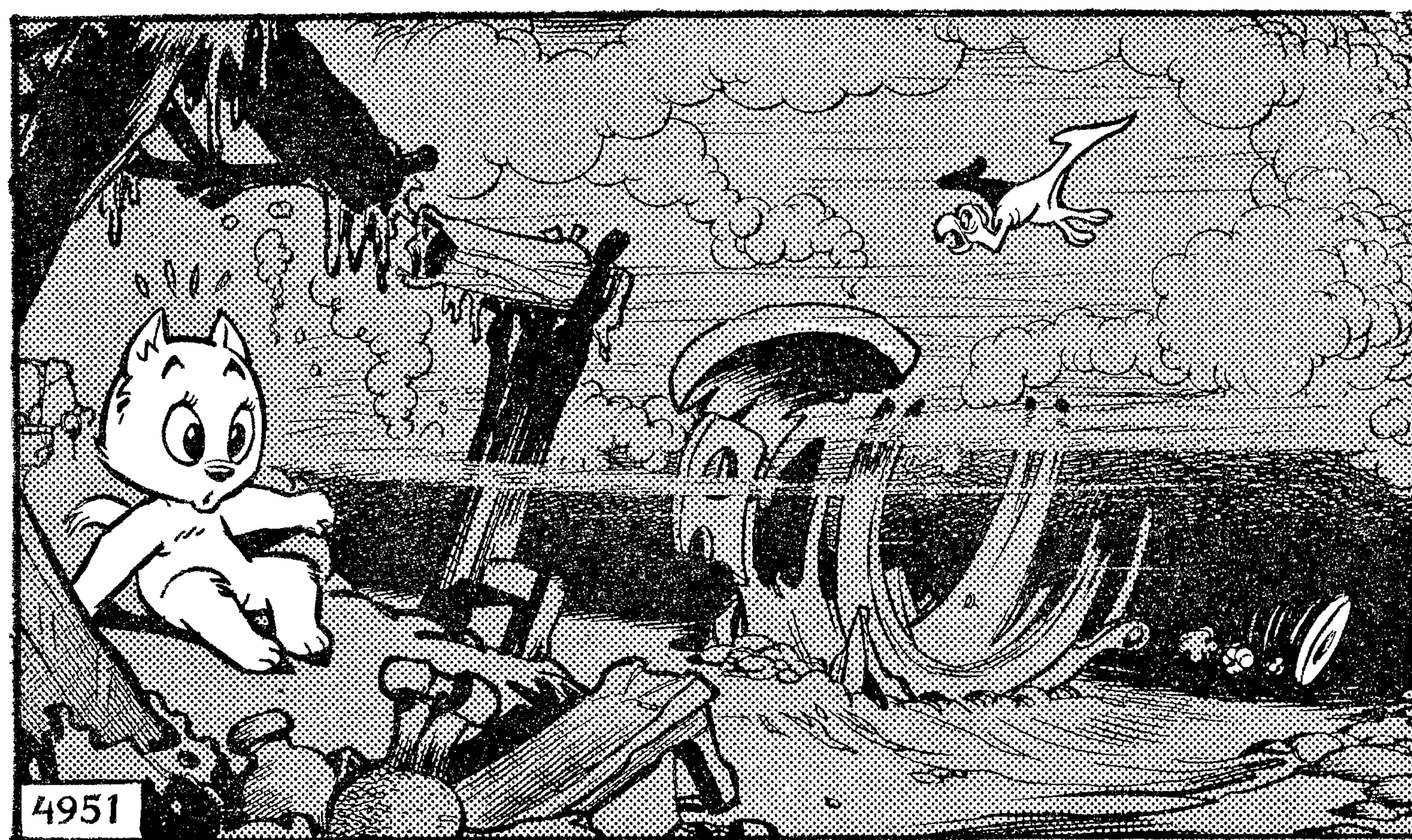
„Er zijn al ongelukken genoeg gebeurd", zei Tom Poes.

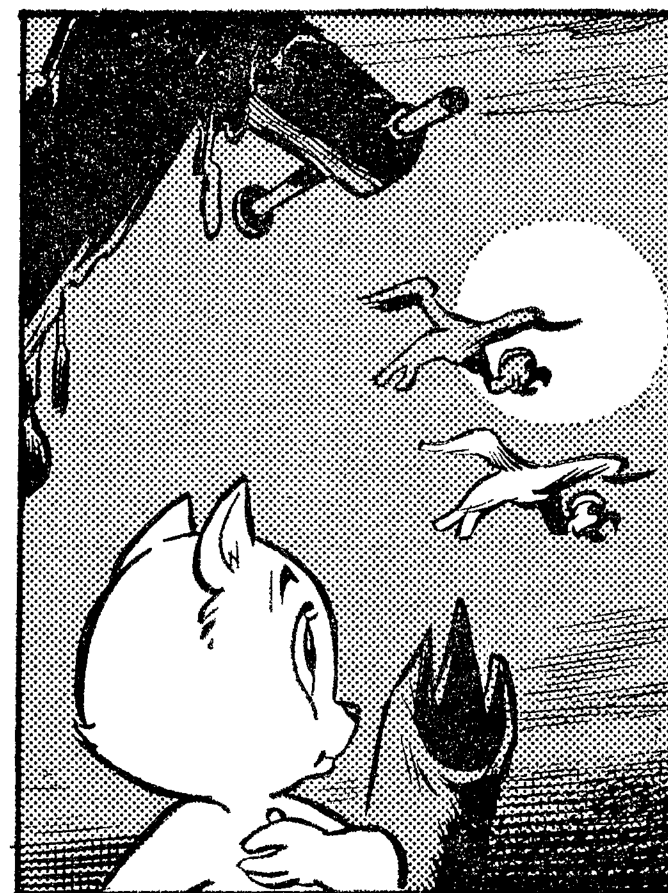
„Mijn kristal!" schreeuwde de grijsaard verwilderd. „Laat staan — ik kan er niet zonder! Wat heeft men aan reizen wanneer men niet tot zichzelf kan komen?"

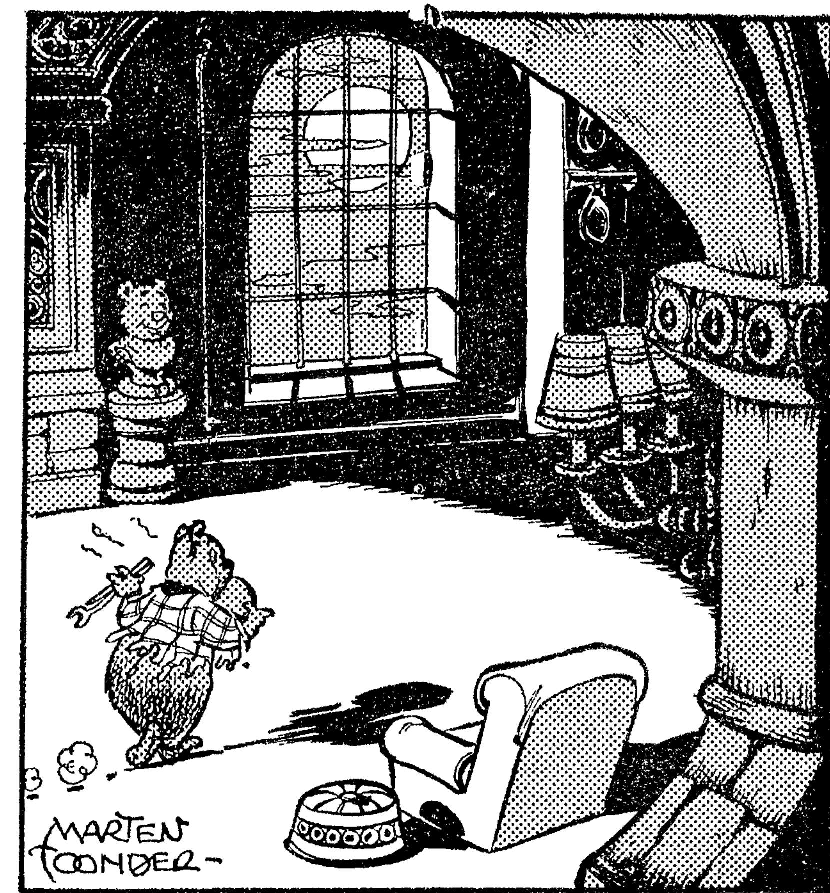
Maar het was reeds te laat. Tom Poes slingerde het glaswerk het venster uit; in de richting van de wilde wagen die hotsend en bonkend naderraasde. Het was een kundige worp, want de bol trof het voertuig precies op de voorkant en spatte daar uiteen. En nu gebeurde er iets vreemds. Een volgde een verschrikkelijke ontploffing, die tot ver in de omtrek hoorbaar was en die de koets tot puin uit elkander sloeg. Op hetzelfde moment begonnen de binten van het reisbureau te kraken, het metselwerk liet los en onder een hel gerommel veranderde het gebouwtje in een puinhoop.

„O wee, ik arme oude man!" hoorde men de reisleider uit de stofwolken roepen. „Welke zin heeft reizen wanneer men zichzelf niet kan ontmoeten? Ach, mijn tijd is voorbij!"

Maar zijn krassende stem ging in het geweld verloren.

Tom Poes zat enigszins onthutst op de puinhopen van het reisbureau. Om hem heen stortten de muren ineen en viel het houtwerk vermolmd uit zijn binten om tot stof te vergaan zodra het de grond raakte. De nachtwind, die over het landschap woei, blies het bouwwerkje naar alle windstreken, zodat al spoedig nog slechts een nokbalk over was.

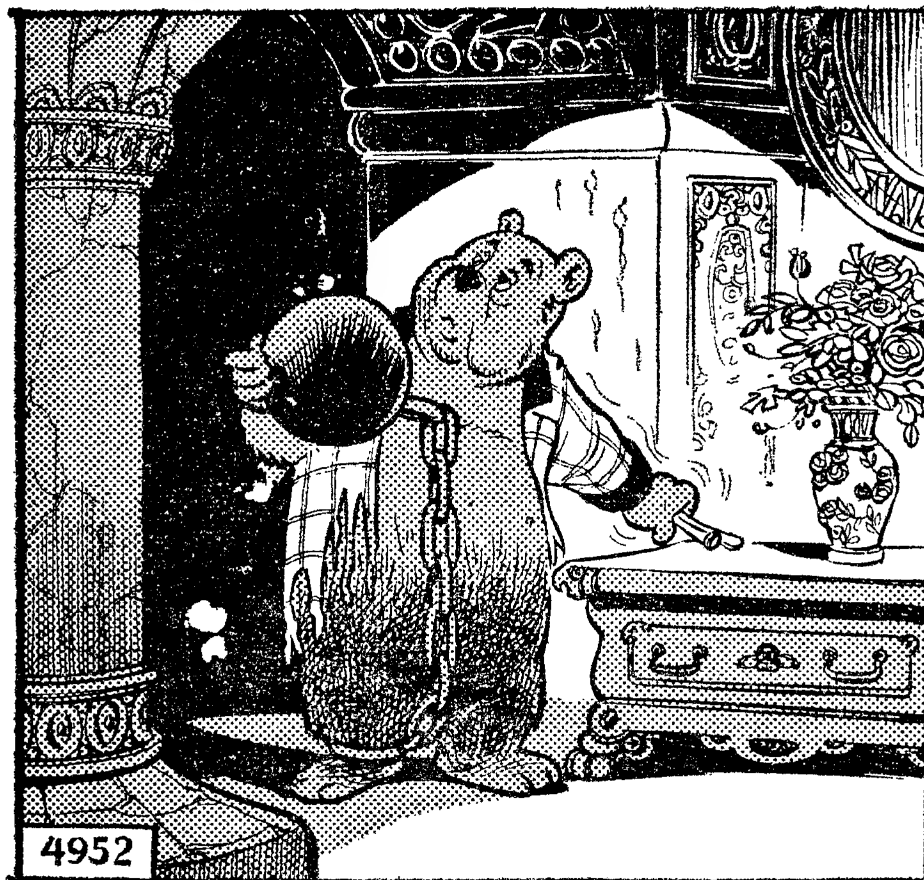
Terzijde lag het wrak van de reiswagen. Ook dit eens zo hechte voertuig was geheel vervallen. Het wiel echter rolde voort en verdween over de horizon; op weg naar Knar de smid.

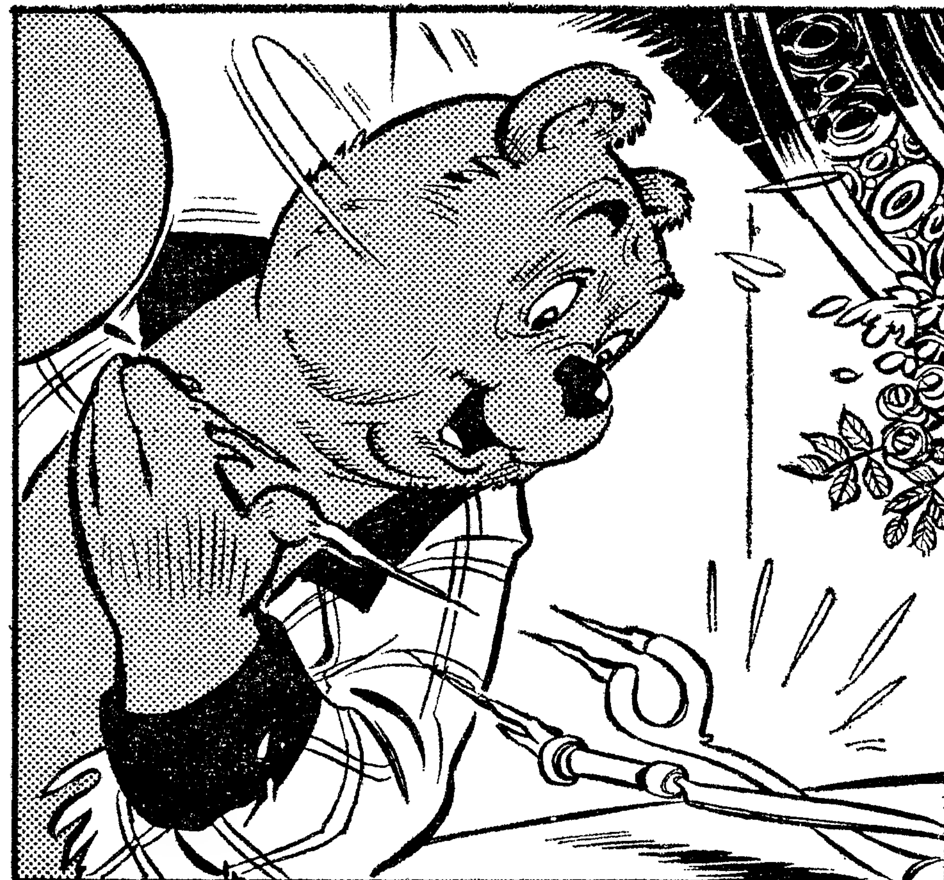
„Het was hier niet pluis", mompelde Tom Poes. „Net als ik al dacht. Maar waar is reisleider Pas gebleven?"

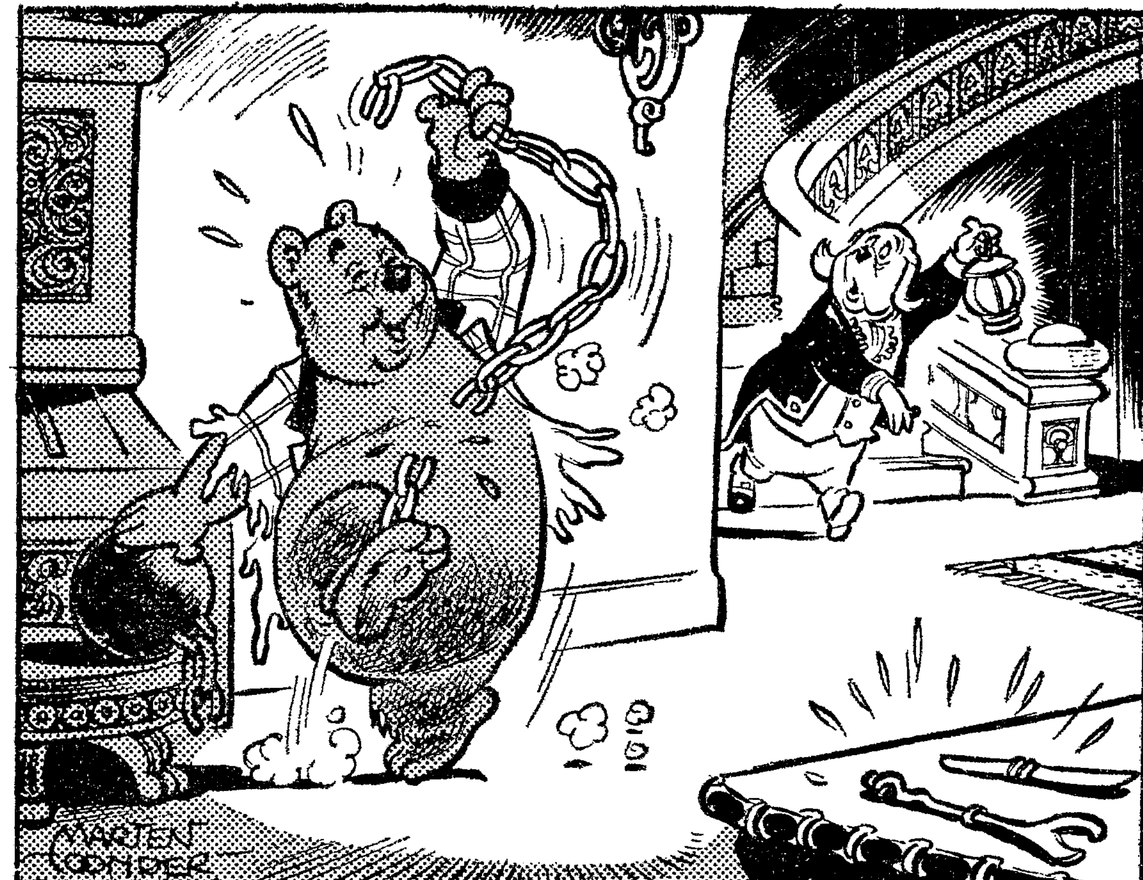
Hij keek onderzoekend rond en luisterde. Ergens in de stofwolken meende hij een ijle stem te horen, die klagend riep: „Mijn reisschema is kapot! Mijn tijd is om!" Doch dit werd overstemd door de lokroep van de Horrekop. Daarop steeg er plotseling een tweede vogel uit de ruïne omhoog, even vaal als de eerste, — en voor de verbaasde blikken van Tom Poes fladderden de beide dieren snel voort, achter het wiel aan. Ze verdwenen al spoedig uit het gezicht en niemand heeft ze ooit teruggezien.

Intussen had heer Ollie slot Bommelstein betreden. De voordeur stond gastvrij open, doch de hall was geheel verlaten en in het vertrek er achter heerste rust en duisternis.

„Er is niemand thuis", prevelde heer Bommel bevreemd. „Ik ben er niet, bedoel ik. En toch weet ik zeker, dat ik er daarnet nog wel was, als iemand begrijpt, wat ik bedoel! Of zou ik het allemaal gedroomd hebben?"

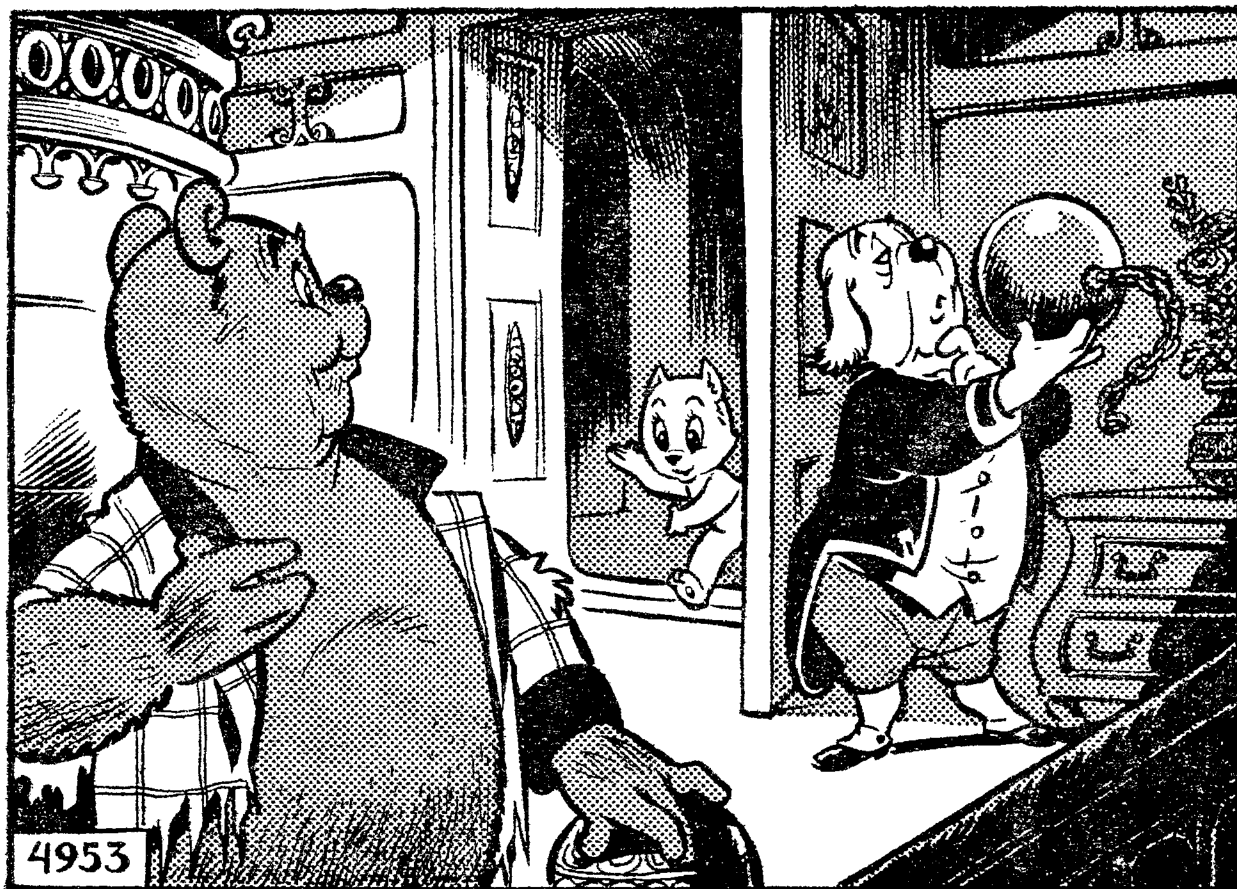

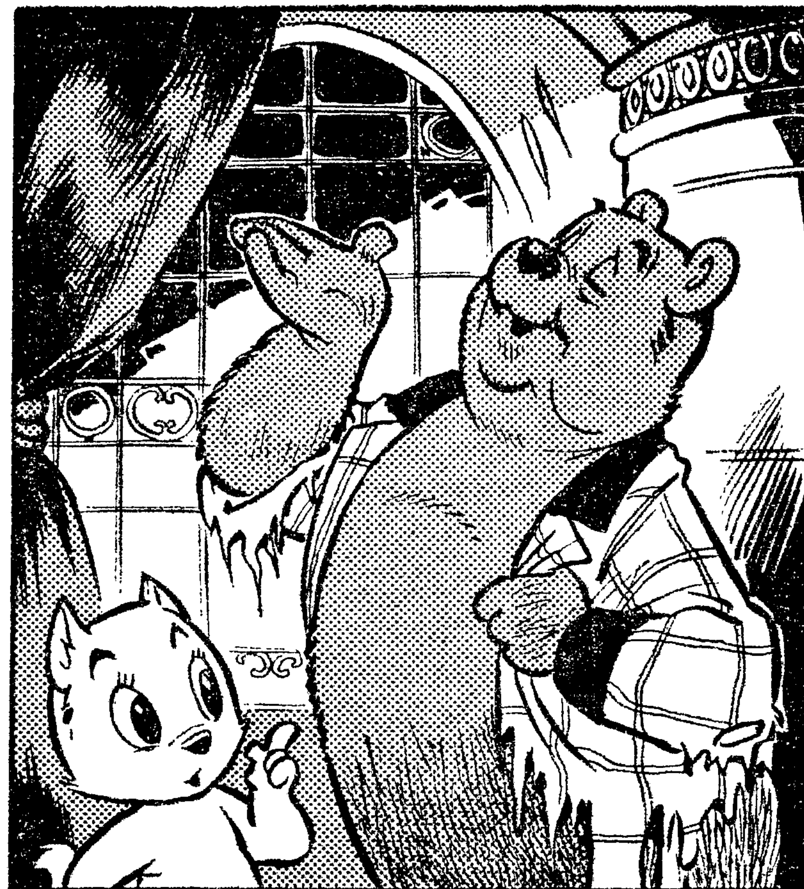
Heer Ollie betrad peinzend de duistere hall. „Hier ben ik dan weer", zo prevelde hij. „Even morsig en vervallen als daarnet. Maar nu ben ik er niet bij om mij de deur te wijzen, als iemand begrijpt wat ik bedoel Wat zou dit toch allemaal betekenen?"

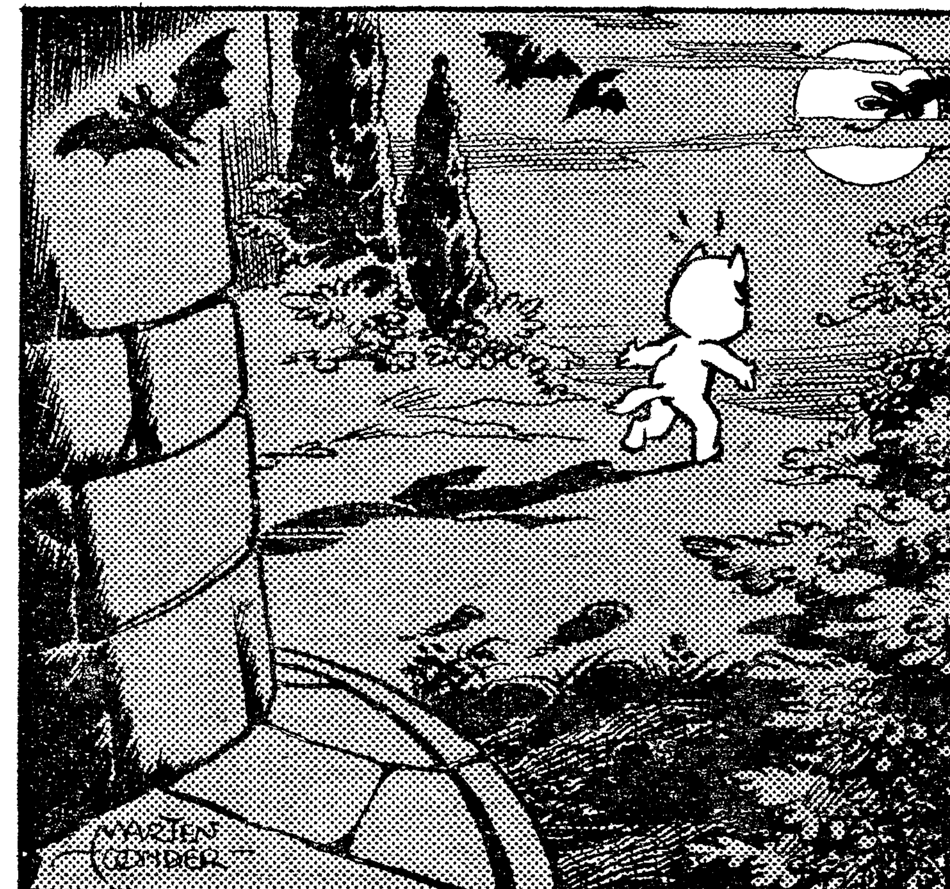
Zo sprekende legde hij afwezig het zilveren eetgerei op een kastje en toen hij zijn hand terug trok liet de plakkende substantie plotseling los zodat het rinkelend op het houtwerk belandde. Daar keek hij vreemd van op. „Ik ben het kwijt!" riep hij verrast uit. „Het kleeft niet meer! Ik hoef niet langer als een dief met gestolen bestek rond te sluipen. Zou dan soms die kogel... zou die ketting ook..." Zenuwachtig gaf hij een ruk aan de keten, die zijn enkel ontsierde. En ja hoor! Met een droge knap braken de schakels doormidden; ze waren geheel doorgeroest zoals hem bij nadere beschouwing bleek

Op dat moment kwam Joost met een lampje de trap afdalen. „Uw bad is gereed, heer Olivier", sprak de trouwe knecht. „Ik heb..." Hij zweeg plotseling en bleef onthutst staan. „Maar wat ziet u er uit, met uw welnemen", hernam hij. „U lijkt op de zwerver, die ik de deur gewezen heb, als ik mij zo mag uitdrukken. En wat hebt u daar?"

„Souvenirs", zei heer Bommel opgewekt. „Ja, Joost, men blijft aan zijn herinneringen en ervaringen geketend tot men zichzelf heeft overwonnen".

Toen Tom Poes zich enigszins hersteld had van de schokken haastte hij zich naar Bommelstein om te zien. hoe daar de toestand was. Op het moment. dat hij binnentrad was heer Ollie juist bezig om zich naar boven te begeven voor zijn bad. „Want dat is het eerste wat mij te doen staat," zo sprak hij. „De herinneringen aan de riolen van Marus de witte stad hangen zwaar om mij heen. Ik moet ze afschudden, dat voel ik."

„Ik ook, met uw welnemen," gaf Joost toe. „Uw... uw herinneringen werken erg beklemmend, als ik mij zo mag uitdrukken. En wat moet ik met deze ijzeren kogel aanvangen?"

„Geef hem aan de voddenman". zei heer Bommel. „Het is een afgeschud souvenir: ik wil hem niet meer zien. En kijk, daar is de jonge vriend ook. Waarom ben je weggelopen? Werd het je te veel?"

„Nee, dat niet", zei Tom Poes. „Ik ben naar het reisbureau gegaan en daar was de oude Pas bezig met een kristallen bol ."

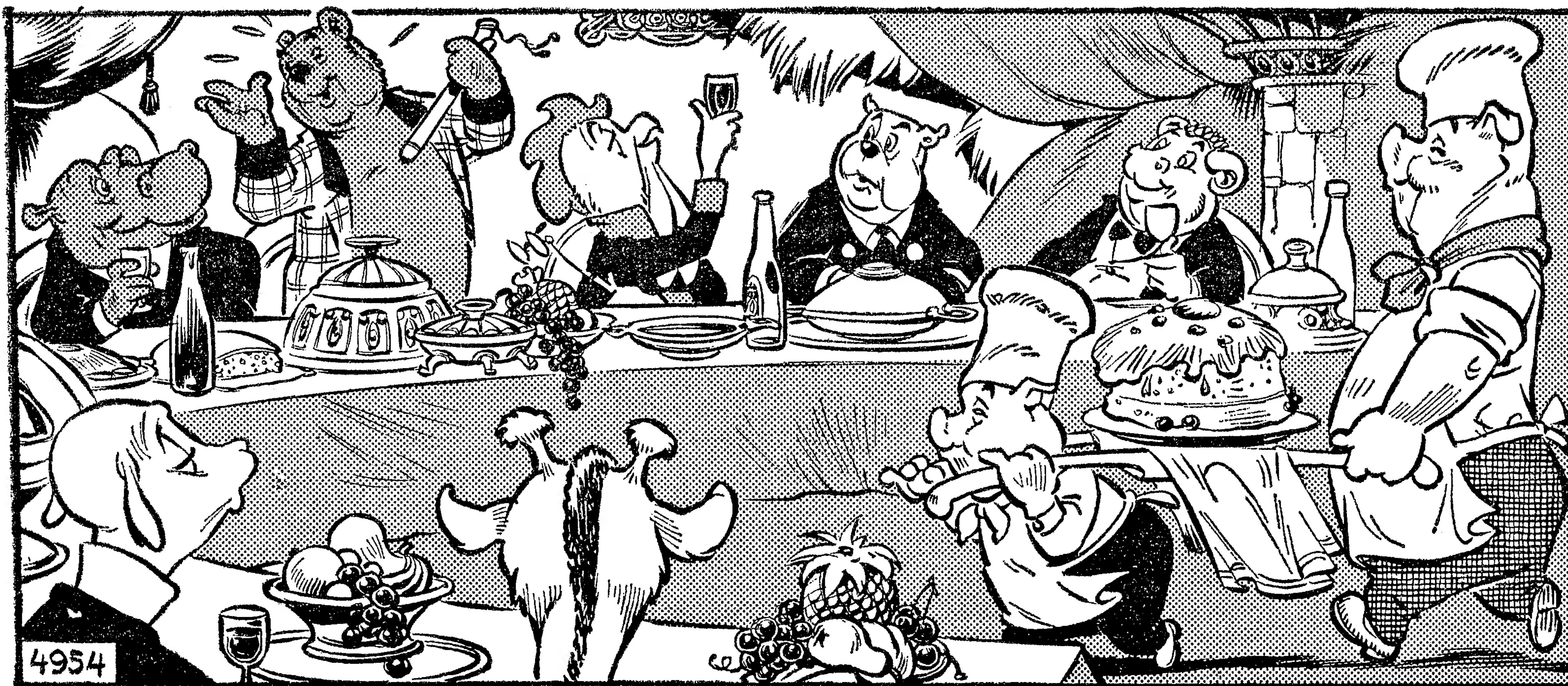
„Een kristallen bol?" herhaalde heer Ollie. „Wat eigenaardig voor een reisleider! Voorspelde hij de toekomst?"

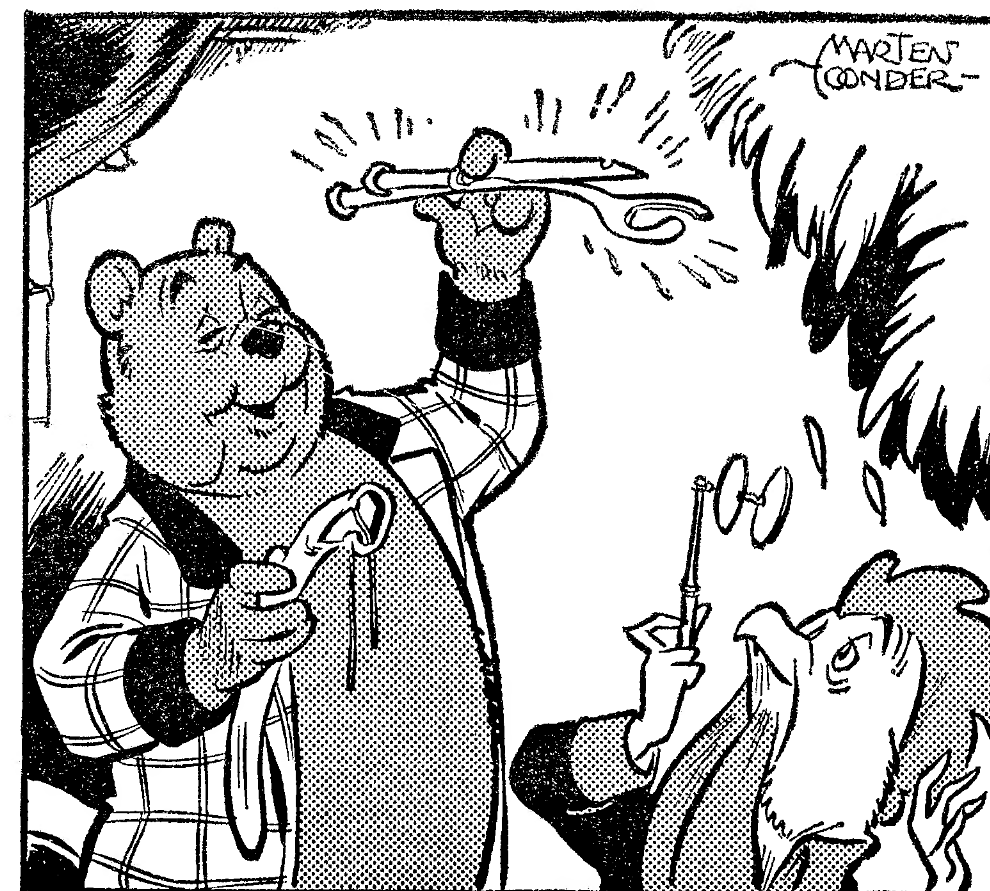
„Zoiets," hernam Tom Poes. „Met dat ding heeft hij gezorgd, dat u een uur eerder thuis kwam. dan u deed. En als ik die bol niet had stukgegooid zou u door u zelf naar buiten zijn gegooid. Dan zou u voor altijd een zwerver geweest zijn."

Nu barstte heer Bommel in een smakelijk gelach uit.

„Haha, die jonge vriend!" riep hij. „Het was aardig van je om zoveel moeite te doen. hoor. Maar wat je daar zegt, is onzin. Ik zou mezelf altijd binnengelaten hebben. Een heer laat zichzelf niet in de kou staan. Ook in de zwerver herkent hij zichzelf — en daar draaide het om, begrijp je?"

Tom Poes gaf geen antwoord. Hij mompelde een groet en begaf zich door het maanlicht peinzend naar huis.

Ter ere van zijn thuiskomst gaf heer Ollie een diner in de Kleine Club. Het was werkelijk een keurige maaltijd, doch de markies had zijn bezwaren. „Het is heel aardig", prevelde hij, terwijl hij zijn glas tegen het licht hield. „Maar toch, wanneer ik dit wijntje zie, gaan mijn gedachten als vanzelf terug naar die zomeravond op het terras van het oude Chateau Miralle. De azuren zee fonkelde zuchtend op de achtergrond en vóór mij geurden de uitgelezen escargots waar de keuken daar..."

„Ach ja, reisherinneringen", riep heer Ollie uit. „Men moet daar erg mee oppassen hoor! Herinneringen zonder ervaringen zijn als luchtbellen vol stinkende gassen!" „Parbleu!" prevelde de edelman verblekend. „Ge gaat te ver, amice!"

„Nou maar, dit is een lekker biefstukje, meneer Bommel", zei de heer Grootgrut sussend. „Zo mals hè? En wat een leuke pudding komt daar binnen!"

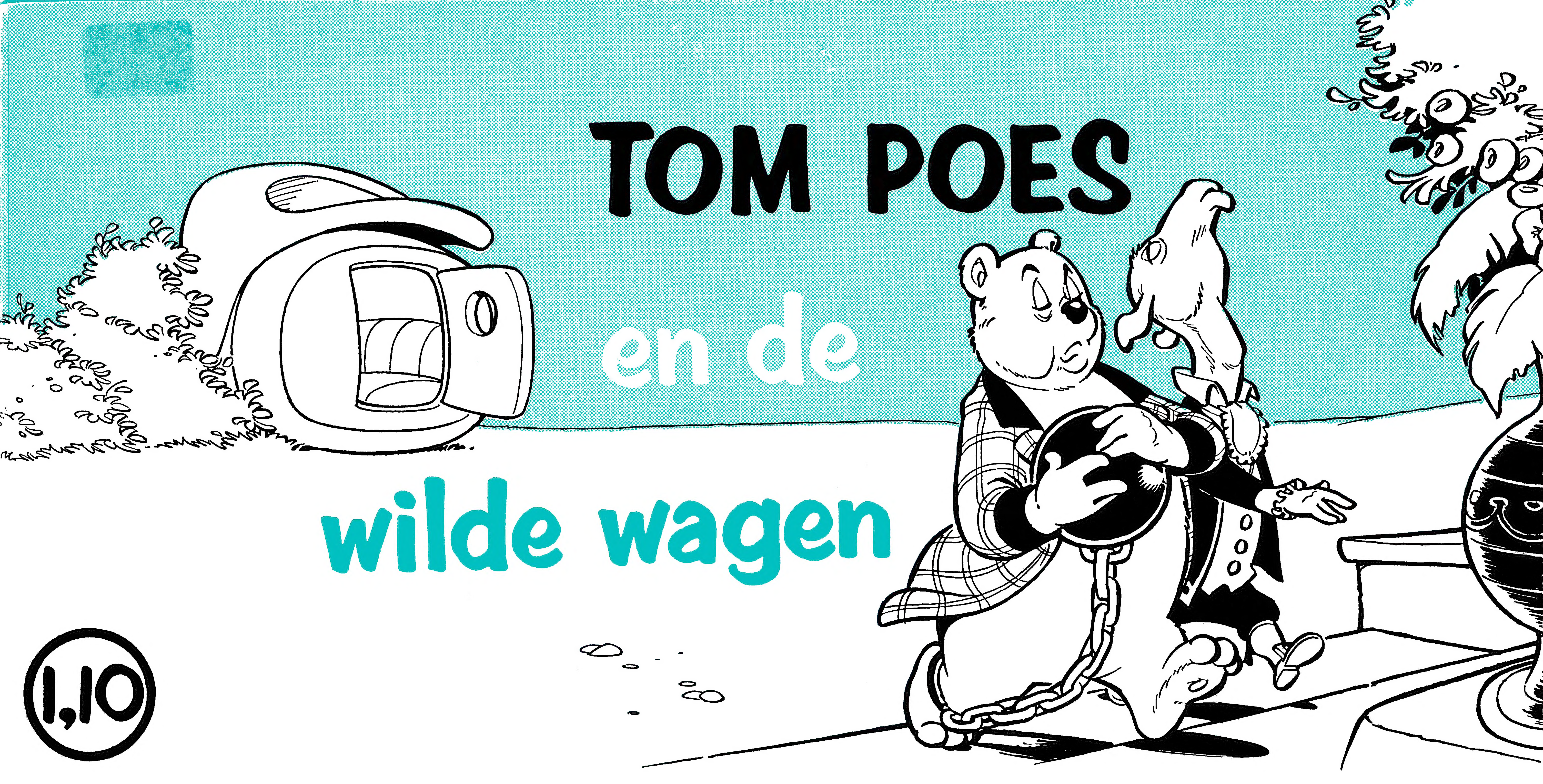
„Ach'„ hernam heer Bommel, „het is niets. Dit eenvoudige nagerecht herinnert mij aan de keer, dat ik in Chateau Royal als eenzaam heer mijn maaltijd gebruikte. Ik had natuurlijk een eh... een Triobolus Giganteus besteld. Dipyrus, wel te verstaan. Daar is die keuken beroemd om, zoals de markies wel zal weten." De heer de Cantecler slikte moeilijk. ‚Een wat?" mompelde hij. „Een trio oboleu? Twee maal gebakken? Wat..?"

„Laat maar." vervolgde heer Ollie. „Het was een onvergetelijke ervaring, als u begrijpt, wat ik bedoel. Maar een heer moet zich losmaken van zijn souvenirs en daarom krijgt u van mij een echt Triobolus-bestek van zilver dat ik voor u heb meegenomen van mijn reis. Daar kunt u goede sier mee maken, tegenover eenvoudige lieden".

De edelman zweeg en zo had heer Ollie dit keer het laatste woord. En hieruit kunnen de oplettende lezertjes leren, dat een reis in een wilde wagen toch wel ergens goed voor is.

UITGAVE EN DRUK:

HET VADERLAND

TOM POES
en de
wilde wagen
1,10

TOM POES:

„de wilde wagen"